

EXPUNERE DE MOTIVE

la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de acces la elemente de infrastructură și serviciilor de acces în bandă largă

Cuprins

Capitolul I. Introducere	4
1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de acces la elemente de infrastructură (acces total sau partajat la bucla locală și, respectiv, la infrastructura de canalizație) și serviciilor de acces în bandă largă (inclusiv acces de tip „bitstream” la bucla locală). Perioada de timp acoperită de analiza de piață.	4
1.2. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante	7
Capitolul II. Analiză comparativă între serviciile de acces la internet în bandă largă furnizate în România și cele furnizate în alte state membre ale Uniunii Europene	10
2.1. Considerații generale	10
2.2. Situație comparativă între România și alte state membre cu privire la numărul de conexiuni de acces la internet în bandă largă și ratele de penetrare a serviciilor de acces la internet în bandă largă	11
Cota de piață a operatorului fost monopolist	12
2.3. Situație comparativă cu privire la rata de penetrare a computerelor personale și venitul pe cap de locuitor în România și în alte state din UE	13
2.4. Gradul de concurență la nivel de infrastructuri	14
2.5. Analiza tarifelor practicate pe piața cu amănuntul pentru serviciile de acces la internet în bandă largă	19
2.6. Concluzii	21
Capitolul III. Piețele cu amănuntul corespunzătoare piețelor de gros ale serviciilor de acces la elemente de infrastructură și serviciilor de acces în bandă largă	22
A. Piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă	22
3.1. Considerații generale	22
3.2. Piața relevantă a produsului	22
3.2.1. Necesitatea definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de acces asimetric la internet în bandă largă la puncte fixe pentru toate tipurile de suporturi/tehnologii de acces utilizate	24
3.2.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de acces la internet în bandă îngustă (inclusiv servicii de acces dial-up la internet) și serviciile de acces la internet în bandă largă	25
3.2.3. Analiza necesității definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de acces asimetric la internet în bandă largă pentru toate nivelurile de calitate a serviciilor (în funcție de viteza de transmisie și rata de „partajare” asigurată)	27
3.2.4. Analiză de substituibilitate între serviciile de acces simetric la internet în bandă largă și serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă	34
3.2.5. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate și serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă furnizate prin intermediul tehnologiilor xDSL, cablu și a altor tehnologii de acces echivalente	35
3.2.6. Analiză de substituibilitate între serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte mobile și serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe	36
3.2.7. Analiza necesității definirii unor piețe relevante ale produsului separate pentru serviciile care integrează într-un singur pachet serviciul de acces la internet în bandă largă, serviciul de telefonie la puncte fixe și/sau serviciul de retransmisie a programelor de televiziune	38
3.2.8. Analiza oportunității definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de acces la internet în bandă largă pentru serviciile furnizate utilizatorilor - persoane fizice și, respectiv, utilizatorilor - persoane juridice.	40
3.2.9. Concluzii	44
3.3. Piața geografică relevantă	44
3.3.1. Numărul furnizorilor de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe	46
3.3.2. Cotele de piață în funcție de numărul de conexiuni aferente furnizorilor principali de servicii de acces la internet în bandă largă din mediul urban și, respectiv, din mediul rural	51
3.3.3. Barierele la intrarea pe piață	52
3.3.4. Gradul de acoperire la nivel național a rețelelor furnizorilor principali de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe	52
3.3.5. Vitezele de transmisie ale serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe furnizate în România	53
3.3.6. Tarifele pentru serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe	53
3.3.7. Concluzii	57
B. Piețele cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de telefonie la puncte fixe	57
Capitolul IV. Piața de gros a serviciilor de acces la elemente de infrastructură	60
4.1. Introducere	60
4.2. Piața relevantă a produsului	60
4.2.1. Identificarea pieței relevante a produsului	60
4.2.2. Analiza oportunității includerii serviciilor de acces la bucla locală și a serviciilor de acces în bandă largă în aceeași piață relevantă a produsului	62
4.2.3. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces total și, respectiv, a serviciilor de acces partajat la bucla locală, constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate de cupru	62
4.2.4. Analiza oportunității includerii serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru de la nivelul repartitorului principal și a serviciilor de acces la subbucla locală pe suport de cupru de la nivelul repartitoarelor intermediare în aceeași piață relevantă a produsului	63
4.2.5. Analiza oportunității includerii serviciilor de acces necondiționat la bucla locală de la nivelul repartitorului principal și a serviciilor de acces necondiționat la bucla locală de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC - Fiber to the Cabinet/FTTN - Fibre to the Node), inclusiv a serviciilor auto-furnizate, în aceeași piață relevantă a produsului	64
4.2.6. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces la bucla locală la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTB - Fiber to the Building) și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru, la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), inclusiv a serviciilor auto-furnizate	66
4.2.7. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de fibră optică (FTTH - Fiber to the Home) și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru, respectiv la bucla locală de la	

nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB), inclusiv a serviciilor auto-furnizate	67
4.2.8. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces la infrastructura de canalizație și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru și de fibră optică (FTTH) la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB)	67
4.2.9. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cablu coaxial și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru și de fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB)	68
4.2.10. Analiza oportunității includerii serviciilor de acces la bucla locală radio în bandă largă și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru și de fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB) în aceeași piață relevantă a produsului	69
4.2.11. Analiza includerii serviciilor auto-furnizate în piața relevantă a produsului	69
4.2.12. Concluzii	69
4.3. Piața geografică relevantă	70
4.4. Analiza situației concurențiale pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură	71
4.4.1. Cadrul legal	71
4.4.2. Cota de piață și stabilitatea acesteia	71
4.4.3. Bariere la intrarea pe piață	73
4.4.4. Puterea de contracarare a cumpărătorilor	74
4.4.5. Concluzii	75
4.5. Impunerea obligațiilor specifice în sarcina operatorului cu putere semnificativă pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură	75
4.5.1. Cadrul legal	75
4.5.2. Obligații impuse anterior în sarcina furnizorului cu putere semnificativă	76
4.5.3. Probleme concurențiale potențiale generate de manifestarea puterii semnificative de piață	78
4.5.4. Principiile aplicate de ANCOM pentru stabilirea remediilor	80
4.5.5. Obligațiile specifice propuse a fi impuse în sarcina S.C. Romtelecom S.A.	81
4.5.5.1. Obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, inclusiv furnizarea unor servicii auxiliare cum ar fi colocarea și serviciul „backhaul”	85
4.5.5.2. Obligația de transparentță	87
4.5.5.3. Obligația de nediscriminare	91
4.5.5.4. Obligația privind controlul tarifelor	92
4.5.5.5. Evidență contabilă separată	100
4.6. Concluzii cu privire la obligațiile specifice impuse operatorului cu putere semnificativă	101
Capitolul V. Piața de gros a serviciilor de acces în bandă largă	103
5.1. Introducere	103
5.2. Piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă	104
5.3. Analiza situației concurențiale pe piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă	104
5.3.1. Cadrul legal	104
5.3.2. Absența puterii semnificative individuale	105
5.3.2.1. Cotele de piață	105
5.3.2.2. Bariere la intrarea și dezvoltarea pe piață	110
5.3.2.3. Controlul asupra unei infrastructuri greu de duplicat și avantajele tehnologice	113
5.3.2.4. Gradul de diversificare a serviciilor	115
5.3.2.5. Evoluția tarifelor serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe	119
5.3.2.6. Presiuni concurențiale exercitate în mod indirect de la nivelul altor piețe	123
5.3.2.7. Concluzii	123
5.3.3. Absența puterii semnificative colective	124
5.3.3.1. Gradul de concentrare a pieței	125
5.3.3.2. Analiza factorilor motivaționali care pot favoriza coordonarea acțiunilor competitive de piață	126
5.3.3.3. Gradul de transparentță a pieței	129
5.3.3.4. Mecanismul de sancționare	129
5.3.3.5. Concurența actuală și potențială; puterea de contracarare a cumpărătorilor	130
5.3.3.6. Concluzii	130
5.4. Concluzii cu privire la piața de gros a serviciilor de acces în bandă largă (inclusiv accesul de tip „bitstream” la bucla locală)	131

Capitolul I

Introducere

1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de acces la elemente de infrastructură (acces total sau partajat la bucla locală și, respectiv, la infrastructura de canalizație) și serviciilor de acces în bandă largă (inclusiv acces de tip „bitstream” la bucla locală). Perioada de timp acoperită de analiza de piață.

Ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană la data de 1 ianuarie 2007, Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM) are obligația, în conformitate cu prevederile art. 15 și 16 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind cadrul comun de reglementare a rețelelor și serviciilor de comunicații electronice (Directiva-cadru), transpuse în dreptul intern prin dispozițiile Capitolului V din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002 privind cadrul general de reglementare a comunicațiilor, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 591/2002, cu modificările și completările ulterioare, de a proceda la definirea și analizarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice din România susceptibile de a fi reglementate *ex ante*. În acest demers, în conformitate cu dispozițiile art. 32 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, ANCOM trebuie să țină seama de recomandarea Comisiei Europene privind piețele de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice ale căror caracteristici pot justifica impunerea unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele sau de servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață („piețe susceptibile de reglementare *ex ante*”), adoptată în conformitate cu art. 15 alin. (1) din Directiva-cadru, precum și de instrucțiunile Comisiei Europene pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice, adoptate în conformitate cu art. 15 alin. (2) din Directiva-cadru (Instrucțiunile CE). În conformitate cu dispozițiile art. 32 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, ANCOM poate identifica și alte piețe relevante decât cele incluse în recomandarea prevăzută la art. 15 alin. (1) din Directiva-cadru. Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, adoptată în anul 2003 în temeiul articolului menționat din Directiva-cadru, a fost înlocuită de Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Recomandarea CE), publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 28 decembrie 2007. Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C165/03 pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice (Instrucțiunile CE) au fost adoptate în anul 2002 și publicate în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 11 iulie 2002.

Până la data de 1 ianuarie 2007, ANCOM a identificat și a analizat, pe baza Regulamentului privind identificarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, aprobat prin Decizia președintelui ANRC nr. 136/2002, cu completările ulterioare, precum și a Regulamentului pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață, aprobat prin Decizia președintelui ANRC nr. 137/2002, 14 dintre cele 18 piețe relevante menționate în Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE și anume piețele nr. 1-6, nr. 8-14 și, respectiv, nr. 16. Aceste demersuri

s-au concretizat în identificarea și analizarea, la nivelul sectorului comunicațiilor electronice din România, a 9 piețe relevante specifice¹ la nivel de gros² și a 10 piețe relevante specifice la nivel cu amănuntul³.

Analizele de piață realizate de ANCOM au reflectat situația concurențială existentă pe piața de comunicații electronice din România în perioada scursă de la liberalizare și au ținut cont de Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE și Instrucțiunile CE. Măsurile de reglementare *ex ante* aplicate furnizorilor cu putere semnificativă identificați pe aceste piețe au fost impuse în conformitate cu legislația națională armonizată cu prevederile cadrului de reglementare comunitar pentru sectorul comunicațiilor electronice, urmărind atingerea obiectivelor fundamentale stabilite la acel moment prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002: promovarea concurenței, încurajarea investițiilor eficiente în infrastructură și protecția drepturilor și a intereselor utilizatorilor.

Începând cu anul 2007, ANCOM a reluat analizele de piață în sectorul comunicațiilor electronice, demers care cuprinde revizuirea definițiilor piețelor relevante existente sau definirea unor noi piețe relevante, analizarea situației concurențiale pe aceste piețe în sensul determinării eventualelor furnizori cu putere semnificativă și revizuirea măsurilor de reglementare (ceea ce implică, după caz, menținerea, retragerea sau modificarea obligațiilor impuse sau impunerea de noi obligații). Suplimentar față de parcurgerea la nivel național a procedurii de consultare publică stabilite prin dispozițiile art. 50 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, adoptarea deciziilor ANCOM pe baza analizelor de piață se realizează cu respectarea procedurii de consultare europeană prevăzute la art. 34¹ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, care transpune dispozițiile art. 7 din Directiva-cadru. Astfel, conform cadrului legal în vigoare, după încheierea perioadei de consultare publică națională, ANCOM notifică Comisia Europeană și autorităților naționale de reglementare din celelalte state membre ale Uniunii Europene măsura propusă în cazul fiecărei analize de piață efectuate, care va cuprinde definiția/definițiile piețelor relevante identificate, concluziile analizei de piață, în sensul existenței sau inexistenței unor furnizori cu putere semnificativă, precum și măsurile pe care intenționează să le adopte pe piața/piețele în cauză. Comisia Europeană și celelalte autorități de reglementare pot transmite ANCOM comentarii și observații în termen de o lună de la data notificării. Comisia Europeană analizează măsura propusă și transmite ANCOM opinia sa, care se publică și pe pagina de internet a Comisiei. ANCOM are obligația ca, la adoptarea măsurii propuse, să țină seama de observațiile și comentariile primite. Mai mult, dacă măsura notificată are ca obiect identificarea unei piețe relevante diferite de cele prevăzute în Recomandarea CE sau determinarea situației concurențiale pe o piață relevantă și această măsură ar afecta comerțul între statele membre, iar Comisia Europeană consideră că măsura propusă ar crea o barieră pentru piața unică sau că există rezerve serioase în privința compatibilității acesteia cu dreptul comunitar, în special cu obiectivele autorității de reglementare, atunci ANCOM nu va putea adopta măsura notificată pentru o perioadă de două luni. În această perioadă, Comisia Europeană poate adopta o decizie prin care să solicite ANCOM retragerea măsurii propuse.

Importante modificări au fost aduse acestei proceduri prin Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivelor 2002/21/CE privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, 2002/19/CE privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora și 2002/20/CE

¹ Conform Regulamentului privind identificarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, o piață relevantă specifică reprezintă o piață relevantă din sectorul comunicațiilor electronice, ale cărei caracteristici pot justifica impunerea unor obligații specifice în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă pe piață.

² (1) Piața accesului la rețelele publice de telefonie fixă în vederea originării, terminării și tranzitului apelurilor; (2-5) piețele accesului la rețelele publice de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor; (6) piața furnizării accesului necondiționat, total sau partajat, la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă și de servicii de telefonie destinate publicului la puncte fixe; (7) piața furnizării accesului de tip „bitstream” la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, fibră optică sau, cablu coaxial și la bucla locală radio, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă; (8) piața furnizării serviciilor de linii închiriate–segmente terminale; (9) piața furnizării serviciilor de linii închiriate–segmente de trunchi.

³ (1) Piața furnizării accesului la un punct fix la o rețea publică de telefonie pentru persoane fizice, respectiv (2) pentru persoane juridice; (3) piața apelurilor locale la puncte fixe pentru persoane fizice, respectiv (4) pentru persoane juridice; (5) piața apelurilor naționale la puncte fixe pentru persoane fizice, respectiv (6) pentru persoane juridice; (7) piața apelurilor internaționale la puncte fixe pentru persoane fizice, respective (8) pentru persoane juridice; (9) piața apelurilor la puncte fixe către rețele publice de telefonie mobilă pentru persoane fizice, respectiv (10) pentru persoane juridice.

privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, care vor fi transpuse de România până la data de 25 mai 2011.

Piața furnizării accesului necondiționat, total sau partajat, la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă și de servicii de telefonie destinate publicului la puncte fixe (așa cum a fost definită piața relevantă în forma inițială a Recomandării CE), a fost identificată de Autoritate ca fiind relevantă și a fost analizată în cursul anului 2003. Astfel, prin Decizia președintelui ANRC nr. 801/2003, S.C. Romtelecom S.A. a fost desemnată ca operator cu putere semnificativă pe piața furnizării accesului necondiționat, total sau partajat, la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă și de servicii de telefonie destinate publicului la puncte fixe.

În temeiul Deciziei președintelui ANRC nr. 1098/2004 privind principiile și condițiile ofertei de referință pentru accesul necondiționat la bucla locală, cu modificările și completările ulterioare, au fost impuse în sarcina S.C. Romtelecom S.A., în calitate de operator cu putere semnificativă pe piața relevantă, obligații de transparență și nediscriminare, obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii, precum și obligația de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri.

De asemenea, prin Decizia președintelui ANRC nr. 1380/2003 pentru aprobarea Regulamentului privind realizarea evidenței contabile separate, în cadrul contabilității interne de gestiune, de către Societatea Comercială „Romtelecom” – S.A., furnizorului cu putere semnificativă i-a fost impusă și obligația de evidență contabilă separată.

În ceea ce privește piața de gros a furnizării accesului la servicii de comunicații electronice în bandă largă (acces de tip „bitstream” la bucla locală), în urma analizei de piață realizate în anul 2003, Autoritatea a considerat că aceasta prezintă caracteristicile unei piețe emergente, în formare și că nu există premisele pentru a fi considerată susceptibilă de reglementare *ex ante*. În consecință, în prezent, piața de gros a accesului la servicii de comunicații electronice în bandă largă nu este reglementată.

Scopul realizării prezentei analize de piață este evaluarea necesității definirii și, după caz, definirea unor piețe relevante susceptibile de reglementare *ex ante* în ceea ce privește serviciile de acces la elemente de infrastructură (acces total sau partajat la bucla locală, respectiv la infrastructura de canalizație) și serviciile de acces în bandă largă (inclusiv accesul de tip „bitstream” la bucla locală)⁴, precum și analizarea situației concurențiale pe piețele astfel definite în sensul determinării eventualilor furnizori cu putere semnificativă, și stabilirea măsurilor de reglementare necesare pe piețele analizate, pornind de la piețele cu amănuntul pentru care serviciile oferite pe piețele de gros reprezintă input-uri.

Aceste piețe sunt incluse în forma actuală a Recomandării CE, fiind astfel identificate ca piețe relevante susceptibile de a fi reglementate *ex ante*. Piața serviciilor de acces în bandă largă (piața nr. 5) este situată în aval față de piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură (piața nr. 4), furnizarea serviciilor de acces în bandă largă fiind posibilă folosind accesul la infrastructură în combinație cu alte elemente. Comisia Europeană a identificat cele două piețe ca fiind susceptibile de reglementare *ex ante* în urma realizării în statele membre UE a unei analize a piețelor cu amănuntul corespunzătoare și a identificării problemelor concurențiale pe aceste piețe, în absența unor reglementări *ex ante* la nivelul piețelor de gros. Concluziile analizei Comisiei Europene au avut la bază condițiile concurențiale existente în majoritatea statelor membre ale UE, astfel încât acestea nu reflectă în mod necesar circumstanțele naționale specifice fiecărui stat membru în parte.

Documentul supus consultării publice de ANCOM urmărește în primul rând revizuirea obligațiilor impuse în sarcina S.C. Romtelecom S.A. pe piața furnizării accesului necondiționat, total sau partajat, la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, în vederea menținerii, retragerii sau modificării obligațiilor impuse sau impunerii de noi obligații, precum și reevaluarea necesității definirii unei piețe relevante de gros corespunzătoare furnizării accesului la servicii de comunicații electronice în

⁴ Piețele nr. 4 și 5 din Recomandarea CE.

bandă largă, în vederea analizării situației concurențiale și a identificării eventualelor furnizori cu putere semnificativă pentru impunerea unor obligații specifice în sarcina acestora.

Totodată, documentul supus consultării publice vizează determinarea măsurii în care aplicarea unor măsuri de reglementare *ex ante* la nivelul pieței de gros ar conduce la crearea unui mediu concurențial la nivelul pieței cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă. De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că serviciile de gros analizate în acest document pot fi relevante și pentru alte piețe cu amănuntul. Atât accesul necondiționat la bucla locală, cât și accesul la servicii de comunicații electronice în bandă largă la nivelul pieței de gros pot reprezenta elemente necesare furnizării serviciilor de acces și apeluri la puncte fixe pe piața cu amănuntul. Pe de altă parte, trebuie precizat că scopul principal al acestui document nu este identificarea mecanismelor de reglementare necesare promovării unui mediu concurențial la nivelul piețelor serviciilor de telefonie. Măsurile de reglementare corespunzătoare acestor piețe au fost adoptate de ANCOM în luna decembrie 2009⁵. Prin urmare, documentul actual are în vedere analiza necesității impunerii unor măsuri de reglementare *ex ante* cu privire la accesul la elemente de infrastructură (acces total sau partajat la bucla locală, respectiv la infrastructura de canalizație) și, respectiv, cu privire la accesul la servicii de comunicații electronice în bandă largă (inclusiv accesul de tip „bitstream” la bucla locală).

Pentru realizarea prezentei analize de piață, ANCOM a transmis inițial un chestionar furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice operaționali pe segmentele de piață vizate, atât în calitate de cerere, cât și în calitate de ofertă. Procesul inițial de colectare a datelor s-a desfășurat în perioada 21.02.2008 – 21.03.2008 și a vizat obținerea de informații cu privire la ansamblul serviciilor de comunicații electronice furnizate la puncte fixe prin intermediul unor rețele publice de comunicații electronice, inclusiv cu privire la serviciile de acces la elemente de infrastructură (acces total sau partajat la bucla locală, respectiv la infrastructura de canalizație) și serviciile de acces în bandă largă (inclusiv accesul de tip „bitstream” la bucla locală). Ulterior, analiza a fost actualizată pe baza datelor statistice aferente anului 2008 și a informațiilor suplimentare culese de ANCOM prin intermediul unui al doilea chestionar transmis furnizorilor în anul 2009. Astfel, informațiile obținute din chestionare, precum și datele colectate ulterior au stat la baza fundamentării măsurilor de reglementare ale ANCOM supuse consultării publice.

Perioada de timp avută în vedere de ANCOM până la efectuarea următoarei revizui a definiției pieței relevante și a situației concurențiale pe piață (orizontul de timp al analizei), în ceea ce privește serviciile de acces la elemente de infrastructură (acces total sau partajat la bucla locală, respectiv la infrastructura de canalizație) și a serviciilor de acces în bandă largă (inclusiv a accesului de tip „bitstream” la bucla locală), este de cel mult 3 ani de la data adoptării și intrării în vigoare a măsurilor supuse consultării publice.

1.2. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante

În vederea monitorizării evoluției sectorului comunicațiilor electronice, a definirii piețelor relevante și a evaluării situației concurențiale la nivelul acestora, precum și a stabilirii celor mai potrivite instrumente de reglementare *ex ante* pentru atingerea obiectivelor stabilite de lege, ANCOM analizează o serie de indicatori (economici, tehnici, statistici, sociali etc.) care permit evaluarea în termeni cantitativi și calitativi a caracteristicilor serviciilor. Pe baza indicatorilor de analiză, sunt evaluate caracteristicile piețelor din sectorul comunicațiilor electronice, din perspectivă statică și dinamică. Astfel, în funcție de caracteristicile serviciilor care fac obiectul analizei, din punct de vedere prospectiv, se cercetează dacă, pentru un interval de timp de cel mult 3 ani (orizontul de timp al analizei), piața prezintă sau nu caracteristici care să determine evoluția acesteia către concurență efectivă, luând în considerare, de

⁵ Referat de aprobare la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații privind identificarea, analiza și reglementarea piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de origine a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie și serviciilor de tranzit comutat al apelurilor în rețelele publice de telefonie din România și, respectiv, Referat de aprobare la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații privind identificarea, analiza și reglementarea piețelor relevante cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de acces și serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe.

exemplu, aspecte precum convergența tehnologiilor, procesul de tranziție către rețele de generație viitoare (NGN) de tip IP sau evoluția piețelor emergente.

Piețele relevante pe care se analizează situația concurențială sunt delimitate pe baza unor criterii economice stabilite de Comisia Europeană, utilizate de toate autoritățile de reglementare din sectorul comunicațiilor electronice din statele membre, care pornesc de la analiza comportamentului de consum al utilizatorilor de servicii la momentul analizei și a probabilității modificării semnificative a acestuia într-un orizont de timp de câțiva ani. Metodologia, criteriile și instrumentele de identificare a piețelor de produse/servicii din sectorul comunicațiilor electronice, ale căror caracteristici pot justifica impunerea de către ANCOM a unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață, precum și identificarea propriu-zisă a acestor piețe relevante, sunt prezentate în cele ce urmează.

Astfel, identificarea unei piețe relevante pornește de la analiza pieței relevante a produsului/serviciului, ca urmare a segmentării sectorului comunicațiilor electronice în funcție de anumite criterii. În cadrul fiecărui segment al sectorului comunicațiilor electronice, ANCOM identifică piețele relevante ale produsului/serviciului pornind de la un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii, la care vor fi adăugate alte produse/servicii utilizând criteriile substituibilității cererii și ofertei. Ținând seama de convergența tehnologiilor în sectorul comunicațiilor electronice, ANCOM determină situațiile în care produse/servicii ce aparțin unor segmente diferite pot face parte din aceeași piață relevantă.

Criteriul substituibilității cererii este utilizat pentru determinarea produselor/serviciilor considerate de utilizatori ca interschimbabile sau substituibile datorită utilizării date acestora, caracteristicilor fizice și funcționale și prețului. Substituibilitatea cererii se determină pe baza comportamentului utilizatorilor în situația unei fluctuații a prețului în trecut și a comportamentului probabil al utilizatorilor în cazul unei fluctuații ipotetice a prețului. Evaluarea substituibilității cererii ține cont de măsura în care consumatorii vor fi dispuși să își asume costurile schimbării unui produs/serviciu cu altul și timpul necesar realizării acestui schimb. Piața relevantă a produsului cuprinde toate produsele/serviciile care sunt substituibile din punctul de vedere al cererii.

Criteriul substituibilității ofertei este utilizat pentru determinarea produselor/serviciilor considerate sau care ar putea fi considerate de utilizatori ca interschimbabile sau substituibile datorită utilizării date acestora, caracteristicilor fizice și funcționale și prețului, ce pot fi oferite de furnizori care pot intra pe piața relevantă în cauză, într-o perioadă rezonabilă și fără asumarea unor costuri sau riscuri considerabile. Substituibilitatea ofertei este luată în considerare atunci când efectele sale asupra stabilirii prețului pe piață sunt echivalente cu cele ale substituibilității cererii. În cazul în care oferirea unor produse/servicii substituibile necesită modificări semnificative ale rețelei sau infrastructurii asociate existente, investiții suplimentare importante sau un timp îndelungat, aceste produse/servicii nu vor fi incluse în piața relevantă. Piața relevantă a produsului/serviciului cuprinde toate produsele/serviciile care sunt substituibile din punct de vedere al ofertei.

Identificarea pieței geografice relevante se realizează, în principal, pe baza următoarelor criterii: aria acoperită de rețea sau de elementele infrastructurii asociate, existența unor limite geografice impuse prin lege sau prin acte administrative, analiza acordurilor de acces și interconectare. Aplicarea acestor criterii se completează, acolo unde este cazul, cu aplicarea criteriilor substituibilității cererii și ofertei.

Evaluarea substituibilității cererii și a ofertei se poate realiza pe baza testului monopolistului ipotetic. Un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii determină o piață distinctă dacă un unic furnizor ipotetic al produsului/serviciului sau grupului de produse/servicii ar putea impune o creștere mică (5-10%), dar semnificativă și de durată, a tarifelor, fără a pierde un volum de vânzări care să conducă la scăderea profiturilor obținute. În cazul în care creșterea tarifelor ar fi neprofitabilă, datorită faptului că utilizatorii vor substitui produsele/serviciile analizate cu alte produse/servicii, atunci piața va fi extinsă prin includerea în cadrul acesteia a produselor/serviciilor privite ca substitut.

Odată definită piața relevantă, ANCOM analizează, pe baza unui set de criterii cantitative și calitative, dacă piața respectivă este sau nu efectiv concurențială, în sensul inexistenței sau, dimpotrivă, al existenței unor furnizori cu putere semnificativă. În acest scop, ANCOM ia în considerare unul sau mai

multe dintre următoarele criterii: cota de piață și stabilitatea acesteia în timp, gradul de integrare pe verticală, numărul concurenților, puterea de contracarare a utilizatorilor, evoluția prețurilor și nivelul profiturilor, gradul de diversificare a produselor, mărimea furnizorilor, absența concurenților potențiali, controlul asupra unei rețele sau infrastructuri asociate greu de duplicat, economiile de scară, economiile de scop, avantajul tehnologic, accesul facil sau privilegiat la resurse financiare, existența unei rețele dezvoltate de distribuție. În ipoteza determinării unor furnizori cu putere semnificativă, ANCOM impune acestora obligații menite să răspundă în mod proporțional problemelor concurențiale identificate.

Capitolul II

Analiză comparativă între serviciile de acces la internet în bandă largă furnizate în România și cele furnizate în alte state membre ale Uniunii Europene

2.1. Considerații generale

Piața serviciilor de acces la internet în bandă largă din România se află într-un stadiu relativ incipient de dezvoltare, ca urmare a procesului de liberalizare totală a pieței de comunicații electronice realizat în anul 2002 și a lansării cu întârziere a serviciilor de acces la internet în bandă largă prin tehnologie xDSL de către operatorul fost monopolist (în anul 2005). În pofida unor obstacole, precum rata de penetrare redusă a calculatoarelor personale, gradul redus de acoperire a teritoriului cu rețele de acces în bandă largă sau veniturile scăzute ale populației⁶, tendințele pozitive din perioada 2003-2007 au continuat și în perioada 2008 - 2009, în special în ceea ce privește numărul conexiunilor de acces la internet în bandă largă, a căror creștere a fost determinată în principal de forțele pieței.

În România, rata de penetrare a serviciilor de acces la internet în bandă largă este substanțial mai mică față de rata medie a statelor membre. Cu toate acestea, atribuirea acestui decalaj unei eventuale lipse a concurenței pe piața cu amănuntul nu ar fi reală și justificată.

În acest context, ANCOM menționează că, pentru interpretarea indicatorilor corespunzători serviciilor de acces la internet în bandă largă, trebuie avute în vedere următoarele observații relevante:

1. În România, rata de penetrare a calculatoarelor este una dintre cele mai scăzute din Uniunea Europeană. De asemenea, 45% din populație trăiește în mediul rural, în timp ce venitul mediu pe cap de locuitor este unul dintre cele mai scăzute din Comunitate (a se vedea secțiunea 2.3.). Din aceste motive, se poate considera că accesul la internet în bandă largă este inaccesibil pentru o mai mare parte a populației în comparație cu cele mai multe dintre statele membre. Astfel, o creștere economică susținută ar putea constitui una din condițiile necesare pentru creșterea ratelor de penetrare a PC-urilor și a conexiunilor de acces la internet în bandă largă, care să tindă spre atingerea nivelului ratei medii de penetrare înregistrate la nivelul țărilor membre UE. Totodată, noua licență CDMA care a fost acordată operatorului fost monopolist și liberalizarea spectrului de frecvență în benzile de 900 și 1800 MHz, ar putea constitui măsuri care să contribuie la diminuarea decalajului existent între zonele urbane și cele rurale;

2. Realizarea unei comparații la nivel internațional a indicatorilor privind structura pieței indică manifestarea unei concurențe mai intense în România decât în majoritatea statelor membre ale UE. În mod particular, trebuie observat că, în România, operatorul fost monopolist deține una dintre cele mai scăzute cote de piață în ceea ce privește conexiunile de acces la internet în bandă largă în comparație cu operatori foști monopolști din alte state membre (a se vedea secțiunea 2.2.).

3. Piața de servicii de acces la internet în bandă largă din România se caracterizează printr-un grad ridicat de concurență la nivel de infrastructuri în comparație cu alte state din cadrul UE. Majoritatea operatorilor sunt integrați pe verticală și au realizat investiții în propria infrastructură de acces, implementând o varietate de tehnologii de acces (a se vedea secțiunea 2.4.).

4. Realizarea unei comparații a tarifelor pentru serviciile de acces la internet în bandă largă (calculate în funcție de paritatea puterii de cumpărare) practicate de operatorii din statele membre UE

⁶ România înregistrează una dintre cele mai mici valori ale parității puterii de cumpărare (PPC=263) în comparație cu celelalte state membre UE; acest indicator măsoară puterea de cumpărare pe baza salariului minim (în România, salariul minim era de 153 euro, în ianuarie 2009). Sursa: Eurostat, Statistics in Focus, 29/2009.

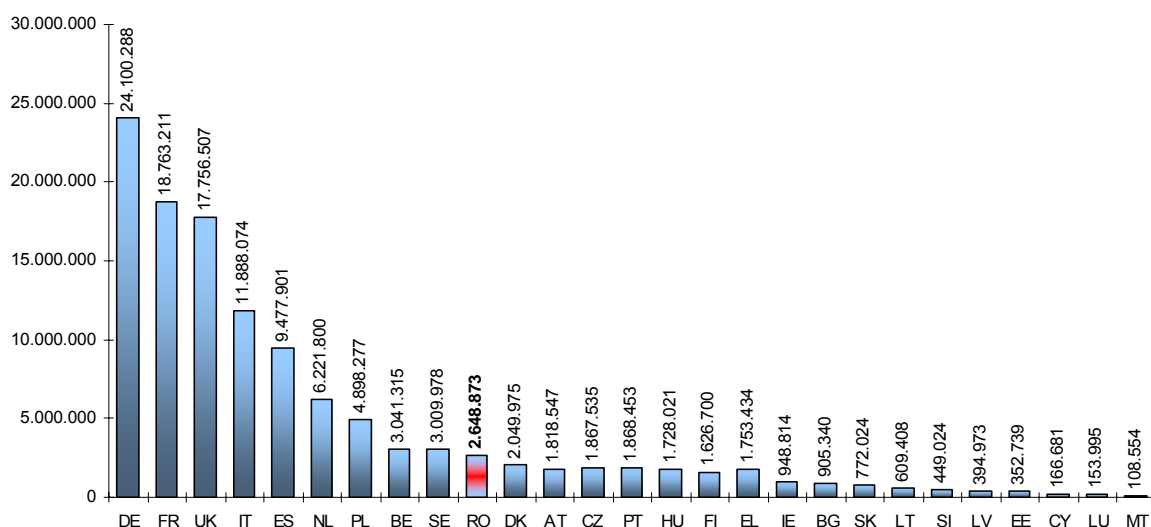
arată că, în România, nivelul tarifelor nu este mai mare decât în alte țări în timp ce, pentru viteze de transmisie mici, tarifele sunt substanțial mai reduse (a se vedea secțiunea 2.5.).

De asemenea, lansarea întârziată a serviciilor de acces la internet prin tehnologia DSL de către operatorul fost monopolist (în luna aprilie a anului 2005) a reprezentat principalul motiv al dezvoltării întârziate a serviciile de acces la internet în bandă largă în România.

2.2. Situație comparativă între România și alte state membre cu privire la numărul de conexiuni de acces la internet în bandă largă și ratele de penetrare a serviciilor de acces la internet în bandă largă

La jumătatea anului 2009, în România se înregistrau aproximativ 2,6 milioane de conexiuni de acces la internet în bandă largă. Astfel, așa cum se poate observa în Figura nr. 1, din punctul de vedere al mărimii (al numărului de conexiuni), piața serviciilor de acces la internet în bandă largă din România ocupă locul zece la nivelul UE.

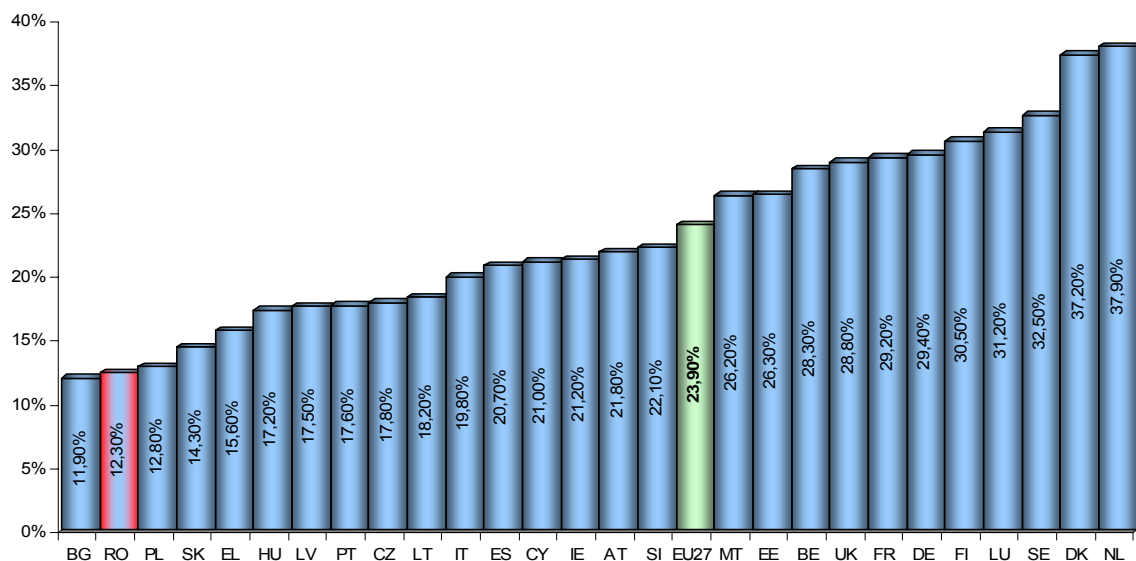
Figura nr. 1 - Numărul de conexiuni de acces la internet în bandă largă în statele membre UE, la data de 1 iulie 2009

Sursa: Document de lucru al Comisiei Europene - Situația accesului la internet în bandă largă în statele membre UE la 1 iulie 2009

Pe de altă parte, rata de penetrare a conexiunilor de acces la internet în bandă largă în România este relativ scăzută în comparație cu ratele de penetrare din majoritatea statelor membre. La 1 iulie 2009, nivelul acesteia (raportat la populație) a fost de 12,3%, în timp ce rata de penetrare medie în UE a fost de 23,9% (figura nr. 2).

Figura nr. 2 - Ratele de penetrare ale conexiunilor de acces la internet în bandă largă în statele membre UE, la data de 1 iulie 2009

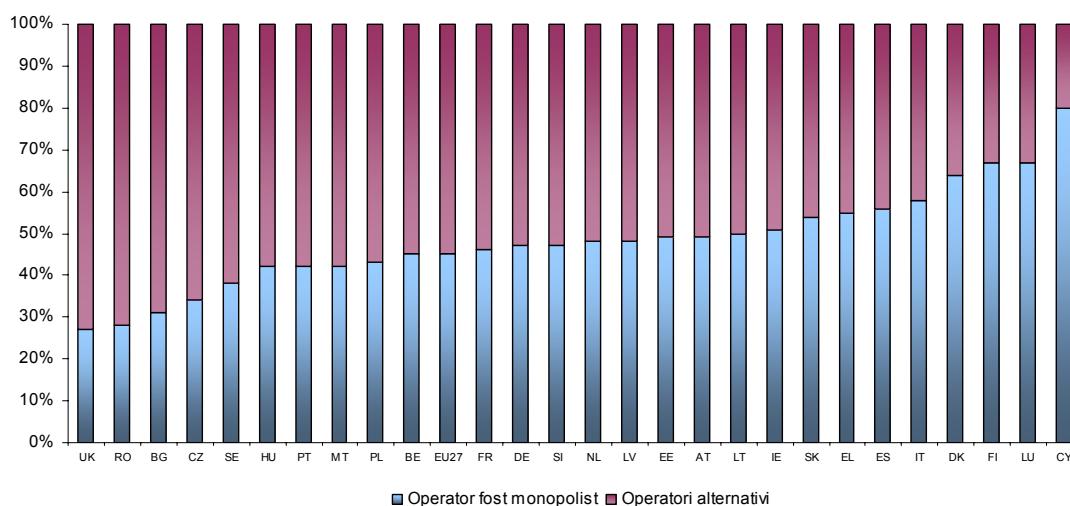

Sursa: Situația accesului la internet în bandă largă în statele membre UE la 1 iulie 2009 - Document de lucru al Comisiei Europene

Cota de piață a operatorului fost monopolist

Așa cum se poate observa în figura nr. 3, operatorul fost monopolist din România înregistrează una dintre cele mai scăzute cote de piață în ceea ce privește conexiunile de acces la internet în bandă largă în comparație cu astfel de operatori din alte state membre. La data de 1 iulie 2009, cota de piață deținută de S.C. Romtelecom S.A. era de 26%. De asemenea, ANCOM subliniază faptul că România este una dintre puținele țări în care operatorul fost monopolist nu este lider la nivelul pieței cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă. Astfel, cea mai mare cota de piață (54%) este deținută de un furnizor alternativ de servicii de acces la internet S.C. RCS & RDS S.A.

Figura nr. 3 - Cotele de piață ale furnizorilor foști monopolști din statele membre UE, calculate în funcție de numărul de conexiuni de acces la internet în bandă largă, la 1 iulie 2009

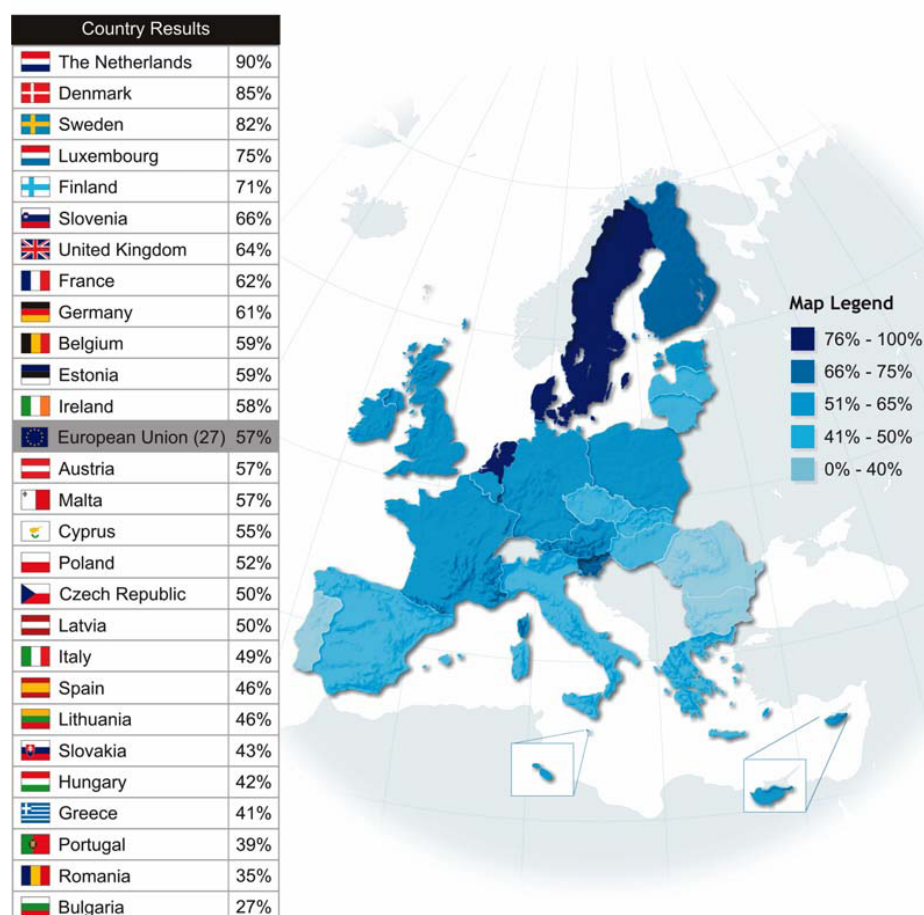

Sursa: Document de lucru al Comisiei Europene - Situația accesului la internet în bandă largă în statele membre UE la 1 iulie 2009

2.3. Situație comparativă cu privire la rata de penetrare a computerelor personale și venitul pe cap de locuitor în România și în alte state din UE

Așa cum se poate observa în figura nr. 4, România se caracterizează printr-una dintre cele mai scăzute rate de penetrare a computerelor personale dintre statele membre. Cel mai recent sondaj Eurobarometru arată că, în timp ce rata medie de penetrare a computerelor personale în gospodării la nivelul UE-27 era de 57%, aceasta a fost de numai 35% în România. Creșterea gradului de penetrare a computerelor personale poate fi considerată o pre-condiție esențială pentru creșterea gradului de penetrare a conexiunilor de acces la internet în bandă largă în România.

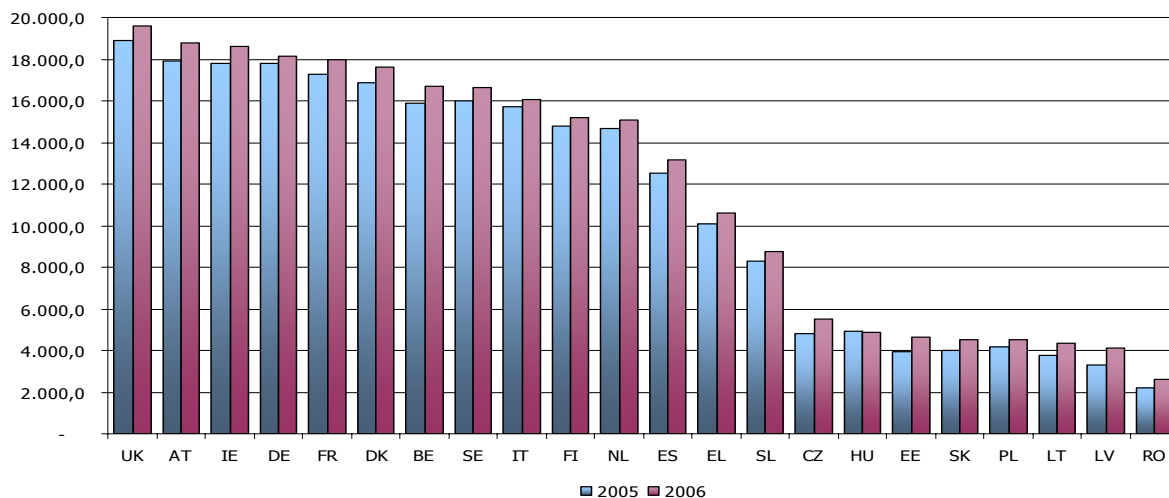
Figura nr. 4 - Rata de penetrare a computerelor personale la 100 de gospodării, conform datelor culese în perioada noiembrie/decembrie 2007

Sursa: Eurobarometru, „E-Communications Household Survey”, iunie 2008, p. 49; sondajul a fost realizat pe un eșantion reprezentativ la nivelul fiecărui stat membru UE, în perioada noiembrie/decembrie 2007.

De asemenea, cu o valoare de 2.588 euro pe cap de locuitor, România a înregistrat unul dintre cele mai scăzute niveluri ale veniturului anual în statele membre UE și în statele candidate în anul 2006 (figura nr. 5). Astfel, venitul relativ scăzut pe cap de locuitor reprezintă un impediment în calea accesului la un echipament PC și la servicii de acces la internet în bandă largă pentru un segment important al populației.

Figura nr. 5 - Venitul anual disponibil pe cap de locuitor la nivelul a 22 de state membre UE și state candidate, pentru anii 2005/2006

Notă: Veniturile disponibile pe cap de locuitor au fost calculate pe baza veniturilor disponibile la nivel de gospodărie. Veniturile disponibile la nivel de gospodărie reprezintă acea parte a veniturilor care rămâne la dispoziția gospodăriilor pentru acoperirea cheltuielilor de consum și pentru economisire și sunt determinate prin scăderea din veniturile de bază ale gospodăriilor a impozitelor asupra veniturilor și a contribuțiilor de asigurări sociale aflate în sarcina acestora, precum și a unor cheltuieli legate de producția gospodăriei (bănești și în natură).

Sursa: Eurostat

În plus, este important de menționat că 45% din populația României trăiește în zonele rurale, rata de penetrare a PC-urilor și venitul mediu net corespunzătoare acestei categorii fiind foarte scăzute (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1 - Rata de penetrare a PC-urilor* și veniturile medii, disponibile la nivel de gospodărie, în perioada 2005 – 2008

	Rata de penetrare a PC-urilor la nivelul gospodăriilor (%)			Veniturile bănești disponibile medii lunare la nivel de gospodărie (€)		
	România	Urban	Rural	România	Urban	Rural
2005	16,3%	25,3%	4,6%	EUR 222	EUR 271	EUR 159
2006	20,7%	31,3%	6,8%	EUR 263	EUR 324	EUR 183
2007	26,0%	38,9%	9,2%	EUR 335	EUR 413	EUR 234
2008	32,1%	46,2%	13,7%	EUR 392	EUR 478	EUR 279

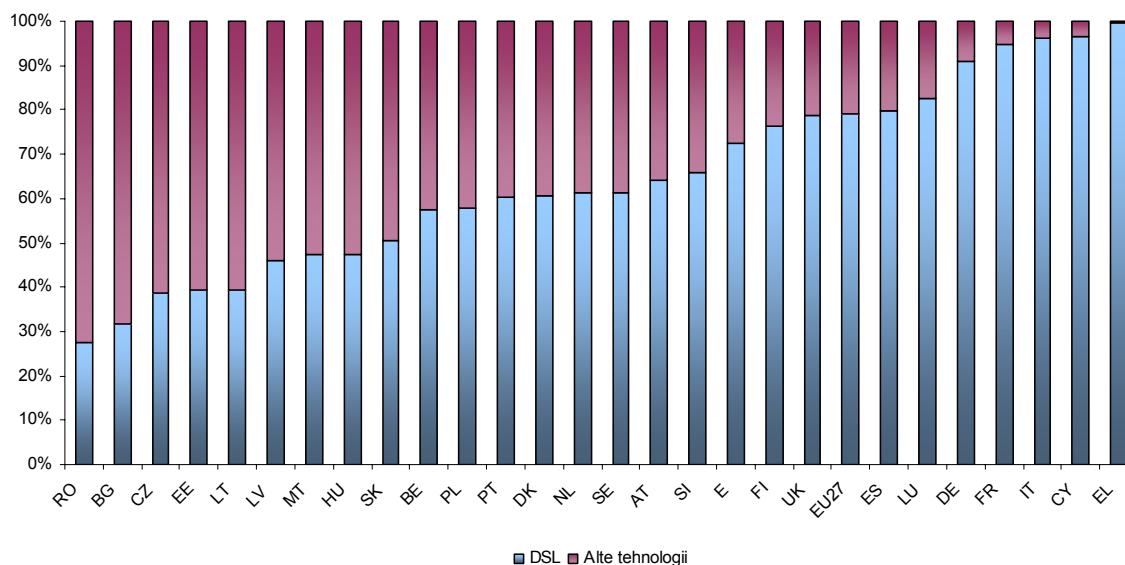
Sursa: Institutul Național de Statistică, Anchetă Bugetelor de Familie.

*Conform metodologiei utilizate de către Institutul Național de Statistică, acest indicator reprezintă numărul mediu de PC-uri, laptop-uri sau echipamente similare funcționale la 100 de gospodării, calculat ca raport procentual între suma valorilor absolute din 12 luni și numărul total de gospodării.

2.4. Gradul de concurență la nivel de infrastructuri

Așa cum se poate deduce din figura nr. 6, în România există cel mai ridicat grad de concurență la nivel de infrastructuri din rândul statelor membre UE. La jumătatea anului 2009, 27,6% dintre conexiunile de acces la internet în bandă largă erau furnizate prin intermediul tehnologiei DSL, în timp ce 17% dintre acestea erau furnizate prin intermediul rețelelor de cablu coaxial, iar 55,4% prin intermediul unor alte tehnologii de acces, în principal prin cablu UTP/FTP. În toate celelalte state membre ale UE, ponderea conexiunilor în bandă largă furnizate prin intermediul altor tehnologii decât DSL este semnificativ mai mică.

Figura nr. 6 - Structura conexiunilor de acces la internet în bandă largă la nivelul statelor membre UE, în funcție de tehnologiile utilizate, la 1 iulie 2009

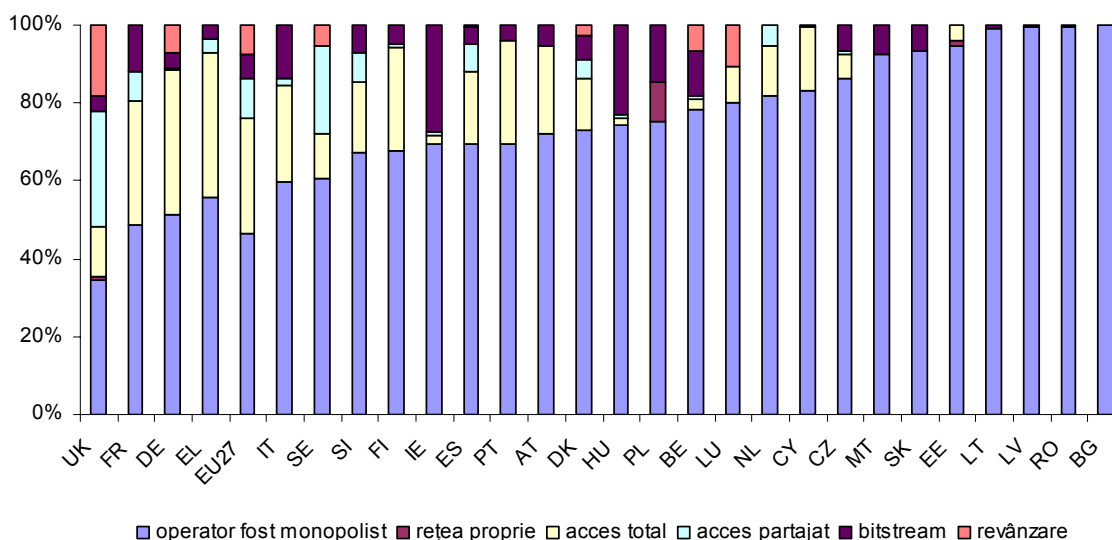

Sursa: Document de lucru al Comisiei Europene - Situația accesului la internet în bandă largă în statele membre UE la 1 iulie 2009

Dat fiind numărul mic de linii de acces la bucla locală achiziționate de furnizorii alternativi de la operatorul fost monopolist, conexiunile de acces la internet prin intermediul tehnologiei DSL sunt furnizate în principal de S.C. Romtelecom S.A. Astfel, cota de piață a S.C. Romtelecom S.A. pe segmentul de conexiuni de acces la internet prin intermediul tehnologiei DSL este dintre cele mai ridicate din UE (a se vedea figura nr. 7). Acest aspect trebuie evaluat ținând cont de faptul că furnizorul fost monopolist din România deține una din cele mai mici cote de piață în comparație cu aceiași furnizori din UE, în timp ce gradul de concurență la nivel de infrastructuri este cel mai ridicat.

În România, un rol important în dezvoltarea unei concurențe sustenabile la nivel de infrastructuri îl deține practica furnizorilor de a utiliza cabluri aeriene, folosită într-o mică măsură în cele mai multe state membre ale UE. Dezvoltarea unei rețele aeriene reduce semnificativ costurile generate de investiții și îmbunătățește considerabil capacitatea unui operator al unei rețele bazate pe infrastructură de cablu (cablu coaxial, fibră, cablu UTP/FTP) de a obține economii de scară, scop și densitate.

Figura nr. 7 - Cotele de piață ale furnizorilor foști monopolști din statele membre ale UE, calculate în funcție de numărul de conexiuni de acces la internet prin intermediul tehnologiei DSL, conform situației la data de 1 iulie 2009

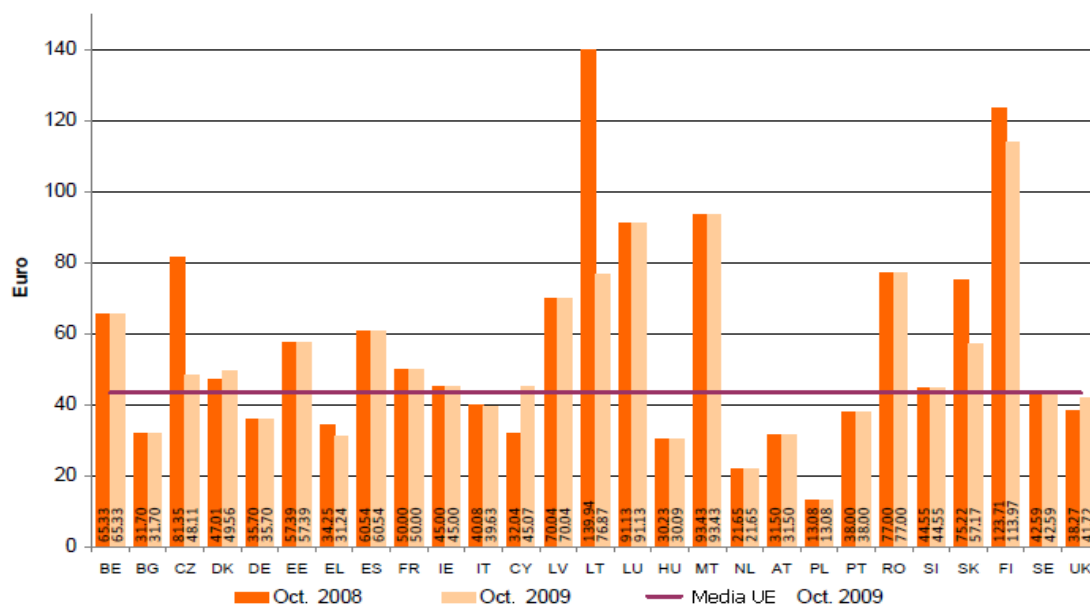
* Datele pentru Olanda nu sunt disponibile.

Sursa: Document de lucru al Comisiei Europene - Situația accesului la internet în bandă largă în statele membre UE la 1 iulie 2009.

În ceea ce privește reglementările existente la nivelul pieței de gros, în timp ce, în România, accesul la servicii în bandă largă la nivelul pieței de gros nu a fost reglementat, furnizarea accesului necondiționat la bucla locală a fost o obligație impusă operatorului fost monopolist în anul 2004, detalii în acest sens fiind prezentate la punctul 4.5.

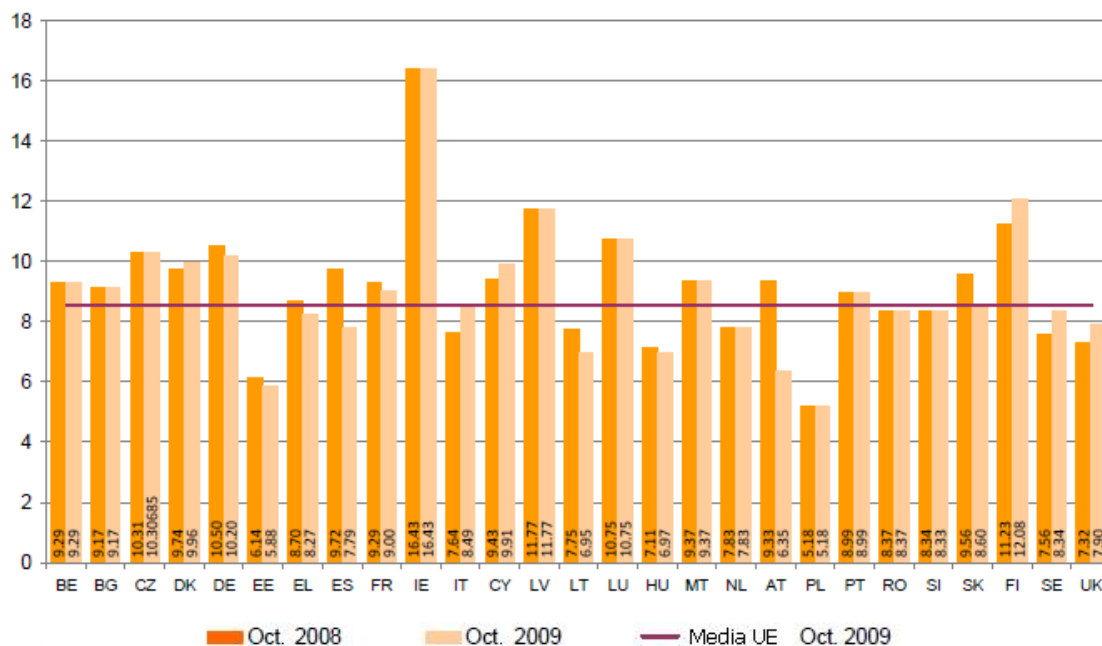
În ceea ce privește nivelul tarifelor de acces la bucla locală, în România, în comparație cu alte state membre UE, conform situației realizate în luna octombrie 2009, tariful de conectare pentru acces total la bucla locală (77 euro) a fost peste media UE, de 43,30 euro (figura nr. 8), în timp ce tariful lunar pentru acces total la bucla locală (8,37 euro) s-a situat puțin sub media UE, de 8,55 euro (figura nr. 9). De asemenea, atât tariful de conectare pentru acces partajat la bucla locală (77 euro), cât și tariful lunar pentru acces partajat la bucla locală (4,20 euro) au fost peste media UE, de 46,40 euro, respectiv de 2,24 euro (a se vedea figurile nr. 10 și nr. 11).

Figura nr. 8 - Situație comparativă cu privire la *tarifele de conectare* pentru serviciile de acces total la bucla locală (exprimate în euro), practicate în statele membre UE, conform situației existente în lunile octombrie 2008 și, respectiv, octombrie 2009

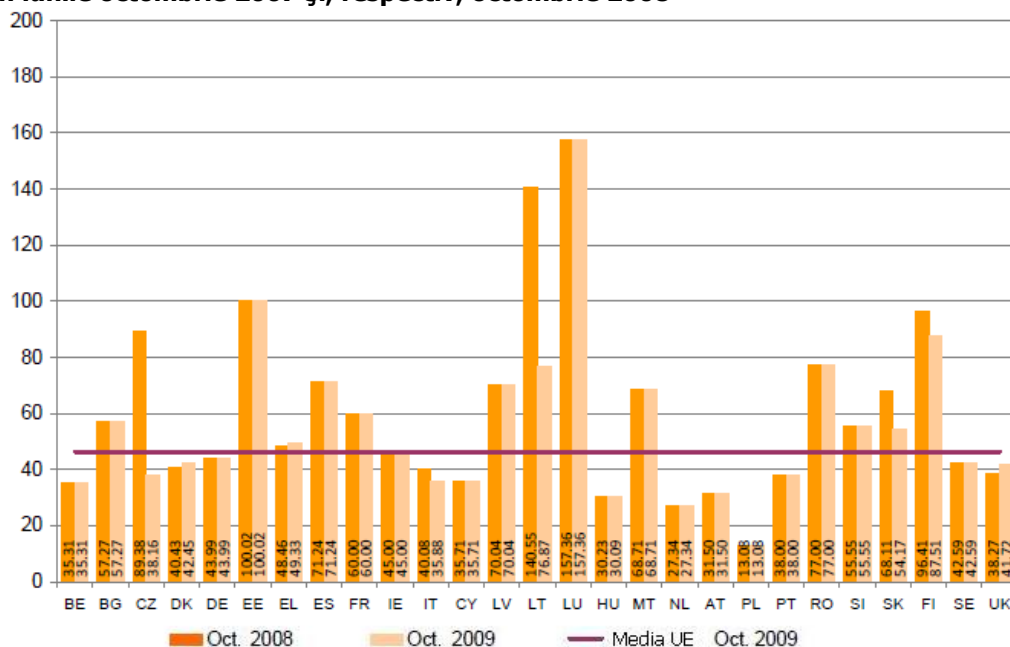
Sursa: Al 15-lea Raport al Comisiei Europene privind piața unică europeană de comunicații electronice 2009.

Figura nr. 9 - Situație comparativă cu privire la *tarifele lunare* pentru serviciile de acces total la bucla locală (exprimate în euro), practicate în statele membre UE, conform situației existente în lunile octombrie 2008 și, respectiv, octombrie 2009

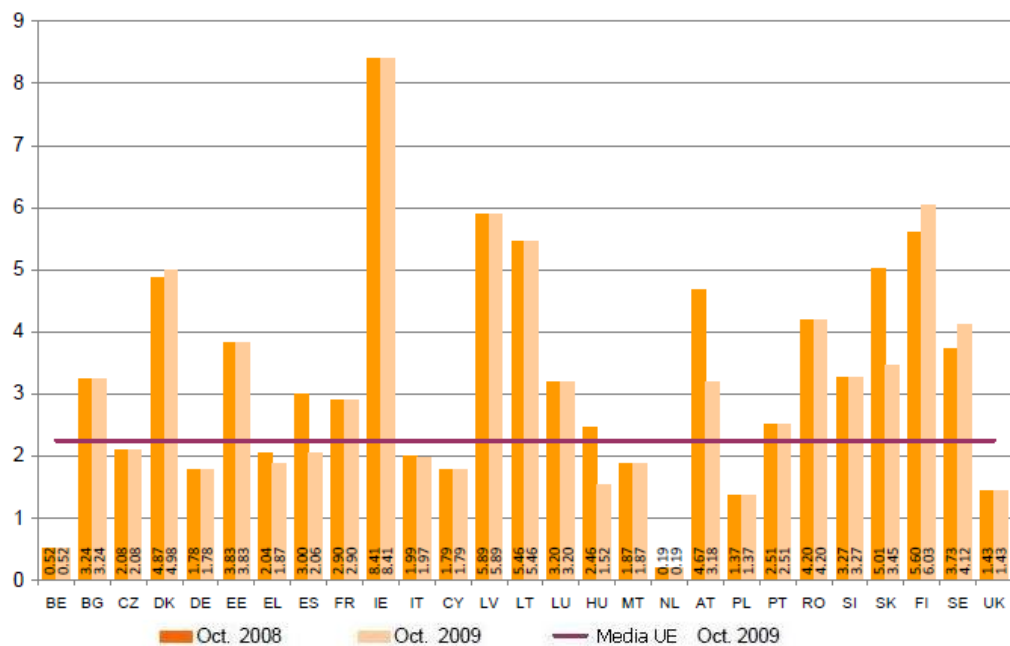
Sursa: Al 15-lea Raport al Comisiei Europene privind piața unică europeană de comunicații electronice 2009.

Figura nr. 10 - Situație comparativă cu privire la tarifele de conectare pentru servicii de acces partajat la bucla locală (exprimate în euro), practicate în țările membre ale UE, conform situației existente în lunile octombrie 2007 și, respectiv, octombrie 2008

Sursa: Al 15-lea Raport al Comisiei Europene privind piața unică europeană de comunicații electronice 2009.

Figura nr. 11 - Situație comparativă cu privire la tarifele lunare pentru servicii de acces partajat la bucla locală (exprimate în euro), practicate în țările membre ale UE, conform situației existente în lunile octombrie 2008 și, respectiv, octombrie 2009

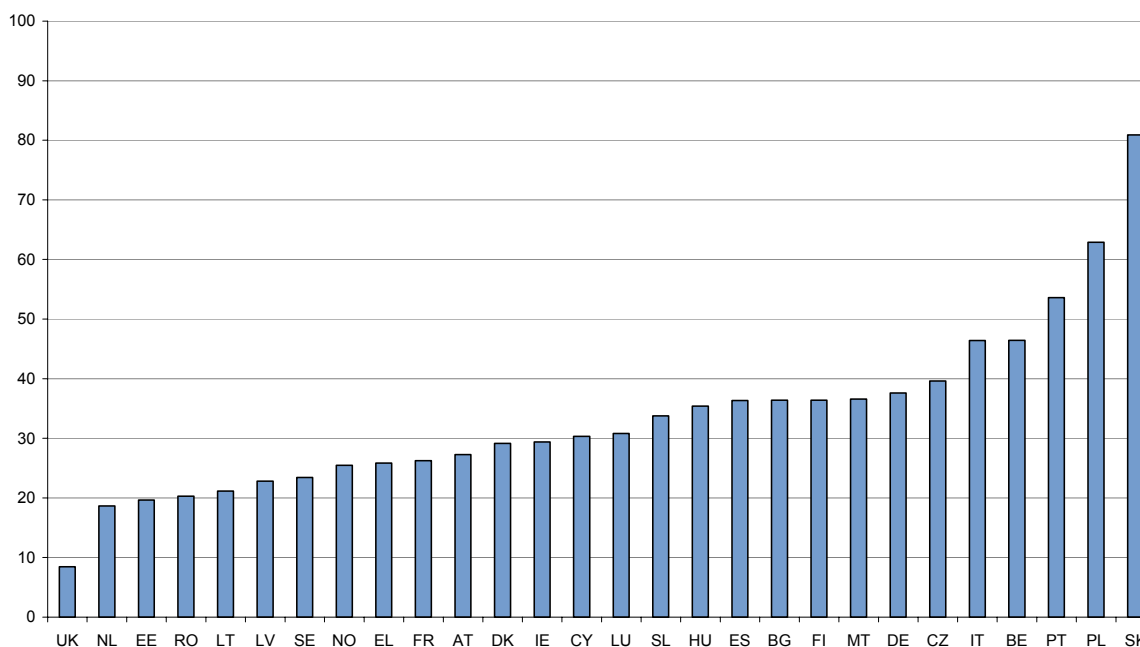
Sursa: Al 15-lea Raport al Comisiei Europene privind piața unică europeană de comunicații electronice 2009.

2.5. Analiza tarifelor practicate pe piața cu amănuntul pentru serviciile de acces la internet în bandă largă

O comparație a tarifelor practicate la nivelul pieței cu amănuntul pentru serviciile de acces la internet în bandă largă cu tarifele practicate în alte state membre arată că, în România, nivelul tarifelor pentru servicii cu viteze de transmisie mai mici este sub media UE.

Astfel, așa cum se poate observa în figura nr. 12, conform unui studiu al Comisiei Europene, în luna aprilie 2008, tariful mediu pentru serviciile de acces la internet la viteze de 1-2 Mbps disponibile în România a fost printre cele mai scăzute.

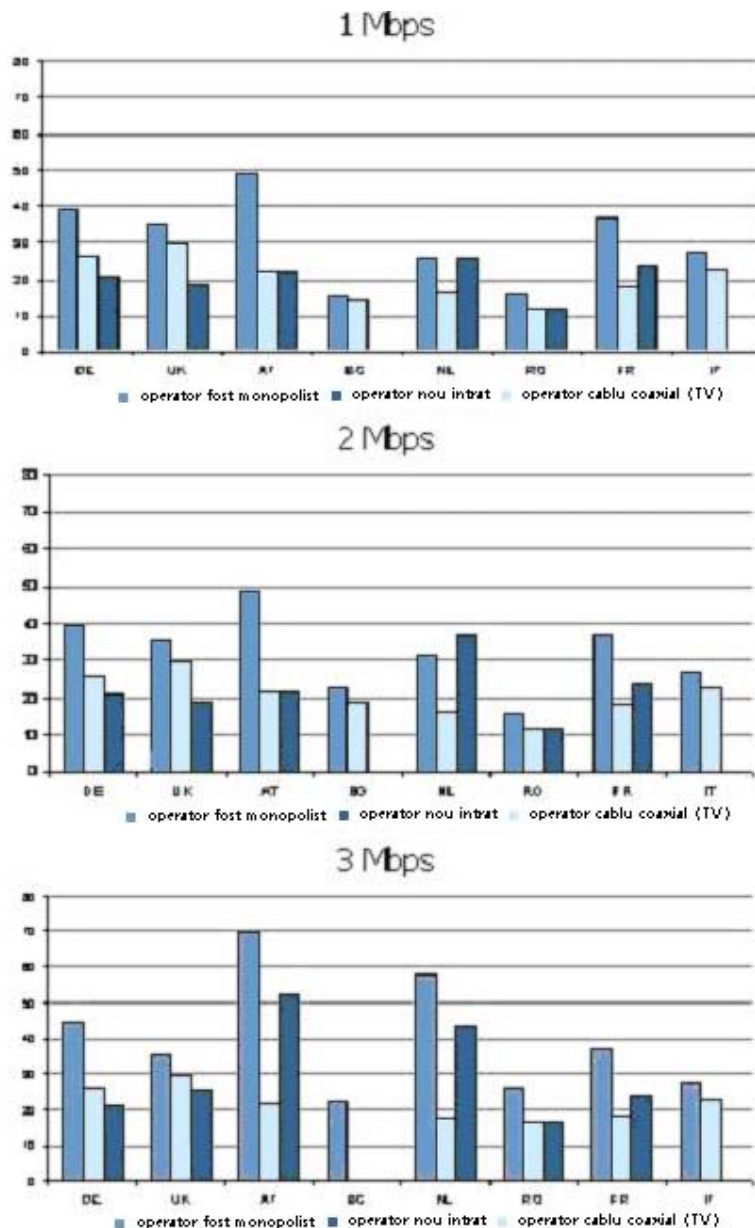
Figura nr. 12 - Situație comparativă a tarifelor medii determinate pe baza ofertelor disponibile pentru vitezele de 1-2 Mbps (euro/PPP pe lună, TVA inclus), valabile în luna aprilie 2008

Sursa: Raportul Comisiei Europene: „Rețelele viitoare și internetul, indexarea performanței serviciilor în bandă largă”, septembrie 2008

În plus, conform unui studiu realizat de ANCOM, pentru viteze de transmisie de până la 3 Mbps, tarifele serviciilor disponibile în România sunt, de asemenea, printre cele mai mici în comparație cu tarifele din statele membre UE incluse în eșantion - Austria, Bulgaria, Franța, Germania, Italia, Olanda, Marea Britanie (figura nr. 13). Faptul că operatorii foști monopolști practică tarife mai mari decât principalii furnizori concurenți este o caracteristică generală în toate statele amintite, nefiind specifică doar României. Această situație se întâlnește inclusiv în cazul Marii Britanii care a considerat competitiv acest sector al comunicațiilor electronice și a dereglementat serviciile de acces în bandă largă la nivelul pieței de gros (pentru serviciul de acces de tip „bitstream” în zonele urbane).

Figura nr. 13 - Tarifele serviciilor de acces la internet în bandă largă calculate pe baza tarifelor a trei categorii de furnizori și, respectiv, a trei categorii de viteze (euro/PPP), valabile în luna mai 2008

Note:

- Vitezele de transmisie reprezintă viteze "best-effort";
- Tariful minim lunar este calculat ca sumă dintre:
 - 1/24 din taxa de instalare (presupunând o durată medie a contractelor de 24 luni);
 - tariful lunar plătit pentru furnizarea serviciului de acces la internet în bandă largă;
 - tariful lunar pentru utilizarea internetului (în cazul în care se percepe un tarif pe traficul de internet utilizat);
 - tariful lunar (abonamentul) pentru o linie telefonică (în cazul în care serviciul de acces la internet se vinde legat cu serviciul de telefonie – de exemplu, în cazul serviciilor de acces la internet furnizate de S.C. Romtelecom S.A.), exclusiv costul utilizării serviciului de telefonie;
- Tarifele includ TVA.
- Tarifele nominale au fost indexate cu Paritatea Puterii de Cumpărare (PPP).

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor publicate pe paginile de internet ale furnizorilor.

2.6. Concluzii

ANCOM consideră că realizarea unei simple comparații în ceea ce privește ratele de penetrare a conexiunilor de acces la internet în bandă largă la nivel european conduce la crearea unei imagini eronate, fiind necesar ca datele să fie interpretate într-un context mai larg. Cu toate că rata de penetrare a conexiunilor de acces la internet în bandă largă în România este nesatisfăcătoare, ANCOM consideră că această situație este rezultatul acțiunii mai multor factori, cum ar fi lansarea întârziată a serviciilor de acces la internet prin intermediul tehnologiei DSL de către operatorul fost monopolist (aprilie 2005), gradul redus de penetrare a computerelor personale la nivel de populație, precum și nivelul scăzut al venitului mediu pe cap de locuitor, în special în zonele rurale, și nu al lipsei de concurență pe piață. În plus, trebuie remarcat faptul că tarifele pentru conexiunile de acces la internet în bandă largă, în special pentru viteze de transmisie de până la 3 Mbps, sunt printre cele mai scăzute din UE. De asemenea, în România, piața se caracterizează printr-una dintre cele mai reduse cote de piață a operatorului fost monopolist și prin cel mai ridicat grad de concurență la nivel de infrastructuri, în rândul statelor membre.

Capitolul III

Piețele cu amănuntul corespunzătoare piețelor de gros ale serviciilor de acces la elemente de infrastructură și serviciilor de acces în bandă largă

A. Piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă

3.1. Considerații generale

Punctul de plecare al analizei pieței de gros a serviciilor de acces la elemente de infrastructură și, respectiv, a pieței de gros a serviciilor de acces în bandă largă îl reprezintă identificarea pieței relevante cu amănuntul corespunzătoare, și anume delimitarea granițelor pieței serviciilor de acces la internet în bandă largă.

Scopul procedurii de definire a pieței relevante este acela de a identifica în mod sistematic constrângerile concurențiale cu care se confruntă furnizorii de servicii de comunicații electronice din partea altor furnizori, facilitând astfel procesul de analiză a situației concurențiale pe piață, în vederea identificării eventualelor furnizori cu putere semnificativă, într-o etapă ulterioară.

Procesul de identificare a pieței/piețelor relevante cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de acces la internet în bandă largă pornește de la premisa că nu există nicio reglementare în vigoare la nivelul piețelor cu amănuntul sau la nivelul piețelor de gros (de exemplu, la nivelul piețelor serviciilor de acces la elemente de infrastructură sau al serviciilor de acces în bandă largă). Procedând altfel, ar însemna că orice evaluare ulterioară a puterii semnificative la nivelul pieței de gros ar depinde de o analiză a pieței cu amănuntul care s-ar baza pe măsurile de reglementare impuse anterior la nivelul pieței de gros corespunzătoare, urmare a desemnării unui sau unor furnizori cu putere semnificativă pe piața de gros respectivă. În consecință, ANCOM a luat în considerare posibilitățile de substituibilitate a cererii și ofertei existente la nivelul pieței cu amănuntul, numai în cazul în care acestea sunt viabile din punct de vedere economic, în absența unor reglementări *ex ante* pe piața relevantă în cauză.

3.2. Piața relevantă a produsului

Serviciile furnizate la nivelul pieței cu amănuntul, corespunzătoare serviciilor de acces la elemente de infrastructură și, respectiv, serviciilor de acces în bandă largă, sunt serviciile de acces dedicat simetric și asimetric la internet în bandă largă la puncte fixe. În general, furnizarea accesului la servicii de acces la internet în bandă largă încorporează două elemente, și anume: (i) servicii de transmisie/rețea la/de la locația utilizatorului final (ii) furnizarea de servicii de acces la internet, în special asigurarea conectivității între utilizatorii finali cu servere din alte rețele. De obicei, aceste două servicii sunt furnizate „la pachet”.

Punctul de plecare în procesul de delimitare a pieței relevante a produsului sunt serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă la puncte fixe, pe baza criteriilor substituibilității cererii și ofertei urmând a se stabili dacă există alte categorii de servicii care pot fi incluse în piață. În prezent, conform definiției în vigoare, serviciile de comunicații electronice în bandă largă sunt serviciile de comunicații electronice destinate publicului, care constau în transportul semnalelor la o capacitate de cel puțin 128 kbps.

Având în vedere evoluția pieței serviciilor de acces la internet din România (aproximativ 98% din numărul total al conexiunilor de acces la internet din România sunt furnizate la o viteză „best-effort” de cel puțin 144 kbps, iar 96% din numărul total al conexiunilor de acces la internet la o viteză „best-effort” de cel puțin 512 kbps), Autoritatea consideră oportun ca limita inferioară a vitezei de download „best-effort” pentru ca un serviciu de acces la internet în România să fie considerat serviciu de acces la internet în bandă largă să fie mai mare de 144 kbps.

Prin urmare, în prezentul document, prin **serviciu de acces la internet în bandă largă la puncte fixe** se înțelege **serviciul de acces la internet la puncte fixe, care asigură o conexiune permanentă la internet (conexiune dedicată) la o viteză de download „best-effort” mai mare de 144 kbps.**

Având în vedere că analiza pieței cu amănuntul pornește de la analiza serviciului de acces asimetric la internet în bandă largă la puncte fixe, considerăm necesar să enumerăm caracteristicile principale ale acestui serviciu, în principal în comparație cu serviciul de acces dial-up la internet:

- furnizare permanentă - nu este necesară apelarea unui număr de acces, cum se întâmplă în cazul serviciilor de acces dial-up la internet. Această facilitate permite utilizatorului să fie conectat permanent la rețea, astfel încât să beneficieze de furnizarea de servicii în timp real, cum ar fi serviciul de e-mail sau serviciul de navigare pe internet;
- oferirea posibilității de a utiliza simultan atât serviciul de voce cât și pe cel de date, dacă acestea sunt furnizate împreună pe același suport fizic;
- viteza de download este mai mare decât viteza de download a unei conexiuni de acces dial-up la internet⁷;
- viteza de download (viteza cu care utilizatorul final primește informația) este mai mare decât viteza de upload (viteza cu care utilizatorul final trimite informația).

Pornind de la acest serviciu, în vederea identificării pieței relevante a produsului, ANCOM a analizat următoarele aspecte:

1. Necesitatea definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de acces asimetric la internet în bandă largă la puncte fixe pentru toate tipurile de suporturi/tehnologii de acces utilizate (tehnologie ADSL, VDSL, cablu coaxial, cablu UTP/FTP, fibră optică, radio, satelit);
2. Substituibilitatea serviciilor de acces la internet în bandă îngustă (*inclusiv acces dial-up la internet*) cu serviciile de acces la internet în bandă largă;
3. Necesitatea definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de acces asimetric la internet în bandă largă pentru toate nivelurile de calitate a serviciilor (atât din punctul de vedere al vitezelor de transmisie furnizate, cât și al ratei de „partajare”⁸ asigurate);
4. Substituibilitatea serviciilor de acces simetric la internet în bandă largă (de exemplu, prin HDSL/SDSL) cu serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă;
5. Substituibilitatea între serviciile de linii închiriate și serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă;
6. Substituibilitatea între serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă la puncte fixe și serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte mobile;
7. Necesitatea definirii unei piețe relevante a produsului distincte pentru serviciile care integrează într-un singur pachet serviciul de acces la internet în bandă largă, serviciul de telefonie la puncte fixe și/sau serviciul de (re)transmisie a programelor de televiziune.
8. Necesitatea definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de acces la internet în bandă largă pentru serviciile furnizate utilizatorilor - persoane fizice și, respectiv, utilizatorilor – persoane juridice.

⁷ Vitezele de acces care pot fi atinse prin intermediul unei conexiuni de acces dial-up la internet variază între 56 kbps, prin intermediul unei linii analogice, 64kbps folosind o linie ISDN cu 2 canale digitale (un singur canal dedicat pentru internet), 128 kbps, folosind o linie ISDN cu 2 canale digitale (în ipoteza în care ambele canale sunt dedicate pentru internet) și, respectiv, 144 kbps în eventualitatea folosirii întregii capacități pentru accesul la internet (cele două canale de transmisie plus canalul de semnalizare);

⁸ Rata de partajare – reprezintă numărul maxim de utilizatori care pot utiliza în comun, la un moment dat, un segment al rețelei de acces (de exemplu o rata de partajare de 20:1 implică un număr maxim de 20 de utilizatori care pot utiliza în comun, la un moment dat, un segment de rețea de acces).

3.2.1. Necesitatea definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de acces asimetric la internet în bandă largă la puncte fixe pentru toate tipurile de suporturi/tehnologii de acces utilizate

În prezent, serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe sunt furnizate utilizatorilor finali din România în principal prin intermediul următoarelor tehnologii/suporturi de acces:

- ADSL/VDSL: aceste tehnologii sunt specifice rețelelor de fire metalice torsadate din cupru și sunt disponibile în zonele în care au fost implementate multiplexoare digitale de acces (DSLAM) la nivelul comutatoarelor locale sau al unităților distanțe, iar lungimea perechii de fire metalice torsadate din cupru este suficient de mică astfel încât să permită furnizarea serviciului din punct de vedere tehnic. Această tehnologie este utilizată în principal de către S.C. Romtelecom S.A.;

- cablu coaxial: cu toate că rețelele de cablu coaxial sunt disponibile pe scară largă în România, atât în zonele urbane, cât și în cele rurale, acestea nu au fost în totalitate modernizate pentru a susține oferirea de servicii de acces la internet în bandă largă⁹. Această tehnologie este utilizată, de exemplu, de către principalii operatori de rețele de cablu, S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L.;

- cablu UTP/FTP: acest suport este utilizat, în principal, de către operatorii de "rețele de cartier", dar și de operatorii de rețele de cablu coaxial (suplimentar față de cablul coaxial);

- fibră optică (FTTH): această tehnologie este utilizată în principal pentru conectarea la internet a utilizatorilor - persoane juridice. În România, cei mai importanți furnizori care folosesc această tehnologie sunt S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L.;

- radio: sistemele de acces la puncte fixe pe suport radio (de tip FWA) sunt utilizate de către operatori, precum S.N. Radiocomunicații S.A., pentru a conecta punct - la - punct în principal utilizatorii - persoane juridice. Sistemele de acces pe suport radio în bandă largă (BWA) vor deveni disponibile în momentul dezvoltării rețelelor de către operatorii care dețin sau vor deține licențe pentru furnizarea acestor servicii¹⁰.

- satelit: există două tipuri de acces la internet prin satelit - acces de tip mono-direcțional și acces de tip bi-direcțional. Accesul mono - direcțional utilizează satelitul pentru transmiterea datelor către utilizatorul final și rețeaua PSTN, prin intermediul unei conexiuni dial-up, pentru „upload”. Accesul bidirecțional utilizează satelitul atât pentru transmiterea cât și pentru recepționarea datelor.

Serviciile de acces la internet în bandă largă furnizate prin intermediul tehnologiilor ADSL, VDSL, cablu coaxial, cablu UTP/FTP, fibră optică, satelit și radio (de tip FWA/BWA) asigură în principal accesul asimetric la internet.

Pe baza datelor analizate, ANCOM consideră că serviciile de acces la internet în bandă largă furnizate prin intermediul tehnologiilor/suporturilor ADSL/VDSL, cablu coaxial, cablu UTP/FTP, fibră optică și radio sunt substituibile, atât din punctul de vedere al funcționalității și al caracteristicilor care sunt similare (în mod particular, în ceea ce privește vitezele "best-effort" oferite), cât și al disponibilității, al gradului de acoperire și al tarifelor. Prin urmare, din punct de vedere prospectiv, opinia preliminară a Autorității este că, în cazul unei creșteri de preț de 5-10%, numărul utilizatorilor finali care ar trece de la utilizarea unei tehnologii de acces asimetric la internet de tip ADSL/VDSL, cablu coaxial, cablu UTP/FTP, fibră optică sau radio la o altă tehnologie de acces asimetric la internet din cele enumerate ar fi suficient

⁹ La data de 30 iunie 2009, aproximativ 85% dintre gospodăriile din România aveau acces la echipamente corespunzătoare pentru recepționarea de servicii de retransmisie a programelor audiovizuale în format analogic/digital prin intermediul suportului de cablu (inclusiv numărul de gospodării care nu beneficiază de aceste servicii).

¹⁰ S.N. Radiocomunicații S.A. deține o licență de utilizare a frecvențelor radio în bandă 3.600 – 3.800 MHz pentru furnizarea de rețele publice și de servicii de comunicații electronice. Aceasta licență va permite companiei să implementeze sisteme BWA (Broadband Wireless Access – acces pe suport radio în bandă largă), comunicații de voce și date, la nivel național. S.N. Radiocomunicații S.A. a primit dreptul de utilizare a benzilor de frecvențe 3.657-3.685 MHz și 3.757-3.785 MHz în condițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 18/2008. Conform prevederilor acesteia, S.N. Radiocomunicații S.A. a eliberat benzile de frecvențe radio 3.600–3.657 MHz și 3.700–3.757 MHz pe care le deținea, acordându-i-se dreptul de a implementa sisteme BWA în cele două subbenzi rămase.

de mare pentru a face neprofitabilă creșterea prețurilor pentru un furnizor monopolist ipotetic, date fiind costurile de schimbare reduce.

Autoritatea a luat în considerare și faptul că o parte relativ mare dintre utilizatorii finali întâmpină dificultăți în realizarea cu acuratețe a unei comparații între diferite tehnologii de acces disponibile, pe baza tarifelor și a vitezelor de transmisie. Totuși, având în vedere cele mai recente evoluții pe piața din România, numărul acestor utilizatori este foarte probabil să scadă în orizontul de timp al analizei – conform studiilor de piață realizate de Autoritate în anul 2008, mai mult de jumătate dintre respondenții care au avut o opinie în acest sens, au răspuns că, cel puțin o parte dintre tehnologiile de acces la internet, sunt substituibile din punct de vedere al vitezei de transmisie și al tarifelor. Prin urmare, există premisele necesare pentru a considera că, în orizontul de timp al analizei de piață, serviciile de acces la internet în bandă largă oferite prin intermediul uneia dintre tehnologiile de acces enumerate mai sus sunt în măsură să impună constrângeri competitive asupra celorlalte.

De asemenea, indiferent de infrastructura de rețea utilizată pentru furnizarea serviciului de acces asimetric la internet în bandă largă la puncte fixe (DSL, cablu, fibra optica, radio), din punct de vedere al utilizatorului, serviciul pus la dispoziție este identic. Din punctul de vedere al furnizării serviciului, diferențele se observă exclusiv în momentul conectării serviciului, în funcție de infrastructura utilizată fiind necesar un alt model de echipament de transmisie a semnalului (modem). Odată instalate și configurate echipamentele, modalitatea de utilizare a serviciului de către utilizator este similară pe toată durata de utilizare a serviciului, indiferent de infrastructura de rețea utilizată.

În ceea ce privește accesul la internet prin intermediul satelitului, la data de 30 iunie 2009, în România, existau 10 operatori care furnizau aproximativ 500 conexiuni de acces la internet prin intermediul satelitului, reprezentând numai 0,02% din numărul total de conexiuni de acces la internet în bandă largă. Cu toate că, în viitor, există premisele pentru ca inclusiv accesul la internet prin intermediul acestui suport să cunoască o dezvoltare importantă, în orizontul de timp al analizei Autoritatea nu consideră că nivelul de substituibilitate cu celelalte tehnologii este suficient pentru a considera accesul la internet prin satelit ca făcând parte din aceeași piață relevantă cu serviciile de acces la internet furnizate prin intermediul tehnologiilor/suporturilor ADSL/VDSL, cablu coaxial, cablu UTP/FTP, fibră optică și radio, având în vedere gradul redus de acoperire, disponibilitatea limitată a ofertelor, rata de penetrare scăzută și evoluția acesteia, nivelul tarifelor mult mai mare și funcționalitatea diferită a serviciului în comparație cu serviciile furnizate prin intermediul celorlalte tehnologii (de exemplu, prin intermediul satelitului nu pot fi furnizate servicii de tip VoIP).

Așadar, opinia preliminară a ANCOM este aceea că serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă furnizate prin intermediul tehnologiilor/suporturilor ADSL, VDSL, cablu coaxial, cablu UTP/FTP, fibră optică și radio (FWA/BWA) sunt substituibile din punctul de vedere al cererii și, prin urmare, fac parte din aceeași piață relevantă a produsului.

3.2.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de acces la internet în bandă îngustă (inclusiv servicii de acces dial-up la internet) și serviciile de acces la internet în bandă largă

Din punctul de vedere al caracteristicilor fizice, există diferențe fundamentale între serviciile de acces la internet în bandă largă și serviciile de acces la internet în bandă îngustă. În primul rând, există diferențe de performanță în ceea ce privește viteza și timpul de „download”. De exemplu, în tabelul de mai jos, sunt prezentați timpii necesari pentru a descărca diverse tipuri de fișiere prin intermediul unor conexiuni de acces la internet în bandă îngustă (56 kbps), în bandă largă (512 kbps) și în bandă largă superioară (4 Mbps).

Tabelul nr. 2 - Timpii de descărcare în funcție de conexiunea de acces la internet utilizată

Tipul fișierului	Mărime	Timpul de descărcare pentru o conexiune de acces la internet în bandă îngustă (56kbps/7kBs)	Timpul de descărcare pentru o conexiune de acces la internet în bandă largă (512kbps/64kBs)	Timpul de descărcare pentru o conexiune de acces la internet în bandă largă superioară (4Mbps/512kBs)
text	100 KB	14 sec	1,6 sec	0,2 sec
audio	2 MB	293 sec	32 sec	4 sec
video	2 GB	4.876 min	533 min	67 min

În al doilea rând, din punctul de vedere al utilizării/funcționalității, există diferențe importante între cele două tipuri de acces. Există o serie de aplicații comune care pot fi accesate de utilizatori prin intermediul ambelor categorii de servicii (de exemplu, căutarea de informații, e-mail, chat), dar în general majoritatea aplicațiilor sunt foarte greu sau chiar imposibil de accesat de către utilizatorii unor conexiuni de acces la internet în bandă îngustă: descărcarea unor fișiere mari, jocuri video, streaming video.

În afară de serviciile de acces la internet în bandă largă, pentru a beneficia de servicii de internet, utilizatorii pot achiziționa servicii de acces dial-up, care pot fi tarificate fie în funcție de (volumul de) consum (tarif variabil), fie în funcție de capacitate (tarif fix). Totuși, cea mai mare parte dintre utilizatorii care au achiziționat inițial servicii de acces dial-up la internet au migrat ulterior la servicii de acces la internet în bandă largă.

Din punct de vedere funcțional, ANCOM consideră că serviciile de acces dial-up la internet nu sunt substituibile cu serviciile de acces la internet în bandă largă, din următoarele motive:

- În primul rând, serviciul de acces la internet în bandă largă este întotdeauna disponibil, adică nu este necesară apelarea unui număr de acces, ca în cazul serviciului dial-up. Această facilitate permite utilizatorului să fie permanent conectat la rețea, serviciile de e-mail sau serviciul de navigare pe internet fiind furnizate în timp real. Indiferent de modalitatea de tarificare aleasă, serviciul de acces dial-up la internet nu poate fi considerat un serviciu disponibil permanent, deoarece este foarte probabil să se întrerupă dacă nu este utilizat o anumită perioadă;

- În al doilea rând, serviciile de acces la internet în bandă largă oferă posibilitatea de a utiliza simultan serviciile de voce și date. Dimpotrivă, utilizarea unei linii telefonice analogice (sau a unui canal ISDN) pentru a realiza un apel telefonic ar împiedica utilizatorul final să acceseze simultan internetul prin intermediul aceleiași linii (sau canal) de acces. Accesul dial-up utilizează rețeaua de telefonie și, prin urmare, în timpul utilizării, accesul utilizatorului final la serviciile de telefonie nu este posibil;

- În al treilea rând, conexiunile de acces la internet în bandă largă au o viteză de download mai mare decât conexiunile de acces dial-up; astfel, viteza de acces dial-up la internet poate atinge 56 kbps în cazul unei linii analogice, 64 kbps în cazul unui canal ISDN, 128 kbps și, respectiv, 144 kbps, pentru o linie ISDN cu 2 canale¹¹, în comparație cu vitezele de acces la internet în bandă largă care pot înregistra viteze cuprinse între 256 kbps și 100 Mbps).

Având în vedere caracteristicile celor două categorii de servicii și funcționalitatea acestora, este puțin probabil ca o creștere de 5-10% (corespunzătoare testului monopolistului ipotetic) a tarifelor pentru serviciile de acces la internet în bandă largă, să determine constrângeri concurențiale asupra unui furnizor monopolist ipotetic, adică creșterea acestor tarife să fie neprofitabilă din cauza existenței posibilității ca utilizatorii finali să folosească în schimb servicii de acces la internet în bandă îngustă (inclusiv dial-up).

În plus, este important de menționat că, în ultima perioadă (2007-2009), serviciile de acces la internet în bandă îngustă sunt din ce în ce mai puțin utilizate. Astfel, la data de 30 iunie 2009, au fost

¹¹ Serviciul ISDN BRA (Basic Rate Access) constă în două canale de tip B, fiecare cu o bandă de 64 kbps, și un canal D cu o bandă de 16 kbps folosit pentru semnalizare în cazul transmisiilor de voce. Dacă serviciul ISDN BRA este utilizat exclusiv pentru transmisiuni de date, canalul D poate fi folosit, prin setarea modemului, tot pentru transmisiuni de date, ajungându-se la o viteză de transmisie de aproximativ 144kbps.

raportate un număr de 7.544 conexiuni de acces la internet în bandă îngustă (inclusiv conexiuni de acces dial-up).

Din punctul de vedere al substituibilității ofertei, având în vedere constrângerile tehnice și de timp existente, este puțin probabil ca o creștere de 5-10% a tarifelor pentru serviciile de acces la internet în bandă largă de către un furnizor monopolist ipotetic să determine intrarea pe piață a unui număr suficient de furnizori de acces la internet în bandă îngustă care să influențeze nivelul de profitabilitate al furnizorului monopolist. Modernizarea rețelei publice telefonie din fire de cupru în bandă îngustă pentru a permite furnizarea de servicii de tip DSL și/sau dezvoltarea unei rețele de acces corespunzătoare necesită investiții substanțiale și costuri fixe nerecuperabile, ceea ce ar face puțin probabilă furnizarea de servicii de acces în bandă largă de către operatorii rețelelor care suportă doar furnizarea de servicii în bandă îngustă, într-o perioadă scurtă de timp și la o scară suficient de mare.

În concluzie, opinia preliminară a ANCOM este aceea că serviciile de acces la internet în bandă îngustă (inclusiv cele dial-up) nu pot impune constrângeri concurențiale asupra furnizării de servicii de acces la internet în bandă largă și, prin urmare, nu pot fi considerate ca determinând aceeași piață relevantă a produsului.

3.2.3. Analiza necesității definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de acces asimetric la internet în bandă largă pentru toate nivelurile de calitate a serviciilor (în funcție de viteza de transmisie și rata de „partajare” asigurată)

Caracteristica de asimetrie a serviciilor de acces la internet în bandă largă este dată de doi parametri principali:

- viteza de transmisie „best-effort” sau „până la” - rata la care sunt transmise datele printr-o conexiune de acces la internet; de obicei, aceasta este măsurată în kilobiți/secundă (kbps) sau megabiți/secundă (Mbps). Având în vedere că o conexiune de acces la internet este împărțită între mai mulți utilizatori, valoarea reală a vitezei atinse poate fi mai mică decât viteza „best-effort”;
- rata de „partajare” - reprezintă numărul maxim de utilizatori finali care pot folosi în comun, la un moment dat, un segment al rețelei de acces (de exemplu, o rata de partajare de 20:1 implică un număr maxim de 20 de utilizatori care pot utiliza în comun, la un moment dat, un segment de rețea de acces). Cu cât rata de „partajare” este mai mică, cu atât viteza de transmisie reală care poate fi atinsă este mai mare, întrucât lărgimea de bandă este împărțită între mai puțini utilizatori.

ANCOM a analizat dacă piața relevantă a produsului cuprinde serviciile de acces la internet în bandă largă pentru toate vitezele de transmisie și, respectiv, pentru toate ratele de „partajare” furnizate sau dacă este necesar să fie definite două sau mai multe piețe distincte.

3.2.3.1. Analiza structurii pieței în funcție de vitezele de transmisie aferente serviciilor de acces la internet în bandă largă furnizate în România. Analiza necesității definirii unei singure piețe pentru serviciile de acces la internet în bandă largă pentru toate vitezele de transmisie.

Tabelul nr. 3 prezintă vitezele de transmisie „best-effort” ale serviciilor de acces la internet oferite de cei mai importanți furnizori din România - S.C. Romtelecom S.A. (ADSL), S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L. (ambii utilizează cablu coaxial, cablu UTP/FTP, fibră optică și radio), precum și tarifele practicate pentru abonamentele lunare. O caracteristică generală a acestor servicii este aceea că tarifele cresc odată cu viteza de transmisie furnizată. Este evident că, din punctul de vedere al cererii, serviciile având viteze de transmisie mai mici, oferite la tarife mai scăzute, nu sunt substituibile cu serviciile având viteze de transmisie mai mari, oferite la tarife mai mari. Cu toate acestea, ANCOM consideră că la nivelul pieței de servicii de acces la internet în bandă largă de tip asimetric se manifestă un mecanism de substituibilitate în lanț, neexistând un punct de discontinuitate clar și permanent între diferite viteze, după cum se poate observa în datele prezentate în tabel. Astfel, existența unui mecanism de substituibilitate în lanț determină constrângeri concurențiale la nivelul tuturor vitezelor de transmisie. Practic, ofertele de servicii de acces la internet ale furnizorilor din România, în special în ceea ce privește tarifele și vitezele puse la dispoziție, sunt într-o continuă schimbare și îmbunătățire, fiind imposibil de stabilit o limită minimă și o limită maximă a vitezelor clare și stabile și, de asemenea, fiind puțin probabil

ca, de exemplu, un furnizor monopolist ipotetic de conexiuni de acces la internet cu o viteză de 2 Mbps să poată impune în mod profitabil o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor, deoarece utilizatorii vor avea posibilitatea ca, pentru același tarif, să opteze pentru un serviciu cu o viteză mai mare. Prin urmare, vitezele de transmisie mai mari sunt suficient de substituibile din punctul de vedere al cererii cu vitezele de transmisie mai mici, ceea ce ar face creșterea de preț nerentabilă.

Potrivit pct. 58 din Comunicarea Comisiei privind definirea pieței relevante în sensul dreptului comunitar al concurenței (97/C 372/03)¹² *„Din perspectivă practică, conceptul de lanț de substituție trebuie coroborat cu elemente de fapt, legate, de exemplu, de interdependența la nivelul prețurilor la limitele lanțurilor de substituție, pentru a putea defini, în cazuri individuale, o piață relevantă mai largă. Nivelurile de preț la limitele lanțurilor trebuie, de asemenea, să fie de aceeași dimensiune”*. Cu alte cuvinte, dacă prețul serviciilor/produselor care fac parte dintr-un lanț de substituție continuu se modifică totuși independent unul de altul, atunci aceasta sugerează ca lanțul de substituție nu este suficient de puternic pentru a include serviciile/produsele în aceeași piață relevantă a produsului. Or, datele prezentate în tabelul nr. 3 evidențiază faptul că în ultimii 5 ani prețurile serviciilor de acces la internet în bandă largă au avut aceeași evoluție indiferent de vitezele de transmisie „best-effort” furnizate.

Pe baza mecanismului de substituibilitate în lanț, ANCOM consideră că sunt îndeplinite condițiile necesare pentru ca definiția pieței relevante să poată fi extinsă, astfel încât piața relevantă a produsului să includă atât servicii de acces la internet cu viteze de transmisie mai mici, cât și servicii de acces la internet cu viteze de transmisie mai mari (cu viteze la valori situate la extreme), care nu sunt substituibile în mod direct.

În plus, în opinia ANCOM, chiar dacă substituibilitatea cererii este aproape inexistentă pentru serviciile de acces la internet cu anumite viteze de transmisie, substituibilitatea ofertei ar fi suficient de puternică pentru a crea constrângeri concurențiale. Astfel, este relativ simplu pentru furnizorii de servicii cu viteze de transmisie mai mici să ofere servicii cu viteze de transmisie mai mari (cu excepția cazului în care sunt necesare investiții noi în rețele de fibră optică, ca de exemplu în modernizarea unei rețele ADSL pentru a permite furnizarea de servicii VDSL). Prin urmare, datorită substituibilității ofertei, piața relevantă a produsului include toate vitezele de transmisie furnizate, chiar și în cazul în care, în urma analizei substituibilității cererii, nu ar rezulta că serviciile cu viteze de transmisie mai mici și cele cu viteze de transmisie mai mari determină aceeași piață relevantă prin mecanismul substituibilității în lanț.

Din situația tarifelor pentru serviciile de acces la internet cu diferite viteze de transmisie, prezentată în tabelul nr. 3, se observă că nu există discontinuități majore în ceea ce privește substituibilitatea în lanț. În general, există o gamă largă de opțiuni de servicii cu diferite viteze de transmisie, disponibile la tarife variate și care utilizează același tip de suport de transmisie. În plus, vitezele de transmisie pentru serviciile furnizate clienților sunt îmbunătățite periodic de către furnizori, în mod voluntar, în timp ce tarifele înregistrează scăderi, astfel încât orice neconcordanță care poate apărea în ceea ce privește substituibilitatea în lanț ar fi puțin probabil să fie stabilă în timp. În absența unor discontinuități ale substituibilității în lanț, ANCOM consideră că este justificată o definiție mai largă a pieței produsului, care să includă toate vitezele de transmisie mai mari decât viteza specifică serviciilor de acces dial-up la internet.

¹² [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:08:03:31997Y1209\(01\):RO:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:08:03:31997Y1209(01):RO:PDF)

Tabelul nr. 3 – Ofertele principalilor furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă (tarife exprimate în euro/lună cu TVA pentru serviciile de acces la internet) în funcție de viteza de transmisie "best-effort". Evoluție în perioada ianuarie 2005 – 2009*.

	Tarife (Euro/lună) / Viteze de transmisie "best-effort" (Mbps)																			
	0,256	0,512	0,768	1	1,5	2	2,5	3	4	5	6	8	10	12	15	20	24	30	50	100
RCS&RDS																				
Ian 05	8,61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mai 05	8,61	14,35	18,18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 06	-	8,54	14,23	18,02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mar 07	-	-	-	-	-	7,82	-	10,43	13,04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 07	-	-	-	-	-	7,49	-	10,49	13,48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 08 (cablu coaxial)	-	-	-	-	-	6,84	-	9,58	12,31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 08 (FTTB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,84	-	-	9,58	-	-	-	-	-	-	-
Mar 09 (cablu coaxial)	-	-	-	-	-	-	-	6,56	-	9,14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mar 09 (FTTB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,56	9,14	-
Iun 09 (cablu coaxial)	-	-	-	-	-	-	-	6,62	-	9,22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iun 09 (FTTB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,62	9,22	-
Dec 09 (cablu coaxial)	-	-	-	-	-	-	-	6,62	-	9,22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dec 09 (FTTB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,62	9,22
Romtelecom																				
Nov 05 (ADSL)	-	22,02	-	30,94	-	70,21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iun 06 (ADSL)	-	14,88	-	20,83	-	47,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sep 06 (ADSL)	-	-	-	17,85	22,61	-	32,13	-	71,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nov 06 (ADSL)	-	-	-	16,66	22,02	-	30,94	-	70,21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iun 07 (ADSL)	-	8,93	-	11,31	14,88	-	20,83	-	47,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sep 07 (ADSL)	-	-	-	8,93	-	-	-	14,88	-	-	29,16	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Apr 08 (ADSL)	-	-	-	-	-	8,93	-	-	-	-	14,88	29,16	-	-	-	46,41	-	-	-	-
Oct 08 (ADSL)	-	-	-	-	-	8,93	-	-	-	-	14,88	29,16	-	-	-	46,41	-	-	-	-
Mar 09 (ADSL)	-	-	-	-	-	8,93	-	-	-	-	14,88	29,16	-	-	-	46,41	-	-	-	-
Iun 09 ¹³ (ADSL)	-	-	-	-	-	4,88	-	-	7,02	-	9,40	14,16	-	-	-	24,87	-	-	-	-

¹³ Tarife promoționale valabile la data de 30 iunie 2009. Tarifele de listă (corespunzătoare tarifelor serviciilor prezentate în tabel) sunt următoarele: 9,52 euro; 11,31 euro; 14,88 euro; 19,04 euro; 46,41 euro.

Dec 09 ¹⁴ (ADSL)	-	-	-	-	-	5,83	-	-	8,22	-	9,70	12,68	-	-	-	15,65	-	-	-	-
Dec 09 ¹⁵ (VDSL)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9,9	-	14,9	-	-
UPC Romania																				
Oct 05	-	14,28	-	23,21	31,54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 06	-	15,19	-	23,63	32,08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nov-09	-	-	-	15,19	-	23,63	-	32,08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mar 07	-	-	-	16,05	-	-	-	-	24,96	-	33,87	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iul 07	-	-	7,13	-	10,7	-	-	-	16,05	-	33,87	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 07	-	-	-	7,49	-	-	-	-	-	-	-	-	10,49	-	-	17,98	-	-	-	-
Oct 08	-	-	-	6,84	-	-	-	-	-	-	-	-	9,58	-	-	16,42	-	-	-	-
Mar 09	-	-	-	5,86	-	-	-	-	-	-	-	-	8,2	-	-	14,06	-	-	-	-
Iun 09	-	-	-	-	-	6,19	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	14,63	-	-	-
Dec 09	-	-	-	-	-	6,19	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	14,63	-	-	-
Cobalt IT																				
Oct 07	-	-	-	-	-	6,9	-	-	-	9,66	-	-	12,42	-	20,7	35,88	-	-	-	-
Oct 08	-	-	-	-	-	6,84	-	-	-	-	-	-	9,58	-	12,31	20,52	-	-	35,57	-
Mar 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,2	-	10,55	17,58	-	-	30,47	-
Iun 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,27	-	10,64	17,73	-	-	30,73	-
Dec 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,27	-	10,64	17,73	-	-	-	30,73
Air Bites																				
Oct 08	-	-	-	3,97	-	5,47	-	8,21	10,94	13,68	16,42	21,89	27,36	-	-	-	-	-	-	-
Mar 09	-	-	-	-	-	3,75	-	4,92	6,09	5,86	7,03	9,37	11,72	-	-	-	-	-	-	-
Iun 09	-	-	-	-	-	3,78	-	4,96	6,15	5,91	7,09	9,46	11,82	-	-	-	-	-	-	-
Dec 09	-	-	-	-	-	3,78	-	4,96	6,15	5,91	7,09	9,46	11,82	-	-	-	-	-	-	-
New Com Telecomunicatii																				
Mar 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,03	-	-	10,55	-	-	18,75	-
Iun 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,09	-	-	10,64	-	-	18,91	-
Dec 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,09	-	-	10,64	-	-	18,91	-
Digitech**																				
Oct 06	-	8,54	14,23	18,02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mar 07	-	-	-	-	7,82	10,43	13,04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 07	-	-	-	-	7,49	10,49	13,48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,84	-	-	9,58	-	-	-	-	-	-	-
Digital Cable Systems																				
Iun 09	-	-	-	-	-	10,64	-	-	-	13,00	-	-	15,37	-	-	-	-	-	-	-
Dec 09	-	-	-	-	-	10,64	-	-	-	13,00	-	-	15,37	-	-	-	-	-	-	-
NEXTgen Communications																				
Dec 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,20	-	-	7,80	-	-	13,00	-

¹⁴ Tarife medii calculate pe baza tarifulor promoționale pentru primul și, respectiv, al doilea an de contract, aplicabile în cazul contractelor încheiate pentru o perioadă de cel puțin 2 ani - tarifele reprezintă media ponderată a tarifulor lunare percepute pentru cei doi ani de contract. Tarifele pentru contractele încheiate pentru o perioadă de 1 an, cu 3 luni gratuit (corespunzătoare tarifulor prezentate în tabel) sunt următoarele: 6,20 euro; 9,00 euro; 11,30 euro; 13,70 euro; 16,40 euro.

¹⁵ Tarife promoționale valabile la data de 31 decembrie 2009. Tarifele de listă (corespunzătoare tarifulor prezentate în tabel) sunt următoarele: 17,4 euro; 26,1 euro.

Note:

* Tariful minim lunar este calculat ca sumă dintre:

- 1/24 din taxa de instalare/conectare (presupunând o durată medie a contractelor de 24 luni);

- tariful lunar (abonamentul) pentru furnizarea accesului la internet în bandă largă,

- costul lunar cu utilizarea internetului, dacă este cazul (sunt luate în considerare doar serviciile tarificate în funcție de capacitate).

În cazul în care accesul la internet în bandă largă este furnizat împreună cu serviciul de telefonie (cum este cazul S.C. Romtelecom S.A.) sau cu serviciul de retransmisie a programelor de televiziune (cum este cazul S.C. UPC Romania S.R.L.), au fost luate în considerare exclusiv tarifele pentru serviciul de acces la internet în bandă largă.

** La sfârșitul anului 2008, S.C. Digitech S.R.L. a fuzionat prin absorbție cu S.C. RCS & RDS S.A.

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori și conform informațiilor disponibile pe paginile de internet ale acestora.

De asemenea, ANCOM a analizat cotele de piață ale furnizorilor de servicii de acces la internet în funcție de numărul de conexiuni de acces la internet în bandă largă și vitezele de transmisie „best-effort” corespunzătoare. În tabelul nr. 4 sunt prezentate cotele de piață în funcție de acești indicatori. Datele evidențiază faptul că niciun operator nu este lider de piață pentru toate vitezele de transmisie. S.C. RCS & RDS S.A. este dominant pe segmentele aferente vitezelor de transmisie foarte mari (≥ 20 Mbps), în timp ce S.C. Romtelecom S.A. este lider pe segmentul vitezelor de transmisie între [2 Mbps, 8 Mbps), iar S.C. UPC Romania S.R.L. conduce segmentul vitezelor de transmisie mari [8 Mbps, 20 Mbps). De asemenea, se observă că structura pieței nu este stabilă și omogenă, în sensul că poziționarea operatorilor din punctul de vedere al cotelor de piață deținute se modifică în timp, astfel încât nu pot fi identificate cu ușurință diferențieri clare ale condițiilor de concurență la nivelul segmentelor aferente diferitelor viteze de transmisie (a se vedea Tabelele 4 a, b, c).

Tabelul nr. 4 a) Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de acces la internet în bandă largă, în funcție de vitezele de transmisie „best-effort”, la data de 31.12.2008*

Viteza de transmisie „best-effort”	Număr total de conexiuni (mil.)	(%)	Cotele de piață ale principalilor operatori, în funcție de vitezele de transmisie „best-effort”								
			alți furnizori	RCS&RDS	ROMTELECOM	UPC	NEWCOM	COBALT	GLOBAL VIEW	AIRBITES	DCS
(144 kbps, 256 kbps)	0,02	100%	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[256 kbps, 512 kbps)	0,03	100%	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[512 kbps, 1.024 Mbps)	0,08	100%	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[1.024 Mbps, 2 Mbps)	0,13	100%	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[2 Mbps, 4 Mbps)	0,49	100%	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[4 Mbps, 8 Mbps)	0,56	100%	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[8 Mbps, 20 Mbps)	0,34	100%	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
≥ 20 Mbps	0,81	100%	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Total conexiuni (mil.)	2,45	100%	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗

* Cotele de piață sunt calculate în funcție de numărul total de conexiuni de acces la internet în bandă largă cu viteze mai mari de 144 kbps.

Note:

1. Valorile evidențiate indică liderul de piață pe un anumit segment al vitezelor de transmisie.

2. n.a. - nu se aplică.

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori.

Tabelul nr. 4 b) Cotele de piață ale principalilor șase furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă, în funcție de vitezele de transmisie „best-effort”, la 30.06.2008*

Viteza de transmisie „best-effort”	Număr total de conexiuni corespunzătoare primilor șase furnizori (mil.)	Cotele de piață ale principalilor șase furnizori, în funcție de vitezele de transmisie „best-effort”					
		RCS&RDS	ROMTELECOM	UPC	COBALT IT	AIRBITES	DIGITECH
[128 kbps, 512 kbps)	0,01	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[512 kbps, 1024 kbps)	0,01	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[1024 kbps, 2 Mbps)	0,25	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[2 Mbps, 4 Mbps)	0,19	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[4 Mbps, 8 Mbps)	0,86	✗	✗	✗	✗	✗	✗
[8 Mbps, 20 Mbps)	0,35	✗	✗	✗	✗	✗	✗
> 20 Mbps	0,01	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Nr. total conexiuni aferente primilor șase furnizori (mil.)	1,67	✗	✗	✗	✗	✗	✗

*Pe baza datelor disponibile, în acest tabel cotele de piață sunt calculate din numărul total de conexiuni de acces la internet în bandă largă ale primilor șase furnizori de servicii de acces la internet, care reprezentau peste 80% din piață. Ponderele conexiunilor cu viteze cuprinse între 128 kbps și 144 kbps inclusiv este de minimis, astfel încât structura pieței serviciilor de acces la internet în bandă largă corespunzătoare celor șase furnizori nu este influențată.

Tabelul nr. 4 c) Cotele de piață ale principalilor șase furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă, în funcție de vitezele de transmisie „best-effort”, la 31.12.2008*

Viteza de transmisie „best-effort”	Număr total de conexiuni corespunzătoare primilor șase furnizori (mil.)	Cotele de piață ale principalilor furnizori, în funcție de vitezele de transmisie „best-effort”					
		RCS&RDS	ROMTELECOM	UPC	COBALT IT	AIRBITES	DIGITECH**
[128 kbps, 512 kbps)	0,01	✂	✂	✂	✂	✂	✂
[512 kbps, 1024 kbps)	0,02	✂	✂	✂	✂	✂	✂
[1024 kbps, 2 Mbps)	0,06	✂	✂	✂	✂	✂	✂
[2 Mbps, 4 Mbps)	0,38	✂	✂	✂	✂	✂	✂
[4 Mbps, 8 Mbps)	0,48	✂	✂	✂	✂	✂	✂
[8Mbps, 20 Mbps)	0,23	✂	✂	✂	✂	✂	✂
> 20 Mbps	0,79	✂	✂	✂	✂	✂	✂
Total conexiuni corespunzătoare primilor șase furnizori (mil.)	1,97	✂	✂	✂	✂	✂	✂

*Conform datelor disponibile, cotele de piață sunt calculate din numărul total de conexiuni de acces la internet în bandă largă ale primilor șase furnizori de servicii de acces la internet, care reprezentau peste 80% din piață. Ponderea conexiunilor cu viteze cuprinse între 128 kbps și 144 kbps inclusiv este de minimis, astfel încât structura pieței serviciilor de acces la internet în bandă largă corespunzătoare celor șase furnizori nu este influențată.

** La sfârșitul anului 2008, S.C. Digitech S.R.L. a fuzionat prin absorbție cu S.C. RCS & RDS S.A..

Note:

1. Valorile evidențiate indică liderul de piață pe un anumit segment al vitezelor de transmisie.
2. n.a. - nu se aplică.

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori.

În concluzie, dat fiind faptul că nu pot fi identificate cu ușurință zone de discontinuitate ale mecanismului substituibilității în lanț sau diferențieri clare și stabile ale condițiilor de concurență la nivelul segmentelor aferente diferitelor viteze de transmisie, opinia preliminară a ANCOM este că piața relevantă a produsului cuprinde toate conexiunile de acces la internet, indiferent de vitezele de transmisie „best-effort” furnizate.

3.2.3.2. Analiza necesității definirii unei singure piețe relevante pentru serviciile de acces la internet în bandă largă pentru toate ratele de „partajare” oferite

ANCOM a analizat posibilitatea existenței substituibilității în lanț între serviciile de acces la internet cu rate de „partajare” diferite.

Așa cum s-a arătat mai sus, prezența substituibilității în lanț poate avea ca efect extinderea definiției unei piețe, astfel încât o piață poate include produse care ar putea să nu fie direct substituibile cu alte produse de pe piață. De exemplu, un serviciu cu o rată de „partajare” de 50:1 nu va fi considerat de utilizatori un substitut direct pentru un serviciu cu o rată de „partajare” de 5:1, dar, ca urmare a mecanismului de substituibilitate în lanț (clienții sunt dispuși să substituie servicii cu o rată de „partajare” de 5:1 cu servicii cu o rată de „partajare” de 6:1 sau 7:1 etc.), aceste produse pot fi incluse în aceeași piață relevantă. În mod similar cu existența substituibilității în lanț la nivelul cererii și ofertei pentru diferite viteze de transmisie „best-effort”, ANCOM consideră că acest mecanism este valabil și în cazul serviciilor de acces la internet cu diferite rate de „partajare”. Practic, nu pot fi identificate discontinuități clare în ceea ce privește substituibilitatea în lanț între serviciile cu rate de „partajare” mai mari și serviciile cu rate de „partajare” mai mici, pe baza analizei de substituibilitate a cererii și ofertei. Mai mult, chiar dacă ar exista anumite discontinuități din punctul de vedere al ratelor de „partajare” între categoriile de servicii de acces la internet disponibile în prezent, acest aspect nu ar determina în mod necesar definirea unor piețe relevante distincte.

Această situație ar putea fi consecința faptului că, date fiind condițiile existente pe piață la un moment dat, nu există cerere pentru o anumită opțiune de calitate a serviciului. În cazul apariției cererii pentru serviciul de acces la internet având opțiunea de calitate respectivă, ANCOM consideră că furnizorii existenți pe piață ar fi în măsură să ofere utilizatorilor servicii având rate de „partajare” diferite, având în vedere că nu există obstacole în acest sens. Prin urmare, există o continuitate a serviciilor de acces la internet oferite, utilizatorii finali optând pentru acele servicii ale căror caracteristici se potrivesc cel mai bine cerințelor lor.

3.2.4. Analiză de substituibilitate între serviciile de acces simetric la internet în bandă largă și serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă

Serviciile de acces la internet cu bandă *simetrică* sunt serviciile de acces la internet care asigură o viteză de download și upload egală. De regulă, furnizorul garantează utilizatorului lățimea de bandă achiziționată, indiferent de volumul de trafic realizat, asigurându-se totodată un nivel mai ridicat de calitate și disponibilitate.

Serviciile de acces la internet cu bandă *asimetrică* se caracterizează prin oferirea unei viteze de download mai mare decât viteza de upload. De regulă, furnizarea serviciului se realizează cu implementarea unei rate de partajare a segmentului rețelei de acces relevant, valoarea reală a vitezei atinse fiind în general mai mică decât viteza „best-effort” (viteza maximă care poate fi atinsă).

Serviciile de acces simetric la internet în bandă largă pot fi furnizate atât prin intermediul rețelelor DSL (HDSL/SDSL)¹⁶, cât și prin intermediul rețelelor de cablu UTP/FTP, fibră optică sau radio. În ceea ce privește rețelele de cablu coaxial, furnizarea de servicii de acces simetric la internet prin intermediul acestora este posibilă doar teoretic, având în vedere că furnizarea de servicii de acces la internet prin intermediul rețelelor de cablu coaxial este definită de standardele DOCSIS ca fiind asimetrică (viteză totală de download fiind mai mare decât cea de upload).

ANCOM consideră că serviciile de acces simetric la internet în bandă largă furnizate prin intermediul rețelelor DSL, cablu UTP/FTP, fibră optică sau radio nu fac parte din aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă. Astfel, din punctul de vedere al cererii, serviciile de acces simetric oferă aceleași viteze de „download” ca serviciile de acces asimetric, în timp ce vitezele de „upload” sunt, prin definiție, mai mari.

Substituibilitatea dintre cele două servicii este limitată de existența unor costuri diferite (mai mari în cazul serviciilor de acces simetric la internet) și, respectiv, de practicarea unor tarife¹⁷ mai mari pentru serviciile de acces simetric în comparație cu serviciile de acces asimetric al internet. De exemplu, rețelele bazate pe tehnologie DSL asigură în mod inerent accesul asimetric la internet, astfel încât furnizarea de acces simetric la internet la diferite rate de „partajare”, la orice volum, prin intermediul acestor rețele este mai puțin eficientă și, prin urmare, relativ costisitoare. În pofida caracteristicilor tehnice similare ale tehnologiilor ADSL și SDSL, există doi factori care determină un cost mai mare pentru serviciile bazate pe tehnologia SDSL față de serviciile furnizate prin intermediul tehnologiei ADSL, și anume:

1. Echipamentele de tip modem pentru serviciile de acces simetric la internet de tip SDSL sunt considerabil mai scumpe decât modem-urile pentru serviciile bazate pe tehnologia ADSL, ca urmare a economiilor de scară generate de cererea mare pentru modem-urile ADSL. Din cauza acestor diferențe de cost care se reflectă în prețul cu amănuntul, o creștere cu 10% a prețului serviciilor de acces asimetric nu va determina trecerea unui număr suficient de clienți la servicii de acces simetric, astfel încât creșterea de preț să fie nerentabilă;

2. Utilizarea unui serviciu de acces la internet prin intermediul tehnologiei ADSL permite partajarea liniei fixe cu serviciul de voce de tip PSTN, în timp ce serviciile furnizate prin intermediul

¹⁶ De exemplu, S.C. Romtelecom S.A. oferă un serviciu de acces simetric la internet, și anume „IP FIX”, cu viteze de transmisie de până la 2 Mbps.

¹⁷ De exemplu, în timp ce o conexiune de acces asimetric la internet de capacitate de 2 Mbps poate fi achiziționată la un tarif lunar mai mic de 10 Euro, o conexiune de acces în bandă simetrică de 2 Mbps poate ajunge la 269 Euro/lună în cazul ><, 160 euro/lună în cazul ><, 12 euro/lună în cazul serviciului >< furnizat de >< sau 65 euro/lună în cazul ><

tehnologiei SDSL necesită propria linie dedicată. Astfel, în cazul în care un utilizator final optează pentru servicii bazate pe tehnologia SDSL și dorește să utilizeze în continuare servicii de telefonie la puncte fixe de tip PSTN, acesta ar trebui să plătească suplimentar pentru o linie telefonică, spre deosebire de cazul în care utilizează servicii de acces la internet bazate pe tehnologia ADSL.

În ceea ce privește ponderea conexiunilor de acces la internet în bandă simetrică în numărul total de conexiuni de acces la internet în bandă largă, aceasta era de numai 1,83% la data de 30 iunie 2009.

Din punctul de vedere al substituibilității ofertei, prin intermediul unei rețele care permite furnizarea de servicii de acces simetric la internet în bandă largă, de obicei, operatorul poate oferi atât servicii care permit accesul asimetric, cât și servicii care permit accesul simetric la internet, la diferite viteze de transmisie. Totuși, trecerea de la oferirea unui serviciu asimetric la oferirea unui serviciu simetric implică o serie de modificări din punct de vedere tehnic și, implicit, costuri suplimentare de implementare: garantarea vitezei de transmisie (upload și download), reconfigurarea sau înlocuirea echipamentelor de transmisie pe rețeaua de acces (modemuri), instalarea unei noi conexiuni (în cazul utilizării tehnologiei SDSL), realocarea altor resurse de transmisie fluxului de date de utilizator în vederea eliminării ratei de reutilizare. Prin urmare, substituibilitatea ofertei dintre serviciile de acces asimetric la internet și cele de acces simetric la internet este, de asemenea, limitată.

În concluzie, atât substituibilitatea cererii între serviciile de acces simetric la internet în bandă largă și serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă furnizate prin intermediul rețelelor DSL, cablu UTP/FTP, fibră optică sau radio care este limitată de diferențele actuale determinate de costuri și, implicit, de tarife, cât și substituibilitatea ofertei nu justifică includerea serviciilor de acces simetric la internet în bandă largă în aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă.

3.2.5. Analiză de substituibilitate între serviciile de linii închiriate și serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă furnizate prin intermediul tehnologiilor xDSL, cablu și a altor tehnologii de acces echivalente

Accesul asimetric la internet în bandă largă poate fi furnizat și prin intermediul serviciilor de linii închiriate. Prin urmare, ANCOM a examinat dacă furnizarea accesului la internet în bandă largă prin intermediul serviciilor de linii închiriate impune constrângeri concurențiale asupra furnizării serviciilor de acces asimetric la internet în bandă largă prin intermediul tehnologiilor xDSL, cablu și a altor tehnologii de acces echivalente.

Din punctul de vedere al cererii, există o serie de diferențe importante în ceea ce privește funcționalitatea și utilitatea celor două categorii de servicii.

O linie închiriată, la nivelul pieței cu amănuntul, reprezintă o capacitate de transmisie transparentă și permanentă între două puncte de prezență ale aceluiași utilizator final și care este dedicată exclusiv aceluși utilizator. O astfel de linie închiriată reprezintă un serviciu final, în sensul că nu este folosită ca „suport” pentru furnizarea de servicii altor utilizatori. Folosirea unui serviciu de linii închiriate este oportună atunci când un utilizator dorește să realizeze legătura între două puncte de prezență între care există un flux permanent de comunicații. Prețul unei linii închiriate depinde de capacitatea și lungimea acesteia. Astfel, serviciile de linii închiriate oferă capacitate dedicată (care garantează că toate datele transmise pe linia de comunicații ajung la un singur utilizator) și posibilitatea de a utiliza mai multe servicii de comunicații electronice în același timp, spre deosebire de serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă prin intermediul rețelelor xDSL și cablu care nu asigură aceste facilități. De asemenea, tehnologiile utilizate pentru a furniza servicii de linii închiriate au un cost mai mare decât tehnologiile utilizate pentru furnizarea serviciilor de acces asimetric la internet. Costul mai mare al tehnologiei, precum și capacitatea dedicată asigurată de serviciile de linii închiriate, se reflectă în tariful serviciului de linii închiriate, semnificativ mai mare decât tariful practicat pentru furnizarea serviciului de acces asimetric la internet prin ADSL, cablu sau a altor tehnologii de acces echivalente.

Având în vedere diferențele existente între cele două categorii de servicii, este puțin probabil ca utilizatorii finali să considere serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă prin intermediul tehnologiilor xDSL sau cablu ca fiind substituibile cu serviciile de linii închiriate. Diferențele de tarife¹⁸ sunt suficient de mari pentru ca o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor pentru serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă prin intermediul tehnologiilor xDSL, cablu sau a altor tehnologii de acces echivalente, să nu determine, într-o perioadă scurtă de timp, ca un număr suficient de utilizatori să utilizeze în schimb servicii de linii închiriate.

În același timp, absența substituibilității cererii între cele două servicii este susținută de faptul că cererea de servicii de linii închiriate a rămas constantă în perioada dezvoltării rapide a serviciilor de acces asimetric la internet în bandă largă furnizate prin intermediul tehnologiilor xDSL, cablu și a altor tehnologii de acces echivalente.

De asemenea, trecerea de la furnizarea de servicii de linii închiriate la servicii de acces asimetric la internet în bandă largă presupune familiarizarea cu tehnologiile și soluțiile tehnice de furnizare a serviciilor de acces la internet, identificarea soluției/soluțiilor tehnice optime de furnizare a serviciului din punctul de vedere al rețelei deținute, analizarea arhitecturii și topologiei rețelei existente și, după caz, redimensionarea anumitor segmente în funcție de caracteristicile traficului de internet, achiziționarea și instalarea de echipamente specifice traficului de internet (de exemplu, routere, comutatoare), precum și achiziționarea (și eventual pre-instalarea) echipamentelor aferente rețelei de acces (de exemplu, modemuri, splittere, multiplexoare).

Având în vedere cele menționate mai sus, din punctul de vedere al substituibilității ofertei, serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă furnizate prin intermediul tehnologiilor xDSL, cablu și a altor tehnologii de acces echivalente nu sunt considerate substituibile cu serviciile de linii închiriate, având în vedere constrângerile tehnice și de timp existente.

În concluzie, ANCOM consideră că serviciile de linii închiriate nu creează constrângeri concurențiale suficiente asupra tarifelor practicate pentru serviciile de acces asimetric la internet în bandă largă furnizate prin intermediul tehnologiilor xDSL, cablu și a altor tehnologii de acces echivalente și, prin urmare, nu sunt incluse în aceeași piață relevantă a produsului.

3.2.6. Analiză de substituibilitate între serviciile de acces la internet în bandă largă la punctele mobile și serviciile de acces la internet în bandă largă la punctele fixe

În afara serviciilor de acces la internet în bandă largă furnizate la punctele fixe, utilizatorii finali pot achiziționa servicii de acces la internet în bandă largă la punctele mobile pe baza tehnologiilor de tip EDGE, 3G, 3G+(HSPA), CDMA sau EVDO, fie utilizând un terminal mobil, fie un card de date sau modem USB conectat la un PC/laptop.

În prezent, având în vedere particularitățile celor două categorii de servicii, accesul la internet prin intermediul unui terminal mobil oferă funcționalități considerabil mai puține decât accesul la internet la punctele fixe. Astfel, din cauza limitărilor practice ale terminalelor mobile (cum ar fi, constrângeri privind dimensiunea ecranului/rezoluția și interactivitatea, browserul utilizat), accesul la internet este fracționat, ceea ce limitează accesul la anumite aplicații sau informații. Având în vedere aceste aspecte, este foarte puțin probabil ca un număr suficient de utilizatori ai serviciilor de acces la internet în bandă largă la punctele fixe să înlocuiască aceste servicii cu serviciile de acces la internet în bandă largă la punctele mobile, în cazul unei creșteri permanente de 5-10% a tarifelor serviciilor de acces la internet la punctele fixe. Prin urmare, din punctul de vedere al cererii, accesul la internet prin intermediul terminalelor mobile nu este considerat un substitut al accesului la internet la punctele fixe.

De asemenea, serviciile de acces la internet la punctele mobile pot fi accesate prin intermediul unui card de date sau a unui modem USB, care poate fi conectat la calculatorul personal (laptop/PC). În

¹⁸ De exemplu, pentru o linie închiriată de 2 Mbps, tarifele practicate pot ajunge până la un maxim de 420 Euro/lună în cazul >< (plus taxa de instalare de 1000 euro), 80 euro pe km/lună plus o taxa de conectare de aproape 600 euro în cazul >< sau de 200 euro pe km/lună pentru distanțe scurte în cazul >< (inclusiv taxa de conectare). Pe de altă parte, o conexiune de acces asimetric la internet de 2 Mbps nu depășește 10 euro pe lună.

prezent, aceste servicii sunt comercializate, în principal, ca servicii de acces mobil pentru laptop-uri, fiind considerate de către utilizatori mai degrabă complementare accesului la internet în bandă largă la puncte fixe, decât substituibile. Ponderea acestor conexiuni în numărul total de conexiuni de acces la puncte mobile era de numai 28% la 30 iunie 2009.

Chiar dacă există anumite similitudini din punctul de vedere al funcționalității și al tarifelor între cele două categorii de servicii, cu privire la modalitățile/condițiile de comercializare, este important de menționat că, spre deosebire de accesul la internet la puncte fixe, în cazul accesului la internet la puncte mobile este utilizat conceptul de "trafic recomandat", care presupune că viteza de transmisie se reduce considerabil (de obicei la 128Kbps pentru viteza de download și 64 Kbps pentru upload) în cazul în care este depășit traficul recomandat sau că traficul suplimentar va fi tarifat.

Conform rezultatelor studiului de piață realizat în rândul utilizatorilor finali de servicii de acces la internet¹⁹ la jumătatea anului 2008, doar 1% dintre utilizatorii - persoane fizice și, respectiv, 1% dintre utilizatorii - persoane juridice au răspuns că ar utiliza o conexiune de acces la internet de bandă largă la puncte mobile prin tehnologii 3G/EDGE/CDMA în cazul unei creșteri de 5-10% a prețurilor conexiunilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe. De asemenea, doar 8% dintre respondenții persoane fizice schimbaseră tipul de conexiune de acces la internet în ultimele 12 luni, din care numărul celor care renunțaseră la o conexiune de acces la internet în bandă largă la puncte fixe și foloseau în schimb o conexiune CDMA/EDGE/3G/EVDO era nesemnificativ (un singur respondent din cei 36 care au schimbat o conexiune în bandă largă la puncte fixe).

Studiile de piață în rândul utilizatorilor finali, realizate de Autoritate în perioada martie – aprilie 2010, arată că un număr foarte mic de utilizatori - persoane fizice de servicii de acces la internet schimbaseră tipul de conexiune de acces la internet în ultimul an (2,2%), din care un număr nesemnificativ renunțaseră la o conexiune de acces la internet la puncte fixe și utilizau în schimb o conexiune de acces la puncte mobile (5 respondenți din 18). În ceea ce privește utilizatorii - persoane juridice, 11% au schimbat tipul de conexiune în ultimul an și doar 6 respondenți din 92 care au renunțat la o conexiune în bandă largă la puncte fixe au înlocuit-o cu una la puncte mobile. Rezultatele aceluși studii relevă faptul că, din cei 12% utilizatori persoane fizice care dețin conexiuni de acces la internet la puncte mobile, 7% dețin și conexiuni la puncte fixe, doar 5% deținând în exclusivitate conexiuni la puncte mobile, iar în cazul utilizatorilor persoane juridice 21% utilizează atât conexiuni de acces la internet la puncte fixe, cât și la puncte mobile, numai 6% utilizând în exclusivitate conexiuni la puncte mobile.

În plus, utilizarea pe scară din ce în ce mai largă a mai multor servicii de la același furnizor sub formă de pachete de servicii sau de servicii legate, o trăsătură importantă a pieței cu amănuntul din România, reprezintă un alt factor important care susține existența unui potențial redus de substituibilitate între cele două categorii de servicii. Astfel, conform studiilor de piață realizate în rândul utilizatorilor finali de servicii de acces la internet, la jumătatea anului 2008, a rezultat că 60% dintre utilizatorii finali - persoane fizice și, respectiv, 68% dintre utilizatorii finali - persoane juridice de servicii de acces la internet utilizau serviciul de acces la internet împreună cu cel puțin un alt serviciu de comunicații electronice de la același furnizor. De asemenea, conform studiilor de piață realizate în rândul utilizatorilor finali de servicii de acces la internet, în perioada martie – aprilie 2010²⁰, 69% dintre utilizatorii finali persoane fizice și, respectiv, 71% dintre utilizatorii finali - persoane juridice utilizau serviciul de acces la internet împreună cu cel puțin un alt serviciu de comunicații electronice de la același furnizor.

Având în vedere aspectele prezentate mai sus, ANCOM consideră că, din punctul de vedere al cererii, accesul la internet în bandă largă la puncte mobile nu reprezintă un substitut pentru accesul la internet în bandă largă la puncte fixe.

¹⁹ Studii de piață privind serviciile de acces la internet realizate în rândul utilizatorilor finali - persoane fizice și, respectiv, persoane juridice, de Gallup România, în perioada mai – iunie 2008, pe eșantioane reprezentative la nivel național.

²⁰ Studii de piață privind serviciile de acces la internet realizate în rândul utilizatorilor finali - persoane fizice și, respectiv, persoane juridice, de Gallup România, în perioada martie – aprilie 2010, pe eșantioane reprezentative la nivel național.

În ceea ce privește substituibilitatea ofertei, din perspectiva furnizorilor de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte mobile, care nu furnizează în prezent servicii de acces la internet la puncte fixe, aceasta nu este considerată relevantă pentru analiză. În particular, pentru a intra pe piața serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, operatorii rețelelor de telefonie mobilă ar trebui să dezvolte propriile rețele de acces la puncte fixe sau să achiziționeze servicii corespunzătoare de la nivelul pieței de gros. Având în vedere economiile de scară, scop și densitate, precum și nivelul ridicat al costurilor fixe nerecuperabile pe care le implică dezvoltarea rețelelor de acces și backhaul, intrarea operatorilor de rețele publice mobile pe piața serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, prin dezvoltarea unei rețele de acces, nu reprezintă o opțiune fezabilă în orizontul scurt de timp al analizei de piață. Prin urmare, furnizorii de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte mobile nu pot impune constrângeri concurențiale asupra furnizorilor de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe.

Absența substituibilității cererii și irelevanța substituibilității ofertei arată faptul că un furnizor monopolist ipotetic de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe nu ar putea fi constrâns să practice prețuri la un nivel competitiv ca urmare a disponibilității serviciilor de acces la internet la puncte mobile. Prin urmare, ANCOM consideră că serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe fac parte dintr-o piață relevantă a produsului separată de piața serviciilor de acces la internet la puncte mobile.

În același timp, ANCOM admite că dezvoltarea serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte mobile, în special a celor de mare viteză, care presupun conectarea prin intermediul unui card de date/USB, necesită o monitorizare atentă în vederea evaluării impactului asupra pieței serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, respectiv a măsurii în care aceste servicii vor înlocui efectiv serviciile furnizate la puncte fixe, având în vedere dezvoltarea tot mai accentuată a rețelelor mobile 3G, 3,5G (HSPA) și mai cu seamă 4G (LTE) - prin intermediul cărora se pot furniza servicii în bandă largă la viteze care pot concura în mod real cu vitezele furnizate de rețelele de acces ADSL - , reorganizarea spectrului mobil în sensul introducerii serviciilor 3G/3,5G și în spectrul utilizat anterior pentru 2G (900 MHz) și eventualele beneficii rezultate din alocarea spectrului de frecvențe cuprins în dividendul digital (800 MHz), care ar putea transforma serviciile de acces la internet la puncte mobile, dintr-un complement al serviciului la puncte fixe într-un concurent real al acestuia, atât din punctul de vedere al vitezei, cât și al funcționalității.

În consecință, Autoritatea va monitoriza îndeaproape evoluția și disponibilitatea ofertelor serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte mobile, inclusiv orice oferte viitoare de acces cvasi-fix la internet (acces la internet de tip „homezone”), astfel încât eventuale modificări substanțiale în structura pieței să fie avute în vedere la următoarea revizuire a pieței.

3.2.7. Analiza necesității definirii unor piețe relevante ale produsului separate pentru serviciile care integrează într-un singur pachet serviciul de acces la internet în bandă largă, serviciul de telefonie la puncte fixe și/sau serviciul de retransmisie a programelor de televiziune

ANCOM a analizat dacă există o piață cu amănuntul separată pentru pachetele de servicii care includ serviciul de acces la internet în bandă largă și serviciul de voce și/sau serviciul de retransmisie a programelor audiovizuale (ex. "double play" și "triple play").

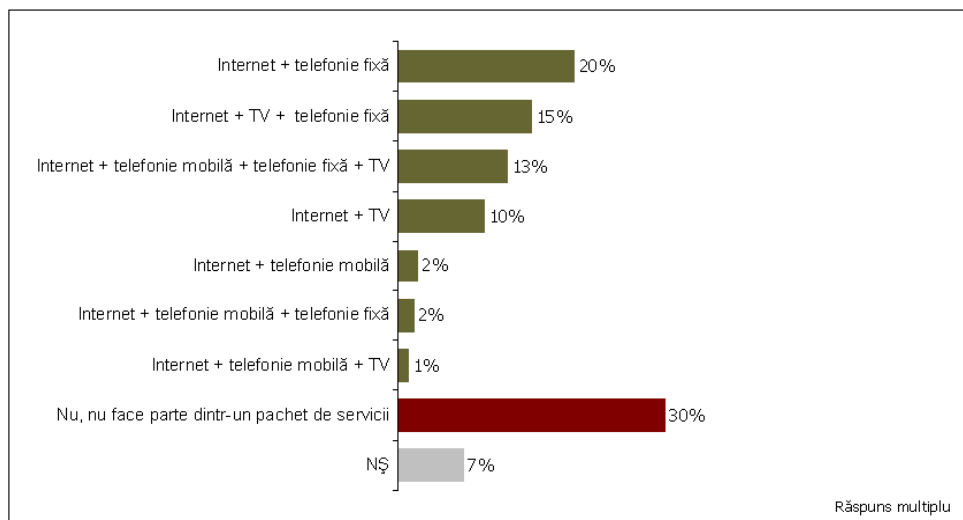
Conform studiilor de piață realizate în rândul utilizatorilor finali de servicii de acces la internet, la jumătatea anului 2008, 20% dintre utilizatorii - persoane fizice și, respectiv, 44% dintre utilizatorii - persoane juridice au achiziționat serviciul de acces la internet împreună cu serviciul de telefonie, în timp ce ofertele „triple play” erau folosite de către 15% dintre utilizatorii - persoane fizice și, respectiv, 7% dintre utilizatorii - persoane juridice. De asemenea, așa cum se poate observa în figura nr. 14, se utilizează și alte combinații de servicii de comunicații electronice la pachet.

Figura nr. 14 - Situația răspunsurilor utilizatorilor finali - persoane fizice și, respectiv, a utilizatorilor finali - persoane juridice cu privire la utilizarea unor pachete integrate de servicii

a) Utilizatori - persoane fizice

IR7. Conexiunea de acces la Internet este parte a unui pachet de servicii care mai include și alte servicii de comunicare cum ar fi servicii de transmisie TV, de telefonie fixă și/sau mobilă?

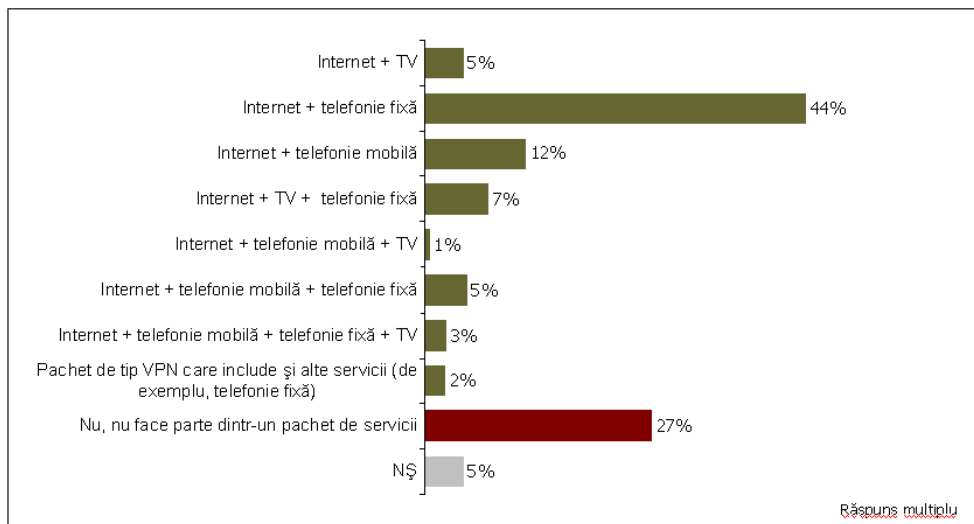
Baza: utilizatori de servicii de acces la Internet, N = 1202

b) Utilizatori - persoane juridice

Q7. Conexiunea de acces la internet este parte a unui pachet de servicii care mai include, de exemplu, servicii de transmisie TV, de telefonie fixă sau mobilă?

Baza: companii și instituții care utilizează o conexiune la internet, N=1215

Sursa: studiu de piață realizat de Gallup Organization Romania, în perioada mai – iunie 2008

De asemenea, conform studiilor de piață realizate în rândul utilizatorilor finali de servicii de acces la internet în perioada martie – aprilie 2010, 20% dintre utilizatorii - persoane fizice au achiziționat serviciul de acces la internet la puncte fixe în cadrul unei oferte de tip „triple play”, împreună cu servicii

de telefonie la puncte fixe și servicii de retransmisie a programelor audiovizuale, 16% au achiziționat acest serviciu în cadrul unei oferte de tip „four play” împreună cu servicii de telefonie la puncte fixe, servicii de telefonie la puncte mobile și servicii de retransmisie a programelor audiovizuale, 16% au achiziționat acest serviciu în cadrul unei oferte de tip „double play” împreună cu servicii de telefonie la puncte fixe, iar 12% au achiziționat acest serviciu în cadrul unei oferte de tip „double play” împreună cu servicii de retransmisie a programelor audiovizuale.

Din punctul de vedere al substituibilității ofertei, un factor decisiv în analiză îl reprezintă economiile substanțiale de scară care pot fi realizate prin furnizarea mai multor servicii prin intermediul aceleiași rețele. Economii de scară s-ar reflecta într-un preț competitiv mai mic pentru pachetul de servicii, comparativ cu suma tarifelor fiecărui serviciu achiziționat individual.

Din punctul de vedere al cererii, trebuie avute în vedere economiile de tranzacționare pe care consumatorii le pot obține prin contractarea cu și, respectiv, tarifarea de către un singur furnizor (eng. "one-stop shopping")²¹. Nivelul mai ridicat de interactivitate (prin disponibilitatea unei conexiuni bidirecționale) și un set integrat de terminale pot, de asemenea, să fie identificate de către consumatori ca plus valoare.

Cu toate că există o creștere a utilizării de pachete de servicii, cum ar fi cele de tip „triple play”, acest lucru nu înseamnă în mod necesar o definire a unei piețe relevante a produsului separate pentru pachete de servicii. În majoritatea cazurilor, utilizatorii au posibilitatea de a achiziționa serviciile din pachet și în mod individual de la diferiți furnizori. De exemplu, utilizatorii care cumpără un pachet „triple play” de la un singur furnizor pot trece la achiziționarea de servicii individuale de la o serie de alți furnizori, în cazul în care prețul pachetului „triple play” este majorat peste nivelul competitiv. În această situație, nu se poate considera că pachetele „triple play” formează o piață relevantă a produsului separată. Pe de altă parte, serviciile din componența pachetelor de tip „triple play” vor face parte din piețele relevante ale produsului aferente serviciilor de acces la internet în bandă largă, serviciilor de telefonie și, respectiv, serviciilor de retransmisie a programelor de televiziune. ANCOM este de părere că un furnizor monopolist ipotetic de pachete „triple play” nu ar putea crește prețul pentru întreg pachetul de servicii cu 5-10% peste nivelul competitiv (orientat pe costuri), fără ca utilizatorii să nu treacă la achiziționarea în mod individual a serviciilor de la diferiți furnizori. Prin urmare, ANCOM este de părere că, în prezent, accesul la internet în bandă largă, oferit împreună cu alte servicii, nu constituie o piață relevantă a produsului distinctă.

Însă, ANCOM ia în considerare faptul că avantajul de preț, precum și plusul de funcționalitate asociate cu achiziționarea de pachete de servicii, creează premisele necesare pentru ca, în viitor, pachetele „triple play” (și chiar „quaduple play”) să formeze o piață relevantă a produsului distinctă. Prin urmare, ANCOM va monitoriza cu atenție evoluțiile viitoare, care ar putea determina modificări în ceea ce privește structura pieței în măsură să conducă spre un astfel de proces.

3.2.8. Analiza oportunității definirii unei singure piețe relevante a serviciilor de acces la internet în bandă largă pentru serviciile furnizate utilizatorilor - persoane fizice și, respectiv, utilizatorilor - persoane juridice.

Pentru a evalua dacă serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe furnizate celor două categorii de utilizatori finali determină aceeași piață relevantă a produsului, Autoritatea a analizat dacă există substituibilitatea cererii și/sau a ofertei între cele două categorii de servicii.

În acest sens, ANCOM a analizat, în primul rând, dacă există diferențe în ceea ce privește condițiile de furnizare a serviciilor de acces la internet în bandă largă în cazul celor două categorii de utilizatori, în mod particular în ceea ce privește prevederile contractuale pe baza cărora serviciile de

²¹ Conform studiului de piață realizat de Gallup Organization Romania, în perioada mai – iunie 2008, 50% dintre utilizatorii - persoane fizice și, respectiv, 49% dintre utilizatorii - persoane juridice au răspuns ca principalul motiv pentru achiziționarea unui pachet de servicii l-a reprezentat „costul total mai mic al serviciilor la pachet”. De asemenea, 39% dintre utilizatorii persoane fizice și, respectiv, 25% dintre utilizatorii - persoane juridice au precizat că pachetele sunt „mai ușor de utilizat și de plătit”.

acces sunt furnizate utilizatorilor finali - persoane fizice și, respectiv, utilizatorilor finali – persoane juridice, astfel încât din perspectiva utilizatorilor finali aceste servicii să nu fie substituibile.

În urma acestei analize, a rezultat că serviciile de acces la internet în bandă largă furnizate utilizatorilor – persoane fizice și cele furnizate persoanelor juridice pot avea caracteristici diferite din punctul de vedere al accesibilității, funcționalității și prețurilor, fără însă ca acestea să fie esențiale. Astfel:

1. la încheierea contractului, clienților li se solicită să se identifice ca „persoane fizice” sau „persoane juridice”, iar aceștia au obligația să folosească serviciile în conformitate cu termenii contractuali specificați. Conform condițiilor contractuale stipulate de principalii furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe din România (S.C. Romtelecom S.A., S.C. RCS & RDS S.A., și S.C. UPC Romania S.R.L.), utilizatorii finali – persoane fizice și utilizatorii finali – persoane juridice încheie contracte diferite, în cea de-a doua categorie fiind incluse toate întreprinderile²², în sensul larg al cuvântului - societăți comerciale, regii autonome, asociații, fundații, instituții publice sau alte entități care, deși fără personalitate juridică, pot fi asimilate acestora din urmă, datorită faptului că nu utilizează serviciile de comunicații electronice în scopuri personale (de exemplu, avocați, notari, arhitecți, contabili autorizați, persoane fizice autorizate).

Totuși, restricțiile contractuale impuse de către operatori (care, conform informațiilor disponibile ANCOM, nu sunt stipulate întotdeauna în mod explicit în contract) par să aibă în vedere doar cazul invers - interzicerea utilizării serviciilor destinate utilizatorilor finali – persoane fizice de către utilizatorii finali – persoane juridice.

În plus, este important de menționat că diferențele existente în ceea ce privește condițiile de furnizare a serviciilor destinate utilizatorilor finali - persoane fizice și a celor destinate utilizatorilor finali - persoane juridice nu sunt foarte pronunțate, în special datorită faptului că, în România, majoritatea întreprinderilor sunt foarte mici, mici și mijlocii (SMEs) – 99,7%, din care cele mai multe sunt foarte mici (micro întreprinderi) – 92,9%. În consecință, se poate prezuma că există un număr important de persoane juridice care achiziționează/utilizează un număr mic de conexiuni de acces la internet la puncte fixe, fiind astfel consumatori ai unui volum redus de servicii de comunicații electronice.

De asemenea, Autoritatea a constatat că o eventuală delimitare a categoriei „utilizatori – persoane juridice”, în funcție de modul de furnizare a serviciilor, nu poate fi realizată cu exactitate, pe baza unor criterii clare, fiecare furnizor utilizând propria împărțire, pe baza unor criterii eterogene, arbitrar și în continuă schimbare sau existând situații în care fiecare cumpărător își selectează propria categorie de utilizatori din care face parte.

Astfel, indiferent de tehnologia utilizată pentru a furniza servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe la nivelul pieței cu amănuntul, condițiile de furnizare și calitatea serviciilor în cazul ambelor categorii de utilizatori finali sunt, în general, similare. Totuși, există câteva diferențe în ceea ce privește modalitatea de contractare a serviciilor de acces la internet la puncte fixe. În cazul utilizatorilor finali – persoane juridice mari pot exista situații în care contractele sunt negociate în mod direct (prin intermediul departamentului de vânzări al operatorului în cauză) sau sunt acordate prin licitație. Cu toate acestea, așa cum a fost arătat și mai sus, numărul de utilizatori care pot apela la o astfel de modalitate de contractare nu este foarte ridicat, iar contractele astfel încheiate, de regulă, nu cuprind doar servicii de acces la internet la puncte fixe, ci o gamă variată de servicii de comunicații electronice care deservește un volum mai mare de nevoi de comunicare a unor companii de mari dimensiuni. Nevoile mai mari și mai complexe de servicii de acces la internet se referă în special la serviciile de acces simetric la internet, inclusiv linii închiriate, și mai puțin la serviciile de acces la internet de tip asimetric, care, de cele mai multe ori, sunt similare cu cele utilizate de către utilizatorii finali - persoane fizice. În concluzie, chiar dacă utilizatorii finali de mărime mare se pot caracteriza printr-un comportament diferit decât celelalte categorii de utilizatori, granițele unei astfel de categorii nu pot fi trasate în mod obiectiv și orice delimitare ar avea un caracter fluid;

²² Conform Anuarului Statistic al României 2008, întreprinderea este o grupare de unități legale care se constituie ca o entitate organizațională de producție și bunuri, servicii comerciale sau servicii de interes social, ce beneficiază de o autonomie de decizie, mai ales pentru asigurarea resurselor sale curente.

2. din punctul de vedere al funcționalității, serviciile de acces la internet în bandă largă achiziționate de către utilizatorii finali - persoane juridice de mari dimensiuni diferă de serviciile contractate de către celelalte categorii de utilizatori - persoane juridice și, respectiv, de către utilizatorii - persoane fizice. În general, utilizatorii finali - persoane juridice de mari dimensiuni solicită servicii de o calitate superioară (de exemplu, cu viteză garantată și/sau viteze "best-effort", cu o rată de "partajare" mică), fiind mai puțin dispuși să accepte servicii de calitate inferioară. De asemenea, aceștia se orientează către utilizarea de servicii de acces simetric la internet, mai degrabă decât către utilizarea de servicii de acces asimetric. Totuși, există situații în care utilizatorii din această categorie folosesc și servicii de acces asimetric în bandă largă pentru a conecta la distanță oficiile proprii într-o rețea închisă VPN, mai degrabă decât pentru a accesa direct rețeaua internet. În plus, este important de menționat că multe dintre caracteristicile specifice serviciilor care se adresează utilizatorilor finali - persoane juridice se regăsesc și în ofertele puse la dispoziție utilizatorilor - persoane fizice, fie ca parte dintr-un serviciu de o calitate superioară, fie prin perceperea unui tarif suplimentar;

3. tarifele pentru serviciile care se adresează utilizatorilor finali - persoane juridice sunt, de obicei, mai mari, din cauza caracteristicilor diferite ale serviciilor furnizate.

Este cunoscut faptul că utilizatorii finali - persoane juridice de mari dimensiuni tind să opteze pentru servicii având o calitate mai bună, la prețuri mai mari. De asemenea, se poate prezuma că obligația pe care o au clienții, de a preciza în contractele pe care le încheie cu furnizorii dacă au statut de „persoane fizice” sau „persoane juridice”, îi poate împiedica să contracteze ofertele de servicii adresate altor grupuri de clienți, chiar dacă cerințele acestora în ceea ce privește serviciile de acces la internet sunt aceleași. Din punctul de vedere al ofertelor disponibile (tarife practicate, categorii de servicii oferite), abonamentele destinate utilizatorilor finali – persoane juridice sunt comercializate atât la tarife comparabile cu cele destinate utilizatorilor finali – persoane fizice (de exemplu, în cazul abonamentelor pentru conexiuni de acces asimetric), cât și la tarife mai mari, în special în cazul acelor servicii care se caracterizează printr-un nivel de complexitate mai ridicat (de exemplu, în cazul abonamentelor pentru acces garantat la internet în bandă largă).

În ceea ce privește comportamentul de consum al utilizatorilor (serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe utilizate), dat fiind că în România peste 92% dintre întreprinderile active sunt mici (0-9 angajați)²³, rezultă că există un număr important de persoane juridice care sunt consumatori ai unui volum mic de servicii de comunicații electronice. Aceste informații sunt susținute și de răspunsurile la studiul de piață realizat la mijlocul anului 2008 în rândul utilizatorilor finali – persoane juridice, conform cărora marea majoritate a utilizatorilor finali - persoane juridice (63%) folosesc între 1-5 porturi pentru accesul la internet.

Pe de altă parte, faptul că utilizatorii finali - persoane juridice achiziționează servicii mai scumpe și de o calitate superioară nu înseamnă în mod necesar că serviciile furnizate utilizatorilor finali - persoane fizice și serviciile adresate utilizatorilor finali - persoane juridice ar trebui să fie incluse în piețe relevante separate.

Din punctul de vedere al cererii, ANCOM consideră că, în prezent, există substituibilitate în lanț între variatele servicii de acces la internet în bandă largă adresate utilizatorilor finali - persoane fizice și, respectiv, utilizatorilor finali - persoane juridice, caracterizate prin diferite viteze de transmisie și rate de „partajare” (a se vedea secțiunea 3.2.3.2.). De asemenea, ANCOM consideră că dezvoltările viitoare ale produselor vor consolida fenomenul de substituibilitate în lanț și, astfel, orice diferențe între ofertele adresate utilizatorilor finali - persoane fizice și, respectiv, utilizatorilor finali - persoane juridice se vor diminua.

Pe lângă analiza substituibilității cererii, ANCOM a analizat dacă există diferențe în ceea ce privește condițiile tehnice și economice de furnizare a celor două categorii de servicii, din punctul de vedere al ofertei.

²³ SMEs – Small Medium Enterprises (întreprinderi mici și mijlocii). Informații valabile pentru anul 2007, conform Anuarului Statistic al României 2008; mărimea unei întreprinderi este evaluată după criteriul numărului mediu de angajați. Se utilizează următoarele intervale: întreprinderi micro – 0-9 salariați, întreprinderi mici – 10-49 salariați, întreprinderi mijlocii – 50-249 salariați, întreprinderi mari – mai mult de 250 salariați.

În ceea ce privește posibilitatea de a furniza servicii de acces la internet, din punct de vedere tehnic, furnizorii de servicii de acces la internet la puncte fixe folosesc aceeași rețea (sau chiar aceleași elemente de rețea), indiferent de categoria de utilizatori cărora le furnizează servicii de acces la internet - utilizatori finali – persoane fizice sau utilizatori finali – persoane juridice.

Din punct de vedere economic, este relativ simplu pentru un furnizor de servicii de acces la internet să ofere aceste servicii atât utilizatorilor finali – persoane fizice, cât și utilizatorilor finali – persoane juridice sau, în cazul în care furnizează astfel de servicii exclusiv utilizatorilor finali – persoane fizice, să înceapă într-o perioadă scurtă de timp și fără costuri ridicate, să furnizeze servicii de acces utilizatorilor finali - persoane juridice, ca răspuns la o creștere a prețului de către un furnizor monopolist ipotetic. În acest sens, este relevant faptul că principalii concurenți ai furnizorului fost monopolist oferă servicii de acces la internet ambelor categorii de utilizatori finali.

Mai mult, pentru furnizarea de servicii de acces la internet atât utilizatorilor finali - persoane fizice, cât și utilizatorilor finali - persoane juridice sunt folosite, în principal, aceleași elemente ale rețelei. Astfel, un operator poate fi în măsură să ofere întreaga gamă de servicii de acces la internet în bandă largă ambelor categorii de utilizatori. De exemplu, în cazul unui furnizor de servicii de acces la internet în bandă largă prin intermediul tehnologiei ADSL, aceeași linie ADSL poate fi utilizată atât pentru furnizarea serviciilor către utilizatorii finali - persoane fizice, cât și pentru furnizarea serviciilor către utilizatorii finali - persoane juridice.

De asemenea, un furnizor de servicii de acces în bandă largă la nivelul pieței de gros are potențialul de a oferi toată gama de servicii de acces la internet în bandă largă adresate utilizatorilor finali - persoane fizice și persoane juridice. Prin urmare, se poate prezuma că un operator care furnizează servicii exclusiv utilizatorilor finali - persoane fizice ar putea cu ușurință (în termen de 12 luni) să înceapă să furnizeze servicii către utilizatori finali - persoane juridice, ca răspuns la o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor și vice-versa.

În același timp, ANCOM a constatat că, la nivelul segmentelor de piață corespunzătoare serviciilor furnizate utilizatorilor finali - persoane fizice și, respectiv, utilizatorilor finali - persoane juridice, condițiile concurențiale au devenit în timp din ce în ce mai uniforme, fiind în prezent suficient de omogene (din punctul de vedere al gradului de concentrare a pieței - la 30.06.2009, indicele HHI²⁴ era de 2501 pentru persoane fizice și, respectiv, 3215 pentru persoane juridice), pentru a justifica definirea unei piețe relevante a produsului mai cuprinzătoare, care să includă ambele categorii de servicii.

²⁴ Indicele Herfindahl – Hirschman (HHI) reprezintă suma pătratelor cotelor de piață deținute de furnizorii prezenți pe piață. Dacă $HHI < 1.000$, gradul de concentrare a pieței este mic; dacă $1.000 < HHI < 1.800$, gradul de concentrare a pieței este moderat; dacă $HHI > 1.800$, gradul de concentrare a pieței este mare; dacă $HHI = 10.000$ înseamnă că există o situație de monopol;

Tabelul nr. 5 - Cotele de piață (%) ale principalilor furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă oferite utilizatorilor finali - persoane fizice și, respectiv, utilizatorilor finali - persoane juridice. Evoluție în perioada 31.12.2007 - 30.06.2009

	Cota de piață (%)		
	Total	Persoane fizice	Persoane juridice
31.12.2007			
S.C. RCS & RDS S.A.	✕	✕	✕
S.C. Romtelecom S.A.	✕	✕	✕
S.C. UPC Romania S.R.L.	✕	✕	✕
Alți furnizori	33,28%	35,28%	20,55%
30.06.2008			
S.C. RCS & RDS S.A.	✕	✕	✕
S.C. Romtelecom S.A.	✕	✕	✕
S.C. UPC Romania S.R.L.	✕	✕	✕
Alți furnizori	27,87%	29,49%	16,63%
31.12.2008			
S.C. RCS & RDS S.A.	✕	✕	✕
S.C. Romtelecom S.A.	✕	✕	✕
S.C. UPC Romania S.R.L.	✕	✕	✕
Alți furnizori	23,63%	24,64%	15,75%
30.06.2009			
S.C. RCS & RDS S.A.	✕	✕	✕
S.C. Romtelecom S.A.	✕	✕	✕
S.C. UPC Romania S.R.L.	✕	✕	✕
Alți furnizori	21,54%	22,31%	15,55%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Având în vedere cele de mai sus, ținând cont atât de substituibilitatea cererii (ca urmare a fenomenului de substituibilitate în lanț), cât și de substituibilitatea ofertei, precum și de condițiile concurențiale comparabile în ceea ce privește furnizarea serviciilor la nivelul celor două categorii de utilizatori, opinia preliminară a ANCOM este aceea că serviciile de acces la internet în bandă largă furnizate utilizatorilor finali - persoane fizice și, respectiv, utilizatorilor finali - persoane juridice determină aceeași piață relevantă a produsului.

3.2.9. Concluzii

Pe baza aspectelor prezentate mai sus, *piața relevantă a produsului corespunzătoare serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe cuprinde serviciile de acces la internet în bandă asimetrică, indiferent de ratele de „partajare” sau vitezele de transmisie furnizate utilizatorilor finali – persoane fizice și utilizatorilor finali – persoane juridice prin intermediul tehnologiilor de acces la puncte fixe (xDSL, cablu coaxial, cablu UTP/FTP, fibră optică și radio).*

3.3. Piața geografică relevantă

ANCOM a analizat dacă condițiile concurențiale existente pe teritoriul României în ceea ce privește serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe justifică definirea pieței relevante geografice la nivel național sau este necesară identificarea uneia sau a mai multor piețe geografice

delimitate de o zonă mai restrânsă. Așa cum se prevede în Instrucțiunile CE (paragraful 56), piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine datorită unor condiții concurențiale diferite.

Din perspectiva unei analize de piață *ex ante*, criteriile care trebuie avute în vedere pentru a determina gradul de omogenitate a condițiilor concurențiale dintr-o anumită zonă în vederea stabilirii limitelor geografice ale unei piețe sunt următoarele: barierele la intrarea pe piață, numărul de furnizori, cotele de piață ale furnizorilor și distribuția acestora, tarifele practicate și gradul de diferențiere al acestora (politica tarifară)²⁵.

Pentru a fi îndeplinite condițiile necesare definirii unor piețe geografice la nivel subnațional, unitățile geografice la nivelul cărora se determină limitele pieței relevante trebuie să îndeplinească la rândul lor următoarele condiții:

- să nu se suprapună și să fie mai restrânse decât piața națională;
- arhitectura rețelelor operatorilor care furnizează servicii pe piața respectivă să permită structurarea acestora în funcție de unitățile geografice delimitate;
- să fie stabile în timp și delimitate cu acuratețe;
- să fie suficient de mici astfel încât condițiile concurențiale să nu varieze semnificativ în cadrul aceleiași unități geografice, însă suficient de mari pentru a nu determina dificultăți în ceea ce privește furnizarea de date de către operatori și realizarea analizei de piață de către Autoritate.

Pentru a evalua dacă și în ce măsură condițiile concurențiale în ceea ce privește piața serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe diferă pe teritoriul României, ANCOM a utilizat „localitatea” ca unitate de analiză la nivel geografic. Chiar dacă, în unele cazuri, localitățile pot fi prea mici pentru a susține o investiție rentabilă, iar în alte cazuri, în special în cazul municipiului București, o localitate poate acoperi o suprafață mai mare decât este necesar pentru a permite o intrare pe piață sustenabilă, Autoritatea a considerat localitatea ca singura unitate de măsură potrivită pentru a analiza piața geografică în România, deoarece limitele geografice sunt transparente și stabile, iar culegerea de informații cu privire la furnizorii prezenți poate fi mai ușoară.

În vederea determinării pieței geografice relevante, s-au analizat în primul rând următorii indicatori structurali și comportamentali:

- numărul de furnizori în localitățile acoperite de rețele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, precum și numărul de gospodării și populația aferente acestor localități;
- cotele de piață ale operatorilor principali (S.C. Romtelecom S.A., S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L.) în localitățile acoperite de rețele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe;
- barierele la intrarea pe piață în localitățile acoperite de rețele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe;
- gradul de acoperire a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe ale operatorilor principali;
- vitezele de transmisie ale serviciilor furnizate în localitățile acoperite de rețele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe;
- serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe furnizate și strategiile de preț practicate la nivelul localităților acoperite de rețele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, în particular, existența unor constrângeri concurențiale comune la nivelul unor zone geografice în care există un număr diferit de furnizori, cu cote de piață diferite.

²⁵ A se vedea „Poziția comună a ERG privind aspectele geografice ale analizelor de piață (identificare și remedii)” - http://erg.ec.europa.eu/doc/publications/erg_08_20_final_cp_geog_aspects_081016.pdf.

3.3.1. Numărul furnizorilor de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe

La sfârșitul anului 2008, aproximativ 81,5% din populația României trăia în localități în care erau furnizate servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe de către unul sau mai mulți furnizori (a se vedea figura nr. 15). Este important de menționat că, deși nu toate gospodăriile dintr-o localitate pot fi conectate la o rețea de comunicații electronice în bandă largă, în localitățile în care există deja astfel de rețele, se poate prezuma că operatorii existenți vor fi stimulați să extindă rețelele la nivelul întregii localități într-o perioadă de timp relativ scurtă, în cazul în care cererea pentru serviciile de acces în bandă largă la nivelul pieței cu amănuntul ar crește.

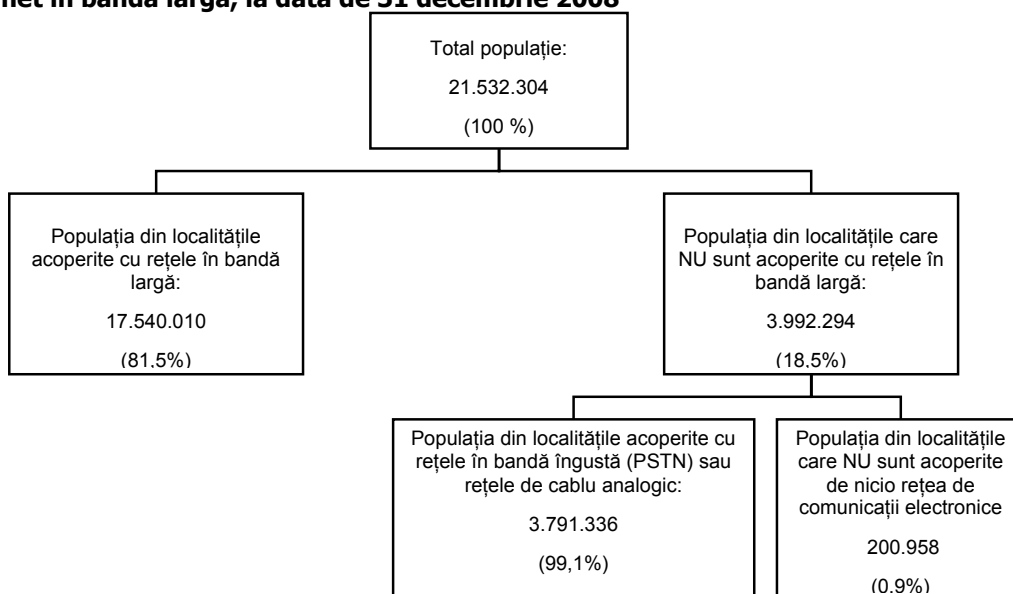
La aceeași dată, aproximativ 18,5% din populație trăia în localități în care nu erau furnizate servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe. La rândul lor, localitățile în care nu sunt furnizate astfel de servicii pot fi diferențiate în „localități în care sunt furnizate servicii de acces în bandă îngustă (servicii de telefonie prin tehnologie PSTN) sau servicii de retransmisie a programelor de televiziune (prin cablu analogic)” și, respectiv, „localități în care nu există nicio rețea de comunicații electronice”. În localitățile în care sunt furnizate servicii de acces la internet în bandă îngustă (servicii de telefonie prin tehnologie PSTN) sau servicii de retransmisie a programelor de televiziune (prin cablu analogic), rețelele existente pot fi modernizate pentru a oferi servicii de acces la internet în bandă largă, în cazul creșterii cererii din partea utilizatorilor finali.

Date fiind condițiile specifice din România (rata scăzută de penetrare a calculatoarelor personale, ponderea populației din mediul rural în totalul populației, nivelul scăzut al veniturilor populației din mediul rural) în vederea creșterii penetrării serviciilor de comunicații electronice în bandă largă, a fost adoptată Strategia guvernamentală de dezvoltare a comunicațiilor electronice în bandă largă în România pentru perioada 2009 – 2015, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 444/2009, care are drept obiective:

- a) creșterea ratei de penetrare, la nivel de gospodărie, a conexiunilor în bandă largă până la 40% în 2010 și, respectiv, 80% în 2015;
- b) creșterea gradului de acces la serviciile de comunicații electronice în bandă largă la nivelul populației, de 100% până în 2015;
- c) conectarea și creșterea gradului de utilizare a serviciilor în bandă largă la nivelul IMM-urilor;
- d) creșterea ratei de penetrare a serviciilor de comunicații electronice în bandă largă pentru zonele dezavantajate din punctul de vedere al accesului;
- e) creșterea ofertei de servicii on-line pentru sectorul guvernamental și cel de afaceri.

Planul strategic guvernamental își propune accelerarea ritmului de dezvoltare a serviciilor de comunicații electronice în bandă largă (considerate drept unul dintre cei mai importanți facilitatori ai modernizării societății și creșterii gradului de competitivitate a economiei), prin încurajarea acelor activități care să determine diminuarea numărului de zone identificate drept „zone dezavantajate din punctul de vedere al accesului”, respectiv a *localităților cu cel mult 10.000 de locuitori, unde sunt prezenți cel mult doi furnizori de servicii de internet.*

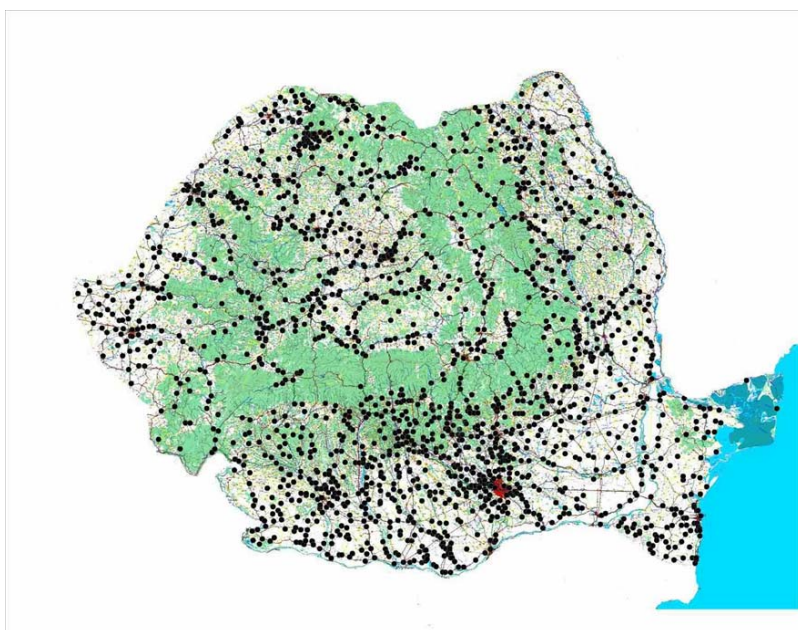
Figura nr. 15 - Gradul de acoperire a populației cu rețele care permit furnizarea de servicii de acces la internet în bandă largă, la data de 31 decembrie 2008

Notă: Datele au fost calculate pe baza conexiunilor de acces la internet cu viteze de cel puțin 128kbps. Precizăm că numărul de conexiuni cuprins între [128kbps – 144kbps] este de minimis și nu influențează rezultatele prezentate.
Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori

Figura nr. 16 prezintă harta României cu localitățile care sunt acoperite de rețele care permit furnizarea de servicii de acces la internet în bandă largă, și anume, cele în care sunt prezenți unul sau mai mulți furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă.

Figura nr. 16 - Localitățile în care exista cel puțin un furnizor de servicii de acces la internet în bandă largă, la data de 31 decembrie 2008

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 6 prezintă distribuția localităților din România în funcție de numărul de furnizori prezenți.

Tabelul nr. 6 - Gradul de acoperire a populației/gospodăriilor cu servicii de acces la internet în bandă largă, la data de 31 decembrie 2008

Număr furnizori	Numărul localități	Populația	Număr gospodării	% din populație	% din gospodării
0	9.315 (localități fără acoperire)	3.992.294	1.415.458	18,5%	19,3%
1	2.898	3.356.962	1.117.448	15,6%	15,3%
2	913	1.699.934	551.179	7,9%	7,5%
3	284	979.056	306.787	4,5%	4,2%
4	130	739.396	241.507	3,4%	3,3%
5	64	779.127	242.530	3,6%	3,3%
6	48	810.243	262.848	3,8%	3,6%
7	25	545.835	184.322	2,5%	2,5%
8	11	312.585	96.689	1,5%	1,3%
9	10	330.047	116.548	1,5%	1,6%
10	9	223.414	67.907	1,0%	0,9%
11	4	291.208	91.420	1,4%	1,2%
12	4	419.387	139.071	1,9%	1,9%
13	3	256.923	83.976	1,2%	1,1%
14	3	144.319	44.876	0,7%	0,6%
15	3	331.639	106.757	1,5%	1,5%
16	4	529.921	161.151	2,5%	2,2%
17	1	62.595	21.516	0,3%	0,3%
18	2	228.868	72.750	1,1%	1,0%
19	4	807.323	257.440	3,7%	3,5%
20	2	399.453	142.731	1,9%	1,9%
21	1	245.184	81.325	1,1%	1,1%
22	1	189.208	83.353	0,9%	1,1%
25	2	549.139	176.588	2,6%	2,4%
26	1	310.887	99.903	1,4%	1,4%
33	1	324.817	127.616	1,5%	1,7%
42	1	321.510	130.164	1,5%	1,8%
50	1	313.651	107.720	1,5%	1,5%
380	1	2.037.379	791.271	9,5%	10,8%
Nr. total localități acoperite de rețele în bandă largă	4.431	17.540.010	5.907.393	81,5%	80,7%
Nr. total localități	13.746	21.532.304	7.322.851	100%	100%

Notă:

Nu au fost incluse în analiză:

- (i) localitățile în care funcționează exclusiv telecentre pentru asigurarea accesului la o rețea publică de telefonie, la un punct fix.
- ii) localitățile în care operatorii furnizează servicii de acces la internet în bandă largă exclusiv utilizatorilor - persoane juridice și nu se adresează utilizatorilor - persoane fizice.
- iii) Datele au fost calculate pe baza conexiunilor de acces la internet cu viteze de cel puțin 128kbps. Precizăm că numărul de conexiuni cuprins între [128kbps – 144kbps] este de minimis și nu influențează rezultatele din tabel.

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori

Pe baza datelor disponibile, se pot identifica patru situații distincte în ceea ce privește gradul de acoperire cu rețele de comunicații electronice în bandă largă a localităților din România, în funcție de numărul de furnizori care oferă servicii într-o localitate:

I. *Localități în care sunt prezenți 3 sau mai mulți furnizori:* 58% din populație locuiește în astfel de zone. Numărul de operatori în aceste localități variază de obicei între 3 și 50. Un caz particular îl constituie municipiul București, unde 380 de operatori furnizează servicii de acces la internet în bandă largă.

În ceea ce privește gradul de acoperire a populației cu rețelele principalilor furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă, distingem următoarele situații:

- 33,7% din populație se află în localitățile în care sunt prezenți toți cei trei furnizori principali (S.C. RCS & RDS S.A., S.C. Romtelecom S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L.);

- 24,2% din populație se află în localitățile în care sunt prezenți numai unul sau doi dintre principalii operatori.

II. *Localități în care sunt prezenți 2 furnizori:* 7,9% din populație este deservită de 2 furnizori. De asemenea, este important de subliniat că respectivele localități sunt foarte eterogene în ceea ce privește furnizorii de servicii de acces la internet în bandă largă operaționali:

- 0,8% din populație locuiește în localități acoperite de doi dintre cei trei furnizori principali (S.C. RCS & RDS S.A., S.C. Romtelecom S.A. sau S.C. UPC Romania S.R.L.);

- 7,1% din populație se află în localități în care sunt prezenți unul sau niciunul dintre furnizorii principali.

III. *Localități în care este prezent un furnizor:* 15,6% din populație este deservită de un furnizor. În majoritatea cazurilor, furnizorul este S.C. Romtelecom S.A., existând și o serie de excepții:

- 9,0% din populație locuiește în localități acoperite doar de S.C. Romtelecom S.A.;

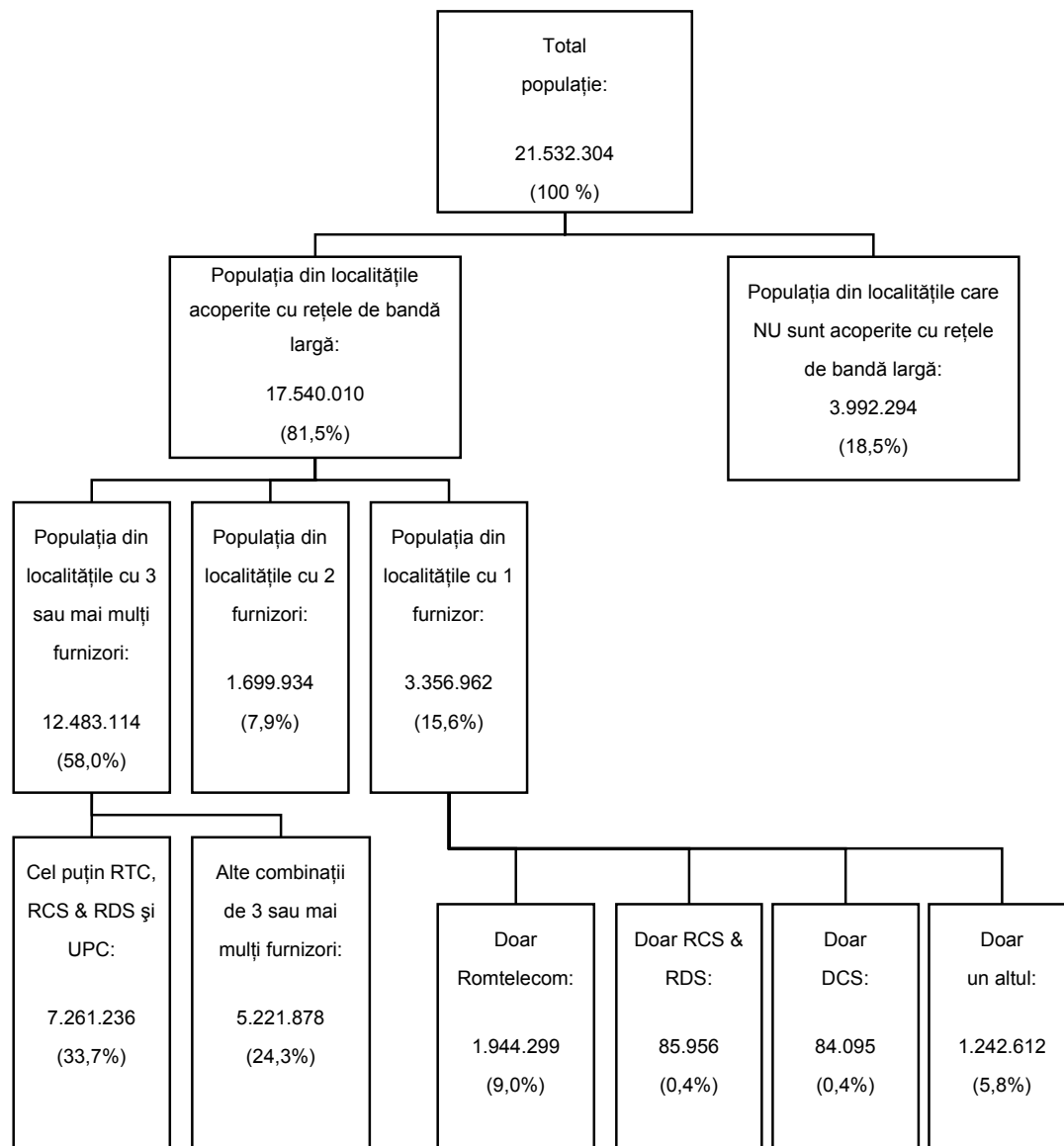
- 0,4% din populație locuiește în localități acoperite doar de S.C. RCS & RDS S.A.;

- 0,4% din populație locuiește în localități acoperite doar de S.C. Digital Cable Systems S.R.L.;

- 5,8% din populație locuiește în localități acoperite doar de un singur furnizor, altul decât S.C. Romtelecom S.A., S.C. RCS & RDS S.A. sau S.C. Digital Cable Systems S.R.L.

IV. *Localități în care NU sunt prezenți furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă:* 18,5% din populație se află în localități care nu sunt acoperite de rețele de comunicații electronice în bandă largă.

Figura nr. 17 - Gradul de acoperire a populației cu rețele care permit furnizarea de servicii de acces la internet în bandă largă, la data de 31 decembrie 2008

Notă: Datele au fost calculate pe baza conexiunilor de acces la internet cu viteze de cel puțin 128kbps. Precizăm că numărul de conexiuni cuprins între [128kbps – 144kbps] este de minimis și nu influențează rezultatele prezentate.

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 7 prezintă localitățile din mediul urban și, respectiv, din mediul rural, în care este prezent un singur furnizor, precum și denumirea furnizorului respectiv. S.C. Romtelecom S.A. este furnizorul care deservește localitățile din mediul urban cu un singur furnizor, aproape jumătate dintre localitățile din mediul rural cu un singur furnizor fiind deservite de către un alt furnizor decât S.C. Romtelecom S.A. Faptul că un procent semnificativ din localitățile rurale unde este prezent un singur furnizor este deservit de către concurenți ai S.C. Romtelecom S.A. demonstrează că este posibilă intrarea pe piață a operatorilor alternativi și, prin urmare, se poate concluziona că există premise pentru dezvoltarea concurenței în aceste zone, chiar dacă acestea sunt mai puțin atractive din punct de vedere comercial.

Tabelul nr. 7 - Numărul de localități din mediul urban și, respectiv, din mediul rural cu un singur furnizor de servicii de acces în bandă largă, la data de 31 decembrie 2008

	Numărul localităților	Populația	Numărul gospodăriilor	Numărul de conexiuni
Localități din mediul urban cu un singur furnizor				
S.C. Romtelecom S.A.	19	72.913	22.982	∞
Localități din mediul rural cu un singur furnizor				
S.C. ROMTELECOM S.A.	1.237	1.871.386	615.710	∞
S.C. ACCESSNET INTERNATIONAL S.R.L.	145	78.945	30.086	∞
S.C. VODAFONE ROMANIA S.A.	90	79.960	28.013	∞
S.C. RCS & RDS S.A.	83	85.956	30.177	∞
S.C. DIGITAL CABLE SYSTEMS S.A.	74	84.095	27.465	∞
SOCIETATEA NATIONALA DE RADIOCOMUNICATII S.A.	47	34.270	12.620	∞
S.C. NEW COM TELECOMUNICAȚII S.A.	47	45.076	13.494	∞
S.C. BALEANU SERVCOM S.R.L.	38	20.136	8.806	∞
S.C. ENIASAN S.R.L.	35	16.964	5.942	∞
S.C. TEHNOCONSTRUCT S.R.L.	30	24.492	7.581	∞
S.C. DIATRON S.R.L.	27	14.722	5.113	∞
S.C. EMA SERV S.R.L.	26	25.202	8.907	∞
S.C. NORCABLE S.R.L.	26	18.163	5.561	∞
S.C. TV ADLER-TRADING S.R.L.	25	26.145	7.500	∞
S.C. REAL TV S.R.L.	25	22.823	7.622	∞
S.C. CATIVAGN SERV S.R.L.	24	15.289	5.170	∞
EURO CABLE	23	19.792	6.717	∞
S.C. NORBERT COMUNICATION-IT S.R.L.	21	23.850	7.950	∞
Operatori care acoperă mai puțin de 20 localități fiecare	856	776.783	260.032	16.987
Nr. total localități din mediul rural	2.879	3.284.049	1.094.466	116.049
Localități cu un singur furnizor				
Nr. total localități	2.898	3.356.962	1.117.448	122.387

Notă: Datele au fost calculate pe baza conexiunilor de acces la internet cu viteze de cel puțin 128kbps. Precizăm că numărul de conexiuni cuprins între [128kbps – 144kbps] este de minimis și nu influențează rezultatele din tabel.

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

3.3.2. Cotele de piață în funcție de numărul de conexiuni aferente furnizorilor principali de servicii de acces la internet în bandă largă din mediul urban și, respectiv, din mediul rural

Tabelul nr. 8 prezintă cotele de piață estimative ale operatorilor principali, atât la nivelul localităților din mediul urban, cât și al localităților din mediul rural. Cotele de piață ale operatorilor importanți diferă considerabil între zonele urbane și cele rurale. În timp ce, în zona urbană, S.C. RCS & RDS S.A. deține o cota de piață mult mai mare față de S.C. Romtelecom S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L., operatorul fost monopolist este lider de piață în zona rurală.

Tabelul nr. 8 - Cotele de piață (%) ale operatorilor principali în localitățile din mediul urban și, respectiv, din mediul rural, la data de 31 decembrie 2008

	Nr. total conexiuni	Cote de piață (%)		
		RCS & RDS	Romtelecom	UPC Romania
Mediul urban	2.208.165	∞	∞	∞
Mediul rural	297.814	∞	∞	∞
Total	2.505.979	∞	∞	∞

Notă: Datele au fost calculate pe baza conexiunilor cu viteze de cel puțin 128kbps. Precizăm că numărul de conexiuni cuprins între [128kbps – 144kbps] este de minimis și nu influențează rezultatele din tabel.

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

3.3.3. Barierele la intrarea pe piață

Este cunoscut faptul că, în localitățile cu o populație scăzută, în special cele din zonele rurale, condițiile economice specifice fac imposibilă prezența a doi sau mai mulți furnizori. Acest aspect este susținut de numărul mare al localităților cu un singur furnizor (așa cum rezultă din tabelul nr. 7). Faptul că localitățile rurale cu un singur furnizor sunt, de asemenea, deservite de alți furnizori decât S.C. Romtelecom S.A., demonstrează că este posibilă intrarea pe piață pentru operatorii alternativi și că există premise pentru dezvoltarea concurenței în aceste localități.

3.3.4. Gradul de acoperire la nivel național a rețelelor furnizorilor principali de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe

S.C. Romtelecom S.A. deține rețeaua cu cea mai mare acoperire, fiind prezentă în cea mai mare parte a României, în timp ce S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L. se concentrează pe zonele urbane (tabelul nr. 9). S.C. Romtelecom S.A. acoperă 73,9% din populația din România, în timp ce S.C. RCS & RDS S.A. acoperă 55% din totalul populației, iar S.C. UPC Romania S.R.L. 33,9%.

S.C. Romtelecom S.A. este prezent în toate localitățile urbane, în timp ce S.C. RCS & RDS S.A. acoperă localități care reprezintă 94,6% din populația urbană, iar S.C. UPC Romania S.R.L. își desfășoară activitatea în localități care însumează 61,5% din populația urbană.

Așa cum precizam mai sus, există numeroase localități din mediul rural care nu sunt acoperite de rețele de comunicații electronice în bandă largă. S.C. Romtelecom S.A. este singurul furnizor operațional în cele mai multe localități rurale, acoperind 41,9% din populația rurală. S.C. RCS & RDS S.A. acoperă doar o mică parte din populația rurală, în timp ce S.C. UPC Romania S.R.L. furnizează servicii de acces în bandă largă într-o singură localitate rurală.

Tabelul nr. 9 - Gradul de acoperire a populației și, respectiv, a localităților cu rețelele S.C. Romtelecom S.A., S.C. RCS & RDS S.A. și, respectiv, S.C. UPC Romania S.R.L.

Operator	Zona	Localități acoperite	Populația din localitățile acoperite (mil.)	% din populația din localitățile acoperite
S.C. Romtelecom S.A.	Urban	322	11,85	100%
	Rural	2.264	4,06	41,9%
	Național	2.586	15,91	73,9%
S.C. RCS & RDS S.A.	Urban	224	11,21	94,6%
	Rural	325	0,64	6,6%
	Național	549	11,85	55%
S.C. UPC Romania S.R.L.	Urban	54	7,29	61,5%
	Rural	1	0,0003	0,003%
	Național	55	7,29	33,9%

Notă:

- Gradul de acoperire real este mai mic, deoarece este puțin probabil ca rețeaua unui operator să acopere toate gospodăriile dintr-o localitate.
- Datele au fost calculate pe baza conexiunilor cu viteze de ce puțin 128kbps. Precizăm că numărul de conexiuni cuprins între [128kbps – 144kbps] este de minimis și nu influențează rezultatele din tabel.

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

3.3.5. Vitezele de transmisie ale serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe furnizate în România

În general, furnizorii nu diferențiază serviciile la nivel geografic în funcție de categoriile de viteze "best-effort" disponibile. În mod particular, S.C. Romtelecom S.A. și S.C. UPC Romania S.A. furnizează aceleași viteze pe întreg teritoriul României. Deși, în câteva orașe din România, S.C. RCS & RDS S.A. oferă viteze mai mici, această situație este cauzată de faptul că rețeaua de cablu coaxial este în curs de modernizare în zonele respective, și nu de o strategie comercială pe termen lung.

De asemenea, trebuie remarcat faptul că diferențele între mediul urban și mediul rural din punctul de vedere al vitezelor de transmisie furnizate pot reflecta existența unor costuri diferite și nu în mod necesar existența unor condiții competitive diferite. Costul înregistrat cu dezvoltarea unei rețele de comunicații electronice este mare, fiind posibil să existe diferențe semnificative în ceea ce privește costul per utilizator final între zone geografice diferite. În general, zonele dens populate au un cost per utilizator final mai mic față de zonele slab populate. Cu toate acestea, acest aspect nu este, în sine, în dezacord cu identificarea existenței unei constrângeri competitive comune.

3.3.6. Tarifele pentru serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe

În mod tradițional, furnizorii de servicii de acces la internet, în mod particular S.C. Romtelecom S.A., S.C. RCS & RDS S.A., S.C. UPC Romania S.R.L. au practicat tarife uniforme la nivel geografic. Până în anul 2009, S.C. Romtelecom S.A. a avut o strategie unitară de stabilire a tarifelor la nivel național, chiar în lipsa unei obligații de reglementare.

În general, când stabilește un tarif mediu, un operator poate decide practicarea unui "preț de monopol" în zonele în care acesta este singurul furnizor și a unui tarif mai mic, "competitiv", în zonele în care se confruntă cu concurență din partea altor furnizori. Rezultatul va reprezenta probabil un compromis între aceste două tarife, cu cât nivelul de concurență este mai mare, cu atât prețul stabilit

fiind mai mic. S.C. Romtelecom S.A. a fost stimulat/constrâns să practice un tarif unic la nivel național, la un nivel relativ apropiat de cel al concurenților, în zonele cu mai mulți furnizori (zone competitive), având în vedere că abonații care locuiesc în aceste zone reprezintă cea mai mare parte din numărul total de abonați ai S.C. Romtelecom S.A. Astfel, din cele 655.044 conexiuni de acces la internet în bandă largă la sfârșitul anului 2008, 68,6% erau instalate în zone urbane, în principal în zonele cu mai mulți furnizori, în timp ce 21,4% erau instalate în zonele rurale, care sunt, de obicei, zone cu un singur furnizor (a se vedea tabelul nr. 10). Ponderea utilizatorilor din mediul urban (calculată în funcție de numărul de conexiuni), care include, de obicei, zone cu mai mulți furnizori, este suficient de mare pentru a considera respectivele zone ca având o influență semnificativă în stabilirea tarifelor medii.

Tabelul nr. 10 - Numărul de conexiuni de acces la internet în bandă largă din mediul urban și, respectiv, din mediul rural, la data de 31 decembrie 2008

Furnizor	Total Conexiuni (mil.)	Conexiuni mediul urban (mil.)	Conexiuni mediul rural (mil.)	Cote de piață mediul urban	Cote de piață mediul rural
S.C. Romtelecom S.A.	∞	∞	∞	∞	∞
S.C. RCS & RDS S.A.	∞	∞	∞	∞	∞
S.C. UPC Romania S.R.L.	∞	∞	∞	∞	∞
Alți furnizori	0,60	0,51	0,08	23,1%	27,9%
Total	2,51	2,21	0,30	100%	100%

Notă: Datele au fost calculate pe baza conexiunilor cu viteze de cel puțin 128kbps. Precizăm că numărul de conexiuni cuprins între [128kbps – 144kbps] este de minimis și nu influențează rezultatele din tabel

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Datele disponibile pentru luna iunie 2009 relevă faptul că tarifele practicate de S.C. Romtelecom S.A. pentru viteze mai mici sunt relativ apropiate de tarifele practicate de concurenții săi. Tabelul nr. 11 arată că tarifele practicate de S.C. Romtelecom S.A., deși în continuă schimbare, se mențin peste tarifele celor cinci mari competitori ai săi, dar nu într-o asemenea măsură încât să rezulte că nu există constrângeri comune de preț.

În schimb, prețurile practicate de către S.C. Romtelecom S.A. pentru viteze de transmisie mai mari diferă într-o măsură mai mare de prețurile concurenților săi. Cu toate acestea, ANCOM nu consideră că această situație justifică definirea de piețe geografice pentru vitezele mai mari de acces la internet. Din cauza existenței unui număr mic de clienți persoane juridice în zonele rurale, cererea pentru viteze de transmisie mai mari este scăzută în aceste zone și, prin urmare, definirea de piețe geografice separate pentru zonele rurale și urbane, în cazul furnizării de servicii la viteze mai mari de acces la internet, nu ar reprezenta o abordare judicioasă în analiza acestei piețe. În plus, așa cum ANCOM a remarcat deja în momentul definirii pieței relevante a produsului (Secțiunea 3.2.3.1.), modalitatea de stabilire a prețurilor nu evidențiază discontinuități importante, suficient de stabile în timp, în ceea ce privește substituibilitatea în lanț, care să justifice definirea a două piețe relevante ale produsului distincte pentru viteze mai mari și viteze mai mici.

Tabelul nr. 11 - Ofertele principalilor furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe (tarife exprimate în euro/lună, TVA inclus), valabile în luna decembrie 2009

		Tariful pentru ... Mbps (euro/lună)*													
		1	2	3	4	5	6	8	10	15	20	24	30	50	100
RCS & RDS	cablu coaxial	6,62	6,62	6,62	9,22	9,22	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RCS & RDS	FTTB	6,62	6,62	6,62	6,62	6,62	6,62	6,62	6,62	6,62	6,62	6,62	6,62	6,62	9,22
Romtelecom ²⁶	ADSL (**)	14,04 (5,83 – pentru internet)	14,04 (5,83 pentru internet)	16,43 (8,22 pentru internet)	16,43 (8,22 pentru internet)	17,91 (9,70 pentru internet)	17,91 (9,70 pentru internet)	20,89 (12,68 pentru internet)	23,86 (15,65 pentru internet)	23,86 (15,65 pentru internet)	23,86 (15,65 pentru internet)	-	-	-	-
Romtelecom ²⁷	VDSL (**)	18,11 (9,90 - pentru internet)	18,11 (9,90 - pentru internet)	18,11 (9,90 - pentru internet)	18,11 (9,90 - pentru internet)	18,11 (9,90 - pentru internet)	18,11 (9,90 - pentru internet)	18,11 (9,90 - pentru internet)	18,11 (9,90 - pentru internet)	18,11 (9,90 - pentru internet)	18,11 (9,90 - pentru internet)	23,11 (14,90 - pentru internet)	23,11 (14,90 - pentru internet)	-	-
UPC Romania	cablu coaxial (***)	16,04 (6,19 -)	16,04 (6,19 - pentru internet)	18,85 (9,00 pentru internet)	18,85 (9,00 pentru internet)	18,85 (9,00 pentru internet)	18,85 (9,00 pentru internet)	18,85 (9,00 pentru internet)	18,85 (9,00 pentru internet)	18,85 (9,00 pentru internet)	24,48 (14,63 pentru internet)	24,48 (14,63 pentru internet)	24,48 (14,63 pentru internet)	-	-
New Com Telecomunicatii	FTTB	7,09	7,09	7,09	7,09	7,09	7,09	7,09	7,09	10,64	10,64	18,91	18,91	-	-
Air Bites	FTTB/FTTC	3,78	3,78	4,96	6,15	5,91	7,09	9,46	11,82	-	-	-	-	-	-
Cobalt IT	FTTB/FTTC	8,27	8,27	8,27	8,27	8,27	8,27	8,27	8,27	10,64	17,73	30,73	30,73	30,73	30,73
DCS	cablu coaxial	10,64	10,64	13,00	13,00	13,00	15,37	15,37	15,37	-	-	-	-	-	-
NEXTgen Comunications	FTTB/FTTC	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20	7,80	7,80	13,00	13,00	-	-

Note:

* Tarifele au fost calculate prin însumarea abonamentului lunar și a taxei de conectare distribuite pe 24 de luni, în cazul în care se percepe o astfel de taxă. În cazul în care există furnizori care oferă, de exemplu, doar servicii de acces la internet cu viteze de 1 Mbps și, respectiv, 10 Mbps, pentru serviciile cu viteze cuprinse între 2 Mbps și 9 Mbps s-a utilizat tariful pentru serviciile cu viteza de 10 Mbps;

**Include abonamentul lunar pentru serviciul de telefonie la puncte fixe, furnizat în mod legat cu serviciul de acces la internet în bandă largă;

*** Include abonamentul lunar pentru serviciul de retransmisie a programelor de televiziune, furnizat în mod legat cu serviciul de acces la internet în bandă largă;

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori și conform informațiilor disponibile pe paginile de internet ale acestora.

În prezent, există o serie de indicii care sugerează intenția S.C Romtelecom S.A. de a renunța la practicarea unor tarife uniforme la nivel național în favoarea unor tarife diferențiate pentru anumite localități.

Astfel, începând cu luna mai 2009, S.C. Romtelecom S.A. a lansat, în anumite localități din mediul urban, oferte regionale pentru servicii de acces la internet în bandă largă, pentru care condițiile de furnizare sunt diferite de cele corespunzătoare ofertei generale de abonamente. Tarifele din aceste oferte regionale sunt prezentate ca fiind „promoționale” și valabile „pentru o perioadă limitată de timp”, fiind aceleași pentru toate localitățile incluse în grup, în timp ce disponibilitatea lor este condiționată de

²⁶ Tarifele pentru serviciile de acces la internet ADSL reprezintă tarife medii calculate pe baza tarifelor promoționale pentru primul și, respectiv, al doilea an de contract, aplicabile în cazul contractelor încheiate pentru o perioadă de cel puțin 2 ani - tarifele reprezintă media ponderată a tarifelor lunare percepute pentru cei doi ani de contract. Tarifele pentru contractele încheiate pentru o perioadă de 1 an, cu 3 luni gratuit, (corespunzătoare tarifelor prezentate în tabel) sunt următoarele: 6,20 euro; 9,00 euro; 11,30 Euro; 13,70 euro; 16,40 euro..

²⁷ Tarifele de listă pentru serviciile de acces la internet VDSL (corespunzătoare tarifelor prezentate în tabel) sunt următoarele: 17,4 euro; 26,1 euro

achiziționarea unui pachet pentru servicii de telefonie la puncte fixe/servicii de retransmisie a programelor audiovizuale. Trebuie remarcat că disponibilitatea unor astfel de oferte regionale nu a avut ca rezultat practicarea unor tarife mai mari în celelalte zone, ci chiar a condus la practicarea acelorași tarife în primul an în zonele care nu fac parte din oferta regională, dacă se încheie contracte pe o perioadă de doi ani. Singura diferență este că oferta regională impune și achiziționarea de servicii de retransmisie a programelor audiovizuale pe o perioadă de doi ani.

Deși există posibilitatea ca astfel de practici tarifare să continue în perioada de timp prevăzută de analiza de piață, în pofida caracterului promoțional anunțat, reflectând practic adoptarea de către S.C. Romtelecom S.A a unei strategii de stabilire a prețurilor mai flexibilă comparativ cu perioadele anterioare, ANCOM nu consideră că, în prezent, există piețe geografice subnaționale în ceea ce privește serviciile de acces la internet în bandă largă. Chiar dacă practicarea unor tarife uniforme pe întreg teritoriul României constituie un argument în sprijinul definirii unei piețe la nivel național, recenta adoptare a unei astfel de strategii de a practica tarife diferite pentru anumite zone geografice, dar doar pentru o anumită perioadă din contract, având în vedere că pentru primul an din contractele încheiate pe doi ani în zonele din afara ofertei regionale se practică aceleași tarife, nu impune în mod necesar definirea unor piețe subnaționale. În acest moment, informațiile existente nu indică că evoluția pieței și această politică este stabilă în timp sau în măsură să determine o delimitare clară a zonelor în care există condiții concurențiale diferite de alte zone. Prin urmare, considerăm că aceste strategii nu influențează semnificativ caracteristicile naționale ale pieței.

Autoritatea a constatat că există o serie de diferențe atât în ceea ce privește ofertele disponibile, cât și în ceea ce privește structura pieței serviciilor de acces la internet în bandă largă la nivel de localități, în mod particular în mediul urban, unde există un număr diferit de furnizori prezenți într-o localitate, precum și cote de piață diferite la nivel de localități pentru același furnizor. De asemenea, barierele la intrare în zonele rurale sunt semnificativ mai mari decât în zonele urbane (sunt necesare investiții mai mari în dezvoltarea rețelilor de acces, datorită zonei în care sunt dispați abonații, fără ca aceste investiții să fie justificate de un volum crescut al serviciilor de acces la internet în bandă largă achiziționate de acești abonați).

Totuși, existența unor diferențe la nivel local nu reprezintă suficiente dovezi pentru a determina dacă condițiile de concurență sunt omogene în zonele rurale și, respectiv, în zonele urbane sau în anumite regiuni ale țării, în vederea definirii unor piețe geografice subnaționale. În acest sens, precizăm următoarele:

1. datorită caracterului fluid al pieței, o eventuală delimitare a piețelor în funcție de factori structurali - cum ar fi număr de operatori, cote de piață, bariere la intrarea pe piață - este puțin probabil să se mențină stabilă în orizontul de timp al analizei de piață;

2. ofertele cu caracter regional pentru servicii de acces la internet în bandă largă, lansate de S.C. Romtelecom S.A. în prima parte a anului 2009, sunt disponibile exclusiv utilizatorilor finali - persoane fizice, în condițiile în care aceștia achiziționau servicii de telefonie sau de retransmisie a programelor audiovizuale, situație în care utilizarea serviciilor de acces de internet în bandă largă presupune un cost mai ridicat decât în cazul achiziționării unui abonament la tariful din oferta de listă. Este important de menționat că și oferta de listă din zonele din afara ofertelor regionale include pentru contractele încheiate pe o perioadă de doi ani, pentru primul an, aceleași tarife din oferta regională.

În condițiile în care S.C. Romtelecom S.A. va continua să aplice o strategie de piață diferențiată la nivel geografic, într-o continuă schimbare, este puțin probabil ca, pe parcursul perioadei de revizuire a acestei piețe, să fie menținut un model stabil și consecvent de diferențiere a prețurilor din punct de vedere geografic. De asemenea, prețurile de listă ale principalilor concurenți ai S.C. Romtelecom S.A., S.C. RCS&RDS S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L. sunt uniforme la nivel național.

Prin urmare, în timp ce practicarea unor tarife uniforme pe întreg teritoriul României sprijină definirea unei piețe la nivel național, simpla percepere a unor tarife diferite pentru anumite zone geografice nu impune în mod necesar definirea unor piețe subnaționale, fiind necesar în primul rând ca unitățile geografice la nivelul cărora se determină limitele pieței relevante să fie stabile în timp și delimitate cu acuratețe.

Așadar, din perspectiva criteriilor care trebuie îndeplinite în vederea delimitării unor piețe geografice ale produsului la un nivel mai restrâns decât teritoriul național, ANCOM nu consideră necesară definirea unor piețe subnaționale în ceea ce privește serviciile de acces la internet în bandă largă, dat fiind caracterul fluid al pieței din România și constrângerilor concurențiale care se manifestă la nivel național.

ANCOM subliniază că, în perioada următoare, va monitoriza îndeaproape evoluția condițiilor concurențiale pe întreg teritoriul țării, inclusiv orice modificări apărute în ceea ce privește ofertele comerciale disponibile și tarifele practicate de furnizori, astfel încât, în cazul în care vor exista modificări substanțiale ale condițiilor concurențiale care să impună delimitarea unor piețe subnaționale, analiza de piață va fi revizuită într-o perioadă mai scurtă de timp decât perioada inițială avută în vedere.

3.3.7. Concluzii

Autoritatea admite că, în România, structura pieței serviciilor de acces la internet în bandă largă este foarte diversificată - la nivel de localitate, există furnizori diferiți de servicii de acces la internet în bandă largă, precum și cote de piață diferite pentru un anumit operator. Barierele la intrare în zonele rurale sunt, de asemenea, semnificativ mai mari decât în zonele urbane.

Cu toate acestea, având în vedere condițiile necesare a fi îndeplinite pentru definirea unor piețe geografice la nivel subnațional (în mod particular condițiile care prevăd ca unitățile geografice la nivelul cărora se determină limitele pieței relevante să fie stabile în timp și delimitate cu acuratețe și să fie suficient de mici astfel încât condițiile concurențiale să nu varieze semnificativ în cadrul aceleiași unități geografice), ANCOM nu consideră că, în orizontul de timp al analizei, evoluția pieței, astfel de situații locale creează diferențe în ceea ce privește condițiile de concurență între zonele rurale și urbane sau între diferite unități geografice, suficient de importante, consistente și stabile în timp pentru a justifica definirea de piețe geografice la un nivel mai restrâns decât cel național.

În consecință, piața geografică cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe se definește la nivel național, determinată de teritoriul României.

B. Piețele cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de telefonie la puncte fixe

Documentul actual supus consultării publice vizează în principal determinarea măsurilor în care reglementarea *ex ante* la nivelul piețelor de gros corespunzătoare serviciilor de acces la bucla locală care să conducă la crearea unui mediu concurențial la nivelul pieței cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă. În același timp, serviciile de gros analizate în acest document (servicii de acces la elemente de infrastructură și servicii de acces în bandă largă) sunt relevante și pentru alte piețe cu amănuntul, acestea reprezentând elemente necesare pentru furnizarea de servicii de telefonie la puncte fixe utilizatorilor finali.

Definițiile piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de telefonie la puncte fixe au fost prezentate cu ocazia procesului de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de acces și serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe ²⁸. Piețele relevante identificate au fost următoarele:

a) Servicii de acces furnizate la puncte fixe

Piața relevantă a produsului

²⁸ A se vedea Expunerea de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de acces și serviciilor de apeluri furnizate la puncte fixe.

Pe baza criteriului substituibilității cererii și a criteriului substituibilității ofertei, ANCOM a identificat piața relevantă a produsului ca fiind:

1. Piața serviciilor de acces la puncte fixe la rețelele publice de telefonie care cuprinde serviciile de acces la puncte fixe la rețelele publice de telefonie furnizate utilizatorilor finali – persoane fizice și utilizatorilor finali – persoane juridice, prin intermediul unei linii analogice sau al unei linii de tip ISDN, cele furnizate utilizând tehnologia VoIP gestionat, pentru care calitatea serviciului este controlată de către furnizorul serviciilor prin crearea, pe rețeaua de acces, a unui canal separat, fizic sau virtual, permanent, dedicat traficului de voce de tip IP sau prin prioritizarea pachetelor de voce, precum și serviciile de acces la puncte fixe oferite prin intermediul rețelelor publice mobile sau al legăturilor radio directe pentru care, din punct de vedere tehnic, nu este disponibilă procedura de „hand-over” („predare” a gestiunii apelului la trecerea de la o celulă la alta).

Piața geografică relevantă

ANCOM a analizat dacă condițiile concurențiale existente pe teritoriul României în ceea ce privește serviciile de acces furnizate la puncte fixe justifică definirea pieței relevante geografice la nivel național sau este necesară identificarea uneia sau a mai multor piețe geografice delimitate de o zonă mai restrânsă.

Piața geografică a serviciilor de acces la puncte fixe la rețelele publice de telefonie a fost definită la nivel național, determinată de teritoriul României.

b) Serviciile de apeluri furnizate la puncte fixe

Piața relevantă a produsului

Pe baza criteriului substituibilității cererii și a criteriului substituibilității ofertei, ANCOM a identificat următoarele piețele relevante ale produsului:

1. Piața apelurilor locale și naționale furnizate la puncte fixe pentru utilizatorii finali – persoane fizice și pentru utilizatorii finali – persoane juridice care cuprinde apelurile la puncte fixe originare și terminate pe teritoriul României de la/la numere geografice sau numere independente de locație, inclusiv apelurile pentru acces dial-up la internet, pentru persoane fizice și pentru persoane juridice;

2. Piața apelurilor la puncte fixe către rețele publice mobile pentru utilizatori finali – persoane fizice și pentru utilizatorii finali – persoane juridice care cuprinde apelurile la puncte fixe originare pe teritoriul României de la numere geografice sau numere independente de locație și terminate la puncte mobile, la numere utilizate pentru servicii de telefonie la puncte mobile, pentru persoane fizice și pentru persoane juridice;

3. Piața apelurilor internaționale la puncte fixe pentru utilizatori finali – persoane fizice și pentru utilizatorii finali - persoane juridice, care cuprinde apelurile la puncte fixe originare pe teritoriul României de la numere geografice sau numere independente de locație și terminate la destinații din afara României, pentru persoane fizice și pentru persoane juridice;

Piața geografică relevantă

Ținând cont de ofertele furnizorilor de servicii de apeluri care sunt disponibile la nivel național și, în mod particular, de introducerea pe piață a ofertelor de servicii de telefonie la puncte fixe de către operatorii de rețele publice mobile, la tarife uniforme, opinia ANCOM a fost aceea că, din perspectivă dinamică (în orizontul de timp prevăzut pentru analiza de piață), condițiile concurențiale se vor menține omogene la nivel național.

În consecință, pornind de la acoperirea rețelelor și de la aria de furnizare a serviciilor și având în vedere constrângerile comune de tarife la nivel național, piețele geografice aferente piețelor produselor corespunzătoare apelurilor furnizate la puncte fixe au fost definite la nivel național.

Capitolul IV

Piața de gros a serviciilor de acces la elemente de infrastructură

4.1. Introducere

În Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE a fost identificată ca piață relevantă susceptibilă de a fi reglementată *ex ante* piața furnizării accesului necondiționat, total sau partajat, la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă și de servicii de telefonie destinate publicului la puncte fixe (piața nr. 11). În Recomandarea CE, piața identificată include furnizarea accesului (fizic) la elemente de infrastructură (piața nr. 4). Astfel, definiția pieței are la bază principiul neutralității tehnologice, fiind incluse toate infrastructurile fizice necesare pentru accesul la utilizatorul final, spre deosebire de limitarea strictă la buclele sau subbuclele locale constituite din perechi de fire metalice torsadate de cupru.

În anul 2003, Autoritatea a identificat ca piață relevantă specifică piața furnizării accesului necondiționat, total sau partajat, la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă și de servicii de telefonie destinate publicului la puncte fixe (în conformitate cu Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE), a analizat piața identificată, desemnând S.C. Romtelecom S.A. ca având putere semnificativă, impunând ulterior în sarcina acesteia remediile necesare pentru rezolvarea problemelor concurențiale.

Prezentul capitol prezintă concluziile preliminare ale ANCOM cu privire la revizuirea definiției și a situației concurențiale pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură, având în vedere Recomandarea CE, precum și cu privire la remediile ce trebuie impuse pe această piață.

4.2. Piața relevantă a produsului

4.2.1. Identificarea pieței relevante a produsului

În mod tradițional, accesul necondiționat la infrastructura fizică a unui operator presupune accesul până la primul nivel al rețelei (în cazul rețelelor dezvoltate pe niveluri ierarhice). În vederea delimitării pieței relevante a produsului, punctul de plecare al analizei îl reprezintă rețeaua de fire metalice torsadate de cupru operată de furnizorul fost monopolist. Accesul la firele metalice torsadate de cupru de la nivelul unui repartitor principal (MDF)²⁹, pentru a furniza servicii utilizatorilor finali, se poate realiza astfel:

- ▶ acces total, caz în care operatorul închiriaza de la operatorul fost monopolist perechea de fire metalice torsadate care formează bucla locală, pe care o va utiliza în mod exclusiv, putând stabili în mod independent serviciile de comunicații electronice pe care le va oferi abonaților;
- ▶ acces partajat, situație în care operatorul fost monopolist utilizează doar canalul de frecvență joasă (0–4 KHz) pentru furnizarea serviciilor de telefonie, celelalte canale de frecvență fiind utilizate de operatorul nou intrat pentru furnizarea de servicii de comunicații electronice în bandă largă (prin intermediul tehnologiilor xDSL).

Pentru a furniza servicii prin intermediul rețelei de fire de cupru, un furnizor alternativ trebuie să instaleze propriile echipamente (multiplexoare digitale de acces) în apropierea repartitoarelor principale

²⁹ Perechile de fire metalice din cupru pot fi accesate la nivelul cabinetului stradal, dar acest tip de acces ("acces la subbuclă") nu joacă un rol important în ceea ce privește rețelele de cupru, datorită costurilor fixe nerecuperabile mari implicate de dezvoltarea rețelelor până la cabinetul stradal și beneficiile scăzute rezultate. Cu toate acestea, în cazul în care firele metalice torsadate de cupru dintre repartitorul principal și cabinetul stradal se înlocuiesc cu fibră optică, accesul la repartitorul principal ar putea să nu mai fie posibil, iar accesul la cabinetul stradal ar deveni o necesitate. De asemenea, înlocuirea firelor metalice torsadate de cupru cu fibre optice creează posibilitatea creșterii vitezei de transmisie.

ale operatorului care furnizează acces. De asemenea, pe lângă servicii de acces la bucla locală mai sunt necesare o serie de servicii suplimentare (facilități esențiale asociate), precum serviciul de colocare sau serviciul „backhaul”. Aceste facilități sunt strict legate de furnizarea accesului, urmând a fi determinate odată cu remediile ce urmează a fi impuse pe piața relevantă.

În scopul definirii pieței relevante a produsului, ANCOM a analizat următoarele aspecte:

- dacă serviciile de acces la bucla locală și serviciile de acces în bandă largă fac parte din aceeași piață relevantă a produsului (Secțiunea 4.2.2);

- dacă serviciile de acces total și, respectiv, serviciile de acces partajat la bucla locală, constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate de cupru fac parte din aceeași piață relevantă a produsului (Secțiunea 4.2.3);

- dacă serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru de la nivelul repartitorului principal și serviciile de acces la subbucla locală pe suport de cupru de la nivelul repartitoarelor intermediare sunt incluse în aceeași piață relevantă a produsului (Secțiunea 4.2.4.);

- dacă serviciile de acces la bucla locală de la nivelul repartitorului principal pe suport de cupru și serviciile de acces la bucla locală de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC - Fiber to the Cabinet/FTTN – Fibre to the Node³⁰), inclusiv serviciile autofurnizate, fac parte din aceeași piață relevantă a produsului (Secțiunea 4.2.5.);

- dacă serviciile de acces la bucla locală la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTB - Fiber to the Building) și serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru, respectiv la bucla locală de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), inclusiv serviciile autofurnizate, sunt incluse în aceeași piață relevantă a produsului (Secțiunea 4.2.6.);

- dacă serviciile de acces la bucla locală pe suport de fibră optică (FTTH - Fiber to the Home) și serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru, la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB), inclusiv serviciile autofurnizate, sunt incluse în aceeași piață relevantă a produsului (Secțiunea 4.2.7.);

- dacă serviciile de acces la infrastructura de canalizație și serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru sau fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB), fac parte din aceeași piață relevantă a produsului (Secțiunea 4.2.8.);

- dacă serviciile de acces la bucla locală pe suport de cablu coaxial și serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru și fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB), sunt incluse în aceeași piață relevantă a produsului (Secțiunea 4.2.9);

- dacă serviciile de acces la bucla locală radio în bandă largă și serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru și fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB), sunt incluse în aceeași piață relevantă a produsului (Secțiunea 4.2.10).

³⁰ În cazul utilizării tehnologiei de fibră optică de tip FTTH, în funcție de proximitatea fibrei optice față de locația utilizatorului final, există următoarele categorii de arhitecturi:

- a) FTTH (fibre to the Home): în cazul în care rețeaua de fibră optică ajunge până la locația utilizatorului final;
- b) FTTB (Fibre to the Building): în cazul în care rețeaua de fibră optică ajunge până la clădire/scară, accesul la locația utilizatorului final fiind asigurat prin cablu coaxial, cablu UTP/FTP, radio, pereche de fire metalice de cupru sau alte mijloace;
- c) FTTC (Fibre to the Cabinet/Curb): în cazul în care rețeaua de fibră optică ajunge până la nivelul cabinetului stradal, la o distanță mai mică de 300 m de locația utilizatorului final. Accesul la utilizatorul final este asigurat prin cablu coaxial, cablu UTP/FTP, radio, pereche de fire metalice de cupru sau alte mijloace;
- d) FTTN (Fibre to the Node): în cazul în care rețeaua de fibră optică ajunge până la nivelul cabinetului stradal, la o distanță mai mare de 300 m de locația utilizatorului final. Accesul la utilizatorul final este asigurat prin cablu coaxial, cablu UTP/FTP, radio, pereche de fire metalice de cupru sau alte mijloace;

4.2.2. Analiza oportunității includerii serviciilor de acces la bucla locală și a serviciilor de acces în bandă largă în aceeași piață relevantă a produsului

În comparație cu serviciile de acces în bandă largă, accesul necondiționat la bucla locală oferă operatorilor alternativi o mai mare libertate în ceea ce privește atât gama de servicii ce poate fi oferită clienților lor, cât și posibilitatea de stabilire a prețurilor. Acest aspect este subliniat și de Comisia Europeană în Nota explicativă la Recomandarea 2007/879/CE.

Astfel, în cazul accesului la bucla locală, operatorul alternativ administrează ansamblul elementelor active ale rețelei, inclusiv echipamentele DSLAM, pentru a oferi servicii pe piața cu amănuntul către utilizatorii finali. Prin urmare, furnizorul alternativ dispune de o capacitate mare de diferențiere și inovare a serviciilor, aspecte foarte importante în special pe piețele cu progrese tehnologice rapide, cum ar fi piețele de servicii de comunicații electronice în bandă largă.

De asemenea, cele două categorii de servicii de gros presupun niveluri foarte diferite de investiții în infrastructură pentru operatorul alternativ. Astfel, accesul la bucla locală reprezintă doar un element care, combinat cu alte elemente de rețea și activități de management realizate de operatorul alternativ, permite furnizarea de servicii de acces utilizatorilor finali. Pe de altă parte, serviciul de acces în bandă largă necesită investiții minore, precum și activități limitate din partea operatorului alternativ, pentru a furniza servicii de acces la nivelul pieței cu amănuntul.

De asemenea, motivațiile care determină cererea pentru cele două servicii sunt diferite: în cazul accesului la bucla locală, operatorii alternativi sunt interesați să achiziționeze un element de infrastructură care să le permită să ofere servicii integrate de voce și date și să mențină o relație mai strânsă cu utilizatorul final. În cazul accesului în bandă largă, operatorii alternativi sunt interesați de un produs care necesită într-o mai mică măsură elemente de rețea și activități suplimentare pentru comercializarea de servicii de acces la nivelul pieței cu amănuntul și, în consecință, determină o mai mare dependență de operatorul care furnizează acces.

În concluzie, instalarea de către operatorul alternativ de echipamente proprii (de exemplu, DSLAM) determină investiții semnificative, dar în același timp operatorul alternativ obține un control mai mare asupra acoperirii geografice și poate dezvolta noi servicii cu amănuntul. În cazul unei creșteri a prețului accesului la bucla locală cu până la 10% este puțin probabil ca un furnizor activ pe piață prin intermediul accesului la bucla locală să fie interesat să substituie accesul la bucla locală cu accesul în bandă largă.

Din punctul de vedere al ofertei posibilitățile de substituibilitate depind de aceleași condiții ca în cazul substituibilității cererii. Astfel, un furnizor de servicii de acces în bandă largă va considera substituibil accesul la bucla locală doar dacă acesta deține toate elementele de rețea necesare autofurnizării unui serviciu de gros echivalent.

Prin urmare, opinia preliminară a ANCOM este că serviciile de acces la bucla locală și serviciile de acces în bandă largă nu fac parte din aceeași piață relevantă a produsului.

4.2.3. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces total și, respectiv, a serviciilor de acces partajat la bucla locală, constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate de cupru

Așa cum prezentăm mai sus, diferența între accesul total și accesul partajat la bucla locală este dată de accesul la frecvențele înalte sau la întregul spectru de frecvențe al buclei locale, în vederea furnizării serviciilor de comunicații electronice. Această diferență devine irelevantă dacă frecvențele joase nu mai sunt utilizate pentru furnizarea de servicii de telefonie în bandă îngustă, acestea fiind înlocuite cu servicii de telefonie de tip VoIP „gestionat”. Invers, dacă furnizorul care achiziționează acces intenționează să ofere servicii de voce în bandă îngustă în plus față de serviciile de comunicații electronice în bandă largă, accesul partajat la bucla locală nu poate fi considerat ca un substitut pentru accesul total la bucla locală.

Cu toate acestea, între accesul total și accesul partajat la bucla locală există substituibilitate din punctul de vedere al ofertei, operatorul care furnizează serviciile de acces fiind capabil să treacă, într-o perioadă scurtă de timp și la costuri reduse, de la furnizarea accesului total la furnizarea accesului partajat, și invers. Pe baza substituibilității ofertei, ANCOM consideră că accesul total și accesul partajat la bucla locală fac parte din aceeași piață relevantă a produsului.

În plus, marea majoritate a circuitelor de buclă locală de cupru active este deținută de S.C. Romtelecom S.A. (peste 3 milioane la data de 31 decembrie 2008), dar există, de asemenea, un număr mic de circuite de buclă locală de cupru deținute de operatorii alternativi (7.500 la data de 31 decembrie 2008). Accesul necondiționat la bucla locală la nivelul pieței de gros este furnizat, în condiții reglementate, doar de către S.C. Romtelecom S.A. (la data de 31 decembrie 2008, existau 1.960 de bucle locale furnizate operatorilor alternativi, pe baza acestui serviciu).

Astfel, ANCOM consideră că, suplimentar față de circuitele de buclă locală puse la dispoziție altor furnizori de către S.C. Romtelecom S.A., serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru, auto-furnizate de acest furnizor pentru propria activitate la nivelul pieței cu amănuntul, precum și serviciile de acces la bucla locală auto-furnizate de alți operatori alternativi trebuie incluse în piața relevantă a produsului. Cu toate că numărul de circuite de buclă locală pe suport de cupru auto-furnizate reprezintă volume de vânzări captive, acestea sunt incluse în piața relevantă a produsului pe baza criteriului substituibilității ofertei, așa cum este demonstrat de testul monopolistului ipotetic. Astfel, în cazul în care un furnizor monopolist ipotetic de servicii de acces la bucla locală, care nu este integrat pe verticală, ar crește tariful la nivelul pieței de gros cu 5-10%, este cât se poate de probabil că operatorii care folosesc circuite de buclă locală de cupru auto-furnizate (a căror activitate este integrată pe verticală) să înceapă să furnizeze servicii de acces, ceea ce ar face neprofitabilă această creștere.

Prin urmare, opinia preliminară a ANCOM este că serviciile de acces la bucla locală de cupru, furnizate la nivelul pieței de gros pentru propria activitate de la nivelul pieței cu amănuntul de către S.C. Romtelecom S.A. și alți furnizori alternativi, fac parte din piața de gros a serviciilor de acces la elemente de infrastructură, împreună cu serviciile de acces total sau partajat la bucla locală de cupru furnizate de către S.C. Romtelecom S.A. altor operatori.

4.2.4. Analiza oportunității includerii serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru de la nivelul repartitorului principal și a serviciilor de acces la subbucla locală pe suport de cupru de la nivelul repartitoarelor intermediare în aceeași piață relevantă a produsului

Bucla locală reprezintă circuitul fizic dintre punctul terminal al rețelei, conectat la punctul de prezență a abonatului și repartitorul principal dintr-o rețea (sau un element echivalent).

Subbucla locală este porțiunea din bucla locală dintre punctul terminal al rețelei aflat la punctul de prezență al abonatului și repartitorul intermediar aferent (ori un element echivalent), situat între punctul de prezență al abonatului și repartitorul principal, la nivelul căruia se poate defini un punct de acces la subbucla locală.

Serviciile de acces la bucla și subbucla locală de cupru presupun aceleași categorii de investiții din partea operatorului în ceea ce privește modalitatea de conectare și echipamentele necesare, precum și același know-how. În plus, ambele tipuri de acces asigură operatorului posibilitatea de a oferi utilizatorului final aceleași categorii de servicii.

Pe de altă parte, serviciile de acces la subbucla de cupru permit oferirea de viteze de transmisie mai mari decât cele furnizate prin intermediul serviciilor de acces la bucla locală. Într-adevăr, în cazul subbuclii locale, repartitorul intermediar fiind mai aproape de locația utilizatorului performanțele acestor linii sunt mai ridicate decât ale buclilor locale. Astfel, se poate spune că accesul la subbucla locală nu formează o cerere independentă de accesul la bucla locală, ci o cerere complementară, care permite evitarea constrângerilor legate de lungimea buclilor locale prin transformarea acestor linii în subbuclii locale, conectate prin intermediul repartitoarelor intermediare.

Mai mult, între accesul la bucla locală și accesul la subbucla locală există substituibilitate din punctul de vedere al ofertei, operatorul care furnizează acces fiind capabil de a trece de la furnizarea

accesului la bucla locală la furnizarea accesului la subbucla locală și invers, prin instalarea unui repartitor intermediar. Cele două oferte se bazează pe aceeași infrastructură, greu de duplicat de către un operator nou intrat, din cauza costurilor ridicate cu dezvoltarea rețelei de acces.

Pe baza substituibilității ofertei, ANCOM consideră că accesul la bucla locală și accesul la subbucla locală fac parte din aceeași piață relevantă a produsului.

4.2.5. Analiza oportunității includerii serviciilor de acces necondiționat la bucla locală de la nivelul repartitorului principal și a serviciilor de acces necondiționat la bucla locală de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC - Fiber to the Cabinet/FTTN – Fibre to the Node), inclusiv a serviciilor auto-furnizate, în aceeași piață relevantă a produsului

Începând cu anul 2005, S.C. Romtelecom S.A. a început să instaleze infrastructură de fibră optică între comutatoarele principale și cabinetele stradale echipate cu tehnologie xDSL; la 31 decembrie 2008, peste 1 milion de bucle locale erau disponibile la nivelul cabinetelor stradale (repartitoare de tip ONU), din care 655.218 erau bucle locale active conectate în echipamente de tip ONU (Optical Network Units).

Este de așteptat ca dezvoltarea rețelelor de acces de generație viitoare să aibă un impact asupra principalelor elemente ale rețelei de acces care până acum a fost considerată a fi o parte relativ stabilă a infrastructurii, până în prezent fiind constituită în principal din bucle locale de cupru între repartitoarele principale și locațiile utilizatorilor. Astfel, în cazul în care segmentul de rețea dintre repartitorul principal și cabinetele stradale va fi constituită exclusiv din fibră optică, repartitorul principal, cel mai important punct de acces la bucla locală în rețeaua S.C. Romtelecom S.A., va fi desființat. Totuși, este puțin probabil ca, în orizontul de timp al analizei de piață, S.C. Romtelecom S.A să renunțe la repartitoarele principale care nu vor mai fi necesare într-o arhitectură viitoare a rețelei bazată pe FTTC/FTTN în locațiile în care a început să instaleze infrastructură de fibră optică până la nivelul cabinetelor stradale. Cu alte cuvinte, este de așteptat ca o parte din abonații existenți în acest moment să rămână conectați la echipamentele MDF, în timp ce o parte să fie deja sau vor fi conectați în viitorul apropiat la nivelul ONU.

Consecința este că operatorii alternativi vor fi nevoiți să achiziționeze acces la bucla locală de la nivelul cabinetelor stradale, care împrumută multe din funcțiile repartitorului principal.

Din punctul de vedere al cererii, pe termen scurt, accesul la bucla locală la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN) nu pare a fi substituibil cu accesul la bucla locală de la nivelul repartitoarelor principale, în principal pentru că operatorii alternativi ar fi nevoiți să realizeze investiții considerabile în dezvoltarea rețelei, pentru a avea acces la cabinetele stradale. Pentru operatorii alternativi, accesul la bucla locală de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), utilizat împreună cu serviciul „backhaul” (a se vedea secțiunea 4.5.5.) ar putea fi un substitut la accesul la bucla locală de cupru la nivelul repartitoarelor principale.

De asemenea, ținând seama de informațiile privind infrastructura de cupru a S.C. Romtelecom S.A. disponibilă, ANCOM consideră că accesul la bucla locală la nivelul repartitoarelor principale (MDF) și accesul la bucla locală de cupru la nivelul cabinetelor stradale sunt substituibile din punctul de vedere al ofertei. Astfel, a rezultat că S.C. Romtelecom S.A. ar avea posibilitatea de a comuta între furnizarea celor două servicii de acces într-o perioadă scurtă de timp și la costuri relativ scăzute (atât timp cât locațiile actuale ale repartitoarelor principale sunt menținute).

În afara S.C. Romtelecom S.A., un număr mare de operatori alternativi (majoritatea operatori de „rețele de cartier”) au implementat bucle locale constituite din cablu UTP/FTP de la cabinetele stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN) până la locațiile utilizatorilor finali, prin intermediul cărora își auto-furnizează serviciile necesare la nivelul pieței de gros pentru a oferi servicii de acces la internet în bandă largă pe piața cu amănuntul. La sfârșitul anului 2008, erau instalate aproximativ 328.000 de astfel de bucle locale din cablu UTP/FTP.

De asemenea, furnizarea accesului la această categorie de servicii de acces la bucla locală a unui alt furnizor este fezabilă din punct de vedere tehnic, prezentând caracteristicile necesare pentru a putea fi considerat un serviciu substituibil cu accesul la bucla locală din fire metalice torsadate. Astfel, conform

condițiilor de furnizare a serviciului de acces total la bucla locală, furnizarea acestui serviciu implică punerea la dispoziția operatorului alternativ a mediului fizic (infrastructurii) de transmisie dedicat abonatului/utilizatorului pentru care s-a solicitat furnizarea serviciului. ANCOM consideră substituibil accesul la bucla locală din fire metalice torsadate cu accesul la bucla locală din cablu UTP/FTP, în cazul unor scenarii de furnizare de tip FTTB (și eventual FTTC). Datorita caracteristicilor transmisiei pe acest tip de infrastructura (ex. distanța maximă de aproximativ 100-150m) acestea sunt cele mai uzuale scenarii.

Aceste scenarii de furnizare se caracterizează prin utilizarea unei infrastructuri de fibră optică pe segmentul cuprins între comutatorul local/MDF/alt echipament echivalent și spațiul tehnic de la nivelul clădirii abonatului/utilizatorului (și eventual cabinetului stradal – cazul FTTC).

În cazurile menționate, la nivelul spațiului tehnic desemnat, din punctul de vedere al transmisiunilor în rețea se realizează atât transformarea semnalului optic în semnal electric, cât și sortarea și rutarea semnalelor către abonați/utilizatori, în mod individual, fiecărui abonat fiindu-i alocată o infrastructură dedicată.

Având în vedere că transmisia semnalului se realizează de la acest punct din rețea, utilizând o infrastructură dedicată, ANCOM consideră că, de la acest punct, operatorul infrastructurii poate furniza un serviciu de acces total la bucla locală.

Prin contrast, transmisia pe cablul coaxial se realizează în mod diferit. Astfel, în acest caz, topologia segmentului final de rețea este de tip magistrală, cu ramificații către fiecare abonat/utilizator, separarea semnalelor individuale dedicate fiecărui abonat realizându-se astfel foarte aproape de locația abonatului.

Prin urmare, în cazul acestei tehnologii, impunerea furnizării accesului la segmentul de rețea dedicat efectiv unui abonat/utilizator nu asigură evitarea unor costuri semnificative pentru operatorul alternativ, impunerea unor eventuale obligații neputând asigura atingerea scopului reglementării accesului la bucla locală.

Totuși, având în vedere unele limitări care pot exista din punct de vedere al acoperirii geografice a unor astfel de rețele, argumentul principal cu privire la substituibilitatea accesului la buclele locale de cablu UTP/FTP cu buclele locale de cupru este constrângerea tarifară indirectă puternică de la nivelul pieței cu amănuntul, pe care accesul la buclele de cupru de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibra optică (FTTC/FTTN) o exercită asupra accesului la buclele locale din cablu UTP/FTP. În acest sens, menționăm următoarele:

1. Serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte fixe furnizate prin intermediul suportului de cablu UTP/FTP sunt în măsură să impună suficiente constrângeri concurențiale la nivelul pieței cu amănuntul, astfel încât au fost considerate incluse în aceeași piață relevantă cu serviciile furnizate utilizatorilor finali prin intermediul tehnologiilor xDSL, fibră optică, cablu coaxial și radio.

2. Așa cum se cunoaște, piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură este o piață noțională, care nu ar putea exista în practică în absența impunerii de măsuri de reglementare *ex ante* în sarcina unui furnizor care operează o rețea locală de acces. Prin urmare, pentru analiza constrângerilor pe care furnizorii alternativi prin intermediul suportului de cablu UTP/FTP le exercită asupra accesului la bucla locală de cupru este necesar să fie luate în considerare constrângerile indirecte de la nivelul pieței cu amănuntul (plecând de la premisa că în absența reglementării nu ar mai exista concurență între cele două tipuri de infrastructuri la nivelul pieței cu amănuntul).

3. În opinia ANCOM, în cazul în care un furnizor monopolist ipotetic ar crește tariful accesului la bucla locală, atunci prețul conexiunilor în bandă largă furnizate la nivelul pieței cu amănuntul prin intermediul accesului la bucla locală ar crește, iar utilizatorii finali ar fi stimulați să achiziționeze conexiuni prin cablu UTP/FTP. Ca urmare a creșterii prețului accesului la bucla locală, numărul de bucle locale achiziționate de către operatorii alternativi ar scădea. Influența relativă a constrângerii indirecte de preț depinde de doi factori principali: (i) ponderea costului cu accesul la bucla locală în costul total al furnizării unei conexiuni în bandă largă și (ii) amploarea substituibilității cererii între conexiunile de cablu UTP/FTP și conexiunile de acces în bandă largă furnizate prin intermediul accesului la bucla locală.

În timp ce informațiile de piață (structura numărului de conexiuni în funcție de tipul de tehnologie de acces) oferă dovezi cu privire la substituibilitatea, din punctul de vedere al cererii, între conexiunile de cablu UTP/FTP și conexiunile în bandă largă furnizate prin intermediul accesului la bucla

locală (de exemplu conexiunile ADSL), ponderea costului accesului la bucla locală în costurile totale cu furnizarea unei conexiuni ADSL, conform estimărilor ANCOM, este între 40 - 60%, în funcție de tipul și modalitatea de tarifare a conexiunii în bandă largă și de tipul serviciului de acces la bucla locală utilizat. Ponderea costurilor sugerează că, la nivelul pieței cu amănuntul, impactul constrângerii concurențiale indirecte este semnificativ astfel încât creșterea prețului la nivelul pieței de gros să fie neprofitabilă.

Astfel, ANCOM consideră că buclele locale din cablu UTP/FTP trebuie incluse în piața relevantă a produsului.

De asemenea, operatorii de rețele de cablu coaxial investesc în bucle locale la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), constituite din cablu coaxial. Rețelele de cablu coaxial au fost inițial instalate de operatorii de cablu pentru retransmisia serviciilor de programe de televiziune. Ulterior, rețelele de cablu au fost adaptate/dezvoltate pentru a oferi abonaților acces la internet în bandă largă. În mod concret, canalele ascendent și descendent dedicate schimburilor de acces la internet sunt astăzi partajate între mai mulți abonați, la scara unui imobil sau mai multor rezidențe. Ulterior, operatorul de cablu controlează alocarea dinamică a benzii de trecere între fiecare abonat al grupului. Din cauza acestei arhitecturi, accesul unui operator alternativ la rețeaua locală de cablu coaxial a unui alt operator nu poate avea loc, îndeosebi datorită constrângerilor legate de amplificarea de semnal, în condiții tehnice și economice comparabile cu accesul la bucla locală de cupru.

În consecință, din cauza limitărilor de ordin tehnic care nu permit degruparea buclei locale de cablu coaxial, buclele aferente rețelilor de cablu coaxial de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), constituite din cablu coaxial, inclusiv cele auto-furnizate, nu sunt incluse în piața relevantă a produsului (a se vedea punctul 4.2.9.).

Având în vedere cele de mai sus, opinia preliminară a ANCOM este că serviciile autofurnizate de acces la bucla locală la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), constituită din fire metalice torsadate de cupru sau cablu UTP/FTP, fac parte din aceeași piața relevantă a produsului, în timp ce serviciile de acces la bucla locală la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), constituită din cablu coaxial nu sunt incluse în piața relevantă.

4.2.6. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces la bucla locală la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTB – Fiber to the Building) și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru, la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), inclusiv a serviciilor auto-furnizate

Bucla locală de la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTB) presupune extinderea rețelei de acces de fibră optică până în proximitatea utilizatorului final (de exemplu, până la scara blocului). La sfârșitul anului 2008, marea majoritate a buclelor de la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTB) (aproximativ 925.000) erau deținute de S.C. RCS & RDS S.A. (aproximativ 80%), fiind constituite din cablu UTP/FTP.

Ca și în cazul buclelor locale de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), ANCOM consideră că există argumente pentru a include accesul la buclele locale de la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTB) în piața relevantă a serviciilor de acces la elemente de infrastructură. Furnizarea accesului la buclele locale de la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTB) la primul punct de concentrare (respectiv, scara blocului) este fezabilă din punct de vedere tehnic. ANCOM consideră că accesul la buclele de la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTB) la primul punct de concentrare ar putea fi substituibil din punctul de vedere al cererii cu accesul la buclele locale de cupru, respectiv la buclele de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), dacă este furnizat împreună cu serviciul „backhaul”.

În ceea ce privește buclele aferente rețelilor de cablu coaxial, de la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică, acestea nu sunt incluse în piața relevantă a produsului, furnizarea accesului nefiind fezabilă din punct de vedere tehnic în acest stadiu (a se vedea punctul 4.2.9.).

4.2.7. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de fibră optică (FTTH - Fiber to the Home) și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru, respectiv la bucla locală de la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB), inclusiv a serviciilor auto-furnizate

Buclele locale de fibră optică (FTTH) presupun extinderea rețelei de acces de fibră optică până la punctul de prezență al utilizatorului final. La data de 31 decembrie 2008, S.C. Romtelecom S.A. furniza un număr foarte mic de bucle locale de fibră optică (FTTH) - \ll , în timp ce un număr mai mare era furnizat de operatorii alternativi (peste 85.000 de conexiuni FTTH).

Pe baza informațiilor analizate, ANCOM consideră că există argumente pentru a include serviciile de acces la bucla locală de fibră optică (FTTH) în piața relevantă a serviciilor de acces la elemente de infrastructură. Astfel, din punctul de vedere al cererii, serviciile de acces la bucla locală de fibră optică (FTTH) ar putea fi substituite cu serviciile de acces la bucla locală de cupru și la bucla locală de la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB), dacă sunt furnizate împreună cu serviciul „backhaul”.

Opinia preliminară a ANCOM este că serviciile autofurnizate de acces la bucla locală de fibră optică (FTTH) trebuie incluse în piața relevantă a serviciilor de acces la elemente de infrastructură.

4.2.8. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces la infrastructura de canalizație și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru și de fibră optică (FTTH) la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB)

În cazul extinderii rețelei de fibră optică până la nivelul cabinetelor stradale (FTTC/FTTN) sau chiar și mai aproape de punctul de prezență al utilizatorilor finali, furnizorii alternativi ar putea utiliza canalizația S.C. Romtelecom S.A. pentru dezvoltarea propriei rețele de fibră optică. Prin urmare, este necesar să analizăm dacă accesul la infrastructura de canalizație este substituibil cu accesul la bucla locală.

S.C. Romtelecom S.A. utilizează o infrastructură de canalizație doar în marile orașe, în alte zone utilizând atât stâlpi pentru instalarea cablurilor (cablare aeriană), cât și îngroparea rețelei, fără ca aceasta să fie așezată în canalizație amenajată. Astfel, infrastructura de canalizație a S.C. Romtelecom S.A. este prezentă mai ales în zonele urbane, zone care sunt caracterizate de un nivel crescut al concurenței pe piața cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de acces la internet în bandă largă. Astfel, 71% din infrastructura de canalizație a S.C. Romtelecom S.A. se află în localități în care cota de piață deținută de acesta pe piața cu amănuntul este mai mică de 40%, iar 83% din canalizația S.C. Romtelecom S.A. se afla în localități în care există cel puțin 3 operatori care dețin propria infrastructură de acces.

Prin comparație, majoritatea concurenților furnizorului fost monopolist pe piețele cu amănuntul utilizează cablarea aeriană, utilizând atât suporturi proprii, cât și stâlpii companiilor de electricitate, ai S.C. Romtelecom S.A. (acolo unde aceștia sunt disponibili) sau ai companiilor de transport public, deși S.C. RCS & RDS S.A. utilizează și rețea subterană, în special pe segmentele unde a instalat fibră optică. În fapt, unul dintre motivele principale care au determinat concurența ridicată pe bază de infrastructuri pe piața de comunicații electronice din România a fost dezvoltarea rețelelor aeriene ca alternative la infrastructura S.C. Romtelecom S.A.. Deși instalarea subterană a rețelelor asigură condiții ridicate de siguranță, costurile de instalare sunt mult crescute, datorită lucrărilor de construcții civile necesare. Astfel, cu toate că și în cazul rețelelor aeriene sunt necesare autorizații de construire și obținerea unor drepturi de acces pe proprietăți, instalarea rețelelor aeriene s-a dovedit o metodă eficientă pentru dezvoltarea concurenței, fiind utilizată în special de operatorii de rețele de cablu.

ANCOM consideră că nu există în acest moment o substituibilitate în ceea ce privește accesul la bucla locală și accesul la infrastructura de canalizație. Aplicând testul monopolistului ipotetic, în cazul creșterii tarifului de acces la bucla locală cu 5-10%, un operator care beneficiază de acces la bucla locală

nu ar trece la accesul la infrastructura de canalizație, având în vedere costurile ridicate pentru dezvoltarea propriei rețele. Această concluzie este cu atât mai evidentă în cazul accesului la bucla locală la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB).

Cu toate acestea, în anumite cazuri, accesul la infrastructura de canalizație este util pentru furnizarea accesului la bucla locală. Prin urmare, această utilitate poate fi acoperită prin impunerea unui remediu corespunzător, ca parte a obligației de furnizare a accesului la rețea sau la anumite elemente specifice ale acesteia sau ale infrastructurii asociate (a se vedea secțiunea 4.5.5.).

Având în vedere aspectele prezentate mai sus, concluzia preliminară a ANCOM este că serviciile de acces la infrastructura de canalizație nu pot fi incluse în aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru și de fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB).

4.2.9. Analiza oportunității includerii în aceeași piață relevantă a produsului a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cablu coaxial și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru și de fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB)

În esență, din cauza limitărilor tehnice, rețelele de cablu ale căror bucle locale sunt constituite parțial sau în totalitate pe suport de cablu coaxial nu pot fi accesate într-un mod echivalent buclor constituite parțial sau în totalitate din cupru sau din cablu UTP/FTP. Ca rezultat, din cauza inexistenței unui produs echivalent, buclele locale de cablu coaxial nu pot impune o constrângere directă asupra tarifelor buclor constituite parțial sau în totalitate din cupru sau cablu UTP/FTP.

Pe de altă parte, există posibilitatea ca rețelele de cablu coaxial să impună o constrângere indirectă de preț, deoarece, la nivelul pieței cu amănuntul, conexiunile prin cablu coaxial sunt substituibile din punctul de vedere al cererii cu conexiunile în bandă largă furnizate prin intermediul accesului la bucla locală aferent altor tipuri de infrastructuri. Astfel, în cazul în care un furnizor monopolist ipotetic ar crește tariful accesului la bucla locală, atunci prețul conexiunilor în bandă largă furnizate la nivelul pieței cu amănuntul prin intermediul accesului la bucla locală ar crește, iar utilizatorii finali ar fi stimulați să achiziționeze conexiuni prin cablu coaxial. Ca urmare a creșterii prețului accesului la bucla locală, numărul de bucle locale achiziționate de către operatorii alternativi ar scădea.

Cu toate acestea, influența relativă a constrângerii indirecte de preț depinde de doi factori principali: (i) ponderea costului cu accesul la bucla locală în costul total al furnizării unei conexiuni în bandă largă și (ii) amploarea substituibilității cererii între conexiunile de cablu coaxial și conexiunile în bandă largă furnizate prin intermediul accesului la bucla locală.

În timp ce informațiile de piață (structura numărului de conexiuni în funcție de tipul de tehnologie, informațiile din studiile de piață în rândul utilizatorilor finali) oferă dovezi cu privire la substituibilitatea, din punctul de vedere al cererii, între conexiunile de cablu coaxial și conexiunile în bandă largă furnizate prin intermediul accesului la bucla locală (de exemplu conexiunile ADSL), ponderea costului accesului la bucla locală în costurile totale cu furnizarea unei conexiuni ADSL, conform estimărilor ANCOM, este între 40 - 60%, în funcție de tipul și modalitatea de tarifare a conexiunii în bandă largă și de tipul serviciului de acces la bucla locală utilizat. Ponderea costurilor sugerează că, la nivelul pieței cu amănuntul, impactul constrângerii concurențiale indirecte este semnificativ, astfel încât creșterea prețului la nivelul pieței de gros va fi neprofitabilă.

Totuși, ca urmare a imposibilității, din punct de vedere tehnic, a existenței unor constrângeri directe la nivelul pieței de gros, concluzia preliminară a ANCOM este că serviciile de acces la bucla de cablu coaxial nu pot fi incluse în aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru, de fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB).

4.2.10. Analiza oportunității includerii serviciilor de acces la bucla locală radio în bandă largă și a serviciilor de acces la bucla locală pe suport de cupru și de fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB) în aceeași piață relevantă a produsului

Serviciile de acces la internet în bandă largă pot fi furnizate și prin intermediul rețelelor radio, respectiv al sistemelor de acces la puncte fixe pe suport radio (FWA), al sistemelor de acces pe suport radio în bandă largă (BWA, WiMAX) și al rețelelor mobile de generația a treia (UMTS). Din cauza limitărilor tehnice, la fel ca în cazul rețelelor de cablu coaxial, rețelele radio nu pot fi accesate într-un mod echivalent buclilor locale de cupru.

Așa cum subliniază și Comisia Europeană, o ofertă de acces pasiv precum accesul operatorilor alternativi la bucla locală de cupru dă acestora o mai mare libertate în ceea ce privește serviciile propuse utilizatorilor finali și modalitățile de tarifare. Operatorul alternativ administrează ansamblul elementelor active ale rețelei care permit furnizarea serviciului utilizatorului final. Acesta dispune astfel de o capacitate mare de inovare și de diferențiere, aspect important pentru piețele cu evoluție rapidă precum piețele de servicii de comunicații electronice în bandă largă. În cazul sistemelor de acces la puncte fixe pe suport radio (FWA), al sistemelor de acces pe suport radio în bandă largă (BWA; WiMAX) și al rețelelor mobile 3G (UMTS) ofertele de acces de bandă largă sunt active, operatorii alternativi fiind dependenți de alegerea tehnică făcută de operatorul rețelei de acces și au o capacitate mai mică de a-și diferenția oferta cu amănuntul. În consecință, din cauza inexistenței unui produs echivalent, rețelele radio nu pot impune o constrângere tarifară directă asupra accesului la bucla locală pe suport de cupru și de fibră optică (FTTH), respectiv la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibra optică (FTTC/FTTN sau FTTB).

Ponderea costului accesului la bucla locală în costurile generale ale furnizării unei conexiuni în bandă largă este cuprinsă între 40 - 60% (așa cum a fost evidențiat și mai sus). În aceste condiții, ponderea costurilor sugerează că, la nivelul pieței cu amănuntul, impactul constrângerii concurențiale indirecte este semnificativ, astfel încât creșterea prețului la nivelul pieței de gros va fi neprofitabilă.

Totuși, ca urmare a imposibilității de grupare, din punct de vedere tehnic, a buclei locale radio și a lipsei unor constrângeri directe la nivelul pieței de gros, concluzia preliminară a ANCOM este că serviciile de acces la bucla radio nu pot fi incluse în aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de acces la bucla locală pe suport de cupru, de fibră optică (FTTH), la nivelul cabinetelor stradale sau al clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN sau FTTB).

4.2.11. Analiza includerii serviciilor auto-furnizate în piața relevantă a produsului

Având în vedere că, în absența unor măsuri de reglementare *ex ante* la nivelul pieței de gros, accesul necondiționat la bucla locală nu ar fi furnizat în mod obișnuit, singurele servicii disponibile ar fi serviciile auto-furnizate. În prezent, așa cum s-a arătat și în sub-capitolele anterioare, operatorii de rețele de acces își auto-furnizează serviciile de acces la bucla locală din fibră optică, cablu UTP/FTP, cablu coaxial sau radio, pentru a asigura furnizarea de servicii de telefonie și, respectiv, de servicii de acces la internet în bandă largă pe piața cu amănuntul. Acest fapt creează constrângeri concurențiale indirecte asupra tarifelor serviciilor de acces la bucla locală. Prin urmare, ANCOM consideră necesară includerea în piața relevantă a produsului furnizarea, din punct de vedere noțional, a serviciilor de acces la bucla locală pentru propria activitate pe piața cu amănuntul.

4.2.12. Concluzii

Opinia preliminară ANCOM este că piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură, include:

- serviciile de acces, total sau partajat, la bucla locală de cupru;
- serviciile de acces la subbucla locală de cupru de la nivelul repartitoarelor intermediare;

- serviciile de acces la bucla locală de cupru furnizate pentru propria activitate (servicii auto-furnizate);
- serviciile de acces la bucla locală de la nivelul cabinetelor stradale până la care este instalată fibră optică (FTTC/FTTN), în cazul în care segmentul terminal este constituit din fire metalice de cupru sau din cablu UTP/FTP, furnizate pentru terți sau pentru propria activitate (servicii auto-furnizate);
- serviciile de acces la bucla locală de la nivelul clădirilor până la care este instalată fibră optică (FTTB), în cazul în care segmentul terminal este constituit din fire metalice de cupru sau din cablu UTP/FTP, furnizate pentru terți sau pentru propria activitate (servicii auto-furnizate);
- serviciile de acces la bucla locală de fibră optică (FTTH) furnizate pentru terți sau pentru propria activitate (servicii auto-furnizate).

Prin urmare, pe baza criteriului substituibilității cererii și a criteriului substituibilității ofertei, ANCOM concluzionează că piața relevantă a produsului este următoarea:

Piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură cuprinde serviciile de acces, total sau partajat, la bucla sau subbucla locală din cupru la nivelul repartitoarelor principale sau al repartitoarelor intermediare, inclusiv la bucla locală la nivelul cabinetelor stradale ori al clădirilor până la care este instalată fibră optică, atunci când segmentul terminal este constituit din fire metalice de cupru sau cablu UTP/FTP, precum și la bucla locală din fibră optică, inclusiv serviciile de acces la bucla sau subbucla locală furnizate pentru propria activitate.

ANCOM nu include în piața relevantă a produsului serviciile de colocare și „backhaul” sau serviciile de acces la infrastructura de canalizație.

4.3. Piața geografică relevantă

Așa cum precizăm mai sus, piața geografică reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine datorită unor condiții concurențiale diferite. Totodată, în cazul rețelelor de comunicații electronice, dimensiunea geografică a pieței relevante se analizează pornind de la aria de acoperire a rețelelor care permit furnizarea serviciilor analizate. Aria de acoperire a unei rețele reprezintă principalul criteriu de definire a pieței geografice relevante, având în vedere faptul că nivelul de concurență este dependent de existența și disponibilitatea infrastructurii adecvate pentru a furniza servicii în aria respectivă.

În prezent, S.C. Romtelecom S.A. este singurul furnizor care oferă altor furnizori acces total sau partajat la bucla locală de cupru, având tarifele stabilite în mod uniform la nivel național.

Rețeaua S.C. Romtelecom S.A. are cea mai mare acoperire, fiind dezvoltată la nivel național, urmată de S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L. De asemenea, în unele zone sunt dezvoltate rețele locale, „de cartier”, unde bucla locală este constituită din cablu UTP/FTP. Aceste rețele sunt dezvoltate preponderent în zonele urbane, cu un număr mare de utilizatori, costurile per utilizator fiind, în general, mai scăzute. Prin contrast, în zonele rurale, în afara rețelei S.C. Romtelecom S.A. sunt dezvoltate rețele de cablu coaxial, care, într-o mare măsură, nu permit furnizarea de servicii de comunicații electronice în bandă largă și nici nu pot fi modernizate într-un timp scurt, astfel încât să poată fi oferite astfel de servicii.

Pornind de la aceste constatări și de la analiza pieței cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, s-a constatat că în ultimii ani condițiile concurențiale diferă pe teritoriul României, în principal în zonele urbane unde, în afară de S.C. Romtelecom S.A., sunt prezenți furnizori alternativi care operează propriile rețele locale de acces pe suport de fire metalice torsadate de cupru, de fibră optică de tip FTTC/FTTB (în cazul în care segmentul terminal până la utilizatorul final este constituit din fire metalice torsadate de cupru sau cablu UTP/FTP) sau de tip FTTH, și care, potențial, pot fi puse la dispoziția altor furnizori. În ceea ce privește zonele rurale, s-a constatat că au fost dezvoltate, în principal, rețele de acces pe suport de fire metalice torsadate de cupru aparținând S.C. Romtelecom S.A.

Cu toate acestea, atât în prezent, cât și în orizontul de timp al analizei de piață, existența acestor diferențe la nivel local sau între mediul urban și cel rural nu este suficientă pentru definirea de piețe geografice de gros subnaționale. Așa cum s-a arătat și la analiza pieței cu amănuntul corespunzătoare, ANCOM consideră că datorită în principal caracterului fluid al pieței și eterogenității condițiilor concurențiale între diferite zone, o eventuală delimitare a piețelor în funcție de factori structurali - cum ar fi număr de operatori, cote de piață, bariere la intrarea pe piață, tarife - este puțin probabil să se mențină stabilă în orizontul de timp al analizei de piață.

În același timp, ANCOM subliniază faptul că o eventuală definire a unor piețe geografice distincte pentru mediul rural și, respectiv, pentru mediul urban și, respectiv, o eventuală diferențiere a remediilor în funcție de condițiile concurențiale diferite, nu s-ar justifica, având în vedere că, din analiza informațiilor de piață, a rezultat că nu există cerere pentru serviciile de acces la bucla locală în zonele rurale.

Prin urmare, concluzia preliminară a ANCOM este că piața geografică relevantă a serviciilor de acces la elemente de infrastructură este națională, determinată de teritoriul României.

4.4. Analiza situației concurențiale pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură

4.4.1. Cadrul legal

În conformitate cu prevederile cap. V din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, ANCOM identifică piețele relevante din sectorul comunicațiilor electronice. Pe piețele astfel identificate, ANCOM realizează periodic analize de piață, în scopul determinării situației concurențiale pe aceste piețe. Dacă în urma analizelor realizate se constată că pe respectiva piață nu există concurență efectivă, ANCOM identifică furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă și impune acestora, în cazul piețelor de gros, una sau mai multe din obligațiile prevăzute la art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 privind accesul la rețelele publice de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 527/2002, cu modificările și completările ulterioare.

La realizarea analizelor de piață, ANCOM respectă principiile dreptului concurenței și are în vedere Instrucțiunile CE.

Potrivit art. 33 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, un furnizor de rețele sau de servicii de comunicații electronice este considerat ca având putere semnificativă pe o anumită piață dacă „*individual sau împreună cu alți asemenea furnizori, se bucură pe piața respectivă de o poziție echivalentă unei poziții dominante*”. Conceptul de poziție dominantă este împrumutat din legislația primară și secundară din domeniul concurenței și identifică o situație în care respectivul furnizor este capabil, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori.

Prin urmare, pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură, ANCOM analizează situația concurențială, pentru a determina dacă există operatori care sunt capabili, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori, luând în considerare următoarele criterii: cota de piață și stabilitatea acesteia, barierele la intrarea pe piață și absența concurenților potențiali, precum și puterea de contracarare a cumpărătorilor.

4.4.2. Cota de piață și stabilitatea acesteia

Deși o cotă mare de piață nu este suficientă pentru identificarea unui furnizor ca având putere semnificativă, totuși este puțin probabil ca un operator să fie dominant, fără a deține o cotă de piață semnificativă.

Așa cum se precizează și în Instrucțiunile CE, o cotă de piață mai mare de 50% este prin ea însăși un indiciu al manifestării unei poziții dominante pe piață. De asemenea, în jurisprudența Curții Europene de Justiție s-a precizat că, în lipsa unor circumstanțe excepționale, o cotă de piață mai mare de 50% instituie o prezumție de dominanță, sarcina probei că respectivul agent economic nu are poziție

dominantă pe o anumită piață aparținând acestuia (*AKZO Chemie Bv v. Commission, Hoffmann-La Roche AG v. Commission*). Chiar și în cazul unei cote de piață mai mici de 50%, dar mai mare de 40%, sau chiar în cazul unor cote de piață mai mici de 40%, un furnizor poate fi considerat ca având poziție dominantă, în acest caz analizându-se și alți factori (*United Brands v. Commission*). Aceste circumstanțe excepționale trebuie argumentate în mod clar și neechivoc, pe baza unor dovezi care să nu poată fi contestate.

Așa cum precizează și Instrucțiunile CE, faptul că furnizorul identificat ca având putere semnificativă pe piață înregistrează scăderi progresive ale cotei de piață, poate fi un indiciu al creșterii gradului de concurență pe respectiva piață, dar această evoluție nu este suficientă pentru a considera că identificarea unui furnizor cu putere semnificativă pe piața analizată nu este justificată.

În vederea evaluării situației concurențiale pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură, pe baza datelor de piață disponibile, ANCOM a analizat evoluția cotelor de piață în perioada 2007 – 2008, prezentate în tabelul nr. 12. În acest sens, în conformitate cu definiția pieței, valorile au fost calculate pe baza numărului de circuite de buclă locală active (conectate la abonați) ale furnizorilor de servicii de acces la elemente de infrastructură, incluzând circuitele auto-furnizate.

Astfel, a rezultat că S.C. Romtelecom S.A. deține o cotă de piață de 69,04% pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură, în scădere față de aproximativ 73% cât înregistra la sfârșitul anului 2007, depășind cu mult al doilea furnizor ca mărime, S.C. RCS & RDS S.A., care are o cotă de piață de 30,96%.

Tabelul nr. 12 - Structura pieței în ceea ce privește numărul de circuite de buclă locală active (conectate la abonați) ale furnizorilor de servicii de acces la elemente de infrastructură (inclusiv servicii auto-furnizate), la data de 31 decembrie 2008

Indicator	Nr. bucle 31 decembrie 2007	Cota de piață 31 decembrie 2007	Nr. bucle 31 decembrie 2008	Cota de piață 31 decembrie 2008
1. Nr. total circuite de bucla locală, din care:	4.157.319	100%	4.346.303	100%
2. S.C. Romtelecom S.A., din care:	3.034.267	73%	3.000.803	69,04%
<i>1.1. Bucle locale puse la dispoziția altor furnizori, din care:</i>	1.734		1.960	
- acces total	1.362		1.546	
- acces partajat	372		414	
<i>1.2. Număr circuite buclă locală auto-furnizate, din care:</i>	3.032.533		2.998.843	
- bucle locale active - fire metalice torsadate de cupru	✗		✗	
- bucle locale active de tip FTTC/FTTN	✗		✗	
- bucle locale active de tip FTTB	✗		✗	
- bucle locale active de tip FTTH	✗		✗	
3. Alți operatori (servicii auto-furnizate), din care:	1.123.052	27%	1.345.500	30,96%
<i>3.1. Bucle locale auto-furnizate active – fire metalice torsadate de cupru</i>	10.000		7.500	
<i>3.2. Bucle locale auto-furnizate active de tip FTTC/FTTB/FTTH, din care:</i>	1.113.052		1.338.000	
3.2.1. În funcție de tipul de fibră optică instalată:				
- bucle locale de tip FTTC/FTTN (predominant "rețele de cartier")	530.590		328.000	
- bucle locale active de tip FTTB (predominant RCS & RDS)	500.000 (estimare)		925.000	
- bucle locale active de tip FTTH	82.462		85.000	
3.2.2. În funcție de operatorul alternativ:				
- aferente S.C. RCS & RDS S.A.	✗	✗	✗	✗

- aferente altor operatori	✂	✂	✂	✂

n.a. – nu se aplică

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Astfel, deși este de așteptat ca, în orizontul de timp al analizei de piață, cotele de piață înregistrate de către operatorii de rețele alternative să continue să crească, din punct de vedere prospectiv, ANCOM consideră că este puțin probabil ca nivelul cotei de piață al S.C. Romtelecom S.A., să scadă semnificativ, sub nivelul de 40%.

Prin urmare, cota de piață de 69% pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură constituie un indiciu extrem de important pentru identificarea unui furnizor ca având putere semnificativă.

Totodată, este important de analizat în ce măsură existența unor alți factori poate limita posibilitatea unui furnizor de a se comporta în mod independent față de clienții, concurenții și, respectiv, față de utilizatorii săi finali. Prin urmare, ANCOM a luat în considerare și alte criterii în vederea determinării puterii semnificative pe piață, analizate în cele ce urmează.

4.4.3. Bariere la intrarea pe piață

Poziția de lider pe piață a S.C. Romtelecom S.A. este, de asemenea, protejată de barierele ridicate la intrarea pe piață, pentru că niciun operator nu ar fi capabil să duplicate la nivel național rețeaua acestuia pentru a furniza acces la bucla locală. Astfel, costurile fixe nerecuperabile determinate de dezvoltarea unei rețele cu acoperirea celei a S.C. Romtelecom S.A. sunt foarte mari. Conform unui raport realizat pentru Comisia Europeană în anul 2002, investițiile în lucrări civile și subterane pot fi vândute numai „*in situ*” și, datorită faptului că au un număr redus de utilizări, acestea tind să aibă o valoare limitată de revânzare, astfel încât o parte substanțială a acestor investiții este puțin probabil să fie recuperate în cazul ieșirii de pe piață. De asemenea, în raport, se precizează că serviciul de acces la bucla locală pare să satisfacă acest criteriu, în situația în care ponderea costurilor, în mod special cu săparea șanțurilor și, respectiv, cu realizarea canalizației subterane este mare, iar aceste costuri nu se pot recupera³¹.

În plus, ANCOM ține cont de faptul că, dacă analiza se limitează la zonele urbane, replicarea unei rețele de acces este posibilă prin utilizarea altor tehnologii de acces, cum ar fi cablu UTP/FTP și cablu coaxial. În plus, operatorii alternativi care dețin rețele pe suport de fibră optică de tip FTTC/FTTB/FTTH ar putea oferi acces la bucla locală (în cazul buclilor FTTC/FTTB, dacă segmentele terminale sunt constituite din cablu UTP/FTP).

Cu toate acestea, în prezent, S.C. Romtelecom S.A. este singurul operator care furnizează servicii de acces la bucla locală altor furnizori. Deși caracteristicile unora dintre rețelele existente ar permite furnizarea unor servicii similare de către alți operatori, este puțin probabil ca un alt operator să furnizeze astfel de servicii sau să le furnizeze la o scară suficient de mare, prin intermediul rețelei proprii de acces, în orizontul de timp supus prezentei analize. Chiar și în cazul în care operatorii alternativi ar putea pune la dispoziția terților, pe baze comerciale, la nivelul pieței de gros, servicii de acces la bucla locală, acest aspect este puțin probabil să exercite un impact semnificativ asupra comportamentului de piață al S.C. Romtelecom S.A. în ceea ce privește posibilitatea de a stabili termenii contractuali și condițiile comerciale, în mod independent de concurenții săi, ținând seama de acoperirea rețelei pe care o operează. Astfel, constrângerile concurențiale ale serviciilor de acces auto-furnizate și potențialul furnizării de servicii de acces la bucla locală nu sunt suficient de puternice pentru a submina puterea semnificativă pe piață a S.C. Romtelecom S.A.

Mai mult, deși unii furnizori alternativi și-au dezvoltat rețele proprii în zone limitate, pe suport de fibră optică sau cablu UTP/FTP, considerăm că în orizontul de timp al analizei de piață aceștia nu vor avea o influență semnificativă asupra puterii pe piață a S.C. Romtelecom S.A.

³¹ A se vedea studiul realizat pentru Comisia Europeană de către Squire, Sanders & Dempsey LLP, Mai 2002, „Identificarea pieței și obligațiile de reglementare pe piețele de comunicații” pag. 14.

4.4.4. Puterea de contracarare a cumpărătorilor

Puterea de contracarare a utilizatorilor se referă la puterea relativă pe care o poate avea un cumpărător în relațiile sale de negociere cu potențialul vânzător al serviciilor în cauză. În general, puterea de negociere a unui cumpărător poate fi dată de mărime, importanța comercială pe care o are pentru vânzător sau abilitatea sa de a migra către surse alternative de aprovizionare.

Existența puterii de contracarare nu este *per se* suficientă pentru a contrabalansa efectele puterii de piață deținute de un furnizor, ci este important să se evalueze intensitatea cu care aceasta se manifestă. În acest sens, este necesar să se aprecieze dacă, pentru orizontul de timp al analizei, puterea de contracarare deținută este suficientă pentru a contracara comportamentul abuziv al unui vânzător pe o piață de monopol. Practic, eficiența puterii de contracarare a utilizatorilor trebuie să indice faptul că furnizorul vânzător nu se poate comporta, într-o măsură apreciabilă, independent față de clienții săi, rezultând astfel ca nu are putere semnificativă pe piață. Puterea de cumpărare și poziția relativă de negociere depind de numeroși factori, gradul de influență pe care un cumpărător îl poate exercita asupra unui vânzător putând fi extrem de variat. Pentru ca puterea de contracarare a unui furnizor, în calitate de cumpărător pe o anumită piață, să se manifeste în mod eficient, aceasta trebuie să fie suficient de puternică pentru a permite obținerea unor rezultate (de exemplu, condiții contractuale rezonabile, tarife care să nu fie excesive, ci la un nivel determinat pe baze competitive etc.) care să fie asemănătoare cu rezultatele obținute pe o piață competitivă.

Puterea de contracarare a unui utilizator se manifestă, de regulă, atunci când sunt îndeplinite una sau mai multe dintre următoarele condiții:

a) utilizatorul cumpără un volum important din serviciile oferite de furnizor;

b) utilizatorul poate migra, cu costuri reduse, către surse alternative de achiziționare a serviciilor respective;

c) utilizatorul ar putea furniza el însuși serviciile respective.

Prin urmare, pe piața relevantă identificată, ANCOM a analizat măsura în care S.C. Romtelecom S.A. deține suficientă putere de piață pentru a putea crește peste nivelul competitiv, în mod profitabil, tarifele percepute celorlalți operatori, care reprezintă cererea. În condițiile în care se dovedește că furnizorul în cauză deține putere semnificativă pe piață, atunci se justifică intervenția autorității de reglementare în sensul prevenirii efectelor negative pe care comportamentul acestuia le-ar putea avea asupra utilizatorilor la nivelul pieței de gros, precum și asupra consumatorilor.

Astfel, datorită faptului că S.C. Romtelecom S.A. deține controlul asupra unei rețele greu de duplicat, precum și datorită imposibilității furnizorilor alternativi de a avea acces la soluții alternative viabile (rețele alternative de acces) pentru a putea ajunge în locațiile utilizatorilor finali, ANCOM consideră că, în absența unor măsuri de reglementare *ex ante*, puterea de contracarare a cumpărătorilor pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură ar fi insuficientă pentru a determina constrângeri concurențiale care să împiedice manifestarea unui comportament independent al acestuia față de clienți, concurenți și utilizatorii finali. Mai mult, datorită faptului că S.C. Romtelecom S.A. este într-o foarte mică măsură dependent de ceilalți furnizori, o astfel de soluție nu este credibilă.

Așadar, în virtutea cotei de piață semnificative a S.C. Romtelecom S.A. pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură, ANCOM consideră că furnizorii care au calitatea de clienți ai S.C. Romtelecom S.A., indiferent de mărimea lor de piață, au o putere de negociere relativ scăzută comparativ cu S.C. Romtelecom S.A.

De asemenea, în lipsa unor măsuri de reglementare *ex ante*, este puțin probabil ca S.C. Romtelecom S.A. să ofere servicii de acces la elemente de infrastructură către terți pe baze comerciale, situație în care puterea de contracarare a cumpărătorilor ar fi anulată. Mai mult, în condițiile în care S.C. Romtelecom S.A. ar oferi astfel de servicii terților, datorită poziției avantajoase pe care o deține pe piață, aceasta ar avea posibilitatea să impună furnizorilor alternativi tarifele și condiții contractuale pe care le dorește, iar aceștia din urmă ar fi constrânși să le accepte pentru a avea acces la un număr cât mai mare de utilizatori finali.

Prin urmare, este puțin probabil ca furnizorii alternativi să fie în măsură să determine constrângeri asupra comportamentului de piață al S.C. Romtelecom S.A., ca răspuns la o posibilă schimbare a condițiilor comerciale sau a termenilor contractuali privind serviciile de acces furnizate, prin intrarea pe piață și furnizarea, prin intermediul rețelei proprii de acces, a serviciilor de acces la internet în bandă largă.

Mai mult, ținând seama că numărul buclelor achiziționate până în prezent este extrem de scăzut, furnizorii care beneficiază în prezent de acces la bucla locală nu pot exercita o putere de negociere ridicată prin prisma volumului de servicii pe care îl cumpără de la S.C. Romtelecom S.A.

4.4.5. Concluzii

Pe baza criteriilor analizate (cota mare de piață, existența barierelor ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață, absența puterii de contracarare a cumpărătorilor), ANCOM consideră că S.C. Romtelecom S.A. are putere semnificativă pe piața de gros a serviciilor de acces la elemente de infrastructură.

4.5. Impunerea obligațiilor specifice în sarcina operatorului cu putere semnificativă pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură

4.5.1. Cadrul legal

Potrivit prevederilor art. 8 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, „Dacă, în urma unei analize de piață realizate în conformitate cu prevederile cap. V din Ordonanța-cadru, un operator este desemnat ca având putere semnificativă pe o piață relevantă, autoritatea de reglementare va impune acestuia, în mod corespunzător, una sau mai multe dintre obligațiile prevăzute la art. 9–13”. Prin urmare, ANCOM trebuie să impună cel puțin una din obligațiile prevăzute la art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 în sarcina furnizorului desemnat cu putere semnificativă pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură.

Furnizarea accesului la elemente de infrastructură cuprinde punerea la dispoziția unui terțe părți de spații, echipamente sau servicii, în condiții determinate, în mod exclusiv sau neexclusiv. Accesul necondiționat la elementele de infrastructură (la bucla sau subbucla locală) presupune furnizarea de acces la spații, echipamente sau servicii care nu este condiționată de:

- achiziția concomitentă de către solicitant a unor produse sau servicii care nu sunt necesare furnizării tipului de acces solicitat;
- achiziția unui volum impus de produse sau servicii, care excede volumului necesar furnizării tipului de acces solicitat;
- impunerea oricăror condiții comerciale, tehnice sau de altă natură, care nu sunt necesare furnizării tipului de acces solicitat.

Serviciile incluse în piața relevantă de gros analizată vizează furnizarea accesului în forma sa necondiționată, astfel încât beneficiarul accesului să nu plătească pentru servicii care nu îi sunt necesare pentru furnizarea propriilor servicii.

În conformitate cu dispozițiile art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, care transpun în legislația națională prevederile art. 9-13 din Directiva 2002/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora (Directiva privind accesul), obligațiile care pot fi impuse de ANCOM furnizorilor cu putere semnificativă pe piața de gros a serviciilor de acces la elemente de infrastructură sunt:

- obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate (art. 12). Obligația de acces poate viza: acordarea către un terț a dreptului de acces la elemente specifice ale rețelei sau la infrastructura asociată, inclusiv a accesului necondiționat la

bucla locală; negocierea, cu bună-credință, cu orice terț care solicită accesul; neretragerea dreptului de acces deja acordat; acordarea accesului liber la interfețele tehnice, protocoalele sau alte tehnologii esențiale care sunt indispensabile pentru interoperabilitatea serviciilor, inclusiv a serviciilor de rețele virtuale; furnizarea colocării sau a altor forme de utilizare partajată a spațiilor ori echipamentelor, inclusiv a conductelor, clădirilor și pilonilor; furnizarea unor servicii determinate, necesare pentru asigurarea interoperabilității serviciilor destinate utilizatorilor finali; acordarea accesului la sistemele de asistență operațională sau la alte sisteme software similare, necesare pentru asigurarea unei concurențe loiale în furnizarea serviciilor;

- **obligatia de transparență** în legătură cu accesul la rețelele de comunicații electronice sau la infrastructura asociată (art. 9). Această obligație vizează aducerea la cunoștința publicului a anumitor informații, precum specificațiile tehnice, caracteristicile rețelei, modalitățile și condițiile de furnizare și utilizare a serviciilor, informațiile contabile și tarifele practicate. De asemenea, în cazul în care unui furnizor i s-a impus obligația de nediscriminare în legătură cu furnizarea accesului necondiționat la bucla locală, ANCOM va impune aceluși furnizor obligația de a publica o ofertă de referință care să conțină cel puțin elementele prevăzute în anexa la Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, precum:

- a) condițiile asociate accesului necondiționat la bucla locală;
- b) serviciile de colocare oferite;
- c) accesul la sistemele informaționale ale operatorului cu putere semnificativă;
- d) condițiile de furnizare a accesului;

- **obligatia de nediscriminare** în legătură cu accesul la rețelele de comunicații electronice sau la infrastructura asociată (art. 10), prin care se stabilește că furnizorii aplică condiții echivalente în circumstanțe echivalente altor persoane care furnizează servicii echivalente și că pun la dispoziție terților servicii și informații în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate filialelor, sediilor secundare sau partenerilor lor;

- **obligatia de evidență contabilă separată**, în cadrul contabilității interne de gestiune, pentru anumite activități care au legătură cu accesul la rețelele de comunicații electronice sau la infrastructura asociată. ANCOM poate impune unui furnizor integrat pe verticală să urmărească distinct în evidența corespunzătoare tarifele la vânzarea de gros și tarifele de transfer intern, pentru a asigura îndeplinirea obligației de nediscriminare. De asemenea, pentru a facilita verificarea îndeplinirii obligațiilor de transparență și de nediscriminare, autoritatea de reglementare poate să impună operatorilor obligația de a furniza, la cerere, înregistrări contabile, inclusiv date provenind de la terți privitoare la venituri. În scopul promovării unei piețe deschise și concurențiale, ANCOM poate publica informațiile contabile obținute, în condițiile legii;

- **obligatia referitoare la recuperarea costurilor și controlul tarifelor, inclusiv obligatia de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri**, pentru furnizarea anumitor forme de acces (art. 13).

4.5.2. Obligații impuse anterior în sarcina furnizorului cu putere semnificativă

Pe baza Regulamentului privind identificarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice și a Regulamentului privind efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață, Autoritatea a desemnat, în anul 2003, S.C. Romtelecom S.A. ca având putere semnificativă pe piața furnizării accesului necondiționat, total sau partajat, la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă și de servicii de telefonie destinate publicului la puncte fixe.

Prin Decizia președintelui ANRC nr. 1098/2004 privind principiile și condițiile ofertei de referință pentru accesul necondiționat la bucla locală, cu modificările și completările ulterioare, și respectiv prin Regulamentul privind realizarea evidenței contabile separate, în cadrul contabilității interne de gestiune, de către Societatea Comercială „Romtelecom” – S.A., Autoritatea a impus în sarcina S.C. Romtelecom S.A. următoarele obligații:

- de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, incluzând accesul la repartitorul principal și la repartitoarele intermediare, precum și servicii de colocare și backhaul;

- de transparentă, incluzând publicarea unei oferte de referință privind accesul necondiționat la bucla locală (ORA), precum și publicarea condițiilor interne de referință pentru accesul necondiționat la bucla locală (CIRA);

- de nediscriminare;

- de evidență contabilă separată și

- de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare în funcție de costuri a tuturor tarifelor incluse în ORA.

Obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate vizează obligația de a oferi accesul necondiționat la toate repartitoarele principale și intermediare din rețeaua sa de acces. Refuzul trebuie să fie temeinic justificat și va fi comunicat în scris solicitantului și ANCOM, în termenele stabilite de Autoritate conform Deciziei președintelui ANRC nr. 1098/2004. Totodată, S.C. Romtelecom S.A. va oferi accesul la sistemele de asistență operațională, la sistemele informaționale, precum și la bazele de date pentru pregătirea comenzilor, aprovizionare, întreținere, solicitări de reparații și facturare.

Orice operator interesat să încheie un acord de acces la bucla locală trebuie să transmită o cerere către S.C. Romtelecom S.A. Termenul maxim prevăzut în Decizia președintelui ANRC nr. 1098/2004 pentru încheierea unui acord în acest sens este de 2 luni de la primirea cererii. Dacă, prin cererea transmisă, operatorul solicitant acceptă condițiile contractului standard de acces necondiționat la bucla locală și indică punctele de acces, opțiunile de acces și de colocare, precum și celelalte servicii care urmează să fie achiziționate, termenul de negociere este de cel mult 30 de zile de la data primirii cererii.

Pentru a respecta **obligația de transparentă**, S.C. Romtelecom S.A. trebuie să publice pe pagina sa de internet și să furnizeze la cerere o ofertă de referință privind accesul necondiționat la bucla locală, care trebuie să includă cel puțin setul minim de servicii pentru furnizarea accesului necondiționat la bucla locală, împreună cu condițiile și tarifele în care aceste servicii vor fi oferite în conformitate cu prevederile Deciziei președintelui ANRC nr. 1098/2004. În septembrie 2004, S.C. Romtelecom S.A. a publicat ORA, iar 15 zile mai târziu acordul-cadru pentru furnizarea accesului necondiționat la bucla locală.

S.C. Romtelecom S.A. avea, de asemenea, obligația să publice Condițiile interne de referință pentru accesul necondiționat la bucla locală (CIRA), care trebuie să includă setul de servicii de acces necondiționat la bucla locală incluse în ORA, împreună cu condițiile detaliate în care aceste servicii sunt furnizate intern. CIRA trebuie să aibă o structură și un conținut similar ORA și trebuie să fie suficient de detaliată pentru a permite identificarea diferențelor între furnizarea internă și cea externă a serviciilor.

De asemenea, S.C. Romtelecom S.A. are **obligația de nediscriminare**, respectiv să aplice condiții echivalente de furnizare a accesului necondiționat la bucla locală în circumstanțe echivalente tuturor operatorilor și să pună la dispoziția terților toate elementele specifice ale rețelei, infrastructura asociată, serviciile și informațiile necesare în vederea realizării accesului necondiționat la bucla locală, în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate persoanelor din același grup.

Modul de realizare a **evidențelor contabile separate** a fost stabilit prin Regulamentul privind realizarea evidenței contabile separate, în cadrul contabilității interne de gestiune, de către Societatea Comercială Romtelecom - S.A. Regulamentul conține reguli detaliate privind întocmirea, publicarea și auditul situațiilor financiare separate, stabilind structura și nivelul de detaliere al acestora, metodologia de alocare a costurilor, veniturilor și capitalului angajat și sistemul de decontări interne aplicat pentru produsele și serviciile furnizate între unitățile și subunitățile de afaceri.

Conținutul și formatul de raportare a situațiilor financiare separate pe care S.C. Romtelecom S.A. are obligația să le transmită ANCOM și să le publice pe propria pagină de internet permit ANCOM și celorlalte persoane interesate să urmărească respectarea obligațiilor de transparentă, nediscriminare și de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri.

De asemenea, S.C. Romtelecom S.A. are **obligația de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri** pe baza unui model de calculație a costurilor sau a

altor metode, aprobate de ANCOM, tarife care vor fi suficient de detaliate pentru a asigura că solicitanții nu vor trebui să plătească pentru resurse care nu sunt necesare serviciului pe care l-au solicitat. Până în prezent, tarifele nu au fost fundamentate pe baza unui model de calculație a costurilor. În scopul evaluării tarifelor serviciilor de acces necondiționat la bucla locală, o parte din informațiile justificative care au stat la baza determinării tarifelor prevăzute în ORA a fost supusă consultării publice (detalierea pe activitățile componente, durata necesară efectuării fiecărei activități, metoda de calculație a costurilor). În urma acestei consultări, unele dintre tarifele incluse în ORA au fost modificate, utilizând metode alternative, precum metoda benchmark, până la realizarea modelului de calculație a costurilor.

În acest moment, așa cum este prezentat în tabelul nr. 13, chiria lunară pentru accesul total la bucla locală este de 8,37 euro, în timp ce chiria lunară pentru accesul partajat la bucla locală este de 4,20 euro. În ambele cazuri, taxa de conectare este de 59 de euro.

Tabelul nr. 13 - Tarifele maxime pentru furnizarea accesului necondiționat la bucla locală (exprimate în euro, fără TVA)

	Taxa de conectare	Chiria lunară
Acces total la bucla locală	59	8,37
Acces partajat la bucla locală	59	4,20

Sursa: ANCOM

4.5.3. Probleme concurențiale potențiale generate de manifestarea puterii semnificative de piață

ANCOM a examinat problemele concurențiale potențiale care s-ar putea manifesta pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructura în absența reglementării *ex ante*. Principalele probleme concurențiale identificate includ refuzul de a acorda accesul, tarifarea excesivă și utilizarea puterii de piață deținute la nivelul pieței de gros pe piețele cu amănuntul din aval atât prin intermediul tarifelor, cât și prin intermediul unor variabile independente de preț.

1. *Refuzul de a acorda accesul.* Existența pieței serviciilor de acces la elemente de infrastructură și, în particular, existența serviciilor de acces necondiționat la bucla locală depind de furnizarea de către S.C. Romtelecom S.A. a acestor servicii.

Este puțin probabil ca S.C. Romtelecom S.A. să ofere accesul necondiționat la bucla locală pe care o deține, dacă reglementarea *ex ante* ar fi retrasă. O potențială problemă concurențială o reprezintă și faptul că S.C. Romtelecom S.A. ar putea să nu asigure un plan de migrare adecvat pentru operatorii alternativi la momentul trecerii pe scară largă la arhitectura FTTC („Fiber to the Cabinet”) pentru rețeaua sa de acces. Un plan de migrare corespunzător ar asigura atât transparență cât și o perioadă de tranziție rezonabilă pentru migrarea operatorilor alternativi de la accesul necondiționat la bucla locală la nivelul repartitoarelor principale la accesul la cabinetele stradale, oferind în același timp serviciul “backhaul” până la acestea, dacă va fi necesar. S.C. Romtelecom S.A. ar putea fi tentată să restricționeze accesul, deoarece apariția unui operator pe piețele cu amănuntul din aval, facilitată prin acordarea accesului la servicii pe piețele de gros, ar avea ca rezultat erodarea puterii de piață a operatorului cu putere semnificativă, cu consecințe asupra profitului acestuia.

De asemenea, operatorul cu putere semnificativă își poate pune concurenții în dificultate prin implementarea în rețea în mod strategic a unor echipamente care să nu permită furnizarea accesului sau care să nu fie compatibile cu alte echipamente, utilizate cel mai des pentru furnizarea unui anumit serviciu. Prin urmare, furnizorii care doresc să beneficieze de acces ar fi obligați să facă investiții suplimentare în echipamente care să respecte standardele sau normele implementate în rețeaua furnizorului cu putere semnificativă.

2. *Discriminarea.* Atunci când discriminarea tarifară nu este posibilă, furnizorul cu putere semnificativă poate adopta anumite strategii non-tarifare care îi permit să beneficieze de avantajul său

de prim intrat pe piață. Strategiile non-tarifare se pot manifesta prin implicarea unui operator dominant în următoarele tipuri de activități:

- tactici de amânare, precum nefurnizarea informațiilor necesare operatorilor alternativi în vederea realizării accesului, prelungirea negocierilor contractelor sau furnizarea serviciilor de acces doar în urma unor negocieri prelungite;

- impunerea de condiții contractuale nejustificate, de exemplu solicitări de depunere a unor garanții exagerate, de verificare a solvabilității și acorduri de confidențialitate, restricționarea serviciilor oferite și oferirea de pachete de servicii inadecvate.

Una din problemele principale legate de serviciile de acces necondiționat la bucla locală este determinată de calitatea serviciilor. Astfel, un furnizor cu putere semnificativă poate acorda prioritate propriilor abonați sau propriilor servicii pentru remedierea unei defecțiuni.

De asemenea, o altă problemă poate fi determinată de asimetria informațiilor disponibile. Astfel, furnizorul cu putere semnificativă poate avea la dispoziție informații privind dezvoltarea viitoare a serviciilor unui concurent și poate utiliza aceste informații pentru a face oferte abonaților vizați de acesta. În plus, poate utiliza strategii de „win-back” pentru a recâștiga utilizatorii unui furnizor alternativ.

3. *Practici tarifare.* Practicile anticoncurențiale prin intermediul tarifelor pot îmbrăca următoarele forme:

- (i) S.C. Romtelecom S.A. ar putea percepe tarife excesive pentru serviciile care fac parte din piața furnizării accesului la elemente de infrastructură (accesul total sau partajat la bucla locală). De asemenea, S.C. Romtelecom S.A. ar putea impune tarife la un nivel atât de ridicat încât, în practică, să echivaleze cu un refuz de furnizare a accesului;

- (ii) S.C. Romtelecom S.A. ar putea percepe tarife discriminatorii și, în particular, ar putea aplica operatorilor alternativi tarife mai ridicate decât cele aferente aceluiași servicii furnizate propriei unități de afaceri cu amănuntul.

În cazul în care S.C. Romtelecom S.A. ar continua să furnizeze accesul necondiționat la bucla locală în absența reglementării *ex ante*, este foarte probabil ca tarifele aferente să fie excesive sau ca marja între tarifele practicate pe piețele cu amănuntul corespunzătoare și tarifele practicate pe piața de gros să nu fie suficient de mare, astfel încât să permită unui furnizor să furnizeze propriile servicii prin accesul la rețeaua operatorului cu putere semnificativă („margin squeeze”). O astfel de practică se manifestă atunci când tarifele aplicabile pentru accesul la nivel de gros, având în vedere taxa de conectare și tarifele lunare, sunt atât de ridicate încât concurenții sunt obligați să perceapă propriilor abonați tarife mai mari decât tarifele percepute de furnizorul cu putere semnificativă propriilor abonați. Dacă tarifele de gros sunt mai mari sau diferența între tarifele de gros și cele cu amănuntul este insuficient de ridicată, concurenții nu vor putea duplica oferta furnizorului cu putere semnificativă, chiar dacă sunt la fel de eficienți ca acesta, deoarece aceștia au, suplimentar, costuri determinate de marketing, facturare etc.

În ceea ce privește practicarea unor prețuri de ruinare pe piețele cu amănuntul corespunzătoare, deși în unele cazuri acestea pot fi rezultatul unei concurențe mai active pe piață, iar practicarea acestora nu este în sine abuzivă, ci ar putea avea drept obiectiv protejarea intereselor comerciale ale unui furnizor, acesta nu își poate justifica comportamentul practicând tarife excesive pe piața de gros corespunzătoare, pentru a-și recupera pierderile de pe piața cu amănuntul.

4. *Utilizarea puterii de piață deținută la nivelul pieței de gros pe piețele cu amănuntul din aval.* O potențială problemă concurențială în absența reglementării *ex ante* o reprezintă utilizarea puterii de piață deținută la nivelul pieței de gros a serviciilor de acces la elemente de infrastructură pe piețele cu amănuntul din aval. Aceste practici anticoncurențiale exercitate prin intermediul unor factori non-tarifari pot îmbrăca următoarele forme:

- (i) tactici de tergiversare a acordării accesului, cum ar fi nefurnizarea informațiilor despre rețeaua necesare operatorilor alternativi care solicită accesul la bucla locală sau prelungirea nejustificată a negocierilor purtate în vederea încheierii unui acord de furnizare a accesului necondiționat la bucla locală;

- (ii) impunerea de condiții contractuale nejustificate, de exemplu solicitări de depunere a unor garanții exagerate, restricționarea serviciilor oferite sau condiționarea oferirii unor servicii de achiziționarea unor altor servicii care nu sunt necesare.

ANCOM consideră că aceste potențiale probleme concurențiale afectează în principal operatorii al căror model de afaceri se bazează pe accesul necondiționat la bucla locală, fiind mai puțin relevante pentru operatorii alternativi care utilizează (în zonele urbane) propriile rețele de acces (prin cablu UTP/FTP³², cablu coaxial sau fibră optică).

4.5.4. Principiile aplicate de ANCOM pentru stabilirea remediilor

În procesul de selectare a celor mai potrivite remedii ce pot fi utilizate pentru soluționarea problemelor concurențiale identificate, ANCOM are obligația de a ține cont de obiectivele stabilite la art. 4 și art. 6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 22/2009 privind înființarea Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, respectiv promovarea concurenței, contribuția la dezvoltarea pieței interne și promovarea intereselor utilizatorilor finali, cu respectarea principiilor prevăzute la art. 7 din același act normativ. Astfel, orice obligație impusă de ANCOM trebuie să se bazeze pe natura problemei concurențiale identificate, să fie proporțională și justificată în vederea atingerii obiectivelor stabilite.

De asemenea, art. 8 alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 stabilește că obligațiile impuse trebuie să se bazeze pe natura problemei identificate, să fie proporționale și justificate.

Art. 12 alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 stabilește că ANCOM trebuie să ia în considerare „viabilitatea tehnică și economică a utilizării sau instalării unor infrastructuri alternative în condițiile dezvoltării pieței, pe baza naturii și tipului interconectării sau accesului în cauză”. În această privință, considerentul 19 din Directiva privind accesul precizează că „impunerea de către autoritățile naționale de reglementare a obligației de acces pentru creșterea nivelului de concurență pe termen scurt nu trebuie să descurajeze competitorii în a investi în facilități alternative care să asigure creșterea concurenței pe termen lung”.

Argumentul pe care se bazează această afirmație este dezbătut pe scurt în Poziția Comună a Grupului Reglementatorilor Europeni privind remediile adecvate potrivit cadrului de reglementare al rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, anume că existența concurenței între operatorii integrați pe verticală și ceilalți operatori care dețin propriile rețele generează presiuni pentru minimizarea costurilor în întregul lanț valoric. Astfel, „Acest fapt va crea oportunități pentru inovație, inovații de proces etc. care creează o dinamică descendentă a costurilor. De asemenea, utilizatorii finali beneficiază astfel de oferte mai diversificate, ce corespund mai îndeaproape necesităților lor individuale. Există un consens general referitor la potențialul efect negativ asupra nivelului de bunăstare socială în condițiile în care duplicarea infrastructurii este fezabilă dar nu este promovată. Aceasta poate duce la amânarea apariției serviciilor noi și inovatoare și, în special în cazul serviciilor de internet de bandă largă, poate avea consecințe negative extinse asupra economiei”.³³

ANCOM consideră că asigurarea unui regim al accesului necondiționat la elemente de infrastructură eficient, transparent și riguros fundamentat, cel puțin acolo unde acele elemente de rețea sunt greu duplicabile de către operatorii alternativi, poate determina creșterea concurenței pe termen scurt. Totuși, stabilirea acestui regim poate, în teorie, să descurajeze operatorii să investească în infrastructură alternativă în situația în care pot obține accesul la elemente de rețea la tarife favorabile de la operatorul concurent integrat pe verticală. ANCOM consideră că, acolo unde este proporțional și în interesul pe termen lung al utilizatorilor finali, trebuie să se asigure accesul la elementele greu replicabile ale rețelei.

În general, pentru furnizarea unor servicii de comunicații electronice în bandă largă, următoarele servicii sunt considerate că fac parte din „scara investițiilor”:

- revândarea serviciului de acces la rețea;
- serviciul de gros de acces în bandă largă („bitstream”);

³² În principal utilizat de „rețelele de cartier”.

³³ Poziția Comună a Grupului Reglementatorilor Europeni privind remediile adecvate potrivit cadrului de reglementare a rețelelor și serviciilor de comunicații electronice ERG (06)33, pag. 60.

- serviciul de acces total sau partajat la bucla locală;
- dezvoltarea propriei infrastructuri de acces.

Pe baza condițiilor specifice la nivel național, care au determinat dezvoltarea unei concurențe active la nivel de infrastructuri, autoritatea de reglementare a decis deja că revânzarea serviciului de acces la rețea (*Wholesale Line Rental*) nu ar fi un remediu proporțional și justificat, putând avea ca efect descurajarea investiției în noi infrastructuri.

Cu privire la serviciile de acces la elemente de infrastructură, stabilirea tarifelor de acces este modalitatea optimă de a da semnalele corecte pieței cu privire la încurajarea investițiilor. Astfel, prin stabilirea unui tarif prea mic, noii-intrați nu vor mai fi motivați să investească în dezvoltarea propriei infrastructuri. Pe de altă parte, stabilirea unui tarif prea mare ar putea avea drept efect descurajarea intrării pe piață sau realizarea unor investiții ineficiente. În acest scop, art. 13 alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 subliniază că orice mecanism de recuperare a costurilor sau metodologie de tarifare va fi impusă în scopul promovării eficienței economice și concurenței și va maximiza beneficiile utilizatorilor finali. De asemenea, conform prevederilor art. 13 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, trebuie luată în considerare investiția făcută de operatorul în cauză, căruia i se va permite practicarea unei rate rezonabile de recuperare a capitalului investit, ținând seama de riscurile asociate acestei investiții. Acest lucru este confirmat și de considerentul 20 din Directiva privind accesul, care subliniază necesitatea de a evalua exact capitalul investit de către operatorul desemnat cu putere semnificativă de piață și care este obligat să permită accesul la infrastructura proprie, pentru stabilirea unei rate rezonabile de recuperare a investiției realizate.

Este important ca reglementarea să mențină stimulentele de a investi în rețea și în dezvoltarea rețelei ale operatorului cu putere semnificativă, în special acolo unde replicarea elementelor de rețea nu este fezabilă. În alte cazuri, atunci când replicarea acestor elemente este posibilă, autoritatea de reglementare trebuie să se asigure că atât furnizorul alternativ, cât și operatorul cu putere semnificativă se află în aceeași poziție din punctul de vedere al posibilităților de a investi în rețea. În ceea ce privește fezabilitatea replicării rețelei, factorii care trebuie luați în considerare includ, *inter alia*: viabilitatea tehnică și economică a utilizării sau instalării unor facilități concurente, din perspectiva ratei de dezvoltare a pieței; fezabilitatea furnizării accesului propus, în relație cu capacitatea disponibilă; investiția inițială a proprietarului facilității respective, ținând cont de riscurile pe care le presupune realizarea unei investiții; nevoia de a încuraja și proteja concurența pe termen lung.

Cu toate acestea, dacă furnizorul alternativ are nevoie, în aceste cazuri, de acces la rețeaua operatorului cu putere semnificativă, acest acces trebuie să se realizeze rapid, în condiții obiective și proporționale.

Conturarea unor astfel de reglementări necesită o atenție deosebită față de: (i) stimulentele economice ale entităților implicate; (ii) asimetriile în ceea ce privește accesul la informații relevante; (iii) aspecte practice referitoare la controlul respectării deciziilor de reglementare și impunerea respectării acestora.

În plus față de cele de mai sus, în acest caz specific, ANCOM a avut în vedere, ținând seama de trăsăturile caracteristice ale pieței din România, stabilirea gradată a unor remedii care să asigure motivația de a continua investițiile (într-un context economic dificil) pentru furnizorul fost monopolist, păstrând în același timp nivelul concurenței bazate pe servicii care s-a dezvoltat deja.

4.5.5. Obligațiile specifice propuse a fi impuse în sarcina S.C. Romtelecom S.A.

Pe baza rezultatelor analizei de piață, ANCOM consideră că în orizontul de timp al acestei analize nu vor exista evoluții pe piață de natură să împiedice S.C. Romtelecom S.A. să acționeze independent față de competitorii săi. Prin urmare, în scopul promovării concurenței, protejării intereselor utilizatorilor finali și încurajării investițiilor eficiente în infrastructură, ANCOM propune menținerea obligațiilor impuse anterior în sarcina S.C. Romtelecom S.A. prin Decizia președintelui ANRC nr. 1098/2004 și prin Regulamentul privind realizarea evidenței contabile separate, în cadrul contabilității interne de gestiune, de către Societatea Comercială „Romtelecom” - S.A., și anume:

- obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei, inclusiv accesul necondiționat la repartitorul principal, la cabinete stradale, precum și furnizarea serviciilor auxiliare cum ar fi colocarea și serviciul „backhaul”;
- obligația de transparentă, prin publicarea unei oferte de referință pentru accesul necondiționat la bucla locală (ORA);
- obligația de nediscriminare;
- obligația privind evidența contabilă separată;
- obligații privind controlul tarifelor, inclusiv obligații de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri.

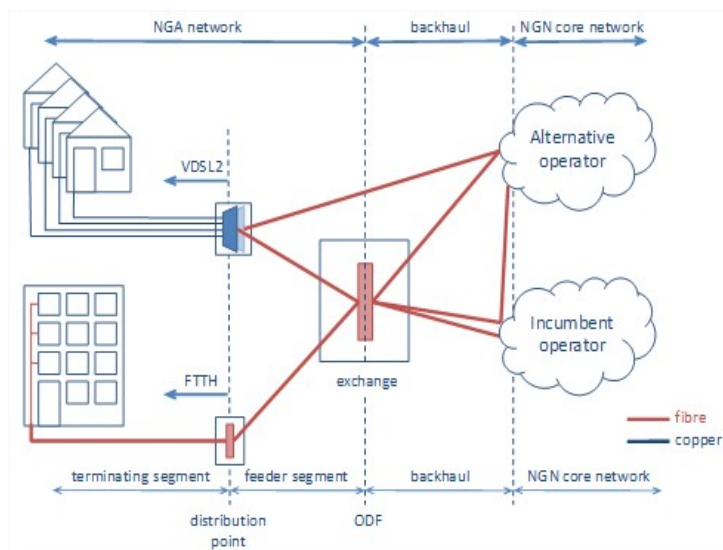
Remediile propuse a fi menținute sunt aplicabile accesului necondiționat la bucla locală constituită din fire de cupru la nivelul repartitorului principal sau la nivelul cabinetului stradal, precum și accesului la buclele locale pentru care S.C. Romtelecom S.A. a investit sau urmează să investească în fibră optică până la nivelul cabinetelor stradale (FTTC/FTTN).

Deși accesul la bucla locală din fibră optică este inclus în piața relevantă de gros supusă analizei, ANCOM nu consideră, în acest moment, că impunerea unor remedii în legătură cu aceste servicii este proporțională sau justificată. Această concluzie se bazează pe stadiul incipient al dezvoltării buclelor locale din fibră optică și pe faptul că, în orizontul de timp al acestei analize, conform informațiilor disponibile până la data de 31 decembrie 2009, investițiile preconizate a se realiza în FTTH vor fi limitate. Astfel, până în prezent, S.C. Romtelecom S.A. a instalat doar 673 de bucle locale FTTH, reprezentând 0,02% din numărul total de bucle locale active. De asemenea, în ceea ce privește instalarea unor bucle locale FTTH/FTTB, furnizorul fost monopolist nu este nici pe departe „primul intrat pe piață”, astfel încât să beneficieze de anumite avantaje, ci S.C. RCS & RDS S.A. deține cel mai mare număr de bucle de acest tip, în urma unor investiții masive în dezvoltarea rețelei, reprezentând peste 18% din numărul total de bucle totale active. În plus, pe baza informațiilor disponibile până la data de 31 decembrie 2009, apreciem că S.C. Romtelecom S.A. își va canaliza investițiile, în prima fază, către instalarea de fibră optică până la nivelul cabinetelor stradale (FTTC/FTTN/FTTB) și ulterior către FTTH, dezvoltându-și gradual rețeaua. Totuși, ANCOM va monitoriza cu atenție dezvoltarea rețelei de acces de fibră optică a S.C. Romtelecom S.A. și impactul acesteia asupra concurenței în orizontul de timp al acestei analize de piață, urmând să extindă remediile impuse, dacă condițiile de pe piață se vor schimba.

De asemenea, ANCOM nu consideră justificată introducerea în acest moment în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de acces la canalizație.

Conform practicii la nivel european, accesul la canalizație poate fi furnizat pentru segmentul terminal cuprins între utilizatorul final și ONU, pentru segmentul „feeder” cuprins între MDF și ONU, precum și pentru segmentul „backhaul” cuprins între MDF și operatorul alternativ.

Figura nr. 18 - Arhitectura rețelei de acces de nouă generație NGA (FTTx/VDSL2)

Sursa: Cullen International

După cum se poate observa și în tabelul de mai jos (sursa: Cullen International, benchmark-uri publicate în martie/aprilie 2010), obligația de a furniza accesul la canalizație a fost impusă în anumite state europene, vizând preponderent segmentul „feeder” și segmentul „backhaul”. În ceea ce privește evaluarea disponibilității infrastructurii de canalizație, chiar dacă proiectul Recomandării privind NGA prevede acest lucru, până în prezent doar câteva autorități au dispus evaluarea infrastructurii de canalizație..

Tabelul nr. 14 - Situația implementării accesului la canalizație în alte state

Țară	Evaluare disponibilitate canalizație	Obligația de a furniza accesul la canalizație	Partea rețelei implicată			Baza legală utilizată în impunerea obligației
			Segment terminal	Segment „feeder”	Segment „backhaul”	
AT	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
FI	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
NL	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
CZ	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
HU	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
LV	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
MT	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
PL	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SK	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
TR	Nu	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SE	Da	Nu	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

IE	Nu	Da (propus)	Nu (propus)	Nu (propus)	Da (propus)	Piața 4
UK	Da	Da (propus)	Nu (propus)	Da (propus)	Da (propus)	Piața 4
LT	Nu	Da	Nu	Nu	Da	Lege
MK	Nu	Da	nu este definit explicit			Regulament
BE	Nu	Da	Nu	Da	Da	Piața 4
GR	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Piața 4
LU	Nu	Da	Nu	Da	Da	Piața 4
HR	Nu	Da	Nu	Da	Da	Piața 4
CY	Nu	Da	Nu	Nu	Da	Lege
SI	Nu	Da	Nu	Nu	Da	Piața 4
IT	Nu	Da	Da	Da	Da	Piața 4
NO	Nu	Da	Da	Da	Da	Piața 4
PT	Nu	Da	Da	Da	Da	Piața 4
ES	Nu	Da	Da	Da	Nu	Piața 4
CH	Nu	Da	Da	Da	Da	Similar pieței 4
EE	Da	Da	nu este definit explicit			Piața 4
DK	Da	Da	Nu	Da	Da	Piața 4
FR	Da	Da	Da	Da	Da	Piața 4, Lege
DE	Da	Da	Nu	Da	Nu	Piața 4
BG	Da	Da	Da	Da	Da	Lege

Având în vedere că ANCOM a considerat că serviciile de acces la infrastructura de canalizație nu fac parte din aceeași piață relevantă a produsului cu serviciile de acces la bucla locală, impunerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a furniza servicii de acces la canalizație poate fi realizată doar în condițiile în care aceste servicii sunt considerate a fi facilități esențiale, necesare realizării accesului necondiționat la bucla locală, iar asigurarea concurenței efective pe piața relevantă identificată nu se poate realiza în lipsa impunerii unei astfel de obligații.

În aceste condiții, accesul la „segmentul terminal” al canalizației ar fi utilizat pentru instalarea propriului segment de buclă locală, iar nu pentru partajarea buclei locale a operatorului cu putere semnificativă. Prin urmare, caracterul de facilitate esențială pentru furnizarea serviciului de acces necondiționat la bucla locală nu ar fi îndeplinit. Din acest motiv, ANCOM consideră că nu poate impune în sarcina S.C. Romtelecom S.A. obligația de a furniza accesul la canalizație pentru segmentul terminal cuprins între utilizatorul final și cabinetul stradal.

De asemenea, datorită lipsei cererii de servicii de acces necondiționat la bucla locală la nivelul cabinetelor stradale, precum și a lipsei viabilității economice a accesului necondiționat la bucla locală la acest nivel³⁴, ANCOM nu consideră necesară impunerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a furniza acces la canalizație la segmentul „feeder”.

În ceea ce privește impunerea obligației de acces la segmentul de canalizație „backhaul”, ANCOM consideră că nivelul cererii de servicii de acces necondiționat la bucla locală va avea un rol decisiv. Astfel, în cazul în care va constata dezvoltarea unui interes crescut pentru accesul necondiționat la bucla locală, ca rezultat al celorlalte obligații impuse în sarcina S.C. Romtelecom S.A., ANCOM va constitui un grup de lucru format din reprezentanți ai S.C. Romtelecom S.A., ANCOM și ai furnizorilor interesați, care

³⁴ Vezi Opinia GRE privind principiile de reglementare a NGA (ERG (07) 16rev2) p. 18

să analizeze oportunitatea impunerii accesului la canalizație și să determine condițiile optime în care acesta ar trebui realizat.

În acest sens, ANCOM va solicita S.C. Romtelecom S.A. situația trimestrială a solicitărilor de acces la repartitoarele principale (MDF sau ONU), precum și situația trimestrială a cererilor de punere la dispoziție a buclei sau subbuclei locale. O creștere semnificativă a acestor indicatori pe o perioadă de un an va determina înființarea grupului de lucru menționat.

De asemenea, tot referitor la impunerea obligației de acces la segmentul de canalizație backhaul, ANCOM consideră cu atât mai mult că impunerea acestei măsuri nu este justificată având în vedere optimizarea condițiilor de furnizare ale serviciului „backhaul”. Astfel, ANCOM a revizuit obligațiile impuse în sarcina S.C. Romtelecom S.A. în ceea ce privește furnizarea legăturii de transmisie între echipamentul Beneficiarului și cel mai apropiat punct de acces la rețeaua acestuia (serviciul „backhaul”), incluzând în sfera serviciului respectiv servicii de tip Ethernet și stabilind tarifele serviciului pe baza modelului LRIC (a se vedea secțiunea referitoare la impunerea obligației privind controlul tarifulor).

De altfel, din informațiile deținute de ANCOM, S.C. Romtelecom S.A. a transmis unui operator care nu face parte din grupul acesteia o ofertă de acces la canalizație la un tarif apropiat tarifului determinat prin modelul de calculație a costurilor serviciilor de acces furnizate prin intermediul rețelei S.C. Romtelecom S.A. Prin urmare, având în vedere disponibilitatea S.C. Romtelecom S.A. de a negocia și a oferi în mod comercial acest serviciu la tarife neexcesive, ANCOM consideră cu atât mai mult că nu este justificată impunerea acestei măsuri.

De asemenea, ANCOM consideră că utilizarea canalizației S.C. Romtelecom S.A. în scopul extinderii propriilor rețele, altele decât segmentele de acces (de exemplu backhaul, distribuție), de către alți operatori nu are legătură cu scopul reglementării pieței serviciilor de acces la elemente de infrastructură și că, în fapt, poate fi realizată prin negocieri directe între părți sau prin impunerea unor obligații de utilizare partajată a infrastructurii, ca parte a regimului de acces pe proprietăți. Pe de altă parte, problemele ridicate de accesul partajat la infrastructură și de modul impredictibil și netransparent în care consiliile locale intervin în accesul la infrastructura rețelelor de comunicații electronice sunt pretabile a fi rezolvate prin intermediul legislației primare.

În altă ordine de idei, din informațiile puse la dispoziție de către S.C. Romtelecom S.A. rezultă că infrastructura de canalizație a acestuia este prezentă mai ales în zonele urbane, zone care sunt caracterizate de un nivel crescut al concurenței pe piața cu amănuntul corespunzătoare serviciilor de acces la internet în bandă largă. Astfel, 71% din infrastructura de canalizație a S.C. Romtelecom S.A. se află în localități în care cota de piață deținută de acesta este sub 40%, iar 83% din canalizația S.C. Romtelecom S.A. se afla în localități în care există cel puțin 3 operatori care dețin propria infrastructură de acces. În aceste condiții, ANCOM nu consideră justificată impunerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de acces la canalizație, întrucât, în aceste condiții, efectul asupra creșterii concurenței ar fi marginal, în timp ce costurile de reglementare ar depăși potențialele beneficii.

În concluzie, având în vedere argumentele de mai sus, ANCOM consideră că impunerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de acces la canalizație nu se bazează pe natura problemei concurențiale identificate, nu este proporțională și nici justificată din perspectiva atingerii obiectivelor stabilite.

4.5.5.1. Obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, inclusiv furnizarea unor servicii auxiliare cum ar fi colocarea și serviciul „backhaul”

În conformitate cu prevederile art. 12 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANCOM poate impune operatorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piață, cu respectarea art. 8, obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, în special în cazul în care se consideră că refuzul de a acorda accesul ori impunerea unor clauze care au efect similar ar conduce la împiedicarea dezvoltării unei piețe concurențiale la nivelul vânzării cu amănuntul sau la prejudicierea intereselor utilizatorilor finali.

ANCOM consideră necesară menținerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a furniza accesul necondiționat la bucla sau subbucla locală. Obligația se referă la accesul total la bucla locală, respectiv accesul partajat la bucla locală, atât de la nivelul repartitorului principal sau cât și de la nivelul repartitoarelor intermediare și al cabinetelor stradale. De asemenea, S.C. Romtelecom S.A. va avea în continuare obligația de a oferi serviciile asociate accesului necondiționat la bucla locală, inclusiv servicii de colocare și, la cerere, serviciul "backhaul".

Ținând cont de problemele concurențiale identificate, ANCOM intenționează să mențină obligația de a practica anumite termene de negociere în vederea încheierii unui acord de furnizare a accesului necondiționat la bucla locală. În plus, în mod similar piețelor de gros reglementate anterior, ANCOM propune exprimarea termenelor prevăzute în Decizia președintelui ANRC nr. 1098/2004 în zile lucrătoare, păstrând echivalența cu numărul de zile calendaristice stabilite în prezent. Astfel, termenul maxim de negociere în vederea încheierii unui acord de furnizare a accesului necondiționat la bucla locală nu va depăși 45 de zile lucrătoare de la data primirii de către S.C. Romtelecom S.A. a unei cereri în acest sens.

În ceea ce privește sfera serviciilor de acces necondiționat la bucla locală pe care S.C. Romtelecom S.A. are obligația să le ofere, ANCOM propune eliminarea cazurilor în care este necesară construirea de canalizație sau stâlpi pe o distanță de maximum 300 de metri sau, în cazul localităților rurale, pe o distanță de maximum 500 de metri, pentru a ajunge la punctul terminal al rețelei aflat la punctul de prezență a abonatului. Astfel, ANCOM consideră că mecanismul impus anterior nu și-a atins obiectivul, respectiv posibilitatea de conectare a utilizatorilor finali aflați în imediata vecinătate a rețelei de acces a S.C. Romtelecom S.A. și care ar putea fi conectați cu ușurință la aceasta, iar în aceste condiții menținerea acestei obligații în sarcina S.C. Romtelecom S.A. nu mai este justificată.

De asemenea, referitor la situațiile în care sunt necesare operațiunile de conectare ale unor segmente de fire metalice deja instalate sau de instalare a unor segmente de fire metalice pe infrastructura existentă, ANCOM consideră că termenul maxim de punere la dispoziție a buclei locale sau subbuclei locale trebuie să reflecte operațiunile suplimentare față de punerea la dispoziție a unei bucle sau subbucle locale existente și propune, în acest sens, un termen suplimentar de 5 zile lucrătoare față de termenul maxim de punere la dispoziție al unei bucle locale active.

În ceea ce privește legătura de transmisie între echipamentul beneficiarului și cel mai apropiat punct de acces la rețeaua beneficiarului (serviciul „backhaul”), ANCOM propune impunerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a publica în ORA toate tarifele asociate serviciului „backhaul”, pentru fiecare tip de legătură de transmisie pe care îl poate furniza. De asemenea, dacă un anumit tip de legătură de transmisie este furnizat pentru nevoi proprii, se prezumă că poate fi furnizat și beneficiarilor.

Astfel, ANCOM a observat că acesta furnizează un serviciu care are la bază tehnologia de tip Ethernet. Pe pagina de internet a S.C. Romtelecom S.A.³⁵, în cadrul serviciilor de tip POP2POP, este descris serviciul GigaLink, după cum urmează:

„GigaLink - se adresează operatorilor mari care solicită conectivitate cu viteză de transfer de până la 10 Gbps. Produsul se livrează folosind tehnologia DWDM și suport de fibră optică. Viteze de transfer disponibile:

- * 1,3 Gbps, interfață Fiber Channel
- * 2,5 Gbps, interfață STM-16, POS
- * 10 Gbps, interfață STM-64”.

Având în vedere cele precizate mai sus, ANCOM precizează că oferta de servicii backhaul trebuie completată cu serviciile și tehnologiile precizate mai sus.

În ceea ce privește termenul de punere la dispoziție a serviciului „backhaul” în cazul cererii inițiale de acces la un repartitor, ANCOM impune sincronizarea acestuia cu termenul de implementare a prevederilor acordului-cadru de furnizare a accesului necondiționat la bucla locală. În cazul unor solicitări ulterioare realizării accesului, inclusiv de suplimentare a capacității, termenul de punere la dispoziție a

³⁵ <http://www.romtelecom.ro/servicii-operatori/servicii-comerciale/date/pop2pop/>

serviciului de backhaul va fi corelat cu termenul maxim de furnizare a serviciului de linii închiriate-segmente terminale corespunzător.

Referitor la stabilirea condițiilor specifice de furnizare a serviciului „backhaul”, ANCOM face următoarele precizări:

- în cazul accesului necondiționat la bucla locală la nivelul MDF, serviciul „backhaul” reprezintă legătura de transmisie între echipamentul Beneficiarului și cel mai apropiat punct de acces la rețeaua Beneficiarului care poate fi constituit în practică de un punct de interconectare pentru linii închiriate situat la nivelul rețelei de transmisiuni regionale, al rețelei de transmisiuni locale subordonate sau al rețelei de acces subordonate, potrivit arhitecturii rețelei, în mod similar serviciilor de linii închiriate-segmente terminale. Tarifele de conectare și cele lunare, propuse de ANCOM în Anexa nr. 3 la proiectul deciziei, referitoare la furnizarea serviciului „backhaul”, se aplică în cazul în care pentru furnizarea respectivelor servicii nu este utilizată rețeaua de transmisiuni a S.C. Romtelecom S.A., altfel fiind aplicabile și tarifele precizate la pct. B3.3 Legături ale rețelei de transmisiuni din cadrul ORI.

- în cazul accesului necondiționat la bucla locală la nivelul ONU, serviciul „backhaul” presupune, pe lângă legătura de transmisie prevăzută mai sus, o legătură de transmisie între echipamentul Beneficiarului colocat la nivelul ONU lângă echipamentul S.C. Romtelecom S.A. și punctul de acces al S.C. Romtelecom S.A. de care aparține echipamentul ONU unde se realizează accesul, tarifată conform Anexei nr. 3 din proiectul de decizie.

De asemenea, ANCOM precizează că S.C. Romtelecom S.A. are obligația de a oferi Beneficiarilor conexiunea fizică corespunzătoare prin propriile conducte de cabluri între echipamentul acestora și cea mai apropiată cameră de tragere din afara spațiului S.C. Romtelecom S.A. Serviciul respectiv reprezintă în fapt un serviciu de acces la infrastructură (închiriere canalizație telefonică) și permite Beneficiarilor instalarea propriei legături backhaul până la un punct de acces din rețeaua acestora.

La propunerea măsurilor de mai sus, ANCOM a avut în vedere cele mai bune practici la nivel european³⁶ conform cărora asigurarea serviciului „backhaul” presupune furnizarea unui serviciu de linii închiriate de gros sau accesul la dark fibre (în cazul în care Beneficiarul dorește să furnizeze chiar el linia închiriată) între MDF și un punct de interconectare regional convenabil.

Având în vedere nivelul scăzut al cererii de servicii de acces necondiționat la bucla locală la nivelul ONU și în lipsa unor planuri concrete de dezvoltare ale operatorilor alternativi (atunci când au fost solicitate, niciun furnizor, potențial cumpărător al unor astfel de servicii, nu a transmis Autorității informații concrete cu privire la scopul și condițiile în care ar utiliza eventuale servicii de acces la cabinetele stradale), impunerea în acest moment în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a instala cabinete stradale supradimensionate și de a suporta costurile adiționale față de cabinetele stradale instalate în mod uzual nu ar îndeplini condițiile stabilite în art. 8 alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 care stabilește că obligațiile impuse trebuie să se bazeze pe natura problemei identificate, să fie proporționale și justificate.

4.5.5.2. Obligația de transparență

Potrivit art. 9 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, cu respectarea dispozițiilor art. 8 din același act normativ, ANCOM poate impune în sarcina furnizorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructura obligația de transparență. Astfel, ANCOM poate solicita unui furnizor să facă publice anumite informații, precum informațiile contabile, specificațiile tehnice, caracteristicile rețelei, modalitățile și condițiile de furnizare și utilizare și tarifele practicate. În cazul în care unui furnizor i-au fost impuse obligații de nediscriminare, ANCOM poate impune respectivului furnizor obligația de a publica o ofertă de referință care trebuie să fie suficient de detaliată pentru a asigura că solicitanții nu vor trebui să plătească pentru resurse care nu sunt necesare serviciului pe care l-au solicitat. Oferta de referință va cuprinde o descriere detaliată a ofertelor pentru fiecare dintre elementele rețelei sau ale infrastructurii asociate, potrivit necesităților pieței, precum și

³⁶ Poziția comună a GRE privind cele mai bune practici cu privire la remediile impuse privind accesul necondiționat la nivel de gros (inclusiv acces partajat) ca o consecință a puterii semnificative pe piața relevantă (ERG (06) 70 Rev1).

condițiile tehnice și comerciale, inclusiv de tarif, corespunzătoare fiecăruia dintre aceste elemente. Prin urmare, obligația de transparență este strâns legată de impunerea obligației de nediscriminare.

ANCOM consideră că obligația de transparență impusă S.C. Romtelecom S.A. trebuie menținută, mai ales în ceea ce privește obligația de publicare a unei oferte de referință pentru accesul necondiționat la bucla locală (ORA). ANCOM recunoaște că respectarea acestei obligații implică anumite costuri (de exemplu, costuri administrative pentru efectuarea modificărilor necesare, precum și costuri determinate de respectarea condițiilor incluse în ORA), dar consideră că beneficiile creșterii transparenței depășesc costurile determinate de respectarea acestei obligații. Având în vedere că oferta de referință este deja elaborată, iar modificările aduse ORA vor fi publicate pe pagina de internet a S.C. Romtelecom S.A., costurile determinate de aceste activități nu reprezintă un efort substanțial din partea furnizorului cu putere semnificativă.

Elementele minime care trebuie incluse în oferta de referință a S.C. Romtelecom S.A. pentru accesul necondiționat la bucla locală sunt cele prevăzute în Anexa la Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 și sunt detaliate în proiectul de decizie privind obligațiile impuse operatorului cu putere semnificativă pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură.

ANCOM subliniază importanța menținerii obligației de publicare a ORA, însă consideră că obligația de publicare a unui document privind condițiile interne de referință pentru accesul necondiționat la bucla locală (CIRA) poate fi retrasă, întrucât beneficiile aduse de această obligație, comparativ cu beneficiile aduse de obligația de publicare a ORA sunt limitate. Mai mult decât atât, în absența separației funcționale între unitățile de gros și cele cu amănuntul ale S.C. Romtelecom S.A., urmărirea respectării acestei obligații este foarte dificilă. Însă, în cazul în care ANCOM va constata că obligația de transparență, coroborată cu obligația de nediscriminare, nu este suficientă pentru prevenirea problemelor concurențiale identificate, va reconsidera oportunitatea impunerii publicării CIRA.

ANCOM propune menținerea obligației impuse S.C. Romtelecom S.A. de a publica pe pagina sa de internet, de a actualiza trimestrial și de a transmite ANCOM setul de indicatori statistici referitor la furnizarea accesului necondiționat la bucla locală, inclusiv pentru furnizarea internă a serviciilor. Publicarea acestor indicatori asigură instrumentele necesare pentru monitorizarea respectării obligației de nediscriminare, precum și pentru monitorizarea respectării obligației de acces. Indicatorii menționați includ:

- timpul mediu de punere la dispoziție a buclei/subbuclei locale – fără conectarea unor segmente de fire metalice deja instalate sau prin instalarea unor segmente de fire metalice pe infrastructura existentă,
- timpul mediu de punere la dispoziție a buclei/subbuclei locale - prin conectarea unor segmente de fire metalice deja instalate sau prin instalarea unor segmente de fire metalice pe infrastructura existentă,
- timpul mediu de remediere a defecțiunilor apărute la bucla/subbucla locală,
- timpul mediu de remediere a defecțiunilor, în cazul unor deranjamente apărute în spațiile S.C. Romtelecom S.A.,
- timpul mediu de punere la dispoziție a spațiului necesar instalării echipamentelor destinate realizării accesului necondiționat la bucla locală,
- timpul mediu de pregătire a spațiului necesar instalării echipamentelor destinate realizării accesului necondiționat la bucla locală,
- timpul mediu de elaborare a soluțiilor tehnice pentru implementarea accesului necondiționat la bucla locală conform cererii operatorului sau conform cererii interne a S.C. Romtelecom S.A.,
- timpul mediu de implementare a prevederilor acordului-cadru sau de implementare a soluțiilor tehnice pentru realizarea accesului necondiționat la bucla locală conform cererii interne a S.C. Romtelecom S.A., astfel încât să poată începe furnizarea accesului necondiționat la bucla locală, respectiv să poată începe furnizarea serviciilor de comunicații electronice în bandă largă ale S.C. Romtelecom S.A.,
- numărul total de deranjamente pe buclele locale, din care numărul total de deranjamente remediate în termenul maxim,

- numărul total de bucle locale scurte, medii și lungi (conform planului de management al spectrului de frecvență al buclei locale și subbuclei locale) puse la dispoziție,
- numărul total de cereri punere la dispoziție a buclei/subbuclei locale, din care numărul total de cereri respinse de S.C. Romtelecom S.A.

Referitor la informațiile pe care S.C. Romtelecom S.A. are obligația de a le furniza beneficiarilor, necesare în vederea realizării accesului necondiționat la bucla locală, acestea pot fi clasificate după cum urmează:

- **informații publicate în ORA** – includ informații generale referitoare la repartitoarele principale și intermediare (lista acestora, codurile poștale deservite de acestea și blocurile de numerele implementate în comutatoarele aferente); ANCOM propune păstrarea obligațiilor existente privind publicarea acestor informații;

- **informațiile publicate pe pagina de internet securizată a S.C. Romtelecom S.A.**, informații disponibile după semnarea acordului de confidențialitate inclus în ORA, care includ informații specifice referitoare la repartitoarele principale și intermediare, inclusiv în ceea ce privește dependența repartitoarelor intermediare și a echipamentelor de tip ONU de repartitoarele principale, precum și la buclele aferente acestora. Informațiile privind tipul și caracteristicile tehnice ale buclelor locale și defectele sau deranjamentele cunoscute de către S.C. Romtelecom S.A. la fiecare repartitor vor fi prezentate în gradul de detaliu și în termenul în care S.C. Romtelecom S.A. le pune la dispoziția propriilor servicii de comunicații electronice în bandă largă furnizate cu amănuntul sau pentru serviciile furnizate persoanelor din același grup. ANCOM propune eliminarea obligației de a publica durata de funcționare rămasă a fiecărui repartitor principal și intermediar, considerând că publicarea în avans a informațiilor legate de desființarea repartitoarelor sunt mai relevante decât cele privind durata rămasă de funcționare;

- informații furnizate de către S.C. Romtelecom S.A. în cadrul **raportului pus la dispoziție beneficiarului** cu ocazia primirii unei solicitări de acces la bucla locală sau subbucla locală – vizează mai ales aspecte tehnice referitoare la bucla sau subbucla locală unde se solicită accesul, defectele sau deranjamentele cunoscute de S.C. Romtelecom S.A. pe bucla locală solicitată.

S.C. Romtelecom S.A. are obligația de a publica toate informațiile necesare în vederea furnizării accesului necondiționat la bucla locală, precum și planurile de modificare ale rețelei și elementele de rețea afectate și zonele de acoperire a elementelor de rețea care urmează a fi instalate în format tabelar, care să permită accesarea și prelucrarea cu ușurință a datelor și utilizând aceeași convenție de notare pentru elemente comune diferitelor fișiere (cum ar fi repartitoarele principale, repartitoarele intermediare etc.).

În ceea ce privește acordul de confidențialitate pe care Beneficiarii au obligația să îl semneze pentru a avea acces la pagina de internet securizată a S.C. Romtelecom S.A., ANCOM propune includerea acestuia în ORA, pentru a preveni impunerea unor clauze abuzive sau oferirea unor condiții discriminatorii. De asemenea, S.C. Romtelecom S.A. va avea obligația de a nu revoca accesul la pagina de internet securizată pe durata derulării acordului de furnizarea a accesului necondiționat la bucla locală sau mai devreme de un an în cazul în care solicitantul a semnat un acord de confidențialitate, dar încă nu a încheiat un contract de acces necondiționat la bucla locală.

De asemenea, ANCOM propune menținerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a furniza informațiile necesare în vederea accesului necondiționat la bucla locală. Aceste informații includ specificațiile tehnice, caracteristicile rețelei, modalitățile și condițiile de furnizare și utilizare a serviciilor și tarifele practicate. ANCOM consideră necesar ca în ORA să fie prevăzuți atât setul de parametri relevanți pentru calitatea serviciilor oferite operatorilor, cât și despăgubirile datorate de S.C. Romtelecom S.A. în cazul nerespectării acestora.

ANCOM precizează că este improbabil ca, în orizontul de timp al analizei de piață, S.C. Romtelecom S.A. să renunțe la repartitoarele principale care nu vor mai fi necesare într-o arhitectură viitoare a rețelei bazată pe FTTC (în locațiile în care a început să instaleze infrastructură de fibră optică până la nivelul cabinetelor stradale). Cu alte cuvinte, este de așteptat ca o parte din abonații existenți în acest moment să rămână conectați la echipamentele MDF, în timp ce o altă parte să fie conectați la nivelul ONU. De altfel, din informațiile deținute de ANCOM, S.C. Romtelecom S.A. nu va desființa vreun repartitor principal sau intermediar în 2010.

Ținând cont și de dezvoltarea limitată până în acest moment a serviciilor de acces necondiționat la bucla locală precum și de probabilitatea scăzută a desființării de repartitoare principale sau intermediare în orizontul acestei analize de piață, ANCOM consideră că impunerea unui termen de notificare cu doi ani în avans în cazul desființării unui repartitor principal sau intermediar asigură o predictibilitate acceptabilă operatorilor interesați să achiziționeze servicii de acces necondiționat la bucla locală și permite S.C. Romtelecom S.A. să se adapteze și concureze pe o piață dinamică și concurențială.

În condițiile în care cererea pentru serviciile de acces necondiționat la bucla locală va înregistra o creștere semnificativă, ANCOM va reanaliza această prevedere din perspectiva obiectivului referitor la asigurarea predictibilității necesare și recuperării investiției realizate de către operatorii interesați să achiziționeze servicii de acces necondiționat la bucla locală.

În plus, ținând cont și de principiile din proiectul de Recomandare privind NGA, ANCOM va da posibilitatea S.C. Romtelecom S.A. de a desființa repartitoare principale sau intermediare într-un termen care poate fi mai redus de 2 ani cu condiția de a oferi Beneficiarilor servicii active de acces echivalente (ex. servicii de tip bitstream). Referitor la furnizarea acestor servicii, dacă S.C. Romtelecom S.A. va dori să beneficieze de respectiva opțiune, ANCOM precizează că aceasta va avea obligații similare de furnizare a serviciilor respective cu cele de furnizare a serviciilor de acces necondiționat la bucla locală.

În același timp, ANCOM propune menținerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a notifica Beneficiarilor orice modificare adusă rețelei sale sau spațiilor în care se furnizează accesul necondiționat la bucla locală, care le-ar putea afecta serviciile furnizate, într-un termen ce nu poate fi mai scurt de 12 luni înainte de efectuarea modificării în cauză. De asemenea, S.C. Romtelecom S.A. rămâne obligat ca în acest caz să ia toate măsurile pentru ca Beneficiarul să poată furniza în continuare, la parametri normali, propriile servicii de comunicații electronice prin intermediul accesului necondiționat la bucla locală.

Referitor la planurile de modificare a rețelei de acces determinată de modernizarea rețelei de acces (incluzând aici instalarea de fibră optică în rețeaua de acces până la nivelul cabinetelor stradale), ANCOM consideră necesară menținerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de a publica în ORA aceste planuri cu cel puțin 12 luni înainte realizării modificării în cauză. În acest sens, S.C. Romtelecom S.A. va publica informații complete și detaliate cu privire la elementele de rețea afectate și a zonelor de acoperire a elementelor de rețea care urmează a fi instalate, prin precizarea codurilor poștale deservite. Totodată, S.C. Romtelecom S.A. va actualiza trimestrial planurile de modificare a rețelei de acces, precizând modul de îndeplinire a acestora pentru trimestrul încheiat și adăugând planurile de modificare pentru trimestrul următor.

Așadar, cele două obligații precizate în cadrul ultimelor două paragrafe reprezintă în fapt o continuare a regimului existent referitor la asigurarea unui cadru transparent pentru accesul necondiționat la bucla locală. Nefiind obligații noi în sarcina S.C. Romtelecom S.A., nu este afectată nici activitatea acesteia de modernizare a rețelei de acces, programul existent de migrare către rețele de acces de nouă generație putând fi continuat fără necesitatea vreunui decalaj determinat de respectarea acestor obligații.

ANCOM consideră că obligația de transparentă generează anumite beneficii pentru piață, cum ar fi:

- permite ANCOM și industriei să monitorizeze în mod activ comportamentul operatorului cu putere semnificativă pe piață, ceea ce este de natură să împiedice S.C. Romtelecom S.A. să adopte un comportament anticoncurențial. În acest sens exemplificăm obligația de a publica condițiile și tarifele serviciilor asociate furnizării și utilizării accesului necondiționat la bucla locală, precum și de a notifica în avans orice modificări aduse acestora;
- asigurându-se transparența în ceea ce privește modificările tarifelor aferente serviciilor de acces necondiționat la bucla locală, dă posibilitatea operatorilor care beneficiază de accesul necondiționat la bucla locală să își ajusteze tarifele propriilor servicii furnizate pe piața cu amănuntul, în mod corespunzător modificării tarifelor pe piața de gros;
- asigură predictibilitatea necesară în cazurile în care S.C. Romtelecom S.A. investește în FTTC și plănuiește să desființeze repartitoarele principale aferente de la nivelul cărora furnizează acces necondiționat la bucla locală;

- este utilă în derularea fără întârziere a negocierilor, poate conduce la evitarea litigiilor și oferă operatorilor încrederea că serviciul solicitat nu le este oferit în mod discriminatoriu;
- este necesară în vederea monitorizării altor obligații, cum ar fi obligația de nediscriminare.

4.5.5.3. Obligația de nediscriminare

ANCOM poate impune, dacă este cazul, obligația de nediscriminare în legătură cu furnizarea accesului necondiționat la bucla locală și a serviciilor auxiliare. ANCOM consideră că obligația de nediscriminare trebuie menținută, mai ales pentru a asigura că S.C. Romtelecom S.A. nu oferă termeni și condiții diferite operatorilor, ceea ce ar avea efecte negative asupra concurenței.

Există două tipuri de comportament discriminatoriu pe care ANCOM urmărește să le prevină prin impunerea acestei obligații, respectiv: (i) discriminarea între operatori; și (ii) discriminarea între propriile servicii sau serviciile furnizate persoanelor din același grup și operatorii cu care S.C. Romtelecom S.A. concurează pe piața cu amănuntul.

ANCOM consideră că impunerea obligației de nediscriminare în legătură cu furnizarea accesului necondiționat la bucla locală este necesară pentru a preveni problemele identificate și pentru a asigura că S.C. Romtelecom S.A. nu discriminează între operatori sau în favoarea propriilor servicii furnizate pe piața cu amănuntul (ori a serviciilor furnizate persoanelor din același grup).

- ANCOM intenționează să prevină ambele forme de discriminare obligând S.C. Romtelecom S.A. să aplice condiții echivalente de furnizare a accesului necondiționat la bucla locală în circumstanțe echivalente tuturor operatorilor și să pună la dispoziția terților toate elementele specifice ale rețelei, infrastructura asociată, serviciile și informațiile necesare în vederea realizării accesului necondiționat la bucla locală, în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate persoanelor din același grup.

- S.C. Romtelecom S.A. are obligația de a pune la dispoziția operatorilor informații necesare pentru realizarea accesului necondiționat la bucla locală într-o perioadă de timp și pe baza unor standarde de calitate, cel puțin echivalente cu cele furnizate intern de către S.C. Romtelecom S.A. (incluzând propriile servicii sau serviciile furnizate persoanelor din același grup). Astfel, nu trebuie să existe întârzieri nejustificate în furnizarea accesului necondiționat la bucla locală, furnizarea serviciilor solicitate nu trebuie condiționată de achiziționarea altor servicii care nu sunt necesare, iar prevederile contractuale nu trebuie să fie abuzive. Astfel, la punctele de acces unde există cereri de colocare al căror termen a fost depășit, S.C. Romtelecom S.A. nu va putea începe furnizarea propriilor servicii de comunicații electronice în bandă largă. De asemenea, S.C. Romtelecom S.A. are obligația de a respecta termenul maxim de remediere a defecțiunilor, precum și de a plăti penalități în cazul remedierii cu întârziere a defecțiunilor.

- Informațiile obținute de S.C. Romtelecom S.A. ca urmare a furnizării accesului necondiționat la bucla locală trebuie utilizate numai în scopul în care au fost furnizate, iar confidențialitatea informațiilor transmise sau stocate va fi respectată în toate cazurile. Aceste informații nu pot fi divulgate către niciun terț, dar în special către alte departamente, filiale, sedii secundare sau parteneri ai S.C. Romtelecom S.A., care ar obține astfel un avantaj de ordin competitiv.

De asemenea, ANCOM consideră că este necesară simplificarea reglementărilor referitoare la timpul de remediere a defecțiunilor apărute la bucla sau subbucla locală. Astfel, având în vedere că toate defecțiunile sunt semnalate prin sistemul *eCare*, secțiunea *Trouble Ticketing*, nu mai este cazul ca termenul maxim de remediere a defecțiunilor să fie diferențiat în funcție de formatul de prezentare a rezultatelor testelor. Pe de altă parte, stabilirea unor termene separate pentru 95% și respectiv 5% din totalul defecțiunilor face inaplicabilă acordarea de despăgubiri în cazul depășirii termenului stabilit pentru 95% din deranjamente.

Referitor la termenul maxim de remediere a defecțiunilor apărute la bucla sau subbucla locală, pentru a asigura că S.C. Romtelecom S.A. nu discriminează în favoarea propriilor servicii furnizate pe piața cu amănuntul (ori a serviciilor furnizate persoanelor din același grup), ANCOM consideră că este necesară actualizarea acestuia pornind de la termenul mediu de remediere al defecțiunilor realizat intern de către S.C. Romtelecom S.A. pentru propriile activități cu amănuntul, conform indicatorilor statistici

raportați aferenți anului 2009. În acest sens, ANCOM propune ca termenul maxim de remediere a defecțiunilor să fie de 19 de ore.

Pentru a asigura că S.C. Romtelecom S.A. nu discriminează în favoarea propriilor servicii furnizate pe piața cu amănuntul (ori a serviciilor furnizate persoanelor din același grup), ANCOM consideră necesară scurtarea termenului maxim de punere la dispoziție a buclei locale sau subbuclei locale, stabilind nivelul acestuia la 3 zile lucrătoare, respectiv 8 zile lucrătoare în cazul în care furnizarea accesului necondiționat la bucla locală necesită conectarea unor segmente de fire metalice deja instalate sau instalarea unor segmente de fire metalice pe infrastructura existentă.

De asemenea, necesitatea reducerii termenului maxim de punere la dispoziție a buclei locale sau subbuclei locale rezultă și ca urmare a propunerii de modificare a procedurii de efectuare a comenzilor de punere la dispoziție a buclei locale sau subbuclei locale. Astfel, întrucât comenzile sunt plasate prin intermediul sistemului *eCare*, nu mai este necesară o zi pentru confirmarea de primire a comenzii, aceasta fiind realizată automat și imediat de către sistem. Ulterior, ANCOM consideră că furnizarea de către S.C. Romtelecom S.A. a raportului cu privire la comanda respectivă poate fi realizată într-o zi lucrătoare, iar punerea la dispoziție a buclei sau subbuclei locale urmând a fi realizată în cea de-a treia zi lucrătoare.

În cazul în care furnizarea accesului necondiționat la bucla locală necesită conectarea unor segmente de fire metalice deja instalate sau instalarea unor segmente de fire metalice pe infrastructura existentă, punerea la dispoziție a buclei sau subbuclei locale se va realiza în 6 zile lucrătoare de la data prezentării de către S.C. Romtelecom S.A. a raportului cu privire la comanda respectivă.

În ambele cazuri, beneficiarul are posibilitatea de anulare a comenzii de punere la dispoziție a buclei locale sau subbuclei locale în a doua zi lucrătoare, după prezentarea de către S.C. Romtelecom S.A. a raportului cu privire la comanda respectivă.

4.5.5.4. Obligația privind controlul tarifelor

Potrivit dispozițiilor art. 13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANCOM, cu respectarea prevederilor art. 8 din acest act normativ, poate impune obligații referitoare la recuperarea costurilor și controlul tarifelor, inclusiv obligații de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri și obligații privind evidența contabilă, pentru furnizarea anumitor forme de acces sau interconectare.

Având în vedere faptul că analiza de piață indică lipsa concurenței efective, S.C. Romtelecom S.A. putând menține tarifele pentru serviciile de acces necondiționat la bucla locală la un nivel excesiv, sau practica tarife substanțial diferite pentru serviciile oferite pe piața cu amănuntul față de cele de pe piața de gros percepute furnizorilor ce oferă servicii similare pe piața cu amănuntul, cu evidente efecte anticoncurențiale, ANCOM consideră necesară menținerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a obligației de fundamentare în funcție de costuri a tarifelor asociate serviciilor de acces necondiționat la bucla locală, pe baza unui model de calculație a costurilor. Obligația de fundamentare în funcție de costuri nu poate prejudicia interdicția de a se angaja în practici de tip „margin squeeze”.

ANCOM consideră că simpla monitorizare a tarifelor ar fi o măsură de reglementare insuficientă ca răspuns la eșecurile pieței identificate în cadrul prezentei analize de piață. Cel mai probabil, în lipsa reglementării, aceste tarife nu vor scădea, dimpotrivă. Nivelul actual al tarifelor este rezultatul reglementării, nu al forțelor pieței. ANCOM este de părere că, datorită lipsei constrângerilor competitive la nivelul prețurilor, tarifele pentru servicii de acces necondiționat la bucla locală nu se pot stabili la un nivel economic eficient în absența reglementării acestora. ANCOM consideră că alte remedii impuse individual sau în combinație (acces, transparență, nediscriminare și obligația de evidență contabilă separată) nu pot asigura protejarea corespunzătoare a intereselor utilizatorilor finali, prin crearea condițiilor necesare reducerii tarifelor până la un nivel economic eficient.

În consecință, ANCOM consideră că impunerea unor măsuri de control al tarifelor este necesară, ca răspuns la problemele concurențiale identificate pe această piață relevantă. ANCOM propune menținerea obligației de fundamentare a tarifelor aferente serviciilor de acces necondiționat la bucla locală în funcție de costuri.

Metodologia LRAIC-CCA pentru determinarea costurilor serviciilor de acces necondiționat la bucla locală

Fundamentarea în funcție de costuri poate fi asigurată prin dezvoltarea și implementarea uneia dintre următoarele metodologii:

- Tarifele pot fi orientate pe costuri în baza modelului de calculație a costurilor medii incrementale pe termen lung (LRAIC) și evaluării la costuri curente (CCA). LRAIC/CCA este o metodologie utilizată la scară largă ce estimează costurile eficiente înregistrate cu furnizarea unui increment de servicii, luând în considerare o perspectivă pe termen lung. Conceptul de „termen lung” se referă la orizontul de timp pe parcursul căruia toate costurile (inclusiv cheltuielile de capital) sunt variabile. Abordarea de tip LRAIC permite utilizarea fie a datelor contabile (într-un model de tip „top-down”), fie a datelor tehnico-economice (într-un model de tip „bottom-up”) pentru identificarea costurilor previzionate înregistrate cu furnizarea incrementului/incrementelor modelate. De asemenea este realizată evaluarea la costuri curente a elementelor de capital. Costurile medii incrementale sunt majorate cu o sumă suplimentară care permite recuperarea costurilor comune tuturor serviciilor furnizate, aceasta realizându-se de cele mai multe ori prin adăugarea unei marje egal proporționate peste costurile incrementale ale tuturor serviciilor.

- Alternativa este orientarea tarifelor în funcție de costuri prin utilizarea metodei costurilor complet alocate (FDC) și a evaluării la costuri curente (CCA). Costurile complet alocate se bazează pe alocarea exhaustivă a tuturor costurilor serviciilor avute în vedere. Inițial sunt alocate costurile directe, cu legături de cauzalitate, fiecărui serviciu și costurile indirecte sunt alocate ulterior conform unei reguli determinate. Modelul FDC trebuie să se bazeze pe contabilitatea la costuri curente (de înlocuire) și nu pe contabilitatea la costuri istorice. FDC/CCA este metodologia utilizată în prezent de S.C. Romtelecom S.A. în sistemul de contabilitate a costurilor care stă la baza întocmirii situațiilor financiare separate.

ANCOM a considerat că abordarea de tip LRIC/CCA este de preferat deoarece este proporțională și adecvată pentru atingerea obiectivelor urmărite de ANCOM în sensul promovării competiției eficiente și sustenabile și respectiv pentru maximizarea beneficiilor utilizatorilor finali. În situația în care un model de tip FDC se bazează pe evaluarea la costuri curente a elementelor de capital, poate fi considerat în linii mari congruent în anumite aspecte cu un model de tip LRIC care încorporează o marjă de natura celei prezentate anterior. Cu toate acestea, diferența între metodologii este aceea că abordarea de tip bottom-up LRIC implică o analiză a eficienței furnizării serviciului avut în vedere, în timp ce în abordarea de tip FDC costurile preluate sunt cele existente, acestea fiind atribuite în mod exhaustiv serviciilor furnizate. Având în vedere faptul că tarifele reglementate ar trebui să permită recuperarea doar a costurilor eficiente, este de preferat utilizarea metodei „bottom-up” LRIC. Concluzia preliminară a ANCOM este aceea că, în orizontul de timp al analizei, tarifele aferente serviciilor de acces necondiționat la bucla locală nu trebuie să depășească costurile eficiente determinate pe baza unei abordări de tip LRIC/CCA maximizând astfel dezvoltarea concurenței bazate pe servicii, fără a prejudicia stimulentele de a investi în dezvoltarea de infrastructuri alternative ale noilor intrați.

ANCOM subliniază faptul că modelul LRIC (și variațiile sale) este cel mai popular tip de model pentru autoritățile de reglementare din Uniunea Europeană în ceea ce privește calcularea costurilor serviciilor de acces la bucla locală. Potrivit documentului ERG „Practica contabilității de reglementare”³⁷, publicat în octombrie 2009, din ce în ce mai multe autorități de reglementare decid să stabilească tarifele pe baza costurilor incrementale pe termen lung; s-a observat o majorare a procentului țărilor care utilizează LRIC (de la 55% în 2007 la 64% în 2008 și 2009). În mod corespunzător, a putut fi remarcată o ușoară scădere a procentului țărilor care utilizează metoda FDC (de la 36% în 2007 la 32% în 2008 și 2009). Numărul statelor care au declarat că utilizează alte metodologii a scăzut, astfel încât în 2009 o singură țară a declarat că utilizează o altă metodologie.

În plus, un număr și mai mare de state membre ale Uniunii Europene au adoptat metoda de evaluare pe baza costurilor curente. Conform documentului amintit mai sus, CCA este cea mai utilizată

³⁷ ERG (09) 41 (http://www.erg.eu.int/doc/publications/2009/erg_09_41_regulatory_accounting_report_in_practice_2009_final.pdf)

metodologie de evaluare a costurilor serviciilor de acces și utilizarea ei a crescut în ultimul an de la 59% în 2007 la 68% în 2008 și 2009, în timp ce evaluarea la costuri istorice a urmat o tendință descendentă în aceeași perioadă (de la 32% în 2007 la 27% în 2008 și 2009). O singură țară a declarat că a adoptat o combinație între CCA și HCA.

Principiile metodologice avute în vedere și implementate în elaborarea modelului de calculație a costurilor sunt prezentate în documentul anexat prezentei expunerii de motive.

Modelul LRAIC pentru determinarea costurilor serviciilor care utilizează rețeaua de acces

Pentru determinarea costurilor eficiente ale furnizării serviciilor prin intermediul rețelei de acces a S.C. Romtelecom S.A., S.C. Deloitte Consultanță S.R.L. și Deloitte Business Consulting S.A. au dezvoltat pentru ANCOM în perioada noiembrie 2008 – februarie 2010, un model de tip bottom-up de calculație a costurilor incrementale pe termen lung³⁸, denumit în continuare *modelul LRAIC al rețelei de acces*.

Modelul LRAIC al rețelei de acces este un model tehnico-economic care reflectă costurile eficiente asociate instalării, operării și întreținerii unei rețele de acces la puncte fixe, păstrând în același timp caracteristicile arhitecturii rețelei actuale a S.C. Romtelecom S.A. Modelul LRAIC al rețelei de acces utilizează informații tehnice și de cost furnizate de S.C. Romtelecom S.A. privind propria rețea, pe care le calibrează cu ipoteze și parametri privind distribuția geografică a cererii de servicii.

După finalizare, modelul LRAIC al rețelei de acces a fost transmis S.C. Romtelecom S.A. în vederea desfășurării unor consultări bilaterale care să conducă la dezvoltarea unui model optimizat. Pe parcursul acestor consultări, au fost dezbătute aspecte conceptuale, aspecte de modelare/implementare, ipoteze de lucru și date de intrare ale modelului, au fost investigate informații suplimentare privind costurile S.C. Romtelecom S.A., operându-se modificări de fiecare dată când informațiile puse la dispoziție și observațiile primite au dovedit necesitatea modificării în vederea îmbunătățirii calității modelului.

Printre caracteristicile modelului LRAIC al rețelei de acces, enumerăm:

- reflectarea constrângerilor legate de topologia rețelei (localități, geo-tipuri, suprafețe, clădiri, locuințe și alți parametri de dimensionare (tipuri de cabluri, distanțele dintre elementele de rețea, partajarea infrastructurii);
- optimizări ale rețelei într-o abordare de tip "scorched node" modificată, conform căreia repartitoarele principale, echipamentele ONU și repartitoarele intermediare sunt definite ca noduri ale rețelei, numărul acestora rămânând fixat;
- utilizarea unei varietăți de algoritmi pentru identificarea celei mai eficiente soluții din punctul de vedere al valorii investiției pentru conexiunea repartitor principal – punct terminal al rețelei, într-o varietate de scenarii, ținând cont de topologia rețelei;
- reconcilierea unui număr de informații cu realitatea rețelei operatorului, cum ar fi lungimea medie a buclei locale, lungimea totală a canalizației pe diferite tipuri de infrastructuri (cabluri îngropate, cabluri în canalizație sau cabluri aeriene) și numărul de stâlpi, suplimentar față de reconcilierea numărului de noduri ale rețelei pentru fiecare tip de conexiune;
- utilizarea metodei anuităților modificate pentru determinarea costurilor anuale ale activelor imobilizate;
- recuperarea unei serii de categorii de costuri (operaționale, indirecte, comune, etc.) prin intermediul unor marje procentuale aplicate costurilor directe de rețea;
- determinarea costurilor elementelor logice ale rețelei pe baza inductorilor și ulterior a costurilor serviciilor pe baza factorilor de rutare.

În context, precizăm că obiectul exercițiului de modelare fiind rețeaua de acces a S.C. Romtelecom S.A., modelul de calculație a costurilor produce rezultate pentru totalitatea serviciilor furnizate prin intermediul acesteia, susceptibile pentru reglementare ex-ante, respectiv serviciile de acces necondiționat la bucla locală și serviciile de linii închiriate – segmente terminale precum și serviciile

³⁸ În cadrul proiectului PHARE RO 2006/018-147.03.18 „Asistență tehnică pentru îmbunătățirea capacității instituționale a ANC în domeniul reglementării economice”.

de acces la elementele de infrastructură asociate rețelei de acces. De asemenea, întrucât nu este posibilă disocierea unor ipoteze, date de intrare, parametri sau elemente ale modelului de calculație a costurilor de acces în virtutea piețelor care fac obiectul consultării, ANCOM utilizează prezenta consultare pentru a determina costurile eficiente ale tuturor serviciilor susceptibile de reglementare ex-ante care utilizează rețeaua de acces a S.C. Romtelecom S.A., urmând ca oportunitatea utilizării rezultatelor acestei consultări pentru fundamentarea altor eventuale decizii de reglementare, pe alte piețe, să fie analizată ulterior.

Totodată, modelul LRAIC al rețelei de acces prezintă următoarele particularități:

- este dezvoltat într-un singur fișier;
- are o structură simplă și logică, minimizând pe cât posibil complexitatea fiecărei etape de calcul;
- datele de intrare sunt ușor identificabile și sunt prezentate separat de foile de lucru în care acestea sunt prelucrate pe baza algoritmilor;
- utilizarea datelor de intrare și a ipotezelor de lucru în cadrul formulelor se realizează pe baza unor legături clare, care identifică celulele relevante, evitându-se pe cât posibil introducerea datelor direct în structura formulei;
- algoritmi modelului asigură posibilitatea de recalculare automată a rezultatelor la modificarea datelor de intrare, prin utilizarea de legături între celulele care conțin date de intrare și celulele de calcul și prin evitarea utilizării opțiunilor de tip „copiere-lipire” pentru introducerea valorilor absolute în diferite foi de calcul;
- structura modelului permite auditarea rezultatelor și a formulelor utilizate, oferind transparență până la nivelul datelor de intrare.

Parametrii-cheie ai modelului LRAIC al rețelei de acces sunt următorii:

- a) nivelul și distribuția geografică a cererii;
- b) regulile și parametri pentru modelarea rețelei;
- c) costurile elementelor de rețea;
- d) costul capitalului;
- e) factorii de rutare pe tipuri de servicii.

Acești parametri pot lua următoarele forme:

- a) date – au formă certă;
- b) estimări – parametri pentru care informația existentă este insuficientă; pot trece în categoria datelor în cazul în care informațiile necesare devin disponibile (sunt furnizate și fundamentate de către S.C. Romtelecom S.A.);
- c) algoritmi de design al rețelei, respectiv regula sau metoda utilizată pentru dimensionarea unui anumit element de rețea, având rolul de a produce o legătură cât mai precisă între inductorii de cost și elementele rețelei.

Datele de intrare solicitate S.C. Romtelecom S.A. au făcut parte din următoarele domenii:

- a) costuri ale elementelor de rețea;
- b) parametri de dimensionare a rețelei de acces (tipuri de cabluri utilizate, distanțele dintre elementele de rețea, partajarea infrastructurii, etc.);
- c) costurile operaționale directe și indirecte de rețea, inclusiv raportate la costurile elementelor rețelei de acces;
- d) numărul de ore-om necesare și gama de sarcini realizate în cadrul fiecărui serviciu de conectare inclus în cadrul modelului;

Ori de câte ori a fost posibil și aplicabil, datele furnizate de S.C. ROMTELECOM S.A. au fost comparate cu date colectate din surse alternative, inclusiv din modelele de calculație a costurilor utilizate în alte state central și est - europene.

În vederea dimensionării rețelei, modelul LRAIC al rețelei de acces:

- a) utilizează date tehnice brute cu privire la totalitatea nodurilor din cadrul de rețea de acces a S.C. ROMTELECOM S.A., incluzând printre altele:
 - informații care permit identificarea nodului de rețea (cod de identificare / denumire codificată etc.);
 - locația sa (numele județului și al localității);

- numărul de bucle libere, ocupate și defecte;
- lungimea medie a buclei;

b) Utilizează lista tuturor localităților, pe baza căreia nodurile de rețea din lista furnizată de S.C. Romtelecom S.A au fost încadrate într-un anumit geo-tip.

Datele enumerate mai sus sunt ulterior consolidate prin încadrarea fiecărui nod într-un anumit geo-tip (pe baza județului și localităților dintr-un județ și pe baza listei localităților de la Institutul Național de Statistică).

Dimensionarea capacității repartitoarelor principale, repartitoarelor intermediare și echipamentelor de tip ONU a fost realizată în etape, pornind de la numărul de bucle corespunzătoare fiecărui tip de conexiune, luând în calcul atât buclele ocupate, cât și cele libere, cu excluderea buclelor defecte. În cazul conexiunilor prin repartitoare intermediare, numărul buclelor de transport a fost dimensionat prin ajustarea globală a numărului buclelor de distribuție, astfel încât, în următoarea etapă, numărul de bucle conectate direct la repartitorul principal și numărul de bucle conectate la repartitoare intermediare sunt cumulate, fiind determinat numărul total de bucle care vor fi utilizate pentru dimensionarea fiecărui repartitor principal. Pe baza numărului total de bucle astfel determinate, modelul identifică din lista cuprinzând capacitățile disponibile pentru echipamente, tipul echipamentelor de capacitate minimă care poate susține numărul necesar de bucle aferent elementului de rețea în cauză.

Întrucât numărul și capacitatea cutiilor terminale influențează topologia anumitor secțiuni de rețea (de exemplu, repartitor intermediar – cutie terminală, echipament ONU – cutie terminală, repartitor principal – cutie terminală), la determinarea capacității și a numărului cutiilor terminale care pot fi instalate în cadrul rețelei, algoritmi de modelare simulează valorile întregii investiții privind conexiunea repartitor principal – punct terminal al rețelei (incluzând cablarea și alte elemente de infrastructură necesare, ca de exemplu canalizație, stâlpi, camere de tragere etc.), luând în considerare toate combinațiile posibile de dimensionare ale cutiilor terminale. Pe baza rezultatelor obținute în fiecare caz în parte, este selectată opțiunea cea mai eficientă din punct de vedere al valorii investiției pentru fiecare geo-tip.

Costul capitalului angajat reprezintă un element de cost cu influență semnificativă pentru stabilirea nivelului eficient al costurilor. Prin urmare, în paralel cu dezvoltarea modelului LRAIC al rețelei de acces, S.C. Deloitte Consultanță S.R.L. și Deloitte Business Consulting S.A. au dezvoltat pentru ANCOM o metodologie de calcul pentru determinarea costului capitalului S.C. Romtelecom S.A., care are la bază metoda CAPM (Capital Asset Pricing Method). În vederea agreării metodologiei de determinare a costului capitalului, precum și a datelor intrare pentru determinarea valorii ce va fi utilizată în modelul LRAIC al rețelei de acces, ANCOM și echipa de proiect au organizat o serie de consultări pe această temă cu reprezentanții S.C. Romtelecom S.A. Raportul final al S.C. Deloitte Consultanță S.R.L. și Deloitte Business Consulting S.A. privind costul mediu ponderat al capitalului indică valoarea nominală de 12,6% înainte de impozitare.

Pentru maximizarea transparenței exercițiului de modelare, ANCOM a publicat pe pagina de internet, odată cu prezentul document, o versiune neconfidențială a modelului LRAIC al rețelei de acces, care păstrează o serie de date de intrare, parametri, regulile de alocare etc., însă din care au fost eliminate informațiile sensibile din punct de vedere comercial. Modelul este însoțit de metodologia de modelare a costurilor și de documentația aferentă. Versiunile publice ale modelului LRAIC al rețelei de acces și respectiv, a metodologiei de modelare a costurilor și a documentației acestuia, sunt disponibile pe pagina de internet a ANCOM, la adresa LINK.

Costurile eficiente ale serviciilor de acces necondiționat la bucla locală, inclusiv pentru serviciul „backhaul”, care au rezultat din modelul LRAIC al rețelei de acces, sunt prezentate în tabelul nr. 15 mai jos:

Tabelul nr. 15 – Costurile serviciilor de acces necondiționat la bucla locală³⁹, conform modelului de tip „bottom-up” de calculație a costurilor medii incrementale pe termen lung

		Anul 'n'	Anul'n+1'	Anul 'n+2'
Acces necondiționat la bucla locală				
Costuri lunare				
Accesul total la bucla locală	[pe buclă]	5,95 EUR	6,02 EUR	6,09 EUR
Accesul partajat la bucla locală	[pe buclă]	1,11 EUR	1,11 EUR	1,11 EUR
Întreținere cablu de legătură internă	[pe 10m-cablu]	0,17 EUR	0,17 EUR	0,17 EUR
Întreținere cablu de legătură externă	[pe 100m-cablu]	1,8 EUR	1,8 EUR	1,8 EUR
Închirierea canalizației telefonice (<i>Pentru utilizarea exclusivă a unei conducte cu diametru interior de 100 mm. În cazul altor configurații, se va avea în vedere gradul de ocupare.</i>)	[pe conducta 100mm la 100m-canalizație]	39,6 EUR	40,78 EUR	41,97 EUR
Chirie spațiu colocare – orașe peste 150.000 locuitori	[pe mp]	10,00 EUR	10,00 EUR	10,00 EUR
Chirie spațiu colocare – orașe sub 150.000 locuitori	[pe mp]	15,00 EUR	15,00 EUR	15,00 EUR
Costuri de conectare				
Tarif de conectare - acces total (cu set standard de teste)	[pe buclă]	28,7 EUR	29,8 EUR	30,9 EUR
Tarif de conectare - acces total (cu set complet de teste)	[pe buclă]	34,1 EUR	35,4 EUR	36,8 EUR
Tarif de conectare - acces partajat (cu set standard de teste)	[pe buclă]	30,6 EUR	31,8 EUR	33,0 EUR
Tarif de conectare - acces partajat (cu set complet de teste)	[pe buclă]	36,1 EUR	37,5 EUR	38,9 EUR
Migrare de la linii închiriate la acces total la bucla locală - Cazul 1 (colocare existentă)	[pe buclă]	8,4 EUR	8,7 EUR	9,1 EUR
Migrare de la linii închiriate la acces total la bucla locală - Cazul 2 (colocare inexistentă), fără teste	[pe buclă]	14,2 EUR	14,7 EUR	15,3 EUR
Migrare de la linii închiriate la acces total la bucla locală - Cazul 2 (colocare inexistentă), cu teste	[pe buclă]	36,6 EUR	38,0 EUR	39,5 EUR
Migrare de la serviciul de acces partajat la accesul total	[pe buclă]	11,6 EUR	12,1 EUR	12,5 EUR
Dezactivare buclă (acces partajat)	[pe buclă]	11,6 EUR	12,1 EUR	12,5 EUR
Dezactivare buclă (acces total)	[pe buclă]	9,7 EUR	10,0 EUR	10,4 EUR
Anularea cererii de instalare buclă	[pe buclă]	7,9 EUR	8,2 EUR	8,5 EUR
Schimbarea datei de implementare a serviciului de acces la bucla locală	[pe buclă]	6,6 EUR	6,8 EUR	7,1 EUR
Elaborarea soluției tehnice de implementare	[pe repartitor principal]	13,6 EUR	14,1 EUR	14,7 EUR
Vizionarea / Inspectarea locațiilor	[pe inspecție]	67,3 EUR	69,9 EUR	72,6 EUR
Accesarea bazei de date tehnice a Romtelecom referitoare la rețeaua de acces	[pe operator]	29,8 EUR	31,0 EUR	32,2 EUR
Teste/măsurători pentru implementarea accesului la bucla locală	[pe cablu de legătură]	62,7 EUR	65,1 EUR	67,6 EUR
Transfer/mutare	[pe buclă]	33,7 EUR	35,0 EUR	36,4 EUR
Teste pentru validare	[pe buclă]	22,4 EUR	23,3 EUR	24,2 EUR
Cabluri de legătură (interne) – furnizare și instalare	[pe 10m-cablu]	46,5 EUR	48,2 EUR	50,1 EUR
Cabluri de legătură (externe) - furnizare și instalare	[pe 100m-cablu]	503 EUR	522,3 EUR	542,3 EUR
Cabluri de legătură (interne) – instalare	[pe 10m-cablu]	33,2 EUR	34,5 EUR	35,8 EUR
Cabluri de legătură (externr) – instalare	[pe 100m-cablu]	143,1 EUR	148,6 EUR	154,2 EUR
Utilizare splitter	[pe splitter]	0,17 EUR	0,17 EUR	0,17 EUR

³⁹ Modelul LRAIC al rețelei de acces produce rezultate și pentru serviciile de linii închiriate – segmente terminale.

Accesul autorizat al personalului Beneficiarului în spațiile de colocare	[pe oră]	7,10 EUR	7,40 EUR	7,70 EUR
Serviciul „backhaul”				
Costuri lunare				
2 Mbps	[pe legătură]	43,8 EUR	43,4 EUR	43,1 EUR
34 Mbps	[pe legătură]	156,7 EUR	156,3 EUR	155,9 EUR
140 Mbps	[pe legătură]	470,8 EUR	463,7EUR	456,8 EUR
155 Mbps	[pe legătură]	489,9 EUR	482,4 EUR	475 EUR
1 Gbps	[pe legătură]	în curs de calcul		
10 Gbps	[pe legătură]	în curs de calcul		
Costuri de conectare				
2 Mbps	[pe legătură]	42,6 EUR	44,2 EUR	45,9 EUR
34 Mbps	[pe legătură]	42,6 EUR	44,2 EUR	45,9 EUR
140 Mbps	[pe legătură]	42,6 EUR	44,2 EUR	45,9 EUR
155 Mbps	[pe legătură]	42,6 EUR	44,2 EUR	45,9 EUR
1 Gbps	[pe legătură]	în curs de calcul		
10 Gbps	[pe legătură]	în curs de calcul		

Stabilirea tarifelor serviciilor de acces necondiționat la bucla locală

Având în vedere că modelul LRIC de tip bottom-up este bazat pe principiul eficienței economice, acesta garantează că rezultatele obținute sunt oportune pentru stabilirea plafoanelor maxime ale tarifelor aferente serviciilor furnizate prin intermediul rețelei de acces, deoarece au la bază costurile unui operator eficient.

De asemenea, la stabilirea tarifelor trebuie avută în vedere respectarea principiilor proporționalității și predictibilității pe termen mediu și lung, ceea ce determină necesitatea utilizării unor tarife bazate pe media rezultatelor obținute în model pentru trei ani consecutivi, astfel încât atât operatorii alternativi care doresc să achiziționeze servicii de acces necondiționat la bucla locală cât și operatorul fost monopolist să poată realiza scenarii predictibile și suficient de robuste pentru dezvoltarea afacerilor lor.

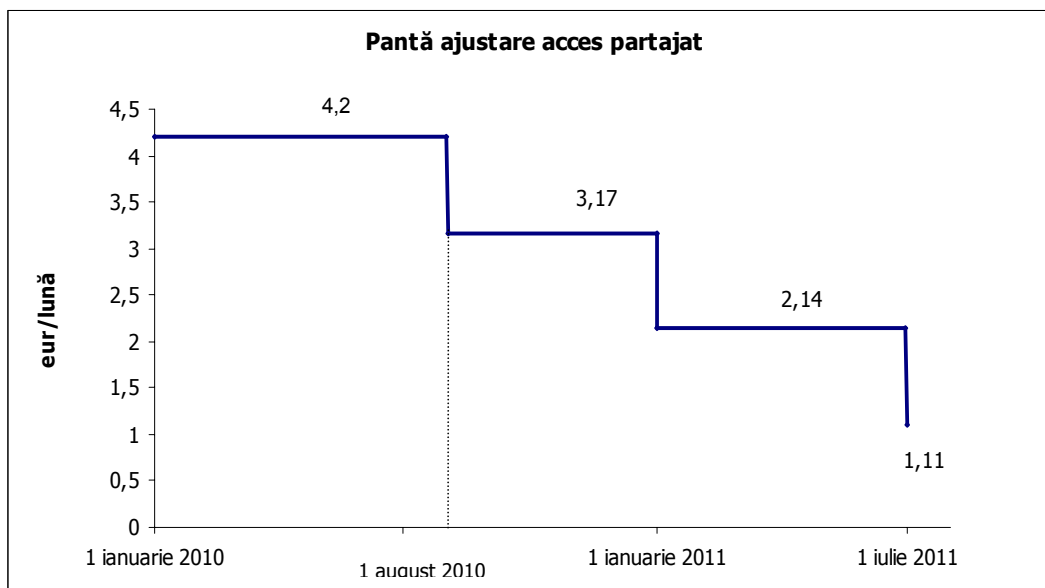
În corelație cu principiile menționate, având în vedere că tarifele de acces la nivelul cu amănuntul nu sunt supuse reglementării, stabilirea tarifelor la nivel de gros trebuie să țină cont de eventualele comportamente anticoncurențiale care pot fi manifestate de către operatorul fost monopolist. Astfel, tarifele maxime aferente serviciilor de acces necondiționat la bucla locală vor fi determinate la nivelul costurilor calculate în modelul LRAIC, iar S.C. Romtelecom S.A. trebuie să se asigure că marjele existente între propriile tarife pentru serviciile furnizate pe piețele cu amănuntul corespunzătoare și tarifele pentru furnizarea accesului total sau partajat la bucla locală sunt suficiente pentru a permite unui ipotetic Beneficiar la fel de eficient, care utilizează accesul necondiționat la bucla locală, să poată obține un profit rezonabil prin furnizarea unor servicii echivalente pe piețele cu amănuntul.

Tarifele practicate trebuie să asigure maximizarea concurenței bazate pe servicii, fără a prejudicia stimulentele de a investi în dezvoltarea de infrastructuri alternative ale noilor-intrați, asigurând totodată că S.C. Romtelecom S.A. dispune, la rândul său, de suficiente resurse pentru a investi în menținerea și modernizarea rețelei proprii.

Având în vedere faptul că diferența între tarifele actuale practicate de către S.C. Romtelecom S.A. și cele rezultate din modelul LRAIC pentru serviciile de acces total la bucla locală nu este de natură să aducă prejudicii planurilor de afaceri ale operatorului fost monopolist, mai ales ținând cont de numărul redus de bucle furnizate în prezent la nivel de gros, tariful lunar de 6,02 euro pentru accesul total la bucla locală va fi aplicat imediat după intrarea în vigoare a măsurilor supuse consultării publice.

În ceea ce privește tariful aferent serviciului de acces partajat la bucla locală, având în vedere faptul că stabilirea imediată a tarifelor direct la nivelul costurilor medii ar constitui o obligație împovărătoare pentru S.C. Romtelecom S.A. dată fiind situația actuală la nivelul cu amănuntul, este necesar ca tarifele pentru accesul partajat la bucla locală să fie implementate conform unei pante de ajustare, astfel încât S.C. Romtelecom S.A. să aibă posibilitatea să-și ajusteze gradual planurile de afaceri, astfel:

Fig. nr. 15 - Panta de ajustare a tarifului pentru serviciul de acces partajat la bucla locală

Având în vedere că nivelul tarifelor stabilit de ANCOM este un nivel maxim, S.C. Romtelecom S.A. trebuie să se asigure că marja existentă între propriile tarife pentru serviciile furnizate pe piețele cu amănuntul corespunzătoare și tarifele pentru furnizarea accesului total sau partajat la bucla locală sunt suficiente pentru a permite unui ipotetic Beneficiar la fel de eficient, care utilizează accesul necondiționat la bucla locală, să poată obține un profit rezonabil prin furnizarea unor servicii echivalente pe piețele cu amănuntul. Astfel, marja existentă între aceste categorii de tarife nu va putea fi negativă sau stabilită la un nivel insuficient pentru a permite unui Beneficiar să concureze cu activitățile de vânzare cu amănuntul ale S.C. Romtelecom S.A.

În ceea ce privește metodologia de realizare a testului de „margin squeeze”, ANCOM apreciază că metoda adecvată pentru aplicarea testului trebuie să pornească de la principiul că structura de tarife a S.C. Romtelecom S.A. trebuie să permită operatorilor alternativi să concureze în mod efectiv cu S.C. Romtelecom S.A. la nivel național și să replice cel puțin profilul de consum și portofoliul utilizatorilor acestuia.

În cazul costurilor asociate rețelei de acces, se va considera că există o practică de „margin squeeze” dacă diferența între tarifele de pe piața de gros și cele practicate la nivel cu amănuntul este negativă sau insuficientă pentru a acoperi costurile cu furnizarea unor servicii pe piața cu amănuntul.

Pentru a determina veniturile obținute pe piața cu amănuntul, ANCOM consideră că trebuie luate în considerare tarifele serviciilor de pe piața cu amănuntul, pentru care accesul la bucla locală furnizat la

nivel de gros constituie un input. În această categorie intră atât serviciile de acces tradiționale, de tip PSTN sau ISDN, cât și serviciile de tip xDSL, IPTV etc. Prin urmare, vor fi luate în toate considerarea toate serviciile cu amănuntul furnizate de S.C. Romtelecom S.A., având în vedere că accesul la bucla locală permite furnizarea unei game largi de servicii, care pot fi împachetate în diverse oferte, în funcție de cerințele anumitor categorii de utilizatori. De altfel, în Decizia Comisiei Europene 2003/707/CE privind o procedură în conformitate cu art. 82 din Tratat (cazul COMP/C-1/37.451, 37.578, 37.576 - Deutsche Telekom AG), Comisia Europeană a apreciat că „.....serviciile individuale trebuie ponderate. Un preț mediu trebuie calculat pentru toate serviciile de acces cu amănuntul, ținând cont de numărul acestora în fiecare variantă de servicii de acces comercializate efectiv de DT și de prețurile respective ale acestor linii.”

În ceea ce privește intervalul de timp avut în vedere pentru realizarea testului de „margin-squeeze”, ANCOM apreciază că monitorizarea anuală a tarifelor practicate de S.C. Romtelecom S.A. este suficientă pentru a împiedica un comportament anticoncurențial al acesteia.

De asemenea, implementarea sistemului de monitorizare se va realiza prin modificarea Deciziei nr. 1380/2003 pentru aprobarea regulamentului privind realizarea evidenței contabile separate, în cadrul contabilității interne de gestiune, de către Societatea Comercială „Romtelecom” – S.A.

4.5.5.5. Evidență contabilă separată

Necesitatea impunerii obligației de nediscriminare în sarcina S.C. Romtelecom S.A. vizează o serie de probleme concurențiale identificate în furnizarea serviciilor de acces necondiționat la bucla locală. Obligația de nediscriminare trebuie însoțită de impunerea obligației de evidență contabilă separată pentru a permite monitorizarea respectării acestei obligații de către S.C. Romtelecom S.A. Ținând seama de importanța obligației de nediscriminare ca mijloc de remediere a problemelor concurențiale identificate, ANCOM consideră că este proporțională menținerea obligației de evidență contabilă separată în sarcina S.C. Romtelecom S.A. pe această piață.

O entitate integrată pe verticală⁴⁰ este stimulată să furnizeze servicii pe piețele de gros în termeni și condiții discriminatorii, în favoarea propriilor activități cu amănuntul într-o manieră ce poate avea efecte negative asupra concurenței. Obligația de evidență contabilă separată va oferi ANCOM suportul necesar monitorizării comportamentului operatorului dominant privind nediscriminarea, prin aceea că va evidenția în mod transparent tarifele practicate pe piețele de gros și tarifele de decontare internă.

Prin obligația de evidență contabilă separată se asigură un nivel de detaliere al informației contabile superior celor furnizate în cuprinsul situațiilor financiare statutare ale S.C. Romtelecom S.A., pentru a reflecta cât mai fidel performanțele segmentelor de afaceri ca și cum ar fi entități separate, iar în cazul unui operator integrat pe verticală, pentru a preveni discriminarea în favoarea propriilor unități de afaceri și subvenționarea încrucișată.

Evidența contabilă separată este deosebit de utilă în identificarea posibilelor eșecuri ale pieței, cât și pentru a oferi indicii privind prezența sau absența discriminării și a practicilor de „margin squeeze”. În cuprinsul situațiilor financiare separate devin transparente și tarifele de decontare internă, precum și tarifele practicate pe piețele de gros de operatorul integrat pe verticală. De asemenea, furnizează ANCOM informații relevante care îi vor permite să se asigure că tarifele nu sunt excesive în raport cu costurile și, nu în ultimul rând, reprezintă o asigurare suplimentară privind baza de cost. Așa cum rezultă și din Recomandarea Comisiei Europene 2005/698/CE privind separația contabilă și sistemele de

⁴⁰ Un operator dominant pe piețele de gros care și-ar putea impune poziția dominantă și pe piețele cu amănuntul. În cazul serviciilor de acces la elemente de infrastructură (accesul la bucla locală), operatorul integrat pe verticală deține controlul elementelor necesare unui operator nou-întrat pentru ca acesta să poată oferi servicii pe piețele cu amănuntul, și este în poziția de a controla utilizarea acestor elemente, afectând astfel condițiile concurențiale pe piețele cu amănuntul.

contabilitate a costurilor în conformitate cu cadrul de reglementare pentru comunicații electronice, „scopul impunerii unor astfel de obligații (n.n. de evidență contabilă separată și de realizare a unor sisteme de contabilitate a costurilor) este acela de a face tranzacțiile dintre operatori mai transparente și/sau de a determina costul real al serviciilor furnizate”.

Doar impunerea obligației de nediscriminare nu ar fi, în opinia ANCOM, suficientă, întrucât nu ar elimina stimulentele operatorului dominant de a impune tarife excesive, deoarece obligația de nediscriminare nu poate exercita decât într-o mică măsură presiune asupra nivelului tarifelor. Astfel, deși obligația de nediscriminare asigură o mai mare transparență privind nivelul tarifelor, operatorul dominant poate să stabilească în continuare tarife de acces excesive și, în același timp, tarife pentru serviciile furnizate la nivel cu amănuntul la un nivel scăzut, care să nu reflecte integral costurile furnizării serviciilor respective. Operatorul poate susține că practică aceleași tarife (excesive) atât pentru operatorii care beneficiază de acces, cât și pentru propria afacere cu amănuntul, dar că este dispus să suporte pierderi în cazul serviciilor furnizate pe piețele cu amănuntul. ANCOM consideră că obligația de nediscriminare între tarifele de acces oferite celorlalți operatori și tarifele de decontare internă cu propria activitate de vânzare cu amănuntul este necesar să fie însoțită, *inter alia*, de menținerea obligației de evidență contabilă separată, pentru ca ANCOM să poată monitoriza efectiv îndeplinirea obligației de nediscriminare.

În concluzie, obligația de evidență contabilă separată nu constituie un remediu impus individual, în izolare de celelalte remedii, ci însoțește obligațiile de transparență (sub forma ofertei de referință, a publicării tarifelor etc.) și în special nediscriminare (între condițiile oferite propriei unități de vânzare cu amănuntul și condițiile oferite celorlalți operatori de pe piață).

ANCOM consideră că următoarele informații financiare trebuie întocmite și publicate anual în cuprinsul situațiilor financiare separate, în legătură cu furnizarea serviciilor de acces necondiționat la bucla locală (cu respectarea confidențialității informațiilor comerciale și a altor obligații legale)⁴¹:

1. Contul de profit și pierdere;
2. Situația capitalului mediu angajat, inclusiv rentabilitatea capitalului mediu angajat (cu detalierea metodologiei de calcul și a valorii parametrilor utilizați);
3. Reconciliere între contul de profit și pierdere, respectiv situația capitalului mediu angajat, consolidate, întocmite în cadrul situațiilor financiare separate și contul de profit și pierdere, respectiv bilanțul, incluse în situațiile financiare anuale întocmite în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (dacă sunt auditate) sau situațiile financiare anuale statutare (în cazul în care situațiile financiare anuale întocmite în conformitate cu IFRS nu sunt auditate);
4. O descriere a metodologiei de cost, inclusiv referințe la standardul de cost, metodologii de alocare și evaluare, tratamentul costurilor indirecte;
5. O notă privind obligația de nediscriminare (prezentarea decontărilor interne, suficient de detaliat în vederea justificării respectării obligației de nediscriminare);
6. Opinia auditorului independent; și
7. Descrierea principiilor și politicilor contabile și a principiilor contabile reglementate.

4.6. Concluzii cu privire la obligațiile specifice impuse operatorului cu putere semnificativă

ANCOM propune impunerea în sarcina S.C. Romtelecom S.A. a următoarelor obligații:

- obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate;
- obligația de transparență;
- obligația de nediscriminare;
- obligația de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, pe baza modelului de tip „bottom-up” de calculație a costurilor medii incrementale pe termen lung asociate

⁴¹ Anexa la Recomandarea Comisiei Europene 2005/698/CE.

rețelei de acces operate de Societatea Comercială „Romtelecom” – S.A., dezvoltat de Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații;
- obligația de evidență contabilă separată.

De asemenea, ANCOM propune retragerea obligației impuse S.C. Romtelecom S.A. de a publica Condițiile interne de referință pentru accesul necondiționat la bucla locală (CIRA).

Capitolul V

Piața de gros a serviciilor de acces în bandă largă

5.1. Introducere

Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE, cât și Recomandarea CE, identifică piața accesului la servicii în bandă largă (inclusiv accesul de tip „bitstream” la bucla locală), ca piață relevantă susceptibilă de reglementare ex ante (piața nr. 12, respectiv piața nr. 5). În prezent, conform Recomandării CE, piața include accesul ne-fizic sau virtual la rețea, inclusiv accesul de tip „bitstream” la bucla locală la un punct fix.

Comisia Europeană a considerat necesară menținerea acestei piețe în lista piețelor susceptibile de reglementare ex-ante, pe baza faptului că piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă nu este concurențială în absența implementării unor reglementări ex ante la nivelul piețelor de gros corespunzătoare, inclusiv a pieței serviciilor de acces în bandă largă. Această concluzie s-a bazat pe analiza circumstanțelor din majoritatea statelor membre. Cu toate acestea, în măsura în care există circumstanțe naționale specifice, autoritățile naționale de reglementare pot dovedi că nu este necesară reglementarea acestor piețe. În final, scopul cadrului de reglementare european este de a crea o piață de comunicații electronice concurențială, în beneficiul utilizatorilor finali. Atât timp cât aceste deziderate sunt atinse la nivel național, prin intermediul unor instrumente alternative, sau piața, prin forțele proprii, asigură respectarea acestor obiective, reglementarea nu mai este necesară.

Pornind de la aceste principii, ANCOM consideră că circumstanțele naționale specifice care caracterizează piața din România sunt diferite în mod semnificativ de condițiile prezente în majoritatea statelor membre, premise ce au stat la baza analizei Comisiei Europene în ceea ce privește includerea pieței serviciilor de acces în lista din Recomandarea CE. Dintre elementele specifice care diferențiază România de alte state membre, în ceea ce privește piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă, se evidențiază următoarele:

- în România, există un număr mare de furnizori care operează propriile rețele de acces, fiind o caracteristică a pieței atipică față de mediul concurențial care caracterizează majoritatea piețelor din statele membre;
- nivelul actual al concurenței bazate pe infrastructuri este sustenabil într-un viitor previzibil, deoarece se bazează pe existența rețelelor de cablu aeriene, caracteristică mult mai puțin întâlnită în alte state membre (a se vedea secțiunea 2.4.);
- spre deosebire de alte state membre, concurența s-a dezvoltat în lipsa reglementărilor pe piața de gros a serviciilor de acces în bandă largă, piață încă nereglementată în România.

Prin urmare, ANCOM consideră adecvat ca, datorită circumstanțelor specifice ale pieței din România, să se evalueze eficacitatea concurenței la nivelul pieței cu amănuntul, în scopul de a stabili dacă se impune reglementarea *ex ante* a accesului în bandă largă la nivelul pieței de gros. În lipsa unei „piețe” de gros a serviciilor de acces în bandă largă, caracteristicile concurenței la nivelul pieței cu amănuntul - în special numărul operatorilor care concurează la nivel de infrastructuri - ar trebui să constituie indicii determinante în ceea ce privește necesitatea identificării unui operator sau mai multor operatori ca având putere semnificativă pe piața de gros. Pentru a fi considerată o problemă concurențială, orice refuz de a furniza acces la nivelul pieței de gros trebuie să se reflecte în lipsa concurenței efective la nivelul pieței cu amănuntul.

5.2. Piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă

Deși scopul principal al analizei actuale este revizuirea pieței de gros a serviciilor de acces în bandă largă, analiza pornește de la piața cu amănuntul corespunzătoare, având în vedere că cererea pentru serviciile furnizate în amonte derivă din cererea pentru serviciile furnizate utilizatorilor finali. Astfel, în cazul în care costul cu serviciile achiziționate pe o piață din amonte reprezintă un procent important din prețul serviciilor furnizate pe piața din aval, gama serviciilor substituibile disponibile la nivelul pieței cu amănuntul va oferi informații cu privire la gama de servicii - substitut probabile, disponibile la nivelul pieței de gros. Acest aspect se datorează faptului că o creștere a prețului serviciului furnizat la nivelul pieței de gros, care se va regăsi în prețul serviciului cu amănuntul, va determina utilizatorii finali să înlocuiască serviciul respectiv cu cel considerat substitut, având ca efect reducerea cererii pentru serviciile de gros corespunzătoare.

ANCOM a definit piața serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, piață care cuprinde serviciile de acces asimetric la internet, indiferent de ratele de „partajare”, furnizate utilizatorilor finali – persoane fizice și utilizatorilor finali – persoane juridice prin intermediul tehnologiilor de acces la puncte fixe (xDSL, cablu coaxial, cablu UTP/FTP, fibră optică și radio).

De asemenea, piața geografică relevantă a serviciilor de acces la internet în bandă largă este națională, determinată de teritoriul României, având în vedere că diferențele existente în ceea ce privește condițiile de concurență nu sunt suficient de omogene și stabile în orizontul de timp al analizei, pentru a justifica definirea de piețe subnaționale.

Spre deosebire de analiza realizată la cap. II din prezentul document, ANCOM pornește de la premisa că piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură este reglementată (ca element esențial pentru asigurarea concurenței la nivelul pieței cu amănuntul), S.C. Romtelecom S.A. fiindu-i impuse, în calitate de operator cu putere semnificativă pe această piață, obligații de acces, de nediscriminare, de transparentă (inclusiv de publicare a unei oferte de referință pentru accesul necondiționat la bucla locală), de control al tarifelor și de evidență contabilă separată. Practic, ANCOM consideră că realizarea analizei pornind de la această premisă nu determină modificări asupra definiției pieței relevante cu amănuntul. În primul rând, existența unor obligații de reglementare în vigoare pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură nu modifică definiția *pieței cu amănuntul a produsului*, fiind puțin probabil ca, în ipoteza absenței unor măsuri de reglementare, să rezulte alte tipuri de servicii DSL decât cele analizate în momentul definirii pieței actuale. În ceea ce privește *pieța geografică* asociată, dimensiunea acesteia nu este influențată de existența obligației de furnizare a serviciilor de acces la bucla locală de către S.C. Romtelecom S.A., deoarece utilizarea pe scară mai largă a acestor servicii este puțin probabilă în orizontul de timp al acestei analize și nu va conduce la o diferențiere geografică suficient de semnificativă a condițiilor concurențiale pe teritoriul României (nu va necesita definirea de piețe subnaționale). Astfel, deși piața serviciilor de acces necondiționat la bucla locală a fost reglementată încă din anul 2004, S.C. Romtelecom S.A. a oferit aceste servicii în mod uniform la nivel național. Din aceste motive, definiția pieței relevante cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă este aceeași cu cea definită în *Secțiunea 3.2.*

5.3. Analiza situației concurențiale pe piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă

5.3.1. Cadrul legal

Potrivit art. 33 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, un furnizor de rețele sau de servicii de comunicații electronice este considerat ca având putere semnificativă pe o anumită piață dacă „*individual sau împreună cu alți asemenea furnizori, se bucură pe piața respectivă de o poziție echivalentă unei poziții dominante*”. Conceptul de poziție dominantă este împrumutat din legislația primară și secundară din domeniul concurenței și identifică o situație în care respectivul furnizor este capabil, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori.

Prin urmare, pe piața serviciilor de acces în bandă largă, ANCOM a analizat situația concurențială, pentru a determina dacă există operatori care sunt capabili, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori.

Existența unuia sau a mai multor furnizori cu putere semnificativă se determină pe baza mai multor criterii, având în vedere posibilele evoluții viitoare, pe baza caracteristicilor concurențiale ale pieței în prezent. Pe o anumită piață relevantă, poate exista un singur furnizor cu putere semnificativă (putere semnificativă individuală), care se poate comporta independent față de concurenții săi, ori mai mulți furnizori cu putere semnificativă (putere semnificativă colectivă) care se află în aceeași poziție față de concurenți și consumatori, ca o singură entitate având putere semnificativă, fără a exista concurență efectivă între ei.

În secțiunile următoare, ANCOM prezintă analiza și concluziile sale privind gradul de concurență la nivelul pieței cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă.

5.3.2. Absența puterii semnificative individuale

Orice analiză realizată în vederea desemnării unor eventuali operatori cu putere semnificativă trebuie să ia în considerare o serie de factori, cum ar fi:

- cotele de piață ale furnizorilor prezenți pe piața relevantă;
- existența barierelor la intrarea pe piață și a barierelor în calea extinderii;
- economiile de scară și/sau scop;
- accesul facil sau privilegiat la resurse financiare sau de capital;
- controlul asupra unei infrastructuri greu de duplicat;
- gradul de diversificare a produselor;
- gradul de integrare pe verticală a furnizorilor.

Acești factori sunt tratați în secțiunile care urmează, în funcție de gradul lor de relevanță.

5.3.2.1. Cotele de piață

Cota de piață este cel mai utilizat criteriu pentru determinarea puterii semnificative pe piață. Deși existența unei cote de piață ridicată nu este suficientă pentru a desemna un furnizor ca având putere semnificativă, este puțin probabil ca un furnizor să dețină putere semnificativă fără să aibă, în același timp, o cotă de piață ridicată.

Astfel, o cotă de piață mai mare de 50% este prin ea însăși un indiciu al manifestării unei poziții dominante pe piață. De asemenea, în jurisprudența Curții Europene de Justiție s-a precizat că, în lipsa unor circumstanțe excepționale, o cotă de piață mai mare de 50% instituie o prezumție de dominanță, sarcina probei că respectivul agent economic nu are poziție dominantă pe o anumită piață aparținând acestuia (AKZO Chemie Bv v. Commission, Hoffmann-La Roche AG v. Commission). Chiar și în cazul unei cote de piață mai mici de 50%, dar mai mare de 40%, sau chiar în cazul unor cote de piață mai mici de 40%, un furnizor poate fi considerat ca având poziție dominantă, în acest caz analizându-se și alți factori (United Brands v. Commission). Aceste circumstanțe excepționale trebuie argumentate în mod clar și neechivoc, pe baza unor dovezi care să nu poată fi contestate.

În România, spre deosebire de alte state membre, liderul de piață nu este furnizorul fost monopolist, ci operatorul unei rețele de cablu coaxial, S.C. RCS & RDS S.A., cu o cotă de piață de 38% (calculată în funcție de numărul de conexiuni) la jumătatea anului 2009, urmat de S.C. Romtelecom S.A. cu 30% și S.C. UPC Romania S.R.L., care, la aceeași dată, avea o cotă de piață de 28%. Ceilalți operatori au cote de piață mai mici de 2,5% (tabelul nr. 16). Numărul de operatori, care la mijlocul anului 2007 a atins cota maximă de peste 1.300, s-a micșorat, ajungând la mai puțin de 1.100 la jumătatea anului 2009. Scăderea numărului de operatori s-a datorat și fenomenului de integrare a operatorilor mai mici (care operează „rețele de cartier”) de către marii furnizori, în urma unor fuziuni succesive.

De asemenea, așa cum rezultă din tabelele următoare, structura pieței nu este stabilă în timp, ci fluctuează de la o perioadă la alta. Astfel, deși cota de piață a S.C. Romtelecom S.A. a crescut constant, cotele de piață ale principalilor săi concurenți, S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L., au fluctuat. Este de remarcat că, în perioada 2007 – 30 iunie 2009, și cota de piață a S.C. RCS & RDS S.A. a avut un trend ușor ascendent, unul dintre motive fiind și achizițiile altor furnizori de servicii de acces la internet de dimensiuni mai mici.

Prin urmare, piața este caracterizată de o fluctuație a cotelor de piață în timp, ceea ce reprezintă un indiciu al lipsei unui furnizor cu putere semnificativă pe piață.

Tabelul nr. 16 - Dinamica cotelor de piață în funcție de numărul de conexiuni în perioada 2004 – 30 iunie 2009

Furnizor	31.12.04	30.06.05	31.12.05	30.06.06	31.12.06	30.06.07	31.12.07	30.06.08	31.12.08	30.06.09
S.C. RCS & RDS S.A.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Romtelecom S.A.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. UPC Romania S.R.L.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. New Com Telecomunicatii S.A.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Cobalt IT S.R.L.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Globalview Management & Consulting S.R.L.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Air Bites S.R.L.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Digitech S.R.L.*	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
Alți furnizori	46,75% (peste 200)	38,57% (peste 350)	39,10% (peste 550)	28,48% (peste 800)	31,41% (peste 1000)	33,84% (peste 1300)	29,04% (peste 1300)	23,46% (peste 1100)	18,14% (peste 1050)	17,14% (peste 1030)
Total	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Note:

* La sfârșitul anului 2008, S.C. Digitech S.R.L. a fuzionat prin absorbție cu S.C. RCS & RDS S.A.

n.a.: nu se aplică

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Prin urmare, din punctul de vedere al cotei de piață, S.C. RCS & RDS S.A. ar putea fi considerat ca având putere semnificativă pe piață. Cu toate acestea, chiar dacă S.C. RCS & RDS S.A. își va menține cota de piață de peste 30% și în orizontul de timp al prezentei analize de piață, este puțin probabil să păstreze o distanță competitivă semnificativă față de cel mai apropiat competitor, S.C. Romtelecom S.A., dacă piața păstrează aceeași dinamică. De obicei, o firmă care deține o poziție echivalentă celei de dominanță se dovedește a fi cel puțin de două ori mai mare decât cel mai apropiat concurent al său, din punctul de vedere al cotei de piață.

Această dinamică trebuie privită în contextul unei piețe în expansiune. Astfel, dinamica cotelor de piață, coroborată cu potențialul de dezvoltare a pieței, poate aduce indicii suplimentare cu privire la existența sau nu a unui furnizor cu putere semnificativă pe piață. După cum se observă în tabelul nr. 17, numărul de conexiuni furnizate de către principalii furnizori de pe piață a crescut constant de-a lungul anilor, într-o piață departe de a fi saturată.

Tabelul nr. 17 - Structura pieței serviciilor de acces la internet în bandă largă în funcție de numărul de conexiuni (exprimat în mii), în perioada 2004 – 30 iunie 2009

Furnizor	31.12.04	30.06.05	31.12.05	30.06.06	31.12.06	30.06.07	31.12.07	30.06.08	31.12.08	30.06.09
S.C. RCS & RDS S.A.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Romtelecom S.A.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. UPC Romania S.R.L.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. New Com Telecomunicatii S.A.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Cobalt IT S.R.L.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Globalview Management & Consulting S.R.L.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Air Bites S.R.L.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
S.C. Digitech S.R.L.*	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
Alți furnizori	48,7 (peste 200)	77,2 (peste 350)	147,2 (peste 550)	195,6 (peste 800)	341,6 (peste 1000)	511,8 (peste 1300)	565,2 (peste 1300)	530,8 (peste 1100)	454,6 (peste 1050)	453,5 (peste 1030)
Total	104,3	200,1	376,4	686,8	1.087,8	1.512,8	1.948,8	2.264,7	2.505,8	2.648,4

* La sfârșitul anului 2008, S.C. Digitech S.R.L. a fuzionat prin absorbție cu S.C. RCS & RDS S.A.

n.a. - nu se aplică

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

5.3.2.2. Bariere la intrarea și dezvoltarea pe piață

Așa cum precizam mai sus, criteriul cotei de piață trebuie interpretat în coroborare cu alți factori care pot arăta dacă există sau nu concurență efectivă pe o piață relevantă. Astfel, cota de piață a S.C. RCS & RDS S.A. trebuie analizată și prin prisma existenței unor bariere la intrarea și dezvoltarea pe piață.

Barierile la intrarea pe piață se cuantifică, în principal, pe baza existenței unor economii de scară, de scop sau de densitate, de care poate beneficia un anumit furnizor în comparație cu alții, creându-i acestuia un avantaj competitiv.

La nivel național, economiile de scară, scop și densitate, în timp ce în mod clar limitează intrarea în zonele rurale, sunt moderate pentru zonele urbane, unde cererea este destul de mare pentru a susține existența mai multor rețele de acces. Concurența din localitățile cu mai mulți operatori este, de asemenea, resimțită și în localitățile cu un singur furnizor, prin existența unei constrângeri tarifare comune. S.C. Romtelecom S.A. a început să practice tarife diferențiate în anumite zone, având caracter de oferte promoționale (sunt valabile doar o anumită perioadă), ca o reflectare a condițiilor competitive din zonele în care acesta se confruntă cu concurență din partea altor operatori (a se vedea *Secțiunea 3.3.6*). De asemenea, costurile de schimbare a furnizorilor de către utilizatorii finali sunt reduse.

a) Economii de scară, scop și densitate

Intrarea pe piața de servicii de acces în bandă largă în zonele urbane din România este facilitată de existența unor economii de scară, scop și densitate moderate, motivul principal fiind dezvoltarea rețelelor aeriene de cablu, modalitate puțin practică în alte state membre. În timp ce o piață cu rețele de cablu subterane este, de obicei, caracterizată de economii de scară, scop și densitate substanțiale, cablarea aeriană reduce semnificativ nivelul acestor economii, astfel încât, din acest punct de vedere, furnizorii prezenți pe piață nu beneficiază de avantaje competitive semnificative în comparație cu un furnizor nou-intrat. Pentru susținerea acestor afirmații, este relevant de observat faptul că piața din România se caracterizează printr-un număr mare de furnizori care operează o mare varietate de tehnologii în marea majoritate a localităților, îndeosebi în cele din mediul urban.

Așa cum se poate observa în tabelul nr. 18, există un număr mare de localități din România în care sunt dezvoltate mai multe rețele de acces în bandă largă. Astfel, 913 din cele 4.431 de localități acoperite de cel puțin un furnizor de servicii de acces la internet în bandă largă (reprezentând 7,9% din populație) sunt acoperite de două rețele de acces. În 284 de localități (4,5% din populație) există câte trei rețele de acces, iar în 336 de localități (53,4% din populație) coexistă patru sau mai multe rețele de acces.

"Rețele de cartier" de dimensiuni mici s-au dezvoltat constant, multe dintre acestea fiind achiziționate și integrate de către operatorii de rețele de cablu, în principal de către S.C. RCS & RDS S.A. Importanța și impactul dezvoltării "rețelelor de cartier" sunt demonstrate de faptul că ponderea conexiunilor UTP/FTP a crescut în timp, reprezentând mai mult de 50% din totalul conexiunilor, conform celor mai recente date disponibile (a se vedea tabelul nr. 18).

Tabelul nr. 18 - Acoperirea localităților cu rețele de acces în bandă largă, în funcție de numărul de rețele dezvoltate, la 31 decembrie 2008

Număr rețele	Numărul de localități	Populația	Numărul de gospodării	% din populație	% din gospodării
0 (fără acoperire)	9.315	3.992.294	1.415.458	18,5%	19,3%
1	2.898	3.356.962	1.117.448	15,6%	15,3%
2	913	1.699.934	551.179	7,9%	7,5%
3	284	979.056	306.787	4,5%	4,2%
4 și mai multe	336	11.504.058	3.931.979	53,4%	53,7%
Total	13.746	21.532.304	7.322.851	100%	100%

Notă: Localitățile în care se furnizează conexiuni de acces la internet exclusiv prin intermediul telecentrelor nu au fost luate în considerare.
Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

b) Legislația privind amplasarea rețelelor de comunicații electronice

În mod evident, posibilitatea instalării de rețele aeriene a fost un factor important în promovarea concurenței bazate pe infrastructuri. Astfel, în special rețelele de cablu și „rețelele de cartier” s-au dezvoltat prin utilizarea acestei opțiuni. Uneori, acești operatori au utilizat stâlpii companiilor de transport public sau ai companiilor de electricitate. Istoric, S.C. Romtelecom S.A. deține infrastructură de canalizație, dar doar în unele zone urbane. S.C. RCS & RDS S.A. și-a instalat subteran anumite segmente de rețea, pe suport de fibră optică. De asemenea, și S.C. Romtelecom S.A. deține în unele zone rețele aeriene, instalate pe suporturi proprii, suporturi care au fost puși la dispoziția altor furnizori de rețele de comunicații electronice pe baza unor acorduri comerciale. Deși instalarea elementelor rețelelor aeriene s-a realizat uneori la limita legalității, datorită procedurilor lungi și anevoioase de obținere a autorizațiilor de construire necesare, autoritățile administrației publice locale au avut, până în prezent, o atitudine de toleranță în ceea ce privește existența acestor rețele.

În plus, legislația națională nu prevede o obligație generală de amplasare a rețelelor în subteran. Cu toate acestea, așa cum precizam mai sus, în ultima perioadă, unele autorități ale administrației publice locale, în special din zonele urbane mari, au început să implementeze diverse proiecte de instalare în subteran a elementelor rețelelor de comunicații electronice, pe baza competențelor prevăzute de Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare.

Cu caracter de exemplu, în cazul municipiului București, Hotărârea Consiliului General al Municipiului București nr. 105/04.05.2006, care, printre altele, prevedea ca operatorii rețelelor de cablu să-și amplaseze în subteran rețelele, în termen de doi ani, a fost contestată în instanță de către Asociația de Comunicații prin Cablu. Curtea de Apel București a admis acțiunea și a decis anularea parțială a acestei hotărâri. Ca urmare a deciziei curții, a fost emisă Hotărârea Consiliului General al Municipiului București nr. 252/29.05.2008 privind amplasarea în subteran a echipamentelor și rețelelor de comunicații electronice pe teritoriul Municipiului București, care impune în principiu aceeași obligație pentru furnizorii de rețele de comunicații electronice. Subsecvent, au fost emise norme de aplicare a acestei hotărâri, norme care au trezit îngrijorarea atât a autorității de reglementare și Consiliului Concurenței, cât și a Comisiei Europene, din perspectiva îngrijirii concurenței pe piață. Astfel, modalitatea de implementare a proiectului NETCITY ridică anumite probleme din perspectiva respectării principiilor nediscriminării, obiectivității și transparenței, în tratamentul altor furnizori de rețele de comunicații electronice care intenționează să dezvolte rețele paralele. Primul segment al rețelei metropolitane a fost finalizat, dar ANCOM nu deține informații clare în prezent cu privire la dezvoltarea ulterioară a acestui proiect și termenele de finalizare a altor segmente ale rețelei.

Situații similare cu cea existentă în municipiul București par să existe și în alte centre urbane. Astfel:

- În centrul orașului Sibiu, operatorii au amplasat rețelele de cablu în subteran;
- La Cluj, un proiect local numit "DUCTCITY" a fost planificat pentru a deveni operațional la începutul anului 2009. În acest caz, cea mai mare parte a operatorilor a participat la etapa de consultare și au căzut de comun acord cu autoritățile locale cu privire la amplasarea în subteran a rețelelor de cablu. Cu toate acestea, S.C. UPC Romania S.R.L. (cel mai mare operator de cablu din Cluj), precum și Asociația de Comunicații prin Cablu nu au fost de acord și au contestat în instanța hotărârea municipalității. Acest proiect pare a fi cel mai avansat din punctul de vedere al implementării;
- În alte localități, au fost emise hotărâri privind impunerea în sarcina operatorilor a obligației de amplasare în subteran a rețelelor în termen de 2 sau 3 ani, dar fără a fi susținute de planuri de implementare viabile din punct de vedere economic sau tehnic (de exemplu: Timișoara, Pașcani, Roman, Focșani, Piatra Neamț).

Așa cum putem observa, o caracteristică generală a acestor proiecte este implementarea în perioade medii sau lungi de timp, datorită investițiilor ridicate necesare pentru dezvoltarea acestora. De asemenea, în unele cazuri, modalitățile de implementare nu sunt determinate, rămânând la alegerea operatorilor.

Din perspectiva planurilor de dezvoltare urbană, este necesară existența unor norme clare de dezvoltare și instalare a elementelor rețelelor de comunicațiilor electronice. Acest deziderat se justifică atât din punctul de vedere al sistematizării urbane, cât și din punctul de vedere al asigurării siguranței cetățenilor. De asemenea, dezvoltarea rețelelor de comunicații electronice trebuie să se realizeze cu respectarea unor planuri de dezvoltare urbanistică, protecție a mediului și a sănătății, precum și a normelor de ordine publică. Instalarea haotică a elementelor rețelelor de comunicații electronice nu aduce beneficii nici furnizorilor de rețele de comunicații electronice, nici dezvoltării armonioase a orașului din punctul de vedere al normelor de urbanism. Pe de altă parte, instalarea sistematizată a elementelor rețelelor de comunicații electronice nu trebuie să determine în mod nejustificat restrângerea concurenței și să aducă prejudicii utilizatorilor finali de servicii de comunicații electronice. Este deosebit de important ca între aplicarea normelor de urbanism și promovarea concurenței să existe un anumit echilibru, care să promoveze dezvoltarea de noi infrastructuri pentru rețele și servicii de comunicații electronice și să asigure în același timp respectarea regulilor de dezvoltare urbană. În măsura în care acest echilibru va fi asigurat, fie prin acțiunea preventivă a autorităților locale implicate, fie prin intervenția autorităților de la nivel central (precum Consiliul Concurenței) sau chiar a instanțelor judecătorești, considerăm că astfel de proiecte vor avea un impact minim asupra dezvoltării concurenței pe piața de comunicații electronice.

Proiectul Legii privind infrastructura rețelelor de comunicații electronice asigură garanții pentru salvagardarea existenței unui echilibru între normele de concurență și normele de urbanism, prin crearea unor proceduri transparente și nediscriminatorii pentru accesul pe proprietatea publică, norme comune pentru autorizarea lucrărilor de instalare a infrastructurii și implicarea autorității de reglementare în stabilirea condițiilor de acces la rețele metropolitane.

Prin urmare, ANCOM consideră că măsurile adoptate de autoritățile administrației publice locale cu privire la instalarea în subteran a rețelelor de comunicații electronice vor avea un impact limitat în ceea ce privește structura pieței pe parcursul perioadei de revizuire. Cu toate acestea, ANCOM va monitoriza cu atenție evoluțiile și orice implicații asupra concurenței generate de schimbările politicii de amplasare a rețelelor de comunicații electronice în interiorul localităților.

c) Costurile înregistrate de utilizatorii finali cu schimbarea furnizorilor de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe

Costurile pe care le pot înregistra utilizatorii finali în cazul schimbării furnizorului se referă, de exemplu, la penalizări aplicate de furnizori în cazul rezilierii înainte de termen a unui contract încheiat pentru o perioadă minimă, plata unei taxe de conectare solicitate în anumite cazuri pentru instalarea unui nou serviciu sau efortul și timpul pe care trebuie să-l aloce pentru schimbarea serviciilor utilizate în prezent. De asemenea, rezistența la schimbare a utilizatorilor finali se poate datora percepției acestora că o astfel de schimbare necesită un efort prea mare, ceea ce poate reprezenta o barieră la intrarea pe piață. Pe de altă parte, este posibil ca utilizatorii finali să aprecieze faptul că în momentul în care utilizează un singur furnizor pentru mai multe servicii de comunicații electronice (servicii de telefonie, servicii de acces la internet în bandă largă și servicii de retransmisie a programelor audiovizuale) există avantajul de a primi o singură factură pentru toate serviciile utilizate.

Cu toate acestea, utilizatorii finali nu par a înregistra costuri mari la schimbarea furnizorilor. Astfel, utilizatorii finali pot obține, în prezent, în mod facil informații legate de furnizarea serviciilor de acces la internet în bandă largă. Conform unor studii de piață⁴² realizate la jumătatea anului 2008, 75% dintre utilizatorii-persoane fizice și 93% dintre utilizatorii-persoane juridice aveau cunoștință de existența altor furnizori de servicii, alții decât cei pe care îi utilizau în zona lor.

De asemenea, studiul a arătat că la nivelul pieței se manifestă un anumit nivel de migrație a cererii⁴³, S.C. RCS & RDS S.A. înregistrând cele mai mici rate de migrație. 7% dintre utilizatorii-persoane

⁴² Studii privind serviciile de acces la internet în rândul utilizatorilor finali, persoane fizice și, respectiv, persoane juridice din România, realizate de către Gallup România, în perioada mai – iunie 2008, pe eșantioane reprezentative la nivel național.

⁴³ Rata de migrație a cererii reprezintă raportul dintre numărul de utilizatori care au renunțat la servicii pe parcursul unei perioade și numărul total de utilizatori conectați la rețea la sfârșitul perioadei (numărul total mediu de utilizatori conectați la rețea în perioada respectivă).

fizice și 16% dintre utilizatorii-persoane juridice de servicii de acces la internet în bandă largă au optat pentru un alt furnizor de servicii de acces la internet în bandă largă în ultimele 12 luni. În cazul utilizatorilor-persoane fizice, 18% au renunțat la serviciile S.C. Romtelecom S.A., 9% la cele ale S.C. UPC Romania S.R.L., dar foarte puțini au renunțat la serviciile S.C. RCS & RDS S.A. În cazul utilizatorilor-persoane juridice, 17% au renunțat la serviciile S.C. Romtelecom S.A., 14% la serviciile S.C. UPC Romania S.R.L. și 13% la cele ale S.C. RCS & RDS S.A.

Astfel, situația din prezent indică faptul că barierele întâlnite de către utilizatorii finali la schimbarea serviciilor s-au redus de-a lungul timpului și este de așteptat ca, în orizontul de timp prevăzut în analiză, utilizatorii finali să nu mai întâlnească bariere semnificative.

5.3.2.3. Controlul asupra unei infrastructuri greu de duplicat și avantajele tehnologice

S.C. RCS & RDS S.A. utilizează ca tehnologii de acces cablul coaxial și UTP/FTP, precum și fibra optică. De asemenea, furnizorii prezenți pe piață, cu excepția unui număr mic de furnizori care folosesc doar accesul necondiționat la bucla locală, au investit în rețele de acces și sunt complet integrați pe verticală.

După cum a fost precizat la pct. 4.5.5. Obligațiile specifice propuse a fi impuse în sarcina S.C. Romtelecom S.A., acesta folosește în principal rețeaua de cupru modernizată, iar pentru clienții persoane juridice mari, rețeaua de fibră optică. S.C. Romtelecom S.A. utilizează predominant tehnologia ADSL, și, în ultima perioadă, tehnologia VDSL prin extinderea rețelei de fibră optică la nivelul cabinetelor stradale (FTTC/FTTN/FTTB), neexistând până la data realizării analizei de piață planuri de extindere a rețelei de fibră optică (FTTH).

Cel de-al treilea mare operator, S.C. UPC Romania S.R.L., în mod similar cu S.C. RCS & RDS S.A., utilizează cablul coaxial și UTP/FTP, precum și fibra optică.

Dintre cei 1100 de operatori cu rețele de acces, un număr semnificativ îl constituie operatorii de "rețele de cartier", care utilizează în principal cablu UTP/FTP și/sau fibră optică, în plus existând și operatori de rețele de cablu coaxial de dimensiuni mai mici.

Tabelul nr. 19 evidențiază diversitatea de tehnologii de acces local, utilizate în prezent de operatorii de rețele din România. Cea mai răspândită formă de acces este cea pe suport de cablu UTP/FTP (50,9% dintre conexiuni la 30 iunie 2009), urmată de xDSL (27,6%), cablu coaxial (17%), și fibră optică (3,5%). În ceea ce privește numărul de conexiuni pe tipuri de tehnologii utilizate, conexiunile de cablu coaxial au scăzut în prima jumătate a anului 2009, în timp ce conexiunile UTP/FTP și xDSL au crescut cu 80.000 și, respectiv, cu 75.000 (tabelul nr. 19).

Tabelul nr. 19 - Structura numărului total de conexiuni de acces la internet în bandă largă, în funcție de tehnologia de acces (%), în perioada 2003 – 30 iunie 2009

Indicator	31.12.04	31.12.05	31.12.06	31.12.07	30.06.08	31.12.08	30.06.09
cablu UTP/FTP	9,1%	25,5%	48,2%	52,8%	52,5%	50,7%	50,9%
cablu coaxial	80,8%	66,1%	36,2%	22,6%	19,6%	18,6%	17,0%
xDSL	2,1%	1,9%	9,0%	18,7%	22,5%	26,2%	27,6%
fibră optică	4,0%	4,1%	4,9%	4,2%	3,9%	3,5%	3,5%
radio	3,9%	2,0%	1,5%	1,6%	1,3%	1,1%	0,9%
alte tehnologii	0,1%	0,3%	0,2%	0,04%	0,02%	0,03%	0,0004%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100	100%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 20 - Dinamica numărului de conexiuni de acces la internet în bandă largă, în funcție de tehnologiile de acces, în perioada 2003 - 30 iunie 2009

Tehnologia de acces	31.12.04 (mii)	31.12.05 (mii)	31.12.06 (mii)	31.12.07 (mii)	30.06.08 (mii)	31.12.08 (mii)	30.06.09 (mii)
cablu UTP/FTP	9,5	96,1	524,4	1.029,0	1.190,3	1.270,1	1.349,0
cablu coaxial	84,2	248,9	393,5	440,4	444,9	465,4	450,9
xDSL	2,2	7,3	98,1	364,6	509,7	655,6	730,5
fibră optică	4,1	15,4	52,8	82,5	89,0	87,0	93,4
radio	4,1	7,7	16,7	31,7	30,4	27,0	24,5
alte tehnologii	0,1	1,0	2,3	0,7	0,5	0,7	0,01
Total	104,3	376,4	1.087,8	1.948,8	2.264,7	2.505,8	2.648,4

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Cu toate că obligația de a furniza acces necondiționat la bucla locală a fost impusă S.C. Romtelecom S.A. încă din anul 2004, numărul de servicii de acces la bucla locală furnizate a fost redus, așa cum este prezentat în tabelul nr. 21. Numărul redus de astfel de servicii achiziționate reflectă o oportunitate de afaceri mai puțin atractivă decât în cazul altor state membre. În zonele urbane, o concurență puternică din partea operatorilor de rețele de cablu, cu un nivel scăzut al tarifelor cu amănuntul, a afectat marjele furnizorilor de servicii de acces la internet prin intermediul accesului la bucla locală. În zonele rurale, unde există o cerere redusă a utilizatorilor finali pentru servicii de acces la internet în bandă largă, rețeaua de acces nu a fost modernizată în totalitate, și, în consecință, există o cerere scăzută pentru accesul necondiționat la bucla locală. Cei 8 furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă prin intermediul accesului la bucla locală, existenți în anul 2009, ofereau servicii de acces la internet în bandă largă în mediul urban ambelor categorii de utilizatori finali, atât persoane fizice cât și persoane juridice.

Din analiza comportamentului de piață al principalilor concurenți ai S.C. Romtelecom S.A. – S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L. – a rezultat că aceștia urmăresc mai degrabă să-și extindă rețeaua de acces prin intermediul tehnologiilor de cablu coaxial, UTP/FTP sau prin fibră optică, decât să-și dezvolte rețeaua pe baza accesului necondiționat la bucla locală. Același lucru se aplică și în cazul rețelelor de cartier. Pe de altă parte, doi dintre operatorii de rețele publice mobile (S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange Romania S.A.) și-au arătat, recent, interesul pentru achiziționarea de servicii de acces necondiționat la bucla locală.

Tabelul nr. 21 - Situația în ceea ce privește numărul de circuite care formează bucla locală aparținând S.C. Romtelecom S.A., în perioada 2005 – 2008 (mii)

Indicator (mii)	30.06.05	31.12.05	30.06.06	31.12.06	30.06.07	31.12.07	30.06.08	31.12.08
1. Număr linii fixe aferente S.C. Romtelecom S.A.	4.185,5	3.957,9	3.769,3	3.381,7	3.076,9	3.034,3	3.032,0	2.998,6
2. Număr circuite fizice aferente S.C. Romtelecom S.A. care formează bucla locală disponibile, din care:	2.483,9	2.710,0	2.900,3	3.187,7	3.439,6	3.885,0	3.995,0	3.983,8
2.1. Număr circuite de buclă locală disponibile în ONU aferente S.C. Romtelecom S.A., din care:	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
• active conectate în ONU	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
3. Număr circuite fizice care formează bucla locală puse la dispoziția altor furnizori, din care:	0,77	1,08	1,16	0,93	1,59	1,73	1,85	1,96
• aferente accesului total la bucla locală	0,74	0,84	0,82	0,58	1,24	1,36	1,46	1,55
• aferente accesului partajat la bucla locală	0,03	0,24	0,33	0,36	0,35	0,37	0,39	0,41

n.a.: nu se aplică

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Prin urmare, din punctul de vedere al tehnologiilor utilizate, nu rezultă un avantaj al unuia dintre furnizori asupra celorlalți, rețelele dezvoltându-se pe baza unor tehnologii similare.

În ceea ce privește acoperirea rețelelor, așa cum precizăm în secțiunea 3.3.4., S.C. Romtelecom S.A. deține rețeaua cu cea mai mare acoperire la nivel național (73,1% din gospodăria și, respectiv, 73,9% din populație). S.C. RCS & RDS S.A. și-a dezvoltat, de asemenea, o rețea la nivel național (55,3% din gospodăria și 55% din populație). Diferența la nivel de populație este determinată, în principal, de acoperirea rețelelor în zonele rurale, având în vedere că, în zonele urbane, cei doi operatori sunt prezenți aproape în toate localitățile. Cu toate acestea, considerăm că acoperirea rețelei S.C. Romtelecom S.A. în zonele rurale nu poate constitui un avantaj semnificativ pentru aceasta în ceea ce privește furnizarea serviciilor de acces la internet în bandă largă. Astfel, așa cum precizăm, în zonele respective, rețeaua nu a fost modernizată în totalitate, astfel încât să permită furnizarea serviciilor de acces în bandă largă. Acest factor, corelat cu cererea scăzută de astfel de servicii, face ca acoperirea rețelei în zonele rurale să nu constituie un avantaj semnificativ al S.C. Romtelecom S.A. în ceea ce privește serviciile de acces la internet în bandă largă.

5.3.2.4. Gradul de diversificare a serviciilor

a) Evoluția serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe din punct de vedere al vitezelor de transmisie furnizate

Piața serviciilor de acces la internet în bandă largă include toate vitezele de transmisie furnizate, pe baza substituibilității în lanț. În mod inerent, în funcție de nevoile specifice ale fiecărui utilizator, acesta va alege viteza de transmisie care îi acoperă cel mai bine aceste nevoi, având în vedere și tariful perceput. Odată cu dezvoltarea tehnologiilor și creșterea nevoilor utilizatorilor pentru viteze mai mari, vitezele de transmisie ale serviciilor de acces la internet în bandă largă au crescut, așa cum este prezentat în tabelul nr. 22.

Analiza datelor de piață aferente primilor șase operatori care dețineau peste 80% din numărul total de conexiuni de acces în bandă largă la 31 decembrie 2008, arată că, din anul 2005 până în anul 2008, numărul de conexiuni cu viteze de transmisie mai mari de 4 Mbps a crescut de la 662.000 la 1.552.000 (a se vedea tabelul nr. 22). În aceeași perioadă, ponderea conexiunilor cu viteze de transmisie mai mari de 4 Mbps a crescut de la 19,7% la 76,6% (tabelul nr. 23). În tabelul nr. 23 este prezentată structura pieței serviciilor de acces la internet în bandă largă în funcție de vitezele furnizate, la data de 31 decembrie 2008. Astfel, se poate observa că, din punctul de vedere al vitezei de transmisie, cea mai mare pondere o au conexiunile mai mari sau egale cu 20 Mbps, și anume 32,18%. De asemenea, este important de menționat că 98,04% din numărul total al conexiunilor de acces la internet în bandă largă sunt mai mari sau egale cu 512 kbps.

Tabelul nr. 22 - Numărul de conexiuni de acces la internet, în funcție de viteza de transmisie „best-effort”, aferente primilor șase furnizori de pe piață, în perioada 2005 – 2008 (mii)

Viteza de transmisie	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	30.06.2008	31.12.2008
≥ 128kbps*	336,5	742,4	1.374,4	1.717,3	2.025,10
≥ 512kbps	255,3	675,9	1.363,4	1.707,4	2.018,9
≥ 1Mbps	247,5	627,9	1.222,9	1.688,6	2.004,5
≥ 2Mbps	123,1	167,0	1.039,8	1.439,0	1.952,5
≥ 4Mbps	66,2	78,4	200,8	1.237,9	1.552,0
≥ 8Mbps	0,037	0,184	137,2	360,8	1.076,1
≥ 20Mbps	0,015	0,056	16,0	14,4	790,0

Notă: * Numărul de conexiuni cu viteze cuprinse între [128kbps – 144kbps] este de minimis.

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 23 – Evoluția ponderii cumulate a conexiunilor de acces la internet, în funcție de viteza de transmisie „best-effort”, în numărul total de conexiuni de acces la internet în bandă largă aferente primilor șase furnizori

Viteza de transmisie	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	30.06.2008	31.12.2008
≥ 128kbps*	100%	100%	100%	100%	100%
≥ 512kbps	75,88%	91,04%	99,20%	99,43%	99,69%
≥ 1Mbps	73,55%	84,57%	88,98%	98,33%	98,98%
≥ 2Mbps	36,6%	22,9%	75,7%	83,8%	96,41%
≥ 4Mbps	19,7%	10,6%	14,6%	72,1%	76,64%
≥ 8Mbps	n.a.	n.a.	10,0%	21,0%	53,14%
≥ 20Mbps	n.a.	n.a.	1,2%	0,8%	39,00%

Note: * Numărul de conexiuni cu viteze cuprinse între [128kbps – 144kbps] este de minimis

n.a. – nu se aplică

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 24 – a) Structura pieței de acces la internet în bandă largă, în funcție de vitezele de transmisie furnizate, la data de 31 decembrie 2008. b) Procentele cumulate ale conexiunilor de acces la internet în bandă largă, în funcție de viteza de transmisie „best-effort”, în numărul total de conexiuni de acces la internet în bandă largă la data de 31 decembrie 2008

a)

Viteza de transmisie	Număr conexiuni	pondere
(144 kbps, 256 kbps)	17.077	0,70%
[256 kbps, 512 kbps)	30.989	1,27%
[512kps,1.024 Mbps)	75.291	3,08%
[1.024 Mbps, 2 Mbps)	126.954	5,19%
[2 Mbps, 4 Mbps)	489.208	19,99%
[4 Mbps, 8 Mbps)	560.355	22,90%
[8 Mbps, 20 Mbps)	341.078	13,94%
Total conexiuni acces la internet în bandă largă	2.447.481	100%

b)

Viteza de transmisie	Număr cumulat de conexiuni	Pondere cumulată
≥ 256kbps	2.430.404	99,30%
≥ 512kbps	2.399.415	98,04%
≥ 1Mbps	2.324.124	94,96%
≥ 2Mbps	2.197.170	89,77%
≥ 4Mbps	1.707.962	69,78%
≥ 8Mbps	1.147.607	46,89%
≥ 20Mbps	806.529	32,95%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 25 prezintă vitezele de transmisie „best-effort” oferite de S.C. RCS & RDS S.A. și următorii doi competitori, S.C. Romtelecom S.A. și S.C. UPC Romania S.R.L., în perioada 2005-2009. Tabelul prezintă luna, respectiv anul, când operatorii au introdus viteze mai mari, respectiv, au actualizat contractele clienților la viteze mai mari (actualizarea apare în momentul în care un serviciu cu o viteză mai mică nu mai este oferită, iar clienților li se oferă în mod automat un serviciu cu o viteză mai mare). Deși unele creșteri sau actualizări ale vitezelor ar putea să apară și în situația existenței unor distorsiuni concurențiale pe piață, ANCOM este de părere că situația din tabelul nr. 25 este mult mai probabil să apară pe o piață concurențială.

Tabelul nr. 26 prezintă vitezele de transmisie „best-effort” ale serviciilor de acces la internet în bandă largă oferite, în luna decembrie 2009, de către S.C. RCS & RDS S.A., S.C. Romtelecom S.A., S.C. UPC Romania S.R.L., precum și de către alți concurenți de dimensiuni mai mici. Tabelul arată că majoritatea operatorilor importanți – folosind o multitudine de tehnologii de acces - sunt acum în măsură să furnizeze servicii la viteze de transmisie mai mari de 10 Mbps.

Tabelul nr. 25 - Situația în ceea ce privește serviciile oferite de principalii furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă, în funcție de vitezele de transmisie „best-effort”, în perioada 2005 – 2009

	Tarife (Euro/lună) / Viteze de transmisie "best-effort" (Mbps)																			
	0,256	0,512	0,768	1	1,5	2	2,5	3	4	5	6	8	10	12	15	20	24	30	50	100
RCS&RDS																				
Ian 05	x																			
Mai 05	x	x	x																	
Oct 06		x	x	x																
Mar 07						x		x	x											
Oct 07						x		x	x											
Oct 08 cablu coaxial						x		x	x											
Oct 08 FTTB										x			x							
Mar 09 cablu coaxial								x		x										
Mar 09 FTTB																		x	x	
Iun 09 cablu coaxial								x		x										
Iun 09 FTTB	x																		x	x
Dec 09 cablu coaxial								x		x										
Dec 09 FTTB																			x	x
Romtelecom																				
Nov 05		x		x		x														
Iun 06		x		x		x														
Sep 06				x	x		x		x											
Nov 06				x	x		x		x											
Iun 07		x		x	x		x		x											
Sep 07				x				x			x									
Apr 08						x					x	x							x	
Oct 08						x					x	x							x	
Mar 09						x					x	x							x	
Iun 09						x			x		x	x							x	
Dec 09						x			x		x	x							x	
Dec 09 VDSL																		x		x
UPC Romania																				
Oct 05		x		x	x															
Oct 06		x		x	x															
Nov-09				x		x		x												
Mar 07				x					x		x									
Iul 07			x		x				x		x									
Oct 07				x									x						x	
Oct 08				x									x						x	
Mar 09				x									x						x	
Iun 09						x								x					x	
Dec 09						x								x					x	

Nota: în cazul în care un furnizor nu oferă servicii de acces la internet la o anumită viteză, au fost lăsate spații libere.

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor disponibile pe paginile de internet ale furnizorilor

Tabelul nr. 26 - Situația în ceea ce privește vitezele de transmisie „best-effort” aferente serviciilor de acces la internet oferite de către principalii furnizori la nivelul pieței cu amănuntul, la data de 31 decembrie 2009

	Vitezele de transmisie „best-effort” oferite (Mbps)													
	2	3	4	5	6	8	10	12	15	20	24	30	50	100
S.C. RCS & RDS S.A.		x		x									x	x
S.C. Romtelecom S.A.	x		x		x	x				x		x		
S.C. UPC Romania S.R.L.	x							x			x			
S.C. New Com Telecomunicatii S.A.							x			x		x		
S.C. Cobalt IT S.R.L.							x		x	x				x
S.C. Air Bites S.R.L.	x	x	x	x	x	x	x							
S.C. Diginet S.A..		x		x			x		x	x	x			
S.C. Atlas Telecom Network Romania S.R.L.				x			x							
S.C. Digital Cable Systems S.A.	x			x			x							
S.C. Nextgen Communications S.R.L.							x			x		x		

Note:

În cazul în care un furnizor nu oferă servicii de acces la internet la o anumită viteză au fost lăsate spații libere

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Prin urmare, toți furnizorii de servicii de acces la internet în bandă largă oferă o gamă largă de viteze de transmisie, dintre care utilizatorii finali pot alege conexiunea care le îndeplinește necesitățile. În plus, odată cu modernizarea rețelelor, utilizatorilor finali li se oferă viteze de transmisie mai mari, fără ca această creștere a vitezei conexiunii să fie însoțită de o majorare a tarifelor percepute.

b) Oferirea unor pachete de servicii

Furnizorii se diferențiază prin diferite tipuri de oferte de pachete de servicii, care acoperă servicii de acces la internet în bandă largă, servicii de telefonie și servicii de retransmisie a programelor audiovizuale și, uneori, servicii convergente fix/mobil. Chiar dacă este posibil ca, în anumite condiții, furnizarea de pachete de servicii să poată fi folosită pentru a atinge obiective anticoncurențiale, ANCOM consideră că pachetele de servicii reprezintă în prezent o reflectare a diferențelor concurențiale între operatori.

Astfel, deși pachetele de servicii (care includ serviciul de acces la internet în bandă largă) nu formează o piață relevantă distinctă, ANCOM are în vedere faptul că oferirea unor astfel de pachete a fost utilizată de operatori ca un motor de promovare a serviciilor de acces la internet în bandă largă, ținând seama de interesul crescut al utilizatorilor de a achiziționa pachete de servicii. Astfel, în România, oferirea unor pachete care includ aceste servicii a fost utilizată ca o modalitate de creștere a concurenței, oferind utilizatorilor mai multe opțiuni.

5.3.2.5. Evoluția tarifelor serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe

În contextul analizării situației concurențiale pe piața serviciilor de acces la internet în bandă largă, este important de evidențiat faptul că, diversificarea/creșterea vitezelor de transmisie a fost însoțită de reduceri de preț, acestea fiind realizate în trei moduri:

- direct, printr-o scădere de preț pentru o anumită viteză (evidențiată în tabelul nr. 27 prin prezentarea evoluției tarifelor la nivel de coloană);
- indirect, prin oferirea unei viteze de transmisie mai mari, dar cu tariful neschimbat (evidențiată în tabelul nr. 27 prin prezentarea evoluției vitezelor serviciilor la tariful anterior, la nivel de rând);
- printr-o combinație a celor două tehnici (de exemplu, o creștere a vitezei de transmisie la un tarif mai mic).

Astfel, considerăm că este puțin probabil ca reducerile de tarif și actualizările vitezelor de transmisie prezentate în Tabelul nr. 27 să reprezinte argumente în favoarea manifestării unei poziții dominante, ci, mai degrabă, aceste aspecte reprezintă o manifestare a concurenței atât din punctul de vedere al tarifelor, cât și al calității serviciilor.

În plus, trebuie amintit faptul că tarifele pentru serviciile de acces la internet în bandă largă sunt printre cele mai scăzute din Uniunea Europeană (a se vedea Secțiunea 2.5.).

Tabelul nr. 27 - Ofertele principalilor furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă (tarife exprimate în euro/lună cu TVA pentru serviciile de acces la internet), în funcție de viteza de transmisie "best-effort". Evoluție în perioada ianuarie 2005 – 2009*.

	Tarife (Euro/lună) / Viteze de transmisie "best-effort" (Mbps)																			
	0,256	0,512	0,768	1	1,5	2	2,5	3	4	5	6	8	10	12	15	20	24	30	50	100
RCS&RDS																				
Ian 05	8,61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mai 05	8,61	14,35	18,18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 06	-	8,54	14,23	18,02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mar 07	-	-	-	-	-	7,82	-	10,43	13,04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 07	-	-	-	-	-	7,49	-	10,49	13,48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 08 (cablu coaxial)	-	-	-	-	-	6,84	-	9,58	12,31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 08 (FTTB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,84	-	-	9,58	-	-	-	-	-	-	-
Mar 09 (cablu coaxial)	-	-	-	-	-	-	-	6,56	-	9,14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mar 09 (FTTB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,56	9,14	-
Iun 09 (cablu coaxial)	-	-	-	-	-	-	-	6,62	-	9,22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iun 09 (FTTB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,62	9,22	-
Dec 09 (cablu coaxial)	-	-	-	-	-	-	-	6,62	-	9,22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dec 09 (FTTB)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,62	9,22
Romtelecom																				
Nov 05 (ADSL)	-	22,02	-	30,94	-	70,21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iun 06 (ADSL)	-	14,88	-	20,83	-	47,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sep 06 (ADSL)	-	-	-	17,85	22,61	-	32,13	-	71,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nov 06 (ADSL)	-	-	-	16,66	22,02	-	30,94	-	70,21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iun 07 (ADSL)	-	8,93	-	11,31	14,88	-	20,83	-	47,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sep 07 (ADSL)	-	-	-	8,93	-	-	-	14,88	-	-	29,16	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Apr 08 (ADSL)	-	-	-	-	-	8,93	-	-	-	-	14,88	29,16	-	-	-	46,41	-	-	-	-
Oct 08 (ADSL)	-	-	-	-	-	8,93	-	-	-	-	14,88	29,16	-	-	-	46,41	-	-	-	-
Mar 09 (ADSL)	-	-	-	-	-	8,93	-	-	-	-	14,88	29,16	-	-	-	46,41	-	-	-	-
Iun 09 ⁴⁴	-	-	-	-	-	4,88	-	-	7,02	-	9,40	14,16	-	-	-	24,87	-	-	-	-

⁴⁴ Tarife promoționale valabile la data de 30 iunie 2009. Tarifele de listă (corespunzătoare tarifelor serviciilor prezentate în tabel) sunt următoarele: 9,52 Euro; 11,31 Euro; 14,88 Euro; 19,04 Euro; 46,41 Euro.

	Tarife (Euro/lună) / Viteze de transmisie "best-effort" (Mbps)																			
	0,256	0,512	0,768	1	1,5	2	2,5	3	4	5	6	8	10	12	15	20	24	30	50	100
(ADSL)																				
Dec 09 ⁴⁵ (ADSL)	-	-	-	-	-	5,83	-	-	8,22	-	9,70	12,68	-	-	-	15,65	-	-	-	-
Dec 09 ⁴⁶ (VDSL)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9,9	-	14,9	-	-
UPC Romania																				
Oct 05	-	14,28	-	23,21	31,54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 06	-	15,19	-	23,63	32,08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nov-09	-	-	-	15,19	-	23,63	-	32,08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mar 07	-	-	-	16,05	-	-	-	-	24,96	-	33,87	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iul 07	-	-	7,13	-	10,7	-	-	-	16,05	-	33,87	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 07	-	-	-	7,49	-	-	-	-	-	-	-	-	10,49	-	-	17,98	-	-	-	-
Oct 08	-	-	-	6,84	-	-	-	-	-	-	-	-	9,58	-	-	16,42	-	-	-	-
Mar 09	-	-	-	5,86	-	-	-	-	-	-	-	-	8,2	-	-	14,06	-	-	-	-
Iun 09	-	-	-	-	-	6,19	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	14,63	-	-	-
Dec 09	-	-	-	-	-	6,19	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	14,63	-	-	-
Cobalt IT																				
Oct 07	-	-	-	-	-	6,9	-	-	-	9,66	-	-	12,42	-	20,7	35,88	-	-	-	-
Oct 08	-	-	-	-	-	6,84	-	-	-	-	-	-	9,58	-	12,31	20,52	-	35,57	-	-
Mar 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,2	-	10,55	17,58	-	30,47	-	-
Iun 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,27	-	10,64	17,73	-	30,73	-	-
Dec 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,27	-	10,64	17,73	-	-	-	30,73
Air Bites																				
Oct 08	-	-	-	3,97	-	5,47	-	8,21	10,94	13,68	16,42	21,89	27,36	-	-	-	-	-	-	-
Mar 09	-	-	-	-	-	3,75	-	4,92	6,09	5,86	7,03	9,37	11,72	-	-	-	-	-	-	-
Iun 09	-	-	-	-	-	3,78	-	4,96	6,15	5,91	7,09	9,46	11,82	-	-	-	-	-	-	-
Dec 09	-	-	-	-	-	3,78	-	4,96	6,15	5,91	7,09	9,46	11,82	-	-	-	-	-	-	-
New Com Telecomunicatii																				
Mar 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,03	-	-	10,55	-	18,75	-	-	-
Iun 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,09	-	-	10,64	-	18,91	-	-	-
Dec 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,09	-	-	10,64	-	18,91	-	-	-
Digitech**																				
Oct 06	-	8,54	14,23	18,02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mar 07	-	-	-	-	7,82	10,43	13,04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 07	-	-	-	-	7,49	10,49	13,48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oct 08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,84	-	-	9,58	-	-	-	-	-	-	-
Digital Cable Systems																				
Iun 09	-	-	-	-	-	10,64	-	-	-	13,00	-	-	15,37	-	-	-	-	-	-	-
Dec 09	-	-	-	-	-	10,64	-	-	-	13,00	-	-	15,37	-	-	-	-	-	-	-
NEXTgen Communications																				

⁴⁵ Tarife medii calculate pe baza tarifelor promoționale pentru primul și, respectiv, al doilea an de contract, aplicabile în cazul contractelor încheiate pentru o perioadă de cel puțin 2 ani - tarifele reprezintă media ponderată a tarifelor lunare percepute pentru cei doi ani de contract. Tarifele pentru contractele încheiate pentru o perioadă de 1 an,, cu 3 luni gratuit, (corespunzătoare tarifelor prezentate în tabel) sunt următoarele: 6,20 euro; 9,00 euro; 11,30 euro; 13,70 euro; 16,40 euro.

⁴⁶ Tarife promoționale valabile la data de 31 decembrie 2009. Tarifele de listă (corespunzătoare tarifelor prezentate în tabel) sunt următoarele: 17,4 euro; 26,1 euro

	Tarife (Euro/lună) / Viteze de transmisie "best-effort" (Mbps)																			
	0,256	0,512	0,768	1	1,5	2	2,5	3	4	5	6	8	10	12	15	20	24	30	50	100
Dec 09	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,20	-	-	7,80	-	13,00	-	-

Note:

* Tariful minim lunar este calculat ca sumă dintre:

- 1/24 din taxa de instalare/conectare (presupunând o durată medie a contractelor de 24 luni);

- tariful lunar (abonamentul) pentru furnizarea accesului la internet în bandă largă,

- costul lunar cu utilizarea internetului, dacă este cazul (sunt luate în considerare doar serviciile tarificate în funcție de capacitate).

În cazul în care accesul la internet în bandă largă este furnizat împreună cu serviciul de telefonie (cum este cazul S.C. Romtelecom S.A.) sau cu serviciul de retransmisie a programelor de televiziune (cum este cazul S.C. UPC Romania S.R.L.), au fost luate în considerare exclusiv tarifele pentru serviciul de acces la internet în bandă largă.

** La sfârșitul anului 2008, S.C. Digitech S.R.L. a fuzionat prin absorbție cu S.C. RCS & RDS S.A.

Sursa: ANCOM, pe baza informațiilor raportate de furnizori și conform informațiilor disponibile pe paginile de internet ale acestora.

5.3.2.6. Presiuni concurențiale exercitate în mod indirect de la nivelul altor piețe

Chiar dacă serviciile de acces la internet în bandă largă la puncte mobile nu fac parte din aceeași piață cu serviciile de acces la internet în bandă largă furnizate la puncte fixe, operatorii de rețele publice mobile, prin ofertele pe care le comercializează, pot impune constrângeri concurențiale indirecte asupra nivelului tarifelor practicat de operatorii de rețele publice fixe pentru serviciile de acces la internet pe care le furnizează.

Astfel, la data de 31 decembrie 2009, existau cinci furnizori de servicii de acces la internet în bandă largă la puncte mobile (S.C. Orange Romania S.A., S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. RCS&RDS S.A., S.C. Telemobil S.A., S.C. Romtelecom S.A.) prin intermediul tehnologiilor EDGE, 3G, 3G+, CDMA, EVDO..

În ceea ce privește evoluția cererii, conexiunile active pentru acces la internet la puncte mobile prin intermediul tehnologiilor EDGE, 3G, 3G+, CDMA, EVDO, pe bază de abonamente, au crescut cu 73%, de la 0,86 milioane la sfârșitul anului 2008 la 1,48 milioane la sfârșitul anului 2009, iar pe bază de cartele preplătite, cu 57%, de la 0,67 milioane la sfârșitul anului 2008 la 1,05 milioane la sfârșitul anului 2009.

De asemenea, este important de evidențiat faptul că serviciile de acces la internet la puncte mobile care pot fi accesate prin intermediul unui card de date sau al unui modem USB, care poate fi conectat la calculatorul personal (laptop/PC), au cunoscut o creștere de 65% în anul 2009, de la 288 mii de conexiuni la sfârșitul anului 2008 la 476 mii de conexiuni la sfârșitul anului 2009.

Totuși, așa cum s-a arătat și în cadrul subcapitolului 3.2.6., chiar dacă numărul conexiunilor de acces la internet la puncte mobile a crescut semnificativ în anul 2009, în România acestea sunt încă utilizate în mod complementar accesului la internet la puncte fixe, în mod special de către utilizatorii persoane juridice, asigurând avantajul mobilității, și nu ca mijloc principal de acces la internet.

Așadar, dezvoltarea serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte mobile, în special a celor de mare viteză, care presupun conectarea prin intermediul unui card de date/USB, încep să exercite un impact din ce în ce mai important asupra pieței serviciilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, îndeosebi ca urmare a dezvoltării tot mai accentuate a rețelelor mobile 3G și 3,5G (HSPA), prin intermediul cărora se pot furniza servicii în bandă largă la viteze care, *în anumite condiții*, pot concura cu serviciile de acces la puncte fixe, atât din punctul de vedere al vitezei, cât și al funcționalității.

5.3.2.7. Concluzii

ANCOM consideră că, în orizontul de timp al analizei, piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă nu prezintă caracteristici care să indice că există putere semnificativă individuală. Astfel, nu poate fi demonstrat că, pe această piață, există un furnizor care să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori. Acest lucru este evidențiat de următorii indicatori de piață:

- Cu toate că are o cotă de piață puțin peste 50%, S.C. RCS & RDS S.A. este în competiție strânsă cu S.C. Romtelecom S.A.. Distanța competitivă între cei doi operatori este de așteptat să scadă pe parcursul perioadei de revizuire a acestei piețe. De asemenea, cota de piață a S.C. RCS & RDS S.A. este fluctuantă în timp;

- Cota de piață a S.C. Romtelecom S.A., deși în creștere, este puțin probabil să depășească cota de piață a S.C. RCS & RDS S.A. pe parcursul perioadei de revizuire a acestei piețe, ținând cont că, la jumătatea anului 2009, diferența dintre cotele de piață a fost de 50%;

- Barierele la intrarea și dezvoltarea pe piață sunt moderate în ceea ce privește mediul urban, un argument important fiind faptul că operatorii pot încă utiliza rețelele aeriene. ANCOM nu se așteaptă ca această practică să se modifice semnificativ pe parcursul perioadei de revizuire a acestei piețe;

- Costurile cu schimbarea furnizorului sunt moderate;

- Există un grad înalt de inovare și diferențiere a produselor evidențiate printr-o gamă largă de produse, diverse viteze de transmisie, oferte variate de preț, servicii suplimentare și oferirea de pachete de servicii.

Pe de altă parte, factorii prezentați mai sus justifică o analiză pentru a stabili dacă principalii doi furnizori, S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A., sunt susceptibili de a avea putere semnificativă colectivă pe piață.

5.3.3. Absența puterii semnificative colective

În conformitate cu jurisprudența instanțelor comunitare, doi sau mai mulți agenți economici pot fi considerați că dețin putere dominantă colectivă dacă concurența pe piața relevantă este semnificativ împiedicată prin acțiunea comună a agenților economici implicați, datorită unor factori care determină anumite legături între aceștia⁴⁷. Având în vedere că analizele de piață din sectorul comunicațiilor electronice respectă metodologia stabilită de dreptul concurenței și pe piețele relevante din sectorul comunicațiilor electronice susceptibile de reglementare ex ante pot exista cazuri în care doi sau mai mulți furnizori de rețele sau servicii de comunicații dețin putere semnificativă, în mod colectiv, care le permite acestora să se comporte în mod independent față de concurenți sau utilizatori. Anexa II din Directiva – cadru stabilește un test de determinare a puterii semnificative colective pe piețele din domeniul comunicațiilor electronice. Astfel, „două sau mai multe întreprinderi pot fi considerate că dețin putere semnificativă în sensul articolului 14 dacă, chiar în lipsa unor legături structurale sau de altă natură, operează pe o piață care poate induce efecte coordonate.” Piața îndeplinește o astfel de condiție atunci când are mai multe caracteristici, precum concentrarea pieței, transparență sau alte trăsături, precum: maturitatea pieței, cererea moderată sau stagnantă, elasticitatea scăzută a cererii, produse omogene, structura costurilor similară, cote de piață similare, lipsa inovației tehnologice, absența capacității în exces, bariere ridicate la intrarea pe piață, lipsa puterii de contracarare a cumpărătorilor, mecanisme de sancționare etc. Aceste caracteristici nu trebuie îndeplinite în mod cumulativ pe o singură piață, iar acestea nu trebuie, de asemenea, analizate în totalitate pentru a ajunge la concluzia că există putere semnificativă pe o anumită piață.

Criteriile enumerate neexhaustiv de Directiva-cadru sunt detaliate în Instrucțiunile CE, care fac referire atât la practica Comisiei în aplicarea fostului art. 82 din Tratatul CE (art. 102 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene) și a procedurilor de autorizare a concentrărilor economice, cât și la jurisprudența instanțelor comunitare. Conform Tribunalului de Primă de Instanță, în cazul T-102/96, Gencor v. Comisia, „nu există niciun motiv în termeni legali sau economici care să excludă din noțiunea de legături economice relația de interdependență existentă între părțile unui oligopol strâns în care, pe o piață cu caracteristici corespunzătoare, în special în ceea ce privește concentrarea pieței, transparența și omogenitatea produselor, aceste părți sunt în poziția de a-și anticipa reciproc comportamentul și sunt astfel puternic încurajate să-și alinieze comportamentul pe piață, în special astfel încât să-și maximizeze profitul comun prin restrângerea producției cu scopul de a crește prețurile.”

În cazul T-342/99, Airtours plc. v. Comisia (Airtours), instanța a admis că este necesară îndeplinirea a trei condiții pentru a identifica o poziție dominantă colectivă:

1. fiecare membru al oligopolului trebuie să aibă abilitatea de a cunoaște comportamentul celorlalți membri pentru a monitoriza dacă acesta adoptă sau nu o politică comună;
2. situația de coordonare tacită trebuie să fie sustenabilă în timp, adică trebuie să existe motivația de a nu devia de la politica comună pe piață;
3. reacția posibilă din partea concurenților sau consumatorilor să nu poată pune în pericol rezultatele așteptate din aplicarea politicii comune.

În conformitate cu jurisprudența CE și cu Instrucțiunile CE, investigarea de către ANCOM a existenței puterii semnificative colective urmărește dacă structura pieței prezintă caracteristici care să

⁴⁷ A se vedea cazul C-30/95 Franța și alții v. Comisia (Kali & Salz).

indice că fiecare membru al presupusului oligopol, conștientizând existența unor interese economice comune, ar putea considera ca fiind posibil, rațional din punct de vedere economic și, prin urmare, preferabil să adopte o politică de piață comună pe termen lung, în scopul efectuării unor vânzări la tarife mai ridicate decât cele competitive, fără a încheia în mod necesar un contract sau fără a recurge la o practică concertată (în forma stipulată de fostul art. 81 TEC) și fără ca furnizorii - competitori actuali și potențiali să fie capabili să reacționeze în mod eficient pentru a preveni un asemenea comportament.

În această privință, analiza ANCOM privind posibila putere semnificativă colectivă deținută de S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. se bazează în principal pe examinarea aspectelor următoare, care înglobează caracteristici esențiale din analiza economică, jurisprudență și practica administrativă:

1. *Gradul de concentrare a pieței*: se va analiza dacă un număr mic de furnizori deține o cotă de piață mare din piață relevantă, fără ca vreunul să dețină putere semnificativă în mod individual;

2. *Motivația și capacitatea de coordonare*: se va analiza dacă furnizorii în cauză ar avea motivația necesară alinierii comportamentului pe piața respectivă, urmărind maximizarea profiturilor comune prin limitarea producției, în vederea creșterii tarifelor. Dacă se constată că există o asemenea motivație, în vederea stabilirii dacă acest comportament îndeplinește și condiția viabilității (sustenabilității în timp), trebuie demonstrată îndeplinirea următoarelor condiții de bază:

- furnizorii trebuie să dispună de mijloace de monitorizare, suficient de rapide și precise, a comportamentului celui alt participant; și

- există un mecanism de sancționare pentru devierea de la conduita comună adoptată (ceilalți participanți sunt capabili și motivați să aplice măsuri de contraatac).

3. *Constrângerile actuale și/sau potențiale*: dacă există *posibilitatea de contracarare* a politicii comune a furnizorilor implicați de către concurenții existenți sau potențiali sau de consumatori (concurenții și utilizatorii nu sunt capabili sau motivați să se opună rezultatului acestei coordonări).

Analiza realizată trebuie să ia în considerare impactul general al tuturor acestor factori, fără a se limita la analiza unui singur indicator. De asemenea, dorim să precizăm, cu caracter preliminar, că, în sectorul comunicațiilor electronice, existența unor acorduri comerciale între furnizori nu poate fi prin ea însăși un indiciu al unor legături de natură să inducă un comportament coordonat pe piață. Astfel de acorduri, precum acordurile de acces și interconectare sunt inerente activității de furnizare de rețele și servicii de comunicații electronice, pentru a asigura interoperabilitatea serviciilor și comunicarea între utilizatorii finali. De asemenea, încheierea acestor acorduri poate fi chiar impusă prin norme legale sau prin măsurile adoptate de autoritatea de reglementare.

5.3.3.1. Gradul de concentrare a pieței

Pe piața analizată, cu cât nivelul de concentrare al pieței este mai mare, cu atât este mai mare probabilitatea economică ca furnizorii prezumați ca având putere semnificativă colectivă să aibă motivația necesară de a-și coordona activitățile lor de piață.

ANCOM a analizat dacă caracteristicile pieței cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă favorizează sau ar putea favoriza o coordonare tacită între S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A., cei doi furnizori importanți din punct de vedere al cotelor de piață deținute pe această piață. Analiza datelor arată că, la jumătatea anului 2007, cota de piață cumulată a celor doi mari furnizori, S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. avea o evoluție fluctuantă, scăzând de la 80% în 2005 la 70% la sfârșitul anului 2006, crescând din nou în ultima perioadă până la 80%, la 30.06.2009. Mai mult, analiza datelor individuale arată că cotele de piață ale acestor furnizori nu sunt stabile în timp și nici similare. Astfel, în timp ce cota de piață a S.C. RCS & RDS S.A. a scăzut la 40% în anul 2007 (moment care poate fi asociat cu dezvoltarea puternică a serviciilor S.C. Romtelecom S.A.), de la 40%, pentru ca apoi să crească iarăși la 80%, cota de piață a celui alt furnizor a crescut constant. De asemenea, diferența între cotele de piață ale celor doi furnizori este semnificativă (de 40%), urmând un

trend descendent. Cu toate acestea, în orizontul de timp al analizei de piață nu anticipăm o scădere semnificativă a acestei diferențe, de natură să încurajeze un comportament coordonat al acestor furnizori.

Indicele Herfindahl-Hirschmann⁴⁸ (HHI), indicatorul care măsoară gradul de concentrare a pieței și, implicit, puterea pe piață sau gradul de manifestare a concurenței, a scăzut la 1.880 la sfârșitul anului 2007, a crescut din nou în anul 2008, ajungând la 2.407 la finalul anului și a continuat creșterea ușoară în primul semestru din 2009 (2.540 la 30 iunie 2009), evidențiind astfel modificările care au loc la nivelul pieței, determinate inclusiv de achizițiile unor societăți de mici dimensiuni, în special de către S.C. RCS & RDS S.A.. De asemenea, în acest context, sunt relevante următoarele observații:

1. indicele HHI de 2.540 calculat pentru luna iunie 2009 este relativ scăzut în comparație cu alte state membre. Există încă o mare parte a pieței care este „contestabilă”, pe care activează S.C. Romtelecom S.A., un furnizor important și cu o activitate diversificată, care a înregistrat un ritm de creștere susținut în ultima perioadă de timp;

2. așa cum precizam mai sus, cotele de piață în cauză nu înregistrează valori stabile de-a lungul anilor, iar diferențele dintre cotele de piață relative nu sunt nesubstanțiale, fiind factori care nu conduc la atingerea unui echilibru competitiv durabil (a se vedea analiza de mai jos);

3. piața este încă într-o fază relativ incipientă a creșterii, ceea ce sugerează că atingerea unui echilibru competitiv nu reprezintă o opțiune din punct de vedere economic (spre deosebire de situația pe o piață matură);

4. planurile de afaceri ale furnizorilor și strategiile de stabilire a prețurilor nu sunt omogene, astfel încât nu se poate identifica în mod facil o condiție esențială pentru existența unei conduite coordonate.

Tabelul nr. 28 - Cotele de piață ale S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. și gradul de concentrare a pieței, în funcție de numărul de conexiuni, în perioada 2004 – 30 iunie 2009

	31.12.04	31.12.05	31.12.06	31.12.07	30.06.08	31.12.08	30.06.09
Cota de piață S.C. RCS & RDS S.A.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
Cota de piață S.C. Romtelecom S.A.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
Cota de piață cumulată a S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A.	✂	✂	✂	✂	✂	✂	✂
HHI	3.854	3.461	2.225	1.880	2.228	2.407	2.540

Notă:

n.a. - nu se aplică

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Prin urmare, considerăm că, din analiza evoluției cotelor de piață ale celor doi furnizori și a gradului de concentrare a pieței, nu rezultă suficiente indicii privind existența unei puteri semnificative colective.

5.3.3.2. Analiza factorilor motivaționali care pot favoriza coordonarea acțiunilor competitive de piață

Existența unei cote de piață cumulate mari a S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. nu este suficientă pentru a stabili existența unei puteri semnificative colective. Ar fi necesară existența unor

⁴⁸ Acest indice se utilizează pentru determinarea gradului de concentrare a pieței și se calculează prin însumarea pătratelor cotelor de piață deținute de furnizorii de pe acea piață. Dacă $HHI < 1000$, gradul de concentrare a pieței este mic; dacă $1000 < HHI < 1800$, gradul de concentrare a pieței este moderat; dacă $HHI > 1800$, gradul de concentrare a pieței este mare; dacă $HHI = 10.000$, înseamnă că există o situație de monopol.

factori care să favorizeze apariția unei coordonări tacite. Așa cum este prezentat în detaliu în cele ce urmează, o evaluare a acestor factori sugerează faptul că S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. nu au motivația economică necesară pentru a-și coordona în mod tacit comportamentul pe piața serviciilor de acces la internet în bandă largă.

Maturitatea pieței

Încă din anul 2003, piața serviciilor de acces la internet în bandă largă a cunoscut rate de creștere considerabile, așa cum este prezentat în tabelul nr. 29. Deși în anul 2008, numărul de conexiuni de acces la internet în bandă largă a crescut doar cu 28,6%, față de ratele de creștere din anii precedenți, considerăm că această rată se datorează contextului economic dificil și mai puțin saturării cererii pe piață.

Potențialul de creștere pe această piață este considerat încă substanțial, dat fiind că la sfârșitul primului semestru al anului 2009 aproape două din trei gospodării nu erau conectate la o rețea de acces în bandă largă (a se vedea tabelul nr. 30). De asemenea, dezvoltarea serviciilor de acces în bandă largă este susținută atât la nivel național, cât și european, iar potențialul de creștere al pieței din România este semnificativ, ținând seama de actualele rate de penetrare din România și ratele de penetrare din alte state membre UE. Având în vedere că piața serviciilor de acces la internet în bandă largă este în expansiune, furnizorii încearcă să obțină avantaje în ceea ce privește cota de piață în detrimentul concurenților și al operatorilor intrați mai târziu pe piață ("avantajul primului venit"). Astfel, motivația de a consolida un portofoliu de clienți fideli pe o piață în expansiune reprezintă un vector economic important pentru adoptarea unui comportament concurențial, ceea ce face improbabilă orice acțiune de implementare a unei politici de piață coordonate.

Tabelul nr. 29 - Numărul conexiunilor de acces la internet în bandă largă și ratele de creștere anuale, în perioada 2003 – 2008

	31.12.03	31.12.04	31.12.05	31.12.06	31.12.07	31.12.08
Numărul conexiunilor de acces la internet în bandă largă	13,9	104,3	376,4	1.087,8	1.948,8	2.505,8
Rata anuală de creștere	-	650,4%	261,0%	189,0%	79,1%	28,6%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Tabelul nr. 30 - Rata de penetrare a conexiunilor de acces la internet în bandă largă, la nivel de populație și gospodării, în perioada 2003 – 30 iunie 2009

	31.12.03	31.12.04	31.12.05	31.12.06	31.12.07	30.06.08	31.12.08	30.06.09
Rata de penetrare la 100 locuitori	0,06 %	0,49 %	1,75 %	5,04 %	9,05 %	10,52 %	11,65%	12,32%
Rata de penetrare la 100 gospodării	0,04 %	1,05 %	4,34 %	12,49 %	23,02 %	27,04 %	30,36%	32,09%

Sursa: ANCOM, pe baza datelor raportate de furnizori

Eterogenitatea produselor

De obicei, pe o piață în expansiune, produsele sunt mai puțin omogene decât pe o piață matură. Principala trăsătură distinctivă este în prezent viteza de transmisie a serviciilor și, într-o măsură mai mică, rata de "partajare" disponibilă pentru fiecare operator.

Așa cum rezultă din tabelul nr. 27, S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. au concurat puternic din punctul de vedere al vitezelor de transmisie oferite, lansând servicii cu viteze din ce în ce mai mari în ultimii ani. Această tendință considerăm că se va menține și în următorii ani, ținând seama de evoluția tehnologiilor și necesitățile crescute ale utilizatorilor finali.

Mai mult, ANCOM ține cont de faptul că un parametru competitiv important îl reprezintă furnizarea de pachete de servicii care includ acces la internet în bandă largă, servicii de telefonie și/sau

servicii de retransmisie a programelor audiovizuale și/sau servicii de telefonie la puncte mobile care, de asemenea, conduc la o diferențiere a ofertelor și la obținerea de avantaje concurențiale.

Elasticitatea cererii în funcție de preț

Pe o piață în expansiune, elasticitatea cererii în funcție de preț este de obicei mai mare decât pe piețele mature, și, ca rezultat, reducerile de preț pot stimula creșterea numărului de abonați și, implicit, creșterea cotei de piață.

Istoricul reducerilor succesive de tarife practicate de S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A., după cum am arătat mai sus, demonstrează adoptarea de către furnizori a unei strategii concurențiale bazate pe tarife, în scopul atragerii de noi clienți pe o piață în expansiune (a se vedea tabelul nr. 27). Astfel, departe de a încerca să-și maximizeze profiturile comune prin creșterea tarifelor, cei doi operatori au avut o strategie comercială continuă de scădere a tarifelor pentru a face față concurenței acerbe de pe piață. De asemenea, cei doi furnizori au avut o strategie de acordare a unor reduceri promoționale, dacă erau îndeplinite anumite condiții.

Asimetria cotelor de piață

Există un grad ridicat de asimetrie în ceea ce privește cotele de piață ale S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. Cota de piață deținută de către S.C. RCS & RDS S.A. este substanțial mai mare decât a S.C. Romtelecom S.A. (≈% față de ≈%, la jumătatea anului 2009). S.C. Romtelecom S.A. înregistrează creșteri ale cotei de piață și este de așteptat să continue acest trend pe parcursul perioadei de revizuire a pieței dat fiind faptul că, la rândul său, a început achiziționarea de furnizori de mici dimensiuni („rețele de cartier”)⁴⁹, ceea ce reprezintă mai degrabă dovezi ale manifestării concurenței, decât a existenței unei înțelegeri tacite (a se vedea tabelul nr. 28).

Structura diferită a costurilor

Structura costurilor este probabil să fie diferită la cei doi furnizori, având în vedere marea varietate de suporturi de acces utilizate de aceștia, cum ar fi cablul coaxial și UTP/FTP, fibra optică, în cazul S.C. RCS & RDS S.A. și, respectiv, firele de cupru sau fibra optică, în cazul S.C. Romtelecom S.A.

Dezvoltarea și modernizarea rețelelor

Din analiza informațiilor de piață, a rezultat că există diferențe și în ceea ce privește planurile de modernizare și extindere geografică a rețelelor. Conform informațiilor disponibile până la data de 31 decembrie 2009, S.C. Romtelecom S.A. își extinde rețeaua DSL la nivel geografic, fiind de așteptat să investească în extinderea rețelei de fibră optică la nivelul cabinetelor stradale (FTTC) și în implementarea tehnologiei VDSL, în timp ce mărimea de piață a S.C. RCS & RDS S.A. crește, în principal, prin achiziționarea în zonele urbane de "rețele de cartier" care utilizează tehnologii de acces prin cablu UTP/FTP și/sau fibră optică, precum și prin instalarea de fibră optică la nivelul clădirilor (FTTB și FTTH).

De asemenea, și strategia de dezvoltare geografică pare diferită, S.C. RCS & RDS S.A. dezvoltându-și rețeaua în mod preponderent în zonele urbane, în timp ce S.C. Romtelecom S.A. se dezvoltă atât în zonele urbane, cât și în zonele rurale (prin modernizarea sau extinderea rețelei existente), cei doi concurând, în prezent, îndeosebi pentru câștigarea utilizatorilor din zonele urbane.

Excedentul de capacitate

De obicei, rețelele de acces oferă/dispon de capacități excedentare, situație în care unui client nou i se poate oferi un serviciu la un cost marginal scăzut. Costurile marginale scăzute implicate de atragerea de noi clienți constituie un puternic stimulent pentru a concura în atragerea clienților și pentru a crește capacitatea de utilizare.

⁴⁹ Începând cu anul 2009, S.C. Romtelecom S.A. este unic acționar al S.C. NextGen Communications S.R.L. Din informațiile de piață deținute de Autoritate, S.C. NextGen Communications S.R.L. urmează să achiziționeze S.C. New Com Telecomunicații S.A., a cărui cotă de piață era de ≈% la data de 30 iunie 2009 (deținea peste 50.000 de conexiuni de acces la internet în bandă largă).

5.3.3.3. Gradul de transparență a pieței

Tarifele practicate de furnizorii de servicii de acces la internet în bandă largă sunt publice. De asemenea, există anumite obligații legale referitoare la informarea utilizatorilor finali cu privire la tarifele practicate.

Capacitatea S.C. RCS & RDS S.A. de a influența comportamentul comercial al S.C. Romtelecom S.A., și invers, depinde în mare parte de măsura în care un operator este capabil de a monitoriza comportamentul celui alt operator. În conformitate cu jurisprudența europeană, în scopul de a stabili existența unei poziții de dominanță colectivă sub forma unei înțelegeri tacite, operatorii care formează oligopolul dominant trebuie să fie la curent, suficient de precis și rapid, cu modul în care evoluează comportamentul celorlalți membri ai înțelegerii pe piață⁵⁰. Gradul de transparență este important pentru a permite fiecărui membru din oligopol să detecteze orice abatere de la politicile comune și pentru a stabili dacă este necesar să reacționeze la orice astfel de abateri prin penalizarea lor⁵¹.

Deși, datorită caracterului public al tarifelor practicate, S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. își pot monitoriza reciproc comportamentul, opinia ANCOM este că aceasta nu se realizează în scopul coordonării unei politici comune. În acest caz, considerăm că ar fi necesar, în plus, un comportament de aliniere a tarifelor pe o perioadă mai lungă, combinat cu stabilitatea acestora pe o perioadă lungă de timp, în ciuda unei scăderi a cererii. Chiar și în acest caz, un astfel de comportament nu poate fi considerat o coordonare tacită decât dacă nu există o explicație alternativă.

Or, așa cum rezultă din tabelul nr. 27, cei doi furnizori au avut o politică continuă de scădere a tarifelor sau de oferire a unor viteze de transmisie superioare la același tarif. Această scădere a tarifelor poate fi coroborată, în același timp, cu creșterea continuă a cererii pe piață, și nu cu scăderea acesteia. Prin urmare, ANCOM consideră că deși cei doi furnizori au mijloacele necesare la dispoziție pentru a-și monitoriza reciproc comportamentul pe piață, aceasta se realizează mai degrabă în scopul lansării unor oferte comerciale mai atrăgătoare pentru utilizatorul final, în scopul câștigării de noi abonați, iar nu în scop anticoncurențial.

5.3.3.4. Mecanismul de sancționare

Conform jurisprudenței instanțelor comunitare, pentru ca o poziție de dominanță colectivă să fie durabilă în timp, trebuie să existe o formă de motivație credibilă pentru a determina membrii unui oligopol să se conformeze politicilor comune de pe piață. Acest criteriu se suprapune cu principiul economic că este puțin probabil să apară abateri de la o strategie coordonată, dacă există un mecanism care ar permite, într-un mod eficient și rapid, sancționarea celor care au deviat de la comportamentul stabilit de grup. La nivelul pieței cu amănuntul, un mecanism de descurajare ar putea consta, în amenințarea cu revenirea la "condiții normale de concurență", în cazul nerespectării comportamentului prestabilit.

Un punct central al comportamentului coordonat la nivelul pieței cu amănuntul ar putea fi practicarea unor tarife similare, iar reducerea tarifelor pentru a recâștiga cota de piață pierdută în favoarea furnizorului care a deviat de la înțelegerea comună este un posibil mecanism de sancționare. Dacă cei doi operatori ar intra în conflict, cotele de piață ar rămâne aceleași, deși ar fi practicate tarife mai mici. Având în vedere faptul că acest rezultat ar scădea nivelurile de rentabilitate pentru ambii operatori, mecanismul de prevenire de la nivelul pieței cu amănuntul reprezintă un stimulent credibil pentru aceștia de a nu se abate de la politica comună.

În timp ce nu poate fi cu totul exclus faptul că un astfel de mecanism de descurajare ar putea apărea, analiza ANCOM cu privire la evoluția tarifelor cu amănuntul din trecut nu identifică o înțelegere

⁵⁰ A se vedea cazul Airtours.

⁵¹ A se vedea cazul Airtours.

tacită în ceea ce privește stabilirea acestora (secțiunea 5.3.2.5.). Din comparațiile internaționale rezultă că tarifele cu amănuntul din România se numără printre cele mai scăzute din UE (a se vedea secțiunea 2.5). În ansamblu, prețurile cu amănuntul din România nu par a fi peste nivelul competitiv, fiind puțin probabil să fie depășit pe parcursul perioadei de revizuire a prezentei piețe. Prin urmare, este puțin probabil să existe un factor determinant pentru realizarea unei înțelegeri tacite.

5.3.3.5. Concurența actuală și potențială; puterea de contracarare a cumpărătorilor

Pentru a putea dovedi existența puterii semnificative colective este necesar, în plus, ca acțiunile viitoare ce ar putea apărea din partea concurenților actuali sau potențiali sau a utilizatorilor finali să nu poată prejudicia rezultatele înțelegerii comune.

Astfel, rezultatele înțelegerii comune ar putea fi puse în pericol dacă, în urma creșterii tarifelor și reducerii producției, alți furnizori ar putea oferi aceleași servicii, la tarife competitive. Astfel, existența unor concurenți și/sau potențial nou-intrați limitează, în general, manifestarea unui comportament coordonat, în special în cazul unor furnizori care pot adopta strategii imprevizibile. S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. se confruntă cu un număr semnificativ de concurenți, cel mai mare fiind S.C. UPC Romania S.R.L., care poate fi în măsură să perturbe orice echilibru stabilit printr-o înțelegere tacită, oferind aceleași servicii, la tarife mai mici.

Puterea de contracarare a cumpărătorilor există în cazul în care clienții au posibilitatea, într-o perioadă rezonabilă de timp, de a recurge la alternative comerciale credibile (de exemplu, refuzul de a cumpăra), în cazul în care furnizorul a decis să crească tarifele sau să nu respecte condițiile de livrare. Având în vedere numărul mare de concurenți din zonele urbane, rezultă că există dovezi indirecte care sugerează că utilizatorii individuali de mărime mare de la nivelul pieței cu amănuntul sunt în măsură să-și exercite puterea de contracarare asupra S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A.

Prin urmare, considerăm că nu există indicii suficiente pentru a aprecia că o înțelegere tacită între S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. să poată fi implementată, fără să existe riscul afectării acestui rezultat de concurenți sau utilizatorii finali.

5.3.3.6. Concluzii

Opinia preliminară a ANCOM este că piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă nu este caracterizată de existența unei puteri semnificative colective. Nu există dovezi suficiente, cel puțin în acest stadiu de dezvoltare a pieței, pentru a concluziona că S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Romtelecom S.A. dețin putere semnificativă în comun pe piața serviciilor de acces la internet în bandă largă. Poziția ANCOM se întemeiază pe următoarele argumente:

- Gradul de concentrare a pieței, stabilit cu ajutorul indicelui Herfindahl-Hirschmann (HHI), la valoarea de 2.540 pentru luna iunie 2009, este relativ scăzut în comparație cu alte state membre;
- Cotele de piață sunt fluctuante și asimetrice;
- Piața prezintă caracteristicile unei piețe contestabile, în creștere (nu este matură) iar rata redusă de penetrare a conexiunilor de acces la internet în bandă largă creează premisele pentru o dezvoltare semnificativă a acestei piețe;
- Tarifele practicate de cei doi furnizori se modifică continuu, în funcție de evoluția cererii și ofertei pe piață;
- Deși există anumite elemente de transparență pe piață, care pot asigura monitorizarea reciprocă a acțiunilor celor doi furnizori, acestea nu sunt utilizate în scopul realizării unei politici comune;
- Având în vedere că, la nivelul pieței cu amănuntul, conform criteriilor de evaluare utilizate, concurența este suficient de puternică, existența unui mecanism de sancționare este improbabilă;
- Condițiile de la nivelul pieței cu amănuntul din România sunt comparabile cu standardele de eficiență și competitivitate din alte state membre.

Prin urmare, analiza la nivelul pieței cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă, în prezența reglementării pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură, nu a relevat

anumite probleme concurențiale care să justifice impunerea unor reglementări suplimentare, la nivelul piețelor de gros sau a piețelor cu amănuntul.

5.4. Concluzii cu privire la piața de gros a serviciilor de acces în bandă largă (inclusiv accesul de tip „bitstream” la bucla locală)

Având în vedere că în urma analizei realizate la punctul 5.3., ANCOM nu a identificat anumite probleme concurențiale la nivelul pieței cu amănuntul (în prezența măsurilor de reglementare impuse pe piața serviciilor de acces la elemente de infrastructură), Autoritatea consideră că nu este necesară reglementarea pieței serviciilor de acces în bandă largă. De asemenea, pentru susținerea acestei concluzii, ANCOM are în vedere următoarele considerente:

1. Din informațiile culese, a rezultat că nu există o cerere latentă reală din partea furnizorilor alternativi pentru acces la servicii în bandă largă *la nivel național*, adică inclusiv în zonele rurale (cererea pentru servicii de gros de acces în bandă largă, în cazul în care aceasta a apărut, a fost limitată la zonele urbane, care sunt deja competitive);

2. Cei mai importanți operatori se bazează pe furnizarea de servicii prin intermediul propriilor rețele de acces, neavând în vedere dezvoltarea unor planuri de afaceri bazate pe achiziționarea serviciilor de acces în bandă largă;

3. Numărul mic de operatori care se bazează pe serviciile de acces necondiționat la bucla locală își concentrează eforturile în sensul furnizării de servicii utilizatorilor din zonele urbane, în mare parte datorită faptului că marjele de profit, în situația în care s-ar adresa întregii piețe, ar fi relativ mici, din cauza existenței unei concurențe eficiente determinate de prezența operatorilor cu rețele de acces, coroborat cu un nivel scăzut al cererii de servicii cu amănuntul de acces la internet în bandă largă în zonele rurale.

4. Având în vedere concurența puternică pe piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă (la nivel de infrastructură, prin intermediul rețelelor proprii de acces) și, în plus, disponibilitatea accesului la bucla locală, nu sunt indicii că s-ar putea realiza profituri excesive, care să necesite a fi protejate; prin urmare, nu ar trebui să existe motivații economice pentru care operatorii de rețele individuale să refuze accesul sau să încerce să încheie înțelegeri anticoncurențiale cu alți operatori în ceea ce privește furnizarea accesului în bandă largă, cu scopul de a menține nivelul profiturilor pe piața cu amănuntul.

De asemenea, această concluzie este susținută de următoarele aspecte:

a) există o tendință clară de scădere a prețurilor de la nivelul pieței cu amănuntul, cu valori foarte mici în comparație cu nivelul UE;

b) existența unei concurențe efective între operatori în ceea ce privește vitezele de transmisie și pachetele de servicii oferite.

Practic, orice reglementare la nivelul unei piețe de gros este necesară și justificată dacă are ca efect beneficii reale pentru utilizatori, cum ar fi stimularea concurenței pe piața cu amănuntul corespunzătoare.

De asemenea, ANCOM subliniază că menținerea pieței de gros a serviciilor de acces în bandă largă (inclusiv acces de tip „bitstream” la bucla locală) în Recomandarea CE a fost considerată necesară pe baza faptului că analiza circumstanțelor din majoritatea statelor membre (în care, așa cum se poate observa din informațiile prezentate de Autoritate în Capitolul II, structura și caracteristicile piețelor sunt foarte diferite de cele din România) a evidențiat că piața cu amănuntul corespunzătoare (piața cu amănuntul a serviciilor de acces la internet în bandă largă) nu este concurențială în absența implementării unor reglementări *ex ante* la nivelul piețelor de gros corespunzătoare, inclusiv a pieței serviciilor de acces în bandă largă.

Cu toate acestea, în măsura în care există circumstanțe naționale specifice, autoritățile naționale de reglementare pot dovedi că nu este necesară reglementarea acestor piețe. Practic, în final, scopul cadrului de reglementare european este de a crea o piață de comunicații electronice concurențială, în beneficiul utilizatorilor finali. Atât timp cât aceste deziderate sunt atinse la nivel național, prin intermediul

unor instrumente alternative, sau piața, prin forțele proprii, asigură respectarea acestor obiective, reglementarea nu mai este necesară.

Astfel, ANCOM a considerat adecvat ca, datorită circumstanțelor specifice ale pieței din România (recunoscute, de altfel, și la nivel european), să evalueze mai întâi eficacitatea concurenței la nivelul pieței cu amănuntul, în scopul de a stabili dacă se impune reglementarea *ex ante* a accesului în bandă largă la nivelul pieței de gros. Așadar, abordarea ANCOM în ceea ce privește piața de gros a serviciilor de acces în bandă largă nu contrazice și nu deviază în niciun fel de la principiile fundamentale ale reglementării și, implicit, nu contrazice principiile Comisiei Europene. În mod evident, în cazul în care circumstanțele pieței din România ar fi fost similare cu cele identificate de Comisia Europeană în analiza care a stat la baza identificării piețelor relevante din Recomandarea CE, analiza concurențială a pieței cu amănuntul (în absența reglementării *ex ante* a pieței de gros a serviciilor de acces în bandă largă) nu ar fi fost necesară. ANCOM ar fi considerat că problemele concurențiale de la nivelul pieței cu amănuntul (în absența reglementării *ex ante* a pieței de gros a serviciilor de acces în bandă largă) ar fi fost deja identificate în analiza Comisiei Europene, astfel încât nu s-ar fi considerat necesar ca Autoritatea să repete același exercițiu⁵². Prin urmare, ar fi fost suficient pentru ANCOM să evalueze piața cu amănuntul doar în scopul definirii pieței relevante în funcție de specificul național, pentru ca ulterior să adreseze în mod direct piața de gros a serviciilor de acces în bandă largă, analizând situația concurențială în vederea evaluării necesității desemnării furnizorilor cu putere semnificativă și impunerii de obligații *ex ante*.

În concluzie, aplicând principiile enunțate mai sus, având în vedere disponibilitatea accesului la bucla locală (adică, menținerea reglementării pieței de gros din amonte), nivelul ridicat actual și previzionat al concurenței bazate pe infrastructuri (prin intermediul rețelelor proprii de acces) de la nivelul pieței cu amănuntul din România, absența reglementării *ex ante* a pieței de gros de acces în bandă largă până în prezent, precum și impactul pozitiv așteptat în urma introducerii tarifelor orientate pe costuri pentru accesul la bucla locală, ANCOM consideră că introducerea în acest moment a unor reglementări *ex ante* privind serviciile de gros de acces la servicii în bandă largă nu este o măsură necesară sau justificată, cel puțin pentru orizontul de timp al analizei de piață.

Autoritatea va continua să monitorizeze îndeaproape piața serviciilor de acces la internet în bandă largă pe parcursul perioadei de revizuire, în scopul de a stabili dacă condițiile concurențiale s-au modificat în mod semnificativ, astfel încât să rezulte reevaluarea concluziilor ANCOM. Acest proces de monitorizare este deosebit de important, în ipoteza în care S.C. RCS & RDS S.A. sau S.C. Romtelecom S.A. va reuși să își crească substanțial cota de piață pe parcursul perioadei de revizuire a pieței, astfel încât în cele din urmă s-ar afla într-o poziție echivalentă puterii semnificative pe piață.

⁵² A se vedea "Abordarea CE cu privire la identificarea piețelor relevante susceptibile de a fi reglementate *ex ante* din cadrul Documentului de lucru al CE, Nota Explicativă, care însoțește Recomandarea CE privind piețele relevante de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice susceptibile de a fi reglementate *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (a doua ediție), {(C(2007) 5406)}. A se vedea, de asemenea, raportul furnizat CE cu privire la definirea piețelor relevante susceptibile de a fi reglementate *ex ante*, de către Cave, M., Stumpf, U. and Valletti, T., - „Revizuirea anumitor piețe incluse în Recomandarea CE privind piețele relevante susceptibile de a fi reglementate *ex ante*”, Raport Independent, 2006 ("Raportul Experților în Economie" pentru Comisia UE)."